

T.C.
GAZİANTEP ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TARİH ANA BİLİM DALI

H. 1289 TARİHLİ TUNA VİLÂYETİ SALNÂMESİ'NİN
TRANSKRİPSİYONU VE DEĞERLENDİRİLMESİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

İMİRAN ÖZBAL

GAZİANTEP

TEMMUZ

2015

T.C.
GAZİANTEP ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TARİH ANA BİLİM DALI

H.1289 TARİHLİ TUNA VİLÂYETİ SALNÂMESİ'NİN
TRANSKRİPSİYONU VE DEĞERLENDİRİLMESİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

İMİRAN ÖZBAL

Tez Danışmanı: Yrd. Doç Dr. Yunus Emre TANSÜ

GAZİANTEP

TEMMUZ

2015

T.C.

GAZIANTEP ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TARİH ANA BİLİM DALI

1289 TARİHLİ TUNA VİLAYET SALNAMESİ'NİN TRANSKRİPSİYONU VE
DEĞERLENDİRİLMESİ

Öğrencinin ADI SOYADI: İmran ÖZBAL

Tez Savunma Tarihi: 09.07.2015

Sosyal Bilimler Enstitüsü Onayı

Prof.Dr. Hilmi BAYRAKTAR
SBE Müdürü

Bu tezin Yüksek Lisans tezi olarak gerekli şartları sağladığını onaylıyorum.

Prof. Dr. Hilmi BAYRAKTAR
Enstitü ABD Başkanı

Bu tez tarafımda okunmuş, kapsamı ve niteliği açısından bir Yüksek Lisans tezi olarak kabul edilmiştir.

Yrd.Doç. Dr. Yunus Emre TANSÜ

Tez Danışmanı

Bu tez tarafımızca okunmuş, kapsam ve niteliği açısından bir Yüksek Lisans tezi olarak kabul edilmiştir.

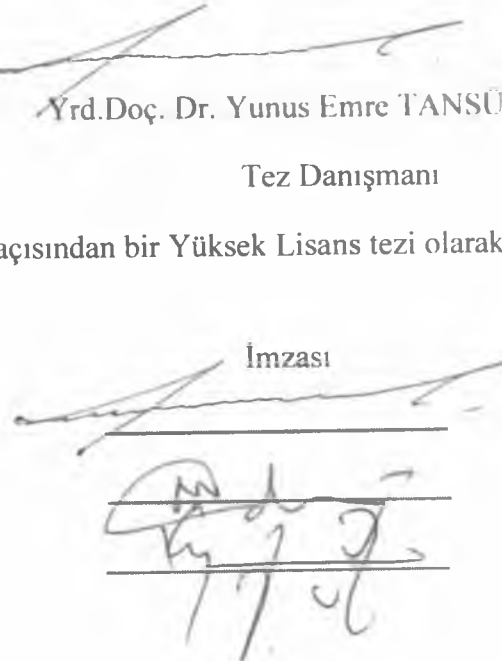
Jüri Üyeleri:

Yrd. Doç. Dr. Yunus Emre TANSÜ

Yrd.Doç. Dr. Murat Çelikdemir

Yrd. Doç. Dr. Yavuz Topkaya

İmzası

ÖZET

H.1289 TARİHLİ TUNA VİLÂYETİ SALNÂMESİ'NİN TRANSKRİPSİYONU VE DEĞERLENDİRİLMESİ

ÖZBAL İmran

Yüksek Lisans Tezi, Tarih Ana Bilim Dalı

Tez Danışmanı: Yrd. Doç.Dr. YUNUS EMRE TANSÜ

Temmuz 2015, 212 sayfa

Vilayet Sâlnâmeleri, Osmanlı Devletinin XIX. Yüzyılın ikinci yarısı ile XX. yüzyılın başlarında neşredilmiş yıllıklarıdır. Yerel tarih açısından önemi büyük olan bu yıllıklar, sosyo - ekonomik yapı ile vilayet ve bağlı birimlerin kurumsal yapısı hakkında detaylı bilgiler içermektedir.

H.1289 tarihli Tuna Vilâyeti Sâlnâmesi'nin transkripsiyonu yapılarak, Tunâ Vilâyetinin idâri yapısı, burada bulunan kurumlar, bu kurumlarda görev alan kişiler ile Tunâ Vilâyetinin coğrafi özellikleri, ulaşımı, nüfus yapısı, ekonomik durumu ve eğitim-öğretim durumu gibi konular hakkında bilgi sahibi olmak amaçlanmıştır.

Anahtar kelimeler: Tuna Vilayeti, Vilâyet Sâlnâmeleri, Osmanlı Devleti

ABSTRACT

TRANSCRIPTION AND EVALUATION OF H. 1289 TUNA CITY'S YEAR BOOK

ÖZBAL İmran Master Grade Thesis, Department Of History

Thesis Advisor: Assistant Professor Doctor Yunus Emre Tansü

June 2015, 212 page

The city year boks are the notebooks wich were discovered in the second half of XIX. th century and the beginning of XX. th century, these year boks that are highly impartont in view of local history include detailed knowledge about socia economic structure, the city ant its a trached units corporate structure.

It is made transcription of Tuna province in 1289. It is aim t oto have information about Tuna province which is structure of administrative, institutions in here, workers of institutions and Tuna province's geographic features, transportation, structure of population, economic situation and education and training.

Key Words: Tuna province, The City Year Books, Ottoman Empire

ÖN SÖZ

Çalışmamız, H.1289 tarihli Tuna Vilâyeti Sâlnâmesi'nin, transkripsiyonu ve değerlendirmesi üzerinedir. Bu çalışmayla Osmanlı Devleti tarihinin aydınlatılmasına, yeni bir katkı sağlamak amaçlanmıştır.

Bu eser 1-132 sayfaları arasını kapsamaktadır. Eserin 2-16 sayfaları arasında; Tarihte vuku bulan olayların Ermeni, Latin, Rum, Yahudi ve Katoliklerce meşhur ve önemli olan günlerin ve ayların tablolarına yer verilmiştir. 17-25 sayfaları arasında meşhur olayların tarihleri hicretten önce ve hicretten sonra olmak üzere ayrıntılı olarak verilmiştir. 26-29 sayfaları arasında; Osmanlı padişahlarının doğuşu, tahta çıkışı, ölümü, saltanat ve ömür süreleri ile defnedildiği yerlere ait cetvellere yer verilmiştir.

30-102 sayfaları arasında; Ruscuk, Varna, Sofya, Silistre, Dobnice, Radomir, Orhaniye, Zıştovi, Hezargrad, Şumnu, Plevne, Cuma, Tırnovi, Lofça, Tulca, Servi, Osmanpazarı, Gabrova, Prevadi, Vidin, Niğbolu, Berkofça, Tutrakan, İzladı, Köstence, Mecidiye, Sünne, Maçin, Babadağı, Hırsova, Rahova, Lom, Adliye, İvraca, Münkaliye, Belgradcık, Pazarcık, Balçık, Samakov, Köstendil gibi vilayet ve vilayetlere bağlı kazalarda görev yapan memurların isim, rütbe, nişan ve gelirlerine ait tablolar yer almıştır.

103-113 sayfaları arasında vilayet dâhilinde bulunan mutasarrıflıkların aded ve sınıfı, vilayetlerin menafi' ve eytam sandıkları sermayesi, Ruscuk, Sofya, Vidin, Tulça, Tırnova ve Varna gibi sancak ve kazalarına ait hane ve dükkân sayılarına değinilmiştir. 114-131 sayfaları arasında vilayet dâhilinde bulunan yollar, madenler, üretilen mamulat ve mensucatlar, nehirlerin aded ve isimlerine yer verilmiştir. 132. sayfada ise tashih ve ilaveler yer alır. Eserin transkriptinde sayfa sayısı, sayfa sonu ve sayfa sonlarındaki açıklamalar aslına sadık kalınarak çevrilmiştir.

Bu tezi oluşturma aşamamda bana rehberlik eden danışmanım Sayın Yrd. Doç. Dr. Yunus Emre Tansü'ye teşekkür ederim.

Ayrıca çalışma sürem boyunca maddi ve manevi desteklerini esirgemeyen aileme, Mehmet Burak Özbalkıoğlu'na ve yeğenim Selahattin Özbal'a teşekkürü bir borç bilirim.

İMİRAN ÖZBAL
TEMMUZ – 2015

İÇİNDEKİLER

ÖZET.....	i
ABSTRACT	ii
ÖN SÖZ.....	iii
İÇİNDEKİLER.....	iv
KISALTMALAR	vi
1.GİRİŞ	1
1.1.SÂLNÂME VE SÂLNÂME ÇEŞİTLERİ	1
1.1.1.Resmi Salnâmeler - Devlet Salnâmeleri	2
1.1.2.Askeri Sâlname.....	3
1.1.3.Bahriye Sâlnameleri.....	4
1.1.4.Hariciye Sâlnamesi.....	4
1.1.5. İlmiye Sâlnamesi	4
1.1.6. Maarif Sâlnamesi	5
1.1.7. Rasadhane-i Âmirenin Sâlnamesi.....	5
1.1.8. Rüsumat Sâlnamesi.....	5
1.1.9 Vilâyetler ve Bazı Eyalet-i Mümtaza Sâlnameleri	5
1.1.10. Kişi ve Kuruluşlara Ait veya Özel Konulu Sâlnâmeler	6
2. OSMANLI DEVLETİ'NDE İDARİ YAPI	7
2.1. Osmanlı Taşra İdaresi	8
3. MİTHAT PAŞA'NIN SİYASİ - İDARİ ŞAHSİYETİ VE TUNA'DA YAPTIĞI FAALİYETLER.....	17
3.1. Gençliği ve Yetişi	18
2. H.1289 TARİHLİ TUNA VİLÂYETİ SÂLNÂMESİ'NİN TRANSKRİPSİYONU	23
3. H.1289 TARİHLİ TUNÂ VİLÂYETİ SÂLNÂMESİ'NİN DEĞERLENDİRİLMESİ	156
3.1. MATERYAL VE YÖNTEM	156
3.2. BULGULAR VE TARTIŞMA.....	156

SONUÇ.....	196
KAYNAKÇA.....	200
ÖZGEÇMİŞ.....	204
CURRICULUM VITAE.....	204

KISALTMALAR

C.	:	Cilt
Derg	:	Dergi
Fak	:	Fakülte
H.	:	Hicri
M	:	Miladi
Mad.	:	Madde
PAÜ	:	Pamukkale Üniversitesi
S.	:	Sayı
s.	:	Sayfa
TDVİA	:	Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi

1.GİRİŞ

1.1.SÂLNÂME VE SÂLNÂME ÇEŞİTLERİ

Sâl-nâme; Yıllık.(muayyen mevzûlara dâir yıldan yıla çıkarılan dergi, kitap)(Devellioğlu2000: 917). Genel olarak geçmiş yılların veya bir yılın bütün olaylarını, her nevi icraatını, istatistik, ticaret, sanayi, iktisat, tarih, fen ve biyografî bilgilerini özet halinde ihtiva eylemek üzere her sene tertib edilen ve neşredilen eserler hakkında kullanılan bir tabir (deyim)dir(Sertoğlu 1986: 297).

Osmanlı Devleti'nde merkezi yönetimin, nezâretlerin, askeri kurumların, vilâyetlerin, bazı özel kurum ve kişilerin yıllık olarak çıkardıkları bilgilendirme amaçlı neşriyata sal-nâme adı verilmiştir. Kelime Farsça sâl (yıl) ile nâme (yazılı Şey, mektup) kelimelerinden meydana gelmiş olup bu eserlere nev-sâl de denilmiştir(Aydın 2009:51).

Salname, Latince "annuş" , Fransızca "annuaire" ve tabirlerinin karşılığıdır(İnan 1999:27).Sâl-nâme kelimesi “almanak” ve “takvim” ile karıştırlmaktadır. Aslında “herhangi bir Şeyin doğru yerini gösterme” manasını taşıyan takvim, günlerin, ayların, mevsimlerin, yılların ve bayramların bir cedvelidir. Almanak ise, sâl-nâmeye çok yakın, fakat onun mevzuları yanında halka hitap etme mecburiyeti ile ev idaresi, oyunlar, sağlık örgütleri, fıkralar ve mizahi resimler gibi her Şeye yer veren eserlerdir. Sâl-nâmeler, devlet tarafından resmi olarak yayımlandığı gibi hususi müesseselerce de hazırlanabilir. Sâl-nâmelerin tarih kaynakları arasında mühim bir mevki vardır(Komisyon 1971:134).

Miladî 1847 (Hicrî 1263) - Miladî 1912 (Hicrî 1328) yılları arasında Osmanlı Devleti'nin pek çok bölgesi için çıkartılan sâlnâmeler bu döneme dair tarih, coğrafya, idari yapı, kurumlar, şahıs biyografileri, ekonomi, ordu, donanma, eğitim, kültür ve diğer alanlarda çok önemli bilgiler içerirler(Özçelik 2013:3).

Osmanlılarda ilk resmi sâlname 1263 (1847) senesinde neşrolunmuştur. Bunu ilk düşünen ve tatbik mevkiine koyduran Sadrazam Büyük Reşit Paşa'dır. Bu işe Abdülhak Hamit'in babası Hayrullah Efendi memur olmuş, o da sâlnameyi Ahmet Vefik Paşa'ya yaptırmıştır. Sonraları Cevdet Paşa, daha sonraları da Meclis-i Maarif Başkâtibi Behçet, Meclis âzasından Rüştü Beyler tarafından yapılan sâlnamenin tertibi muahharen irade-i seniyye ile Maarif Nezareti mektubi kalemi heyetine ve 1306 (1888) senesinden itibaren de Memurin-i Mülkiyye komisyonuna bağlı sicill-i ahval idaresine havale edilmiştir. Resmi Sâlname saltanatın sonuna kadar bu idare tarafından tertip edilirdi.

1263 (1847) senesinde küçük kıt'ada neşrolunan ilk sâlnamede bir takvimle devlet teşkilatı kısaca yazılıdır. Bu sâlnameler Mali 1328 (1912) senesine kadar her sene muntazaman neşredildiği gibi zamanla hacimleri büyütülmüş, mündericatlari çoğaltılmıştır. İlk senelerde yüz küçük sayfayı aşmayan sâlnameler sonraları iki üç yüz, en nihayet yedi sekiz yüz sayfayı bulmuştur. Bunlarda devletin resmi teşkilâtından başka memurların isimleri, tâyin tarihleri, rütbeleri, nişanları gösterilmiş bulunmak itibariyle birer vesika mahiyetini iktisap eylemişlerdir.

Umumi sâlnamelerden başka yine resmi mahiyette olmak üzere nezaretlerle vilâyetler ve resmi müesseseler de sâlname çıkarmışlardır. Hariciye Nezareti ilk sâlnameyi Hicri 1302 (1884-85), Maarif Nezareti 1316 (1898-99), Askeri sâlname 1279 (1862-63) de neşrolunmuştur.

Vilayetlerce tertib olunan sâlnamelerin ilki 1283(1866-67) senesinde çıkarılan sâlnamedir. En çok sâlname çıkaran vilâyetler Hüdavendigâr (Bursa), Selânik'tir(Pakalın 2004: 106).

1.1.1.Resmi Salnâmeler - Devlet Salnâmeleri

Devlet salnameleri, Tanzimat'tan sonra Batıya açılmanın tanıtma ve bilgilendirmeye yönelik yayın çalışmalarındandır. Devletin yukarıdan aşağıya kadar yönetim birimlerini, merkezden atanan devlet memurlarını ya da yerel yöneticileri, istatistiksel bilgileri veren bu kitapların ilki 1847'de çıkmış, 1922'ye kadar 68 yıl için yayımlanmıştır(Koz: 470).

İlk salnâme 1263 (1847) yılında Mustafa Reşid Paşa'nın öncülüğünde çıkarılmıştır. Bu iş için tarihçi Hayrullah Efendi görevlendirilmişse de salnâme Ahmed Vefik Paşa tarafından hazırlanmıştır. Batı'da büyük ilgi uyandıran salnâme, Bianchi tarafından aynı yıl içerisinde Fransızca'ya tercüme edilerek Journal asiatique'te bölümler halinde yayımlanmıştır.

İlkinde göre muhtevası daha zengin olan 1264 ve 1265 (1849) salnâmelerini yine Ahmed Vefik Paşa hazırlamıştır. Daha sonraki yıllara ait salnâmelerin hazırlanmasında Ahmed Cevdet Paşa, Meclis-i Maârif başkâtibi Behcet Bey ve meclis üyelerinden Rüştü Bey görev almıştır. 1872 yılının sonunda çıkarılan bir irâde-i seniyye ile Maarif Nezâreti Mektûbi Kalemî tarafından hazırlanmaya başlanan devlet salnâmeleri, 1306 (1888) yılından itibaren düzenli biçimde Sicil-i Ahvâl Komisyon-ı Umûmisi Tedkikat Kalemî'nce yayıma hazırlanmıştır. Sicil-i Ahvâl Komisyonu her yıl nezâret ve vilâyetlerden, geçmiş yıla ait bilgilerin güncellenmesi için önceki senenin salnâme formlarını gerekli yerlere göndererek bunlar üzerinde düzeltmelerin yapılmasını talep ederdi.

Ancak istenilen bilgilerin zamanında ulaşmaması sebebiyle salnâmelerde yer alan biyografik bilgiler ve teşkilât şemaları hatalarla doludur. 1263'ten 1326'ya kadar (1847-1908) altmış dördü hicri tarihlere göre, bundan sonraki dördü (1326-1334 / 1910-1918) mali tarihlere göre olmak üzere toplam altmış sekiz adet neşredilen devlet salnâmeleri sadece 1263-1327 (1847-1912) yılları arasında düzenli biçimde basılabilmiş, 1328-1332 (1912-1916) arasında savaş yüzünden yayımlanamamıştır.

Sonuncusu 1334 r.(1918) tarihini taşıyan devlet salnâmelerinin Cumhuriyet döneminde yayımına devam edilmiş, ilk ikisi Türkiye Cumhuriyeti Devlet Salnâmesi ismiyle 1925-1926 ve 1927- 1928 yıllarında Arap harfleriyle, üçüncüsü Türkiye Cumhuriyeti Devlet Yıllığı adıyla 1928-1929 yıllarında Latin harfleriyle basılmıştır. Altı sayı neşredilen bu yıllıkların sonuncusu 1941 tarihlidir(Aydın 2009: 51-52).

1.1.2.Askerî Sâlname

Osmanlı Devleti'nde Tanzimat döneminde askerî ümerâ ve zâbitlerin birbirlerinden haberdar olup münasebetlerini artırmaları ve yürürlükte olan askerî hükümleri bilebilmeleri için "Salnâme-i Askerî" adıyla askerî bir yıllık hazırlanması kararlaştırılmıştır. Mayıs 1865'te çıkartılması planlandığı halde tüm ümerâ ve zâbitlerin künyelerinin toplanması ve düzene konulması vakit aldığı için bir ara Askerî Salnâme'nin geciktirilmesine karar verilmiştir. Ancak verilerin toplanması hızlandırılmış böylece belirlenen tarih olan Mayıs 1865'te Askerî Salnâme 589 sayfa olarak çıkarılmıştır. Arkasından Abdülaziz devrinde 1866, 1869, 1870, 1874, 1875, 1876 yıllarında 6 adet Askerî Salnâme daha hazırlanmıştır. Sultan II. Abdülhamid devrinde de 1888, 1890, 1891, 1892, 1893, 1895 ve 1908 yıllarında olmak üzere yine 7 adet askerî salnâme yayımlanmıştır. Böylece Osmanlı Devleti'nde toplam 14 adet Askerî Salnâme hazırlandığı görülmektedir(Ünal 2008:203-204).

1.1.3. Bahriye Sâlnameleri

Bahriye; Arapça "deniz" anlamına gelen bahrden türemiş olup sözlükte "denize ait, denizle ilgili" demektir. Kelime askeri alandaki terim anlamını Hz. Peygamber'den sonraki dönemlerde kazanmış olmalıdır(Bozkurt 1991 : 495).

Bahriye Salnamesi ise, Bahriye nezaretine bağlı Fen Komisyonu marifetiyle tertip ve neşrolunan resmi Sâlnamelerdendir. Ait olduğu nezaretin bütün teşkilatı, kadroları ve buraları işgal eden zevatın adları, rütbeleri ve nişanlarından başka donanmayı teşkil eden gemilerle, bunların evsafı hususunda geniş malûmatı havidir. İlki 1307 de çıkarılan bu Sâlnamenin 1308, 1309, 1310, 1311, 1313, 1314, 1315, 1317, 1318, 1319, 1320, 1321, 1322, 1323, 1326 ve son olarak da 1330 yıllarına ait olanı neşredilmiştir(Sertoğlu 1986:298).

Bahriye salnameleri yayımlanırken zaman zaman kesintilere uğramıştır. 1912'den sonra ancak 1915'te Bahriye salnamesinin yayımlanma sebebi ise araya giren Baklan Harbi ve I. Dünya Harbidir(Bayazıdoğlu 2010:12).

Osmanlı Denizciliğinin son Salnamesi 22. tertip olarak 1918 yılında yayınlanan Salnamedir. Cumhuriyetin ilk Bahriye salnamesi 23. sayı olarak Hicrî 1340, (M.1924) yılında Müdafaa-i Milliye Vekâleti Bahriye Dairesi tarafından yayınlanmıştır. Son yayınlanan salnamelerin, ilk yayınlanan salnamelerden içerdiği konular yönünden farklı olması onları bir yıllık olmaktan çıkarmış, Deniz Kuvvetleri kadro ve kuruluşunda mevcut subayların bir isim listesi haline gelmiştir. Ayrıca Bahriye nezareti İngiltere rasathanesi tarafından çıkarılan almanağı her yıl Takvim-i Bahrî adıyla tercüme ettirmiştir(Erdoğan 2007: 6).

1.1.4. Hariciye Sâlnamesi

Hariciye nezareti Sicill-i ahval müdiriyeti marifetiyle tertip olunmuş resmi sâlnamedir. Kanuni Süleyman devrinden itibaren yabancı elçiler, Türk elçileri, Reis'ül-küttablar, ilk Hariciye nazırları ile Hariciye nezaretinin içteki ve dıştaki teşkilatından, temsilcilerinden, nişanlarından ve yabancı devletlerin dış işlerinden, bazı muahedelerden, sair hususlardan bahseden kısımları ihtiva eder. Yalnız 1302 (1301), 1306, 1317 ve 1320 yıllarına ait olmak üzere dört tane çıkmıştır(Sertoğlu 1986:298).

1.1.5. İlimiye Sâlnamesi

İlim; İslam kültüründe ilahi ve beşeri bilgi yanında bilim için de kullanılan kapsamlı bir terim(Kutluer 2000: 103)'dir.

İlimiye; Osmanlı Devleti'nde eğitim, yargı, fetva ve diyanet teşkilatını oluşturan medrese menşeli ulema sınıfı(İpşirli 2000:141)'dir. Bu sınıfa ait bilgilerin yer aldığı salnameler de ilmiye salnamesi adını almıştır.

Meşihat makamı tarafından 1334 (1916) yılında bir defaya mahsus olmak üzere yayımlanan İlmiye Salnâmesi, salnâmeler arasında muhtevası ve baskı kalitesi bakımından ayrı bir yere ve öneme sahiptir. Mektubi-i Meşihat tarafından Ceride-i İlmiyye'nin ilâvesi olarak hazırlanan salnamenin tarihle ilgili bölümlerini Ali Emiri Efendi, Ahmed Refik(Altınay), Muallim Emin Bey gibi dönemin tanınmış müellifleri kaleme almıştır(Aydın 2009:53).

1.1.6. Maarif Sâlnamesi

Maarif nezareti tarafından hazırlanan ve neşredilen sâlnamelerdendir. Maarif nezaretinin tarihçesi, nazırları ve bu nezaretin teşkilatı, kadroları ve bu mevkileri işgal edenler hakkında izahat verdikten başka, imparatorluk dâhilinde, ister maarif'e ister diğer bir makama veya yere ait olsun, bütün mektepler ve maarifi alâkadar eden daha birçok hususa dair malûmatı vardır. Maarife ait nizam, talimat ve programlar da bulunur. Yalnız 1316 ile 1321 arasına ait olmak üzere altı yılınki neşredilmiştir.

1.1.7. Rasadhane-i Âmirenin Sâlnamesi

Rasadhane-i Âmire İdâresinin Ticaret ve Nafia Nezaretine bağlı olduğu zaman, mezkûr idarece tanzim ve neşredilen Sâlnamelerdendir. Esasında Rasadhane-i Âmire Müdürü Kombari tarafından Fransızca olarak yazılan ve sonra Fenn-i Hikmet-i tabiiyye muallimi yüzbaşı Said Efendinin Türkçeye çevirdiği bu ilmi sâlnamede; muhtelif maksatlara göre ait olduğu yılın rasad cedvelleri yapılmış ve bu suretle bahriyuna lazım olan başlıca meseleleri kolaylıkla halledebilmeleri için ilm-i hey'etten malûmat-ı muhtasara ve müfide dahi serd ve ityan olunmuştur. Baş tarafında beher sene birer sâlname neşri kararı okunuyorsa da eldeki yalnız (R. 1288 (1872) yılına ait olanıdır.

1.1.8. Rûsumat Sâlnamesi

Maliye nezaretinde merbut Rusumat emanetinin veya son zamanlardaki adı ile Rusumat müdiriyeti umumisinin Umur-u tahririye dairesince tertip olunmuş resmi bir sâlnamedir. İmparatorlukta rusum işlerinin bilhassa gümrüklere ait olanlarından ve dolayısıyla bu idarenin kuruluş safhasından, geçirdiği değişikliklerden, tertip edildiği zamanki teşkilatından, kadrosundan ve bunların başında bulunanlardan ve nihayet gümrüklerin hasılat ve muhtelif talimatından bahseder. Devamlı olarak her sene çıkarılacağı kaydedilmişse de eldeki yalnız H.1330 yılına aittir.

1.1.9 Vilâyetler ve Bazı Eyalet-i Mümtaza Sâlnameleri

Yukarıda işaret ettiğimiz Devlet sâlnamesi'nin neşrinden sonra bunun diğer bazı resmi sâlnamelerin hazırlanması takip etmiştir. Bilhassa vilayetler bu hususta pek faal davranmışlardır. Her bakımdan faydalı olan vilayet sâlnameleri, ait oldukları yerin gerek resmi ve gerek hususi bütün teşkilat ve müesseselerinden, bunların başında bulunanlardan bahsettikten başka, o mahallin tarihini, hususiyetlerini, önemli sanat eserlerini ve abidelerini, istihsal maddelerini, madenlerini, ticaretini, geçim yollarını, nüfus vaziyetlerini de muhtevilerler(Sertoğlu 1986: 298-299).

Vilâyet sâlnâmeleri ait oldukları şehrin yönetimine, ekonomik yapısına, eğitime, öğretimine, nüfusuna coğrafyasına ve tarihine ilişkin önemli bilgiler vermektedirler. Pazar ve panayır yerleri, gezi ve eğlence alanları, madenler, ormanlar, başlıca fabrika ve benzeri işletmelere ilişkin bilgiler de bu kaynaklarda bulunabilmektedir. Posta örgütü, vilâyetin hükümet merkezine olan uzaklığına göre ücret listeleri ve bazen vilâyet haritaları bu yıllıklara konulmuştur. Bu bakımdan son dönem Osmanlı şehirlerinin tarihi için bu yıllıklar, öncelikle başvurulacak bir rehber niteliğini taşımaktadırlar(Özçelik 2013:3).

İlk vilayet salnamesinin hangi vilayete ait olduğu konusunda kesin bir bilgi yoktur. Son yapılan araştırmalara göre, ilk Osmanlı Vilayet salnamesi 1283 Hicri(1866) yılında yayınlanan Bosna; son vilayet salnamesinin ise 1334 Mali (1918) yılında yayınlanan Müstakil Bolu Sancağı Salnamesi olduğu tespit edilmiştir.1867 tarihli "Vilayet Nizamname'sinin" yayınlanmasından sonra vilayet salnamelerinin sayılarında bir artma görülür. Vilayet Salnameleri, devlet salnameleri gibi, başlangıçta küçük hacimde ve az sayfalı iken, gittikçe hem sayfa, hem de içerik bakımından gelişmiştir. Örneğin, 1304 Mali(1888) tarihli Aydın Vilayeti Salnamesi Denizli Sancağı için dokuz sayfalık bilgi verirken; 1316 Hicri(1898) tarihli Aydın Vilayeti Salnamesi ise elli altı sayfalık bilgi vermiştir. Vilayet Salnamelerinin tamamı 1283 Hicri(1866)- 1334 Mali(1918) yılları arası 527 adettir(İnan1999:28).

1.1.10. Kişi ve Kuruluşlara Ait veya Özel Konulu Sâlnâmeler

Kişi ve Kuruluşlara Ait veya Özel Konulu Sâlnâmeler'den ilki Ali Suâvi'nin Paris'te çıkardığı "Türkiye fi Sene 1288" (M.1871) adlı eseridir. Ebüzziya Tevfik Bey kurduğu matbaada en temiz ve en zarif sâlnâmeleri neşretmiştir. Bunlar; Sâlnâme-i Hadika (1290 H. / 1873 M.), Sâlnâme-i Ebüzziya (1294 H. / 1877 M), Sâlnâme-i Kamerî (1297 H. / 1880 M.) 'dir. Sâlnâme-i Türki, (1300 H. / 1882 M.)'de İsmail Gaspıralı tarafından yayınlanmıştır. Rusya'da yaşayan Türklere ait ilgi çekici bilgiler verilmektedir. Ayrıca; Sâlnâme-i Gayret, Sâlnâme-i Servet-i Fünûn, 1924 yılında çıkarılan Zümrüd-ü Anka Sâlnâmesi, Sedat Simâvi Bey tarafından hazırlanmış Diken ve İnci Sâlnâmesi, Resimli Gazete Sâlnâmesi, "Karagöz" Gazetesi tarafından hazırlanan, mizahi ve genel konulara dair bilgiler veren Karagöz Sâlnâmesi, 1927 yılında Hasan Hulki Bey tarafından hazırlanan Türkiye Sâlnâmesi, Ticari konulardaki "Büyük Sâlnâme" (1925-1926), Türkiye Cumhuriyeti Malül Gaziler Ticaret Sâlnâmesi (1927), 1925-1926 yılları arasında nesredilen Türk Ticaret Sâlnâmesi, Türk Deniz Ticareti, 1926, Türkiye Cumhuriyeti İstanbul Sehremaneti, 1926, Bogaziçi Sirket-i Hayriye Sâlnâmesi, 1914, Türk Ocakları Merkez Hey'eti adına Yusuf Akçura tarafından hazırlan Türk Yılı gibi sâlnâmeleri de sıralamak gerekir(Arslan 2007: XIV-XV).

Hususi sal-nâmeler şunlardır: I. Ali Suavi, Türkiye(Paris, 1288 ve 1290, 2 adet), - 2. Ebüzziya Tefik, Sal-nâme-i hadika(1290); sal-nâme-i Ebüzziya (1294); Sal-nâme-i kameri (1297); Rebi-i mârifet (1297-1305, 8 adet); Nevsâl-i mârifet (1306-1310,3 adet); Takvim-i Ebüzziya (1310-1317, 3 adet, daha ziyade almanak); Takvim-ün-nisâ (1317). -3. Mehmed Arif. El-Münakkah (1292). 4. Ahmed İhsan, Nevsâl-i servet-i fûnun (1310-1314, 5 adet; sal-nâme-i servet-i fûnun (1326-1329, 4 adet). -5. Hüseyin Vassaf, Nevsâl-i asr (1313-1315, 3 adet). -6. Besim Ömer Paşa, Nevsâl-i afiyet (1315-1322, 4 adet). -7. Nevsâl-i malumat (1315-1317, 2 adet). -8. Selanikli Tefik, Nevsâl-i askeri (1316). -9. Osman Ferid ve Ekrem Reşad, Nevsâl-i Osmani (1325-1327, 3 adet). -10. Nevsâl-i milli (1330). - 11. Kanaat kütüphanesi , Milli nevsâl (1338-1341, 4 adet).- 12. Akçura-oğlu Yusuf, Türk yılı (1928).

Yukarıda sayılanlardan başka şu sal-nâmeler de kıymetlidir: Musavver nevsâl-i meşâhir (1314), Nevsâl-i Ata-i (1321), Nevsâl-i Ragıb (1324), Nevsâl-i bahri (1325), Musavver eczacı nevsâli (1328),Osmanlı Hilal-i ahmer cemiyeti sal-nâmesi (1329-1331), Şirket-i Hayriye sal-nâmesi (1330), Nevsâl-i edebi (1340), Büyük sal-nâme (1923-1926).

Türkiye cumhuriyeti devrinde 1925-1941 arasında yayınlanan Devlet sal-nâmesi (sonra yıllığı)'nin sayısı 6'dır. İstatistik umum müdürlüğünce 1928'den beri çıkarılan pek çok yıllık ise, nüfus, ziraat, sanayi v.b. istatistik cedvellerinden ibarettir. Hususi olarak hazırlanan, sayısız yıllıklar arasından da şunlar zikredilebilir: Matbuat almanağı (1933-1938,6 adet), Cumhuriyet almanağı (1936-1938, 3), Türkiye yıllığı (1947-1948, 2; 1962-1963, 2.) (Komisyon 1971: 135- 136).

2. OSMANLI DEVLETİ'NDE İDARİ YAPI

Kuruluştan itibaren gerek Anadolu'daki fetihler ve beyliklerin ilhakı ve gerekse 1354'ten sonra Gelibolu'ya çıkıştan itibaren başlayan Rumeli hârekatı sonucunda, Osmanlı Devleti iki kıtada toprakları olan ve geniş bir coğrafyaya yayılmış bir devlet haline gelmişti. I.Murad ve bunu takip eden dönemlerde ve özellikle I. Bayezid zamanında merkezi devlet yapısını iyice yerleştirmiş olan Osmanlı Devleti'nin ele geçirdikleri bölgeleri de, merkezi devletin denetim ve gözetiminden uzak tutmayacak bir idari yapıya kavuşturması gerekmiştir. Bu bağlamda beylerbeylik sistemini getirerek 1362'den sonra Rumeli Beylerbeyliği'ni kurmuş ve Rumeli tarafındaki yerler sancak statüsüne alınarak bu beylerbeyliğe bağlanmıştır(Kılıç 2002:887).Lala Şahin Paşa da ilk beylerbeyi olmuştur. Onun vefatından sonra da Osman Gazi'nin silah arkadaşlarından Aykut Alp'ın soyundan Kara Timurtaş Paşa Rumeli Beylerbeyisi olmuştur. Bu beylerbeyliğin ilk merkezi Edirne idi, daha sonra Sofya ve nihayet Manastır da aynı görevi bir süre yüklenmişlerdir(Göyünç 1999:77).

1402 Ankara Savaşı'nın kaybedilmesinden sonra, merkezi devlet yapısı kısa süreli bir kesintiye uğramış ve 1413 yılında merkezi Sivas olan Rum Beylerbeyliği kurulmuştur.

Rum Beylerbeyliği'nden sonra uzun süre yeni bir beylerbeylik kurulmamıştır. II. Mehmed zamanında Karadeniz'in güney ve kuzey sahillerinin büyük bir kısmının ele geçirilmesi, 1473 yılında Akkoyunlu Devleti ile yapılan Otlukbeli Savaşı'nın kazanılması ve Anadolu birliğinin sağlanması konusunda atılan önemli adımlar II. Bayezid zamanında çok ağırlıklı olmamakla birlikte devam etmiştir. II. Bayezid zamanında Karaman Beylerbeyliği kurulmuştur. 1512 yılında Osmanlı tahtına geçen I. Selim'in 1514 yılında Safevi Devleti ile yaptığı Çaldıran Savaşı'nı kazanmasını takiben Doğu Anadolu'daki birçok önemli merkez Osmanlı hâkimiyetine girmiştir. Daha sonra çıkılan Memlük Seferi sonunda Halep, Şam ve Mısır'ın ele geçirilmesi yeni beylerbeyliklerin kurulmasını gerektirmiştir. Bu dönemde 1515 yılında Diyarbakır, 1517-1520 arasında Şam ve Mısır Beylerbeylikleri kurulmuştur. İhtilafı olmakla birlikte 1516 yılında Halep Beylerbeyliği'nin kurulduğu da ifade edilmektedir.

Kanuni Sultan Süleyman'ın 46 yıl süren uzun saltanat döneminde eyalet sayısı hızla artmış kısa süreli beylerbeylikleri de dikkate almazsak 1595 yılına gelindiğinde beylerbeylik sayısı 40'a yaklaşmıştır(Kılıç 2002:887).

2.1. Osmanlı Taşra İdaresi

Osmanlı Devleti güçlü bir merkezi ve taşra teşkilatı üzerinde yükselmiştir. Devlet zayıflamaya başlayınca doğal olarak taşra teşkilatında da ciddi sorunlar baş göstermiştir. Taşra idaresindeki eksiklikleri gidermek üzere bazı tedbirler alınmasına rağmen bu hususta başarı sağlanamamıştır. II. Mahmut'un saltanatıyla birlikte, modern yönetim ilkelerine uygun olarak devletin yeniden yapılanmasına yönelik reform çabaları, taşra teşkilatında da bazı değişiklikler yapılmasına sebep olmuştur. Ancak bu çabaların yeterli olmaması ve bazı siyasi gelişmeler taşra idaresinde kapsamlı bir yeniden yapılanmayı zorunlu hale gelmiştir. Bu bağlamda 1864'te ve 1871'de yürürlüğe sokulan vilayet nizamnameleriyle taşra yönetiminde köklü bir idari düzenleme yapılmıştır. Bu nizamnamelerle, önceki geçici tedbirlere nazaran taşra idaresi baştan ele alınarak köklü ve yeni bir vilayet örgütlenmesine gidilmiştir. Bu örgütlenmede eskilerinin yerini alan yeni idari birimler ayrıntılı olarak tanımlanmış, en üstten en aşağıya kadar taşra idarecilerinin görev ve yetkileri belirlenmiş ve yeni temsili kurumlar ihdas edilmiştir. Sonuçta 1864 ve 1871 nizamnameleri, Türk idare tarihinde bir dönüm noktası olmuştur.

Osmanlı taşra idaresinin temel birimi sancaktı. Fetihlerle birlikte sınırların genişlemesi daha büyük idari birimleri gündeme getirmiştir. Böylece beylerbeyi idaresinde olan ve birkaç sancaktan mürekkep beylerbeylikler kurulmuştur. Zamanla beylerbeylik tabirinin yanında eyalet, beylerbeyi unvanıyla birlikte de vali terimleri kullanılmaya başlanmıştır.

Beylerbeyiler sorumlu oldukları bölgenin mülki, mali ve askeri yöneticileriydiler. Bunlar tayin edildikleri eyaleti, paşa sancağı denilen merkez sancaktan yönetirlerdi. Eyalete bağlı sancaklar ise merkezden atanan sancak beyleri tarafından idare edilirdi. Beylerbeyileri sancak beylerinin özellikle askeri amirleri pozisyonundaydı. Mali ve mülki açıdan bu iki amir arasında hiyerarşik olarak sıkı bir bağ mevcut değildi. Fakat 16. yüzyılın ortalarından itibaren tımar sisteminin bozulması ve iltizam usulünün devreye sokulması taşra yönetiminde de önemli değişikliklere sebep olmuştur. Valiler (beylerbeyiler) eyalet askeri sisteminin zayıflamasıyla birlikte kendi imkânlarıyla kapı halkı denilen askeri güvenlik birimleri kurmuşlardır. Bu bağlamda valiler giderek merkezden bağımsız bir şekilde hareket etmeye başlamışlardır. Ayrıca bu durum valilerin fiili olarak sancak beylerinin işlerine müdahale etmelerine neden olmuştur.

Vali ve sancak beyi olabilmenin birinci şartı, vezirlik rütbesine sahip olmaktı. Fakat bu dönemde vezirlik rütbesini elde edenlerin sayılarının bir hayli artması, bu kişilere rütbelere uygun mevki ve gelir sağlamak sorununu beraberinde getirmiştir. Bunun için bazı sancaklar, eyaletlerden ayrılıp, gelirleri arpalık olarak bu kişilere tahsis edilmiştir. Ancak bu idareciler görev bölgelerine gitmemişler ve yerlerine mütesellimleri atamışlardır. Mütesellimler genelde o yörenin tanınmış ailelerine mensup kişilerdi. Giderek yaygınlaşan bu uygulama, Tanzimat'a değin sürmüştü ve dolayısıyla merkezin taşra üzerindeki denetimini son derece zayıflatmıştır.

18. yüzyılda voyvodalar, mutasarrıflar ve muhassıllar da sancak beyliği görevlerine getirilmişlerdir. Bu idari görevler zamanla çeşitli değişikliklere uğramış ve Tanzimat döneminin ilk yıllarında muhassıllık ve voyvodalık görevleri yürürlükten kaldırılırken, mutasarrıf 1864 Nizamnamesiyle liva idarecisi olmuştur.

2.1.1. 1864 Tuna Vilayet Nizamnamesi

Osmanlı devlet adamları taşra yönetiminde reformun kaçınılmaz bir hal aldığını görerek 1863 yılı sonlarında yeni bir nizamname hazırlamak üzere harekete geçtiler. Bunun için Fuad Paşa'nın nezaretinde Midhat Paşa ve Ahmet Cevdet Paşa'nın da katıldıkları bir komisyon teşkil edildi. Komisyonun çalışmaları neticesinde ortaya çıkan nizamname, yeni teşkil edilmiş olan Tuna Vilayeti'ne münhasıran 8 Kasım 1864'te resmi gazetede yayınlanarak yürürlüğe sokuldu.

Tarihe Tuna Vilayeti Nizamnamesi olarak geçen bu nizamname aslında bütün imparatorlukta uygulanmak amacıyla hazırlanmıştı. Ancak Bâbîâli, bu hususta tedbirli hareket ederek, nizamnameyi bir ön uygulama alanında tecrübe etmek istemiştir. Bunun için eski Niş, Vidin ve Silistire eyaletleri birleştirilerek Tuna Vilayeti kurulmuştu. Yeni teşkil edilmiş vilayetin başına da Niş Valisi Midhat getirildi. Paşa kısa süren Niş valiliği sırasında başarılı bir yönetim sergilemiş ve eyaletin karışık durumunu düzene sokmuştu. Midhat Paşa hususta önemli bir mesafe kat etmiştir.

1864 (Tuna) Vilayet Nizamnamesi'yle eyaletler kaldırılarak, yerine livalardan oluşan vilayet üniteleri kuruluyordu. Nizamname, büyük ölçüde Fransa taşra yönetim sisteminden yararlanılarak hazırlanmıştı. Bu, cumhuriyetle idare edilen bir ülkeyi taklit etmekten öte Fransa'nın merkeziyetçiliğinin taşra reformlarına uygun gelmesinden kaynaklanmaktaydı. Yoksa İngiltere gibi ülkelerin âdem-i merkeziyetçi usullerinin model olarak benimsenmesi doğru olmazdı.

Tuna Vilayeti'nde uygulanan nizamnamenin olumlu ve başarılı sonuçlar vermesi, yeni teşkilatlanmanın imparatorluğun diğer bölgelerine de teşmil edilmesine vesile olmuştur. Nitekim 1865 yılından itibaren Rumeli'de, Anadolu'da ve Arabistan'da yeni vilayetler kurulmaya başlanmıştır. 1867 yılında çıkarılan Vilayet-i Umumiye Nizamnamesi ile yeni taşra örgütlenmesi bütün imparatorluğu kapsayacak şekilde genişletilmiştir. Aslında bu nizamname, hemen hemen 1864 tarihli Vilayet Nizamnamesi'nin aynısıydı. Böylece 1864 Nizamnamesi, 22 Ocak 1871 tarihli İdare-i Umumiye-i Vilayet Nizamnamesine kadar yürürlükte kalmıştır. 1871 Nizamnamesi ise 1913 yılında çıkarılan geçici kanuna kadar geçerliliğini korumuştur.

2.1.2. 1871 İdare-i Umumiye-i Vilayet Nizamnamesi

1871 Nizamnamesi'yle Osmanlı Devleti idarî bakımdan 27 vilâyet ve 123 sancağa bölünmüştü. Rumeli'de; 10 vilayet ve 44 sancak, Anadolu'da; 16 vilayet ve 74 sancak, Afrika'da ise, 1 vilayet ve 5 sancak yeni düzene göre örgütlenmiştir. Ayrıca "elviye-i gayri mülhaka" denilen bazı livalar doğrudan merkeze bağlandı. Bu gibi livalarda mutasarrıf valinin yetkilerine, liva idare meclisi ise vilayet idare meclisinin görevlerine sahipti.

1867 yılındaki geniş uygulama, 1864 statüsünde bazı değişiklikler yapmayı gerektirdi. Bu değişiklikler vilayetteki yönetim organlarının kuruluş biçimi ve yetkilerinden çok, Nizami Mahkemelerin kuruluşu ve yargı örgütündeki değişikliklerden ileri gelmektedir. Buna göre; Müfettiş-i Hükkam-ı Şeriyye denilen memurlar kaldırılıp, Meclis-i idareler ve Temyiz Divanında onların yerini Merkez Naibleri aldı. Bu memuriyet Tuna ve Bosna gibi bölgeler için düşünülmüştü. Bu gibi yerlerde Avrupa ile ilişkiler yoğun olup, yabancı uyruklar ve konsoloslar bulunuyordu. Konsolosların gerek yabancılar, gerekse azınlıklar konusundaki gündelik müdahale ve başvurularına vilayet yöneticilerinin cevap vermeleri gerekiyordu.

1871 Nizamnamesi, merkez liva mutasarrıf ve kaymakamlıklarını da kaldırmıştır. 1864 Nizamnamesinde açıkça belirtilmemiş ve iyi tarif edilmemişken 1871 Nizamnamesi, nahiye idarelerini daha geniş ve etraflı olarak düzenlemekteydi.

Mahkemeler idaresi, 1864 Nizamnâmesi'nde yer verildiği halde bu konuya 1871 Nizamnâmesi'nde değinilmemiştir. Bir bakıma yargı örgütü, vilayetin denetiminden sıyrılmaktaydı. Bu, kuvvetler ayrılığı prensibine uygun düşmektedir. 1871 Nizamnâmesi mülkî memurlarının yetki ve sorumlulukları, idâre meclisleri, vilayet umumî meclisi, vilayet, kaza, nahiye ve köy idareleri ve belediye yönetimine dair maddeleri içermektedir

Yeni düzenlemeye göre, eyaletlerin adı değişerek vilayet oluyor ve sınırları daraltılarak yeni vilayet örgütü ortaya çıkıyordu. Vilayetler livalara, livalar kazalara ve kazalar da nahiye ve köylere ayrılmaktaydı. Bütün bu idarî birimlerin en üst amiri valiydi. Bu yapıda her alt birim bir üste karşı sorumlu tutulmuştur. Böylece idarî birimler arasında dikey bir hiyerarşi kurulmuş oluyordu(Gençoğlu:29-31,34-36).

2.1.3. Tuna Vilâyeti'nin Kurulmasından Önce Bölgede Nüfus ve Demografi (1831-1864)

Osmanlı Devleti'nde geleneksel tahrir yöntemlerinden farklı olarak modern anlamda ilk nüfus sayımı, Yeniçeri Ocağı'nın kaldırılmasından sonra kurulan Asâkir-i Mansûre-i Muhammediye için asker potansiyelini tespit etmek, vergilerin dağılımı ve tahsilinde görülen aksaklıkları gidermek ve cizye vergisini yeniden düzenlemek amacıyla 1830-1831 yıllarında yapılmıştır. Tahrir sonuçlarının 1831'de icmal olarak bir araya getirilmesi sebebi ile literatürde yaygın olarak 1831 nüfus sayımı şeklinde nitelenen bu tahrirler, yalnızca Rumeli, Anadolu ve Adalarda uygulanmıştır. Tahrirler esnasında Osmanlı millet anlayışı doğrultusunda din ve mezhep esasına göre yalnızca erkek nüfus kaydedilmiştir.1830-1831 nüfus sayımı, vergi ve askerlik meselelerinden dolayı bir takım ahalinin gizlenmesi ve sayımdan kaynaklanan hata ve ihmaller sebebiyle reel nüfusu yansıtmaktan uzaktır. Ancak, sayım sonuçlarını değerlendirmek üzere Cerîde-i Nüfus Nezareti'nin kurulması ve nüfustaki hareketliliğin takibi için nüfus defterlerinin tutulmaya başlanması bakımından önem arz etmektedir.

Nikolay Todorov*,1831 sayım sonuçlarından hareketle Tuna bölgesinde 159.308 Müslüman (%33,33), 306.534 Hıristiyan (%64,15), 11.603 Kıpti (%2,43) ve 417 Yahudi (%0,09) olmak üzere 477.862 erkek nüfus tespit etmiştir. 1844'de yine asker kaynaklarının tespiti ve Tanzimat'ın ruhuna uygun olarak vergi adaletinin sağlanması amacıyla yeni bir nüfus sayımı yapılmıştır. M. A. Ubcini, bu sayımda etnik-dinsel farklılıklara işaret etmeksizin Bulgaristan'da, Silistre, Vidin, Niş ve Sofya eyaletlerinde, 3.000.000 nüfus olduğunu belirtmiştir. Ancak, bu rakam bir hayli abartılıdır. 1844 sayımından sonra, Bosna

(1851), Rumeli (1852), Anadolu ve Suriye’de (1856) muhtelif tahrirler yapılmıştır. 1858’de Tahrir-i Emlâk Nezâreti’nin kurulmasından sonra emlâk ve nüfus sayımı bu nezâret tarafından yürütölmeye başlanmış ve 1858’de Bursa’da, 1859’da Yanya’da ve 1862’de Beyrut’ta emlâk ve nüfus tahriri yapılmıştır. Ayrıca, 1860’da Tahrir-i Nüfus ve Emlâk Nizâmnâmesi çıkarılmıştır.

Öte yandan, Tuna Vilâyeti’nin teşkil edilmesinden kısa bir süre önce, 1864 yılı ortalarında, Osmanlı Devleti’nde yirmi yıldır umumî nüfus sayımı yapılmaması ve yoklama defterlerinin düzgün tutulamamasından dolayı kura-i şer’iyye usûlünde karışıklıkların yaşanması ve bedelât-ı askeriye gelirlerinin azalması sebebiyle bütün eyâlet ve sancaklarda nüfus sayımı yapılması amacıyla Bâb-ı Seraskerî’de bir komisyon kurulmuştur. Bu komisyon tarafından hazırlanan layiha ve talimatnâme, Dâr-ı şurâ-yı Askerî ve Meclis-i Vâlâ’nın onayından sonra Sultan Abdülaziz tarafından tasdik edilmiştir. Buna göre, Osmanlı Devleti genelinde askeri daireler itibarıyla umumî sayım yapılacak, tahrirler esnasında erkek ve kadın bütün Osmanlı tebaası kaydedilecek ve sayım bittiğinde herkese birer Osmanlı tezkeresi verilecekti. Bu talimatnâme gerekli hazırlıkların yapılması için müşirlikleriyle eyâlet ve sancaklara da gönderilmiştir.

Tanzimat döneminde Osmanlı Devleti’nin muhtelif bölgelerinde tahrirler icra edilmiş ise de, 1846-1847’de yapıldığı anlaşılan tahrirden sonra Tuna Vilâyeti’nin kurulmasına kadar bu bölgede nüfus sayımı yapılmamıştır. Buna karşılık, Varna İngiliz konsolosu Edward S. J. Neale’nin raporu ile bazı icmal nüfus defterlerinden Tuna bölgesindeki nüfusu tespit etmek mümkündür. Edward S. J. Neale, 28 Mart 1858 tarihli raporunda –köy ve hane sayıları üzerinden yaptığı tahminlerle– Bulgaristan’da (Silistre, Vidin ve Niş Paşalıkları) 430.485 (%30,95) Müslüman, 910.735 (%65,48) Ortodoks Bulgar, 10.100 (%0,73) Rum, 25.000 (%1,80) Ulah, 5.000 (%0,36) Yahudi ve 9.535 (%0,68) diğer unsurlar olmak üzere toplam 1.390.855 nüfus olduğunu belirtmiştir. Neale, ayrıca, Müslüman nüfusun –zorunlu askerlik ve savaş sebebiyle– düşme eğiliminde olduğunu ve on yıl öncesine göre 100.000 dolayında azaldığını, Bulgar nüfusun ise 1838’den beri uygulanan ılımlı idare sayesinde oldukça arttığını ilave etmiştir.

H. 1276 (31.7.1859-20.7.1860) tarihli icmal nüfus defterine göre, Mecidiye ile Sünne sancakları hariç, Tuna Vilâyeti'nin kurulduğu bölgenin nüfusu kadınlarla birlikte (erkek nüfus X 2) 1.643.364 dolayındadır. Bunun %32,29'u Müslüman, %64,93'ü Gayrimüslim ve %2,78'i ise Kiptilerden oluşmaktadır. Kiptilerle beraber bölgedeki Müslüman nüfus oranı %34,68; Gayrimüslim nüfus oranı ise %65,32'dir. Ayrıca, Silistre Eyâleti'nde Müslüman nüfus (%55,17); Vidin ve Niş eyâletlerinde ise Gayrimüslim nüfus (sırasıyla %75,59 ve %81,18) çoğunluktadır. Vidin, Niş ve Silistre eyâletlerinde hane başı nüfus ortalaması sırasıyla Müslümanlarda 5,33; 5,53 ve 5,35; Gayrimüslimlerde 5,77; 7,18 ve 6,31 olup, umumî ortalama ise 5,56; 6,79 ve 5,91'dir. Hane başı nüfus ortalaması Vidin Eyâleti'nde kayıtlı Müslüman Kiptilerde 3,29; Niş Eyâleti'nde meskûn Müslim ve Gayrimüslim Kiptilerde 5,66'dır. Silistre Eyâleti'nde ise Kipti hane ve nüfus bilgileri kıyaslama yapmaya elverişli değildir.

1859–1860 icmal nüfus defterindeki veriler, Nikolay Todorov'un 1831 icmallerinde Tuna bölgesine ilişkin olarak tespit ettiği nüfusla karşılaştırıldığında –atlamalar ve idari taksimattaki farklılıklardan kaynaklanabilecek hata payı ile birlikte– Müslim, Gayrimüslim ve Kipti nüfus oranının neredeyse hiç değişmediği; buna karşılık, Müslüman nüfusun %66,55, Gayrimüslim nüfusun %73,80, Kipti nüfusun %97,03 ve toplam nüfusun da %71,95 oranında arttığı görülmektedir. Yaklaşık otuz yılda bölge nüfusunun bu denli yükselişini doğal nüfus artışı ile izah etmek güçtür.

Aşağıda görüleceği üzere Kırım Harbi esnasında ve akabinde Kırım'dan Tatar göçü başlamış ve Osmanlı kaynaklarına göre 1856 Haziran ayı sonuna kadar Dobruca bölgesine 13.600 muhacir gelmiştir. Bu muhacirler yeni kurulan Mecidiye'ye ve civarındaki köylere iskân edilmiştir. Varna İngiliz konsoloslu Neale de 28 Mart 1858 tarihli raporunda Kırım Harbi sonunda Dobruca bölgesinde yerleştirilen Tatar muhacirlerin 13.000 kişi dolayında olduğunu belirtmiştir. Dolayısıyla, bu sıradaki Tatar göçleri demografik dengeleri değiştirebilecek boyutta değildir. Üstelik 1859–1860 tarihli icmal nüfus defterinde tahrirleri yapılmadığı için Mecidiye ve Sünne sancaklarının nüfusu Silistre Eyâleti'ne dâhil edilmemiştir. Bu sebeple Müslüman nüfus artışında Kırım'dan yapılan ilk göçleri dikkate almamak gerekir. Ayrıca, aynı dönemde Gayrimüslim nüfusun da yaklaşık %74 dolayında artmış olması, bölgede bu çapta reel bir nüfus artışından ziyade 1831 sayımının eksik ve problemli olduğunu düşündürmektedir.

Nitekim –Todorov'un esas aldığı– 1831 icmallerinde Müslüman nüfusun yoğun olduğu Silistre, Şumnu, Hezargrad, Cuma-i Atik ve Tutrankan yoktur. Ayrıca, Tırnova, Hotaliç, Torluk, Sahra, Servi (Selvi), İzladı, Etrepol, Lofça, Plevne, Rahova ve Sipre'de de reaya nüfusu yazılmamıştır.

1862 tarihli defterde Müslim ve Gayrimüslim nüfus toplamı bir arada gösterilmiştir. Buna göre, üç eyâletin nüfusu kadınlarla birlikte 1.646.334 dolayındadır. Ancak, Mecidiye ve Sünne sancakları yine yazılmamıştır. 1859–1860 verileri ile kıyaslandığında 1859–1861 senelerinde bölgede iskân edilen Tatar, Nogay ve Çerkez muhacirler de defterlere kaydedilmediği gibi, Vidin, Niş ve Sofya sancaklarında hane sayısında bir gerileme olduğu görülmektedir. Keza, Vidin, Lofça, Niş, Köstendil, Samakov, Sofya, Hezargrad ve Varna sancakları nüfusunda da bir azalma söz konusudur. Buna karşılık, üç eyâletteki hane ve nüfus sayısında nispi bir artış mevcuttur. Vidin, Niş ve Sofya sancaklarındaki hane ve nüfus gerilemesi, Berkofça Sancağı'nın kurulması sebebiyle idari taksimatta yaşanan değişimin bir sonucu olmalıdır. Ayrıca, Vidin Sancağı'nda 1861 Temmuz'unda Vidin, Lom, Adliye (Kula/Sahra) ve Belgradçık taraflarından Rusya'nın teşvikiyle Kırım'a göç ettirilen 10.000 dolayındaki Bulgar ahaliyi de hesaba katmak gerekir. Bu verilere göre hane başı nüfus ortalaması Vidin Eyâleti'nde 5,50; Niş Eyâleti'nde 6,81; Silistre Eyâleti'nde ise 5,73'tür.

1859–1860 ve 1862 tarihli icmal nüfus defterleri, hem Kırım ve Kafkas muhacirleri hariç bölgedeki hane ve nüfus miktarını göstermesi, hem de Tuna Vilâyeti'nin kurulmasından önceki son toplu nüfus verilerini ihtiva etmesi bakımından önemlidir (Koyuncu 2014: 679-684). (*Nikolay Todorov, 21 Haziran 1921 yılında Varna'da doğmuştur. Balkan tarihi alanındaki önemli çalışmaları ile tanınmasına rağmen akademik kariyerine bir tıp öğrencisi olarak başlamıştır. 1947 yılında tıp fakültesinden mezun olduktan sonra tarih alanına geçmiş ve öğrenimini geliştirmek amacıyla Moskova'ya gitmiştir. Ülkesine geri döndüğünde artık Balkanların sosyo ekonomik tarihi konusunda bir uzmandır. Türkiye de dâhil olmak üzere birçok Avrupa ve Balkan ülkesinin kütüphanelerinde yapmış olduğu uzun süreli araştırmalar sonucunda, 1966 yılında Balkan halkları tarihi profesörü olmuş ve 1974 yılında da Bulgar Bilimler Akademisi üyesi seçilmiştir. Kendisi aynı zamanda bu akademideki Balkan Çalışmaları Enstitüsü'nün kurucularından ve yöneticilerindedir. Balkan halkları tarihine katkı ve hizmetlerinden dolayı, kendisine, Bulgar devleti tarafından "kıdemli bilim adamı" unvanı verilmiş ve ülkenin en büyük ödülü olan "Dimitrof" ödülüne layık görülmüştür.

Todorov akademik kariyerinin yanı sıra 1979–1983 yılları arasında Bulgaristan'ın Yunanistan büyükelçisi olarak görev yapmıştır. 1985 ve 1986 yıllarında Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültürel Organizasyonlar Konferansı'na başkanlık görevini yürütmüştür. Ayrıca komünizmin çöküşünün ardından ortaya çıkmış olan yeni demokratik anayasanın hakim olduğu dönemde 1990–1991 yılları arasında ulusal mecliste meclis başkanlığı görevinde bulunmuştur. 1970'li yıllarda yazmış olduğu *The Balkan City, 1400-1900* çalışması Balkan Şehir Tarihi alanında önemli bir yere sahiptir. Balkanların sosyal ve ekonomik tarihine ışık tutan bu çalışma ilk olarak Rusça, Bulgarca ve Fransızca basılmış ve ancak 1983 yılında İngilizceye çevrilmiştir. Todorov'un 10'dan fazla kitabı ve 150'den fazla inceleme ve makalesi yayınlanmıştır. 27 Ağustos 2003 yılında 82 yaşında Sofya'da ölen Todorov'un kızı Maria Todorova da babası gibi bir Balkan tarihçisi olarak çalışmalarını sürdürmektedir).

2.1.4. Tuna Vilayeti'nin Etnik ve Dini Yapısı

Tuna vilayetinin 1864 yılında etnik ve dini yapısı, büyük bir çeşitlilik göstermektedir. Ortodoks Hristiyan Bulgarlar ve Sünni Müslüman Türkler, nüfusun ana etnik ve dini bileşenlerini oluşturmuştu. Ayrıca vilayetin nüfusunda Kırım ve Kafkaslar'da Rusya'ya kaybedilen topraklardan gelen Çerkez ve Tatar muhacirler, Müslüman ve Hristiyan Çingeneler, Sefarad Yahudileri, Ortodoks Eflaklılar, Yunanlılar ve Gregoryen Ermeniler de bulunmaktaydı. Bu gruplara ek olarak Pomaklar (Bulgarca konuşan Müslümanlar), Gagavuzlar (Türkçe konuşan Hristiyanlar), Bulgar Rum Katolikler, Şii Müslümanlar (Alevi ve Bektaşî Müslümanlar), eski Ruslar, Ukraynalı Kazaklar, Aşkenaz Yahudiler ve Protestan Ermeniler gibi küçük toplumlar da yer alıyordu.

Mithat Paşa'ya göre toplam nüfus, 2 milyondur. Vilâyetin 26 idari biriminde Hristiyan Bulgarlar, nüfusun yüzde 60-80 oranında çoğunluğunu sağlamıştı. Fakat bu, Müslümanlar ve gayrimüslimler arasında olan doğal sınır olan Yantara Nehri'nin doğusunda yaşayan Müslüman nüfus için yüzde 70'den ibaretti. Bazı kasabaların nüfusu ise tamamen Müslümanlardan oluşuyordu. Kalan nüfusun doğudaki kısmını ise Bulgarlar, Ermeniler, Yunanlılar ve Yahudiler oluşturmaktaydı(Çelik 2010:43-44).

2.1.5. Tuna Vilâyetinin Kuruluşu

Tuna Vilayeti özellikle Mithad Paşa'nın valiliği döneminde ön plana çıkan, matbaası ve çıkardığı Tuna Gazetesi ile Rumeli'de dikkat çeken önemli bir vilayettir. Bu önem biraz da coğrafi konumdan, yani vilayetin önemli bir bölümünün Tuna Nehri kenarında yer alıyor olmasından kaynaklanmaktadır. Zira ticaret, nakliye ve seyahat gibi çeşitli amaçlarla kullanılan Tuna Nehri, tarih boyunca kendisine büyük önem atfedilen bir nehir olmuştur. Hatta nehre yakın bölgelere yapılan askeri seferlerde nehirden azami ölçüde yararlanılmıştır. 1873 yılı itibarıyla Rusçuk, Vidin, Varna, Sofya, Tırnova ve Tulça olmak üzere 6 sancak, 41 kaza ve 18 nahiyeden oluşan Tuna Vilayeti'nin merkezi nehir kenarında yer alan Rusçuk şehridir(Çolak 2011:71).

Asırlardır farklı etnik ve dini grupların birbirleriyle geçinmeyi başardığı Tuna bölgesi, 19. asırda milliyetçiliğin yükselişiyle birlikte Osmanlı Devleti'nin en sorunlu bölgelerinden birine dönüştü. Bulgarlar, dini ve ulusal bağımsızlıklarının mücadelesi için önemli adımlar atarken kırsal bölgelerde tüccarlar ve üretim yapan sade vatandaşlar, Balkanlar'da çoğalan anarşi, terör ve eşkıyalıktan mağdur oldular. Öte yandan Rusya, Balkanlar'daki meseleleri, Ortodoks Slavların koruyucusu olarak olaylara müdahale edebileceği uluslararası platforma taşıyordu.

Osmanlı hükümeti, bu durumu imparatorluğun bütünlüğüne ve Balkanlar'da olan tebaanın güvenliğine endişe verici bir tehdit olarak algıladı. Bu sebeple, Mustafa Reşid Paşa'nın halefleri olan Ali ve Fuad Paşalar, vilâyet idaresinde reformlar yapmak için büyük uğraşlar gösteriyorlardı. Vidin bölgesinde 1854 ayaklanmalarından sonra müfettişlik yapan ve sonra 1861'den beri Niş'te vali olan Midhat Paşa'nın reformculuk marifetini takdir etmekteydi. 1864 yılında hükümetin vilayet idaresinde yapmak istediği sistem değişikliği için Midhat Paşa'yı İstanbul'a çağırılmışlardı.

Bu bağlamda öncelikle Silistre, Vidin ve Niş bölgelerini birleştirerek Tuna vilâyeti ismi altında tek bir vilâyet kurulması kararına vardılar. Daha sonra vilâyet idaresindeki değişiklikleri içeren Tuna Vilâyet Nizamnâmesi'ni ve yeni vilâyetin kuruluşunu ilan ettiler. Bu doğrultuda Midhat Paşa, Tuna vilâyetinin idaresine atandı.

Bu esaslı reform hareketine ve Midhat Paşa'nın bunu bölgeye taşımaya Şeyhülislam Saadettin Efendi'nin yönettiği muhafazakâr gruplar tarafından muhalefet edildi. Çünkü bu gruplar, yeni idari sistemde gayrimüslim tebaanın mecliste temsil edilmesinin, din ve rejimle bağdaşmadığını düşünüyorlardı. Rusçuk Naibi Sururi Efendi de bu muhafazakâr grubu destekliyordu. Ancak Fuad Paşa'nın desteğiyle muhalif gruplar bastırılmış, yeniliklerin onaylanması ve Midhat Paşa'nın Meclis-i Vükela'da yeni vilâyete vali olarak atanması sağlanmıştı.

Diğer bir muhalefet ise Midhat Paşa'yla şahsi sorunları olan Nusret Paşa'dan geldi. Nusret Paşa, Balkanlar'da Çerkez ve Nogay mültecilerin yerleşiminden sorumluydu ve reformlara, sorunları çözmekte yardımcı olmadığını düşündüğü için karşı çıktı. 1864 yılında hazırlanan nizamnâmeden önce mülteciler, sultanın tebaaları olarak kabul edilmemişlerdi ve Nusret Paşa'nın kontrolünde ayrı şekilde idare edilmekteydiler. Bu yüzden Nusret Paşa, onların valisiymiş gibi davranmaktaydı. Bütün bu muhalefet, başarılı bir biçimde bastırıldıktan sonra Midhat Paşa, radikal reformların bölge genelinde uygulanmasını hızlandırdı.

Bu arada Rusya, tüm bu gelişmeleri dikkatle izliyor ve Midhat Paşa'nın Tuna vilâyetine atanmasından ciddi biçimde kaygılanıyordu. Midhat Paşa, özellikle Balkanlar'ın bu kısmında ve Niş vilâyetinde gösterdiği başarılarından dolayı Ruslar tarafından bir tehlike olarak anılıyordu. Böylece aşırı bir Panslavist olan, Rus Dışişleri Bakanlığının Asya İşleri Bakanı Kont N.P. Ignatiev, 1864 yılında İstanbul'daki Rus büyükelçiliğine atandı ve Osmanlı hükümetine, Midhat Paşa'nın valiliğinin geri çekilmesi için baskı yapmaya başladı.

Tuna vilâyetinin kurulması, Osmanlı İmparatorluğu'nda yeniden yapılanma sürecine giren taşra idaresindeki değişimin ilk büyük adımı oldu. Temel amaç ise bir taraftan merkezi hükümeti güçlü tutarak yerel yönetimleri kuvvetlendirmek ve taşranın modernleşmesini sağlamak, diğer taraftan ise vilâyetlerdeki milliyetçi organizasyonları ve onları destekleyen yerel elementleri tasfiye etmektir.

Bu doğrultuda Tuna vilâyeti, pilot bölge olarak düşünülmüştü. Burada gerçekleştirilecek olan reformlar, imparatorluğun geri kalan kısmı için bir örnek teşkil edecek, başarılı görülen yenilikler diğer vilâyetlerde de uygulanacaktı.

Yeni vilâyet yönetiminin klasik sistemden temel farkı ise valinin yetkilerinin, vilâyetin bütün işlerini kapsayacak ölçüde genişletilmiş olmasıydı. Midhat Paşa, Tuna vilâyetine çok kozmopolit bir kadroyla gelmişti. Bu kadro, Ermeni kökenli Umur-ı Ecnebiye Müdürü Odiyan Efendi, Arnavut asıllı Tahrirat Müdürü İsmail Bey gibi birçok farklı milletlerden olup ortak bir Osmanlılık ideolojisine sahip kişilerden oluşmaktaydı. Ancak Paşa, vilâyetteki reformlarını uygulayacak bir kadro yaratmakta zorlanmaktaydı. Bunun önemli bir nedeni ise yeni yönetim sistemine göre üst düzey memurların merkezden atanmasıydı.

Reformcu ve radikal bir vali olan Midhat Paşa, vilâyetin modernizasyonu ve barışın inşa edilmesinde ne Osmanlı Devleti'nin muhafazakâr bürokratları ne de taşradaki Bulgar milliyetçileriyle işbirliği yapabiliyordu. Paşa'nın asıl niyeti, Türk ve Bulgarlardan oluşan aydın bir sınıf yaratmak ve kendi reformcu kadrolarını oluşturmaktı. Kurmuş olduğu okullar, islahaneler ve matbaa, bu amaca hizmet etmekteydi.

Midhat Paşa'nın diğer bir politikası ise bazı Bulgarları vilâyet yönetiminde önemli mevkilere atayıp başarılı olanları devlet nişanıyla ödüllendirmektir. Sonuç olarak Midhat Paşa, Osmanlı yönetimine bağlı ve kendisinin vilâyette gerçekleştirdiği reformların destekçisi olan bir çeşit Bulgar burjuvazisi yaratmaya çalışmıştı.

Kuzey Bulgaristan ve Doğu Sırbistan'ı kapsayan Tuna vilâyeti; Rusçuk, Tulça, Vidin, Niş, Sofya, Tırnova ve Varna olmak üzere 7 livadan ve 48 kazadan oluşmaktaydı. Kazalardan her biri ise sistematik bir hiyerarşiyle nahiyelere ve karyelere bölünmüştü. Ancak nahiyelerin sayısı düşük tutulmuştu. Çünkü nahiyelerin yönetimi, Rusya ve Avusturya'nın da katıldığı 1855 Viyana Protokolü'ne göre yerel halktan seçilmiş üyelerden oluşan meclislere bırakılmıştı. Bütün nahiyelerde bu meclisler kurulacak ve üyelerin seçtiği bir başkan tarafından idare edilecekti. Midhat Paşa, bu durumu gayrimüslim nüfusun yoğun olduğu bölgelerde ayrılıkçı organizasyonların önünü açacak bir tehdit olarak algılamıştı. Liva ve kazaların sayılarını dikkate aldığımızda yüzden fazla nahiyenin olması gerekirken sadece on beş yerleşim yeri bu statüye sahip olmuştu. Rusçuk ise bir liman şehri olması nedeniyle Karadeniz bölgesiyle iyi ticari bağlantılarının bulunması ve Tuna nehrinin aşağı kısmındaki askeri üs göz önüne alınarak, yeni kurulan vilâyetin merkezi olmuştur(Çelik 2010: 47-49,51-54).

3. MİTHAT PAŞA'NIN SİYASİ - İDARİ ŞAHSİYETİ VE TUNA'DA YAPTIĞI FAALİYETLER

Mithat Paşa, geçen yüzyılda milletimizin yetiştirmiş olduğu büyük devlet adamları arasında en fazla dikkate değer bir şahsiyettir. Sadece, idare ve devlet adamı sıfatıyla görmüş olduğu işler dolayısıyla değil, fakat bunun üstünde olmak üzere, özellikle, hürriyet ve demokrasi yolunda giriştiği çetin mücadeleler, elde ettiği başarılar, katlandığı fedakârlıklar ve nihayet uğradığı hazin akıbet dolayısıyla da milletin kalbinde unutulmaz bir yer tutmaktadır. Gerçekten memleketimizde hürriyet, meşrutiyet ve halkın denetimi dayanan bir idare kurmak çabaları düşünüldüğü zaman, bunların babası ve kahraman bayraktarı olarak, ilk akla gelen onun adıdır; muhayyelemizde, ilk olarak canlanan onun vekarlı simasıdır.

3.1. Gençliği ve Yetişmesi

Mithat Paşa'nın babası Hacı Ali Efendizade Hacı Hafız Mehmet Eşref Efendi, Rusçuk'tan İstanbul'a göç etmiş, ilmiye sınıfına mensup bir zattı. 1822 tarihinde, burada dünyaya gelen oğluna Ahmet şefik adını taktı. Bu çocuk, istikbalin Mithat Paşa'sı olacaktı. Henüz küçük yaştayken Kuran'ı ezberleyen çocuk, Hafız şefik diye anılmaya başlandı. Ömrünün baharını, babasının Naiplik (Hâkimlik) göreviyle gittiği Vidin'de geçirdi. Bir süre sonra, ailesiyle İstanbul'a dönünce, o vakitler birçok gençlerin yetişmek için yaptıkları gibi, Divan-ı Hümayun Kalemî'ne devam etmeye başladı. Bu arada, kısa bir zamanda zekâsı ve kabiliyeti ile sivrilerek o devrin adedlerine göre, kendisine Mithat mahlası verildi. İşte, onun sonradan dillere destan olan Mithat adı, aslında ismi değil, mahlası idi. Yine ailesiyle beraber Lofça'da geçirdiği 1 yıldan sonra, 1837'de İstanbul'a döndüğü zaman Arapça bilgisini bir hayli ilerletmiş bulunuyordu. Başkentte, bir yandan yine Divan-ı Hümayun Kalemî'ne devam ederken, bir yandan da tanınmış bilginlerden de ders alarak, zamanın ilimlerini tahsil ediyor ve kendi kendine de Fransızca öğrenmeğe çalışıyordu. 1840'ta görevi Sadaret Mektubi Kalemî'ne naklolunan Mithat Efendi'nin, bundan böyle devlet merkezinde ve vilayetlerde, oldukça önemli memurluklarda bulunduğunu, Kastamonu'da Sami Bekir Paşa'nın Divan kâtipliği hizmetinden 1848 tarihinde İstanbul'a dönünce de evlendiğini görüyoruz.

Müteakip yıllarda, Mithat Efendi, devlet memuriyetinde yükselerek çeşitli mevkilere geçiyor ve rütbelere kazanıyordu. Bir ara, şam ve Halep gümrükleri iltizamı yüzünden doğan anlaşmazlığın haline ve Arabistan ordusu müşiri Kıbrıslı Mehmet Paşa'yı teftişe memur edildi ve kısa bir zamanda vazifesini mükemmel şekilde yaptı. Bu suretle, devrin en ileri gelen ricalinin takdir ve itimadını kazanan Mithat Efendi, Kırım Savaşı dolayısıyla milletler arası ölçüde geniş bir siyasi faaliyetin merkezi haline gelmiş bulunan İstanbul'da cereyan eden siyasi müzakerelerde hazır bulundurulur, alınan birçok siyasi ve idari kararların en yetkili kimseler tarafından tartışılmalarına hazırlanma safhalarına şahit oluyordu. Böylece, tecrübesi ve görgüsü artan ve olgunlaşan genç, asıl olağanüstü kabiliyetini ilk defa olarak isbat etmek fırsatını bulmakta gecikmedi.

1854'te Balkanların ötesinde hüküm süren karışıklık ve asayişsizliği incelemek ve bunların giderilmesi için gerekli tedbirleri almak gibi gerçekten nazik bir işe memur edildi. Bu amaçla, altı ay kadar Şumnu ve İslimiye bölgelerinde çalışıp büyük bir maharetle, tesirli icraat yaptıktan sonra İstanbul'a döndü ve Sadrazam Mustafa Reşit Paşa'ya bir layiha takdim etti. Layihada, meseleyi kökünden kavrayarak Rumeli'de yapılması gerekli bulunduğu ıslahatı etraflı olarak anlatıyordu. İleri sürdüğü fikirler, kendisine beslenen takdiri bir kat daha artırıyor, itibarını yükseltiyordu. Nitekim 1857'de uygunsuz davranışları yüzünden şikayet edilen Silistre ve Vidin valilerinin durumlarını incelemek ve Tırnova'da Bulgarlar tarafından çıkarılan bir olayı halletmek görevleri, yine ona verildi. Bu işi de, büyük bir titizlik ve ciddiyetle başardı. Fakat suçlarını ortaya koyduğu kimselerin Saraya mensup bulunmaları yüzünden, onun yaptığı tahkikat, Mabeyn tarafından kabul olunmadı ve aynı yerlere yeni bir tahkikçi gönderildi. Bu, onun, Saraydan yediği darbelerin ilki oluyordu. Son derece üzülen Sadrazam Ali Paşa'dan izin aldı ve bir süre dinlenmek, aynı zamanda tedavi edilmek üzere Avrupa'ya gitti. Altı ay kadar Paris, Londra, Brüksel ve Viyana gibi Batının bellibaşlı merkezlerini dolaştı. Böylece, Batı âlemi hakkında bir fikir edindiği gibi, görgü ve bilgisini genişletti ve Fransızcasını da ilerletti. İstanbul'a dönüşünde itibarı daha da artmıştı. Meclis-i Vala Başkâtipliğine atanarak, o sıralarda, bir irtica hareketi olarak, hükümete karşı girişilen Kuleli Vakası sanıklarının sorgusuna, Ali Rıza Paşa ile birlikte memur edildi.

1860 tarihlerinde, Osmanlı İmparatorluğunun iç durumu hiç de memnunluk verici bir halde değildi. Memleketin birçok yerlerinde hoşnutsuzluk, ayaklanma ve İmparatorluktan kendini koparma hareketleri hüküm sürmekte idi. Özellikle, Rumeli'nin İslav soyundan tebaa ile meskun olan bölgelerinde, gittikçe hızlanan panislavizm cereyanı ve propagandaları tesiri ile, derin ve geniş bir kaynaşma görünmekte idi. İçeride, sık sık patlak veren olaylar, devletin Kırım Savaşı ve Paris andlaşması ile kazanmış olduğu dış itibarını sarsıyor, 1856 İslahat Fermanı ile tekeffül olunan ıslahatın bir türlü uygulanma alanına koyulamadığı görülüyor, dolayısıyla bir çok kimselerce Osmanlı Devletinin istikbali hakkında beslenen ümitler boşa çıkacağına benziyordu. Bununla beraber, Osmanlı Devlet adamları, vaadolan ıslahatı uygulamak, memleketin yönetimini yoluna koymak ve devletin geleceğini kurtarmak için ellerinden geleni yapmaya kararlı idiler. Sadrazam Kıbrıslı Mehmet Paşa, bozuk idare ile karışıklıkların en ziyade tehlikeli bir hal aldığı Rumeli'de olayları ve gerçek durumu yerinde görmek ve incelemek amacıyla bir seyahata çıktı. Niş, Vidin ve Rusçuk taraflarında yaptığı gezilerde, daha önce, buralarda Mithat Efendi tarafından alınmış olan tedbirlerin isabetli olduğunu ve yapılan icraatın çok olumlu sonuçlar vermiş bulunduğunu gözleri ile gördü; Bu yolda yürümenin en doğru bir hareket olacağına kanaat getirdi. Bu işi en başarılı bir şekilde yürütebilecek adamın da ancak Mithat Efendi olabileceğini düşünerek, ona Vezirlik rütbesi verilmesi ve hemen Niş valiliğine tayin olunması için Mabeyne ve Babîâliye teklifte bulundu. Sultan Abdulmecit'in bu hususta çıkarmış olduğu fermanında, Mithat Paşanın yüksek meziyetleri üzerinde durulmakta ve memlekete büyük hizmetler yapacağı ümidi belirtilmektedir.

Böylece, 1861 tarihinde, henüz kırkına basmadan vezaret rütbesiyle Niş valiliğine atanan Mithat Paşa, giriştiği hummalı faaliyetleri ile yüksek kabiliyetini ve yaratıcılık kudretini ilk defa olarak bu görevinde görecekti. Her şeyden önce vilayetinde hüküm süren asayişsizlik ve güvensizliğin derin sebeplerini etüd etti. Bir kere, marazı teşhis ettikten sonra devasını bulmakta güçlük çekmedi. Gerçekten de İslam ve Hıristiyan ahalinin barış ve güven içinde yan yana yaşamalarını sağlayacak isabetli tedbirler aldı: birikmiş vergileri, iki yıl için tehir etti ve bu suretle, ahalinin maddeten feraha kavuşmaları imkânını yarattı; meydana getirdiği zaptiye askeri teşkilatı ile asayişsizliği ve mütegalibeliği önledi; aynı zamanda sosyal ve kültürel alanlarda cins, mezhep ve sınıf farkı gözetmeksizin bütün ahalinin yararına olacak birtakım ıslahat yaptı ve müesseseler kurdu. Ayrıca da vilayet içinde yol ve köprüler inşa ettirdi ve mevcutlarını onartarak, iktisadi ve sosyal hareketleri kolaylaştırdı. Bütün bunların sonucu olarak kısa bir zaman içinde, eyalette adil bir idare, sakin ve refahlı bir hayat meydana geldi. Böylece halk yatışmış, özellikle Bulgarların kitle halinde Sırbistan'a göç etmeleri de durmuş oluyordu.

Babiâli, genç ve enerjik valinin bir iki yıl gibi kısa bir zaman içinde, elde ettiği başarıları büyük bir takdir ile karşılıyordu. Bozuk bir idare ve asayişsizlik içinde kaynaşan komşu Prizrin'in de aynı şekilde ıslah edilmesi amacıyla, bu eyaleti Niş vilayetine bağlandı. Mithat Paşa, aynı usule uyarak aldığı cezri tedbirler sayesinde bu bölgeyi de çok geçmeden düzeltmeğe muvaffik oldu.

Tam bu sıralarda idi ki, 1856 Islahat Ferma'nında öngörölmüş olan idari ıslahatın gerçekleştirilmesi için Babiâli'de çalışmalar yapılıyordu. Osmanlı İmparatorluğu içindeki Hıristiyan ahalinin durumlarından şikâyetçi olan yabancı devletlerin de baskısı altında hızlanan bu çalışmalarla, vilayetlerde kurulacak yeni ve zamana göre modern bir idare şekli aranılıyordu. Devrin devlet ricali, bu hususta, Mithat Paşa'nın Niş vilayetinde uyguladığı yönetim usulünü esas kabul etmeyi uygun buldu. Mithat Paşa'nın da yardımıyla 1864 "Vilayet Nizamnâmesi" meydana getirildi. Hemen arkasından, yeni yönetim sisteminin uygulanacağı örnek bir vilayet olmak üzere; Silistre ile Vidin ve Niş eyaletleri birleştirilerek "Tuna" vilayeti teşkil olundu ve başına da Mithat Paşa getirildi. Tuna vilayetinin merkezi Rusçuk idi. Şimdi Mithat Paşa, daha geniş ölçüde ve daha kapsamlı yetkilerle iş görebilecek bir faaliyet alanı bulmuştu. Nitekim idari dehasını göstermekte gecikmedi. İlk iş olarak, çıkarlarının zarara uğraması yüzünden yeni nizama karşı koyanları zararsız bir hale getirdi. Sonra da Nizamnâmenin istediği şekilde; idari, ekonomik, sosyal ve kültürel müesseseler kurmağa koyuldu.

Genç vali olarak Mithat Paşa, çok enerjik, çalışkan, sert, bütün icraatında müsamahasız ve merhametsiz idi. Fakat tamamıyla modern düşünceli olup, İslam olsun, Hıristiyan olsun herkese eşit muamele yapmış, mevzuat önünde kimseyi kimseden ayırmamış ve bu sayede, bütün şiddetine rağmen, kendini sevdirmiş ve saydırmıştır. Tutumu ve başarılarının sonucu olarak, Tuna vilayeti her bakımdan süratle kalkınmış, 1866'da geliri 300.000 keseye yükseltmiştir. Muhakkak ki, Mithat Paşa, Tuna vilayetinde yaptığı işlerle modern Bulgaristan'ın temellerini atan adam olmuştur.

Tuna vilayetinde Mithat Paşa'nın en ziyade ihtimam gösterdiği ve büyük bir titizlikle üzerinde durduğu iş, memleketin asayışı meselesi olmuştu. Özellikle, Rusya'dan beslenen ve Romanya'da organize edilerek, karışıklıklar çıkarmak amacıyla Tuna vilayetine sokulan Panislavist komitecilerini merhametsizce takip ve tedip ediyordu. Bir taraftan da vilayeti içinde, her türlü kanunsuz ve keyfi hareketlerin amansız düşmanı idi ve suçluları şiddetle cezalandırıyordu. Bu suretle memleketin Türk ve Bulgar ahalisi arasında, tam bir ahenk yaratmağa muvaffak oluyordu. Elde edilen bu huzur ve asayiş ile Panislavist çetelerin Bulgaristan'da faaliyet göstermelerine, sözün tam anlamı ile bir set çekilmiş bulunuyordu. Bu hal ise Panislavizm ve Rus siyasetine aykırı düşüyordu. Çünkü bunlar bu durum devam ettiği müddetçe, hedeflerine ulaşamayacaklar, yani bir İslav memleketi olarak gördükleri Tuna vilayetini (Bulgaristan'ı) Osmanlı İmparatorluğu'ndan koparamayacaklardı. Karşılarındaki başlıca engel de Mithat Paşa idi. İşte bu sebeple, Panislavistler, Mithat Paşa aleyhine şiddetli bir kampanyaya giriştiler. Bu meyanda, Rusya'nın İstanbul elçisi, Mithat Paşa'nın, Tuna vilayetini tıpkı vaktiyle Kavala'lı Mehmet Ali Paşa'nın yapmış olduğu gibi, Osmanlı İmparatorluğu'ndan koparmak hedefini güttüğü şeklinde iftiralarla, Sarayı ve Babıâli'yi kışkırtmaya çalışıyordu. Bu gibi baskılar karşısında Osmanlı Hükümeti, Tuna ve diğer vilayetlerle ilgili meseleleri görüşmek bahanesiyle Mithat Paşa'yı İstanbul'a çağırdı. Davete icabet eden Paşa, Sadrazam Ali Paşa'nın gördüğü lüzum üzerine bir daha Tuna boylarına gönderilmedi ve 5 Mart 1868'de Devlet Şurası Başkanlığı'na tâyin olundu.

Mithat Paşa'nın, bu şekilde valiliğinden ayrılması ile meydana gelen boşluk, Tuna'da hemen kendini gösterdi. Meydanı boş bulan İslav Komitecileri, Bulgarları ayaklandırıdılar. Karışıklıkların yayılması üzerine Babıâli telaşa düştü. Sultan Abdülaziz, Avrupa seyahatinden dönerken, Rusçuk'a uğramış, burada Mithat Paşa'nın başarılarını yakından görmüş ve takdir etmişti. Şimdi Padişah, " bu heriflerin hakkından sen gelirsin" diyerek, Devlet Şurası Başkanı Mithat Paşa'yı ayaklanmanın bastırılmasına memur etti. Derhal Tuna boylarına koşan Paşa, yirmi gün gibi kısa bir süre içinde, asilerin gerçekten hakkından gelerek İstanbul'a döndü(Baykal 1964: 9-11,16,23-24).

Bu olaydan sonra Mithat Paşa'nın Bağdat valiliğine gönderildiğini, 3 yıl bu görevde kaldıktan sonra istifa etmiş, İstanbul'a dönmüştür. Kendisine Sivas valiliği teklif edilmiş fakat kabul etmeyerek 1872'de Edirne valiliğini tercih etmiştir. Fakat yola çıkmadan Sultan Abdülaziz'in kararıyla 31 Temmuz 1872'de sadrazamlığa getirildi. 2 ay 21 gün bu görevde kaldıktan sonra azledildi. Adliye Nazırlığı görevinde de uzun süre tutunamayan Mithat Paşa, Aralık 1873'te Selanik valiliğine atandı. 1 yıl 3 ay bu görevi yürüttükten sonra 1874'te yine azledilerek İstanbul'a döndü.

1875 Ağustos'unda Adliye Nazırlığı'na tayin edilen Paşa, Kasım 1875'te bu görevden ayrıldı. 6 ay sonra Mayıs 1876'da önce Meclis-i Âli'ye memur oldu, bir kaç gün sonra da Devlet Şûrası Başkanlığı'na getirildi.

Daha sonra yaşanan olaylardan sorumlu tutulan Sultan Abdülaziz tahttan indirilip yerine Sultan Murad geçmiş, onun da sağlık durumunun elvermemesi nedeniyle II. Abdülhamit padişah olmuştur. Onu tahta çıkarmadan meşrutiyetin ilanı ve anayasa yapılacağı konusunda anlaşsalar da II. Abdülhamit, tahta çıktıktan sonra hükümdarlık haklarından fedakârlık yapmak istemedi. Uzun uğraşlardan sonra 19 Aralık 1876'da Mithat Paşa sadrazamlığa getirildi. İlk işi meşrutiyeti ve anayasayı ilan etmek oldu. Bütün yurttta büyük bir sevinçle karşılandı. Fakat bu sevinç çok uzun sürmedi. Mithat Paşa'nın düşmanları, çeşitli entrikalarla II. Abdülhamit'i etkileyerek onun görevden alınıp yurt dışına sürülmesini sağladılar. İtalya, İspanya, Paris ve Londra'da kaldı. Sürgün zamanında bile vatanı ve milleti için çalışmalar yapan Mithat Paşa'nın görmüş olduğu ilgi, II. Abdülhamit'in dikkatini çekince, onun ülkeye dönmesini sağlamaya çalıştı. Ağustos 1878'de affedildiği bildirilerek ailesiyle Girit'te oturmasına izin verildi. 28 Eylül 1878'de Hanya'ya geldi.

İki ay sonra Suriye valiliğine getirilen Mithat Paşa, Şam, Beyrut, Trablus ve Akka'da önemli işler yaptı. Düşmanları bu kez Suriye'de bağımsız bir devlet kurma düşüncesinde olduğu haberini Saraya bildirince, Ağustos 1880'de Suriye valiliğinden alınarak Aydın valiliğine atandı.

II. Abdülhamit, Paşa'dan kurtulmak için, Sultan Abdülaziz'in ölümünden onu sorumlu tutarak, görevinden azl etti ve İstanbul'a çağırdı. Haziran 1881'de yargılanan Mithat Paşa'nın idamına karar verildi. Fakat II. Abdülhamit, cezayı hafifleterek, müebbet kalebentliğe mahkûm edilerek Taif'e gönderildi. 3 yıl zindanda türlü işkencelere maruz kaldıktan sonra, 9 Mayıs 1884 gecesi, hapisaneyeye gelen kişilerce boğularak öldürüldü (Baykal 1964:27-28-31- 32-35-36-44-47-48-51,54,67-69-71-72-76-79-83-84).

2. H.1289 TARİHLİ TUNA VİLÂYETİ SÂLNÂMESİ'NİN TRANSKRİPSİYONU

DEV'AI

SALNAME

Sene 1289

VILAYET-İ TUNA
MATBUA'TI

1281

(Sayfa 2)

SALNÂME-İ TUNA

İş bu seksen dokuz senesi salnâmesi dahi beşinci def'a olarak cem' ve tertib kılınmış ve Rusçuk kırk üç buçuk 'arzında olduğundan ziyade muharrir takvimdeki evkât ve sa'at 'arz-ı mezkûre tatbiken yapılmıştır.

TAKVİM

Yortu Günlerinin Rumuzâtı

*E Ermeni *L Latin * R Rum *Y Yahudi *K Katolik

Eyyam-ı Mahsusası	A'aded-i Rûz-ı Kasım	(Sayfa 3) Muharrem'ül Haram Sene 1289	İnsak	İ'şâ	E'vvel	Zuhr	Tulu'at-ı Tab	EYYAM	ŞÜHÛR		
		Eyyam-ı Meşhur							Sa'at Dakika	Sa'at Dakika	Sa'at Dakika
ERK	129	Mart Rumi Sene 31	1610	331	28	116	812	Pazartesi	11	20	1
	127		13	33	21	9	5	Salı	12	29	2
	128		11	33	27	8	212	Çarşamba	13	1	3
	129		8	33	27	7	5911	Perşembe	14	2	4
ERK	130	Ahir-i Berid El-Cevaz	6	33	26	5	57	Cuma	15	3	5
	131		310	34	26	3	54	Cumartesi	16	4	6
ERK	132	Ahir-i Berid El-Cevaz	810	34	25	1	51	Pazar	17	5	7
	133		579	34	24	86	46	Pazartesi	18	6	8
L	134	Yevm-i' Aşur Evka-i Kerbela Sene 31	54	34	24	595	45	Salı	19	7	9
	135		51	35	23	58	42	Çarşamba	20	8	10
L	136	Nevruz-ı Sultani	48	35	23	57	39	Perşembe	21	9	11
	137		45	25	22	55	36	Cuma	22	10	12
L	138	Sefir Seydi Reis Behned Sene 962	42	25	22	54	33	Cumartesi	23	11	13
	139		39	25	22	53	31	Pazar	24	12	14
K	140	Duhul-u Sultan Selim Mübasir Sene 923	37	35	21	52	28	Pazartesi	25	13	15
	141		24	36	21	51	25	Salı	26	14	16
K	142	Evvel Sefer-i Derya Nisan Firengi Sene 30	31	36	20	49	22	Çarşamba	27	15	17
	143		29	36	19	48	20	Perşembe	28	16	18
K	144	Evvel Sefer-i Derya Nisan Firengi Sene 30	26	36	19	46	17	Cuma	29	17	19
	145		23	36	18	45	14	Cumartesi	30	18	20
YKE RY Y	146	Evvel Sefer-i Derya Nisan Firengi Sene 30	20	37	17	43	11	Pazar	31	19	21
	147		18	37	17	42	9	Pazartesi	1	20	22
YKE RY Y	148	Andelib Id-i Millet-i İsrailiyye	16	37	16	41	8	Salı	2	21	23
	149		139	381	15	39	411	Çarşamba	3	22	24
YELK	150	Yevm Sene 8	10	38	15	38	1	Perşembe	4	23	25
	151		7	39	14	36	5810	Cuma	5	24	26
R	152	Nevruz Hüverzim Şah Sefiri' Aşar Sultan Süleyman Sene 950	4	39	13	35	55	Cumartesi	6	25	27
	153		89	39	13	34	53	Pazar	7	26	28
R	154	Nevruz Hüverzim Şah Sefiri' Aşar Sultan Süleyman Sene 950	578	40	12	32	49	Pazartesi	8	27	29
	155		548	40	119	315	4910	Salı	9	28	30

Eyyam-1 Mahsusası	A'dad-ıRuz-ı Kasım	(Sayfa 4)	İmsak	İşâ	'Asr-ı Evvel	Zuhr	Tulu'-ı Af-tab	Eyyam	ŞUHÛR			
		Sefer'ülHayr							Eyyam-ı Meşhur	Bakiye-i Nisan Firengi	Bakiye-i MartRumi	Arabiyye
YERK	156	Nisan-ı Rumi	508	401	119	295	4310	Çarşamba	10	29	1	
	157		47	41	10	28	40	Perşembe	11	30	2	
Y	158		44	41	10	27	38	Cuma	12	31	3	
Y	159		40	41	9	25	35	Cumartesi	13	1	4	
R	160		Sene 30	37	42	8	23	32	Pazar	14	2	5
	161		Balıkli Panayırı	34	42	8	22	29	Pazartesi	15	3	6
L	162		Evvel Sene-i Sur	30	43	7	20	26	Salı	16	4	7
	163			27	43	6	19	22	Çarşamba	17	5	8
	164			24	43	5	18	21	Perşembe	18	6	9
	165			20	44	5	16	18	Cuma	19	7	10
	166	17		44	4	15	15	Cumartesi	20	8	11	
	167	14		45	3	14	12	Pazar	21	9	12	
	168	10		45	3	12	10	Pazartesi	22	10	13	
	169	8		46	2	11	7	Salı	23	11	14	
	170	4		46	1	10	4	Çarşamba	24	12	15	
	171	88		47	89	8	210	Perşembe	25	13	16	
L	172	Sene 923	577	47	89	7	599	Cuma	26	14	17	
	173	Ahir Sene-i Sur	54	48	598	6	56	Cumartesi	27	15	18	
	174	Mayıs Firengi	50	48	58	4	54	Pazar	28	16	19	
	175		47	49	57	3	51	Pazartesi	29	17	20	
L	176	Sene 31	44	50	56	2	48	Salı	30	18	21	
	177	41	50	56	85	46	Çarşamba	1	19	22		
R	178	Ohri Panayırı	37	51	55	594	43	Perşembe	2	20	23	
	179	Sene15	34	51	54	58	41	Cuma	3	21	24	
R	180	Ruz-ı Hızır	31	52	54	57	38	Cumartesi	4	22	25	
	1	Gayet-i Kuvvet-i Bahar	28	52	53	55	36	Pazar	5	23	26	
R	2	Eski Camii	24	53	53	54	34	Pazartesi	6	24	27	
	3	Panayırı Sene 8	21	53	52	53	31	Salı	7	25	28	
	4		187	54	51	524	299	Çarşamba	8	26	29	

Eyyam-ı Mahsusası	A'dad-ıRûz-ı Hızır	(Sayfa 5)	İmsak	'İşâ	'Asr-ıEvvel	Zuhr	Tulu'-ıAfl-tab	Eyyam	Şühür		
		Rebiyyül Evvel							Arabiyye	Bakiye-yi Nisan Rumiyye	Bakiye-yi Nisan Firengi
		Eyyam-ı Meşhur									
ERKL	5 6	Biga Panayırı	157	551	508	514	269	Perşembe	9	27	1
			12	56	49	50	24		Cuma	10	28
	7 8	Mayıs Rumi Sene 31 Piriştine Panayırı	9	56	49	48	22	Cumartesi	11	29	3
			6	57	48	47	20		Pazar	12	30
	9 10	Lüleburgaz Panayırı	3	58	47	46	17	Pazartesi	13	1	5
			87	58	46	45	15		Salı	14	2
	11 12	Oruç İsa Aleyhisselam	576	591	46	44	13	Çarşamba	15	3	7
			54	82	45	43	11		Perşembe	16	4
	13 14	Leyle-i Mevlüd-ün Nebi Aleyhisselam	51	82	44	42	9	Cuma	17	5	9
			48	1	44	41	7		Cumartesi	18	6
15 16	Karinabad Panayırı	45	2	43	40	5	Pazar	19	7	11	
		42	3	43	39	3		Pazartesi	20	8	12
17 18	Husâf	39	3	42	38	19	Salı	21	9	13	
		37	4	41	37	598		Çarşamba	22	10	14
19 20	Koyun Kırkımı (?) Bayramı Diyarbakır'da	34	4	41	36	58	Perşembe	23	11	15	
		31	5	40	35	56		Cuma	24	12	16
21 22	Ali Pınarı Panayırı Sene15	29	6	40	35	54	Cumartesi	25	13	17	
		26	6	39	34	52		Pazar	26	14	18
23 24	Evvel (?) Bevarih	24	7	39	33	51	Pazartesi	27	15	19	
		22	7	38	32	49		Salı	28	16	20
25 26	Haziran Firengi	19	8	38	31	48	Çarşamba	29	17	21	
		17	9	37	31	46		Perşembe	30	18	22
27 28	Sene 30 Hacı Oğlu Panayırı Sene 10 Şerif-i Kasım	156	92	36	30	458	Cuma	31	19	23	
		13	10	35	29	44		Cumartesi	1	20	24
29 30	Evvel (?) Bevarih	11	10	35	29	42	Pazar	2	21	25	
		9	11	34	28	41		Pazartesi	3	22	26
31 32	Evvel (?) Bevarih	7	11	34	28	40	Salı	4	23	27	
		5	12	34	27	39		Çarşamba	5	24	28
33		36	12	34	274	388	Perşembe	6	25	29	

Eyyam-ı Mahsusası	A'dad-ı Rûz-ı Hızır	(Sayfa 6)	İmsak	'İşâ	'Asr-ı Evvel	Zuhr	Tulu'-ı Af-tab	Eyyam	Şühur		
		Rebiyy'ül Ahir							Eyyam-ı Meşhur	Bakiye-i Haziran Firengi	Bakiye-i Mayıs Rumi
L	34	Mevsim-i Hasad	26	132	348	264	378	Cuma	7	26	1
	35		8	13	34	26	36		Cumartesi	8	27
L	36	Latin Gül Panayırı	595	14	33	25	35	Pazar	9	28	3
	37		58	14	33	25	35		Pazartesi	10	29
L	38	Evvel Zira'ül-arz-ı Be-mısır	56	14	33	24	34	Salı	11	30	5
	39		55	15	33	24	34		Çarşamba	12	31
L	40	Haziran-ı Rumi Sene 30	54	15	33	23	33	Perşembe	13	1	7
	41		54	15	33	23	33		Cuma	14	2
L	42	Mecidiye'de KaraSuyu Yaz Panayırı Sene 8	53	15	32	23	32	Cumartesi	15	3	9
	43		52	16	32	23	31		Pazar	16	4
L	44	Şimali Rüzgarları	52	16	32	23	31	Pazartesi	17	5	11
	45		51	16	32	23	31		Salı	18	6
L	46	Feth-i Tunus Sene 983 Yaz Faslı	51	16	32	23	31	Çarşamba	19	7	13
	47		51	16	32	23	31		Perşembe	20	8
L	48	Latin Ateş Göçebesı	51	16	32	23	31	Cuma	21	9	15
	49		51	16	32	23	31		Cumartesi	22	10
ELK	50	Cülus-u Hümayun Fi 17 Z Sene 1277	51	16	33	23	31	Pazar	23	11	17
	51		51	16	33	23	31		Pazartesi	24	12
L	52	Teshir-i Kıbrıs Sene 978	52	16	33	23	31	Salı	25	13	19
	53		52	16	33	23	31		Çarşamba	26	14
L	54	Temmuz Firengi Sene31	53	15	33	23	32	Perşembe	27	15	21
	55		54	15	33	24	32		Cuma	28	16
L	56	Mevsim-i Semum	54	15	33	24	33	Cumartesi	29	17	23
	57		55	15	33	24	33		Pazar	30	18
L	58		56	14	33	24	34	Pazartesi	1	19	5
	59		58	14	34	25	35		Salı	2	20
KR	60		595	14	34	25	35	Çarşamba	3	21	27
	61		83	13	34	26	36		Perşembe	4	22
KR	62		26	13	34	26	37	Cuma	5	23	29
	63		36	122	348	274	388		Cumartesi	6	24

Eyyam-ı Mahsusası	A'dad-ıRûz-ı Hızır	(Sayfa7)	İmsak	'İsa	'Asr-ıEvvel	Zuhr	Tulu'-ıAf-tab	Eyyam	Şühûr		
		Cemaziyel- Evvel							Bakiye-i Temmuz Firengiye	Bakiye-i Haziran Rumi	Arabıyye
		Eyyam-ı Meşhur									
R	64	Feth-i Selanik Sene	56	122	338	274	398	Pazar	7	25	1
	65	834 Aher-i Eyyam-ı	7	11	33	28	40	Pazartesi	8	26	2
R	66	Bevarih	9	10	33	28	41	Salı	9	27	3
	67		11	10	34	29	42	Çarşamba	10	28	4
R	68	Temmuz Rumi 31	13	9	34	29	44	Perşembe	11	29	5
	69		15	9	34	30	45	Cuma	12	30	6
EK	70	Temmuz Rumi 31	17	8	35	31	46	Cumartesi	13	1	7
	71		19	7	35	31	47	Pazar	14	2	8
EK	72	İlica Panayırı	21	7	35	32	49	Pazartesi	15	3	9
	73		24	6	36	33	51	Salı	16	4	10
EK	74	Muharebe-i	26	6	36	34	52	Çarşamba	17	5	11
	75		29	5	37	35	54	Perşembe	18	6	12
L	76	Gence Sene 991	31	4	37	36	56	Cuma	19	7	13
	77		34	4	38	37	57	Cumartesi	20	8	14
L	78	Yerköy Panayırı Sene3	37	3	39	38	598	Pazar	21	9	15
	79		39	2	39	39	19	Pazartesi	22	10	16
Y	80	Berçka DaynoPanayırı	42	2	41	40	2	Salı	23	11	17
	81		45	1	41	41	5	Çarşamba	24	12	18
Y	82	Paşa	48	8	41	42	7	Perşembe	25	13	19
	83		50	87	41	43	9	Cuma	26	14	20
Y	84	Sene 945	53	591	42	44	11	Cumartesi	27	15	21
	85		56	58	42	45	13	Pazar	28	16	22
Y	86	Filibe'de Maraş	59	58	44	464	159	Pazartesi	29	17	23
	87		27	57	45	46	18	Salı	30	18	24
Y	88	Panayırı	5	57	45	47	19	Çarşamba	31	19	25
	89		8	56	46	48	23	Perşembe	1	20	26
Y	90	Nihayet Faslı Varak	11	56	47	49	24	Cuma	2	21	27
	91		14	55	48	50	26	Cumartesi	3	22	28
Y	92	Yehudun Kara Bayramı	17	54	49	52	28	Pazar	4	23	29
	93		217	53	498	534	319	Pazartesi	5	24	30

Eyyam-ı Mahsusası	A'dad-ıRûz-ı Hızır	(Sayfa 8)	İmsak	'İşa	'Asr-ı Evvel	Zuhr	Tulu'-ı Af-tâb	Eyyam	Şühur			
		Cemaziyel Ahir							Arabiyye	Bakiye-yi Temmuz Rumi	Bakiye-yi Ağustos Firengi	
		Eyyam-ı Meşhur										Sa'at
R	94	Aher-i Eyyam-ı Bâhûr	247	531	50 8	54 4	33 9	Salı	6	25	1	
	95		27	53	51	54	35		Çarşamba	7	26	2
	96	Feth-i İstanbul Sene 857	30	52	52	55	38	Perşembe	8	27	3	
	97		33	51	52	56	40		Cuma	9	28	4
	98	Tatar Pazarı Panayırı Sene 10	37	51	53	58	43	Cumartesi	10	29	5	
	99		40	50	54	59	45		Pazar	11	30	6
	100	Ağustos Rumi Sene 31	43	50	54	8 5	48	Pazartesi	12	31	7	
	101		46	49	55	1 5	50		Salı	13	1	8
	L	102	İzvarnik'de Keşisu Panayırı ŞehirKöyü Panayırı	50	49	56	3	53	Çarşamba	14	2	9
	103	53		48	57	4	56	Perşembe		15	3	10
	L	104	Aher-i Semum	56	48	57	5	58 9	Cuma	16	4	11
	105	59 7		47	58	7	1 10	Cumartesi		17	5	12
R	106	Yerköyü Panayırı Sene3	3 8	47	59 8	8	3	Pazar	18	6	13	
107	6		46	8 9	9	6	Pazartesi		19	7	14	
R	108	Turhal'da Çatalca	9	46	8 9	11	9	Salı	20	8	15	
109	12		45	1	12	11	Çarşamba		21	9	16	
L	110	Panayırı Sene 9 Eylül Firengi Sene 30	16	45	2	13	13	Perşembe	22	10	17	
111	19		44 1	3	14	17	Cuma		23	11	18	
KRE	112	VodinaPanayırı	22	44	3	16 5	20	Cumartesi	24	12	19	
113	26		43	4	18	22	Pazar		25	13	20	
EK	114	VodinaPanayırı	29	43	5	20	25	Pazartesi	26	14	21	
115	32		42	6	21	2810	Salı		27	15	22	
116	VodinaPanayırı	33	42	7	21	29	Çarşamba	28	16	23		
117		34	45	9	22	29		Perşembe	29	17	24	
118	VodinaPanayırı	37	45	9	23	32	Cuma	30	18	25		
119		41	44	10	25	35		Cumartesi	31	19	26	
120	VodinaPanayırı	44	44	11	26	38	Pazar	1	20	27		
121		48	43	12	28	41		Pazartesi	2	21	28	
122	VodinaPanayırı	51	431	129	295	4410	Salı	3	22	29		

Eyyam-ı Mahsusası	A'dad-ı Rûz-ı Hızır	(Sayfa 9)	İmsak	'İşâ	'Asr- Evvel	Zuhr	Tulu'- İf-tâb	Eyyam	Şühur			
		Recebü'l-Ferd							Eyyam-ı Meşhur	Bakiye-i Eylül Rumi	Bakiye-i Ağustos Rumi	Arabiyye
L R	123	Feth-i Hanya Sene 1055	528	431	139	315	4710	Çarşamba	4	23	1	
	124		54	42	14	32	50	Perşembe	5	24	2	
	125	Koç AyırmaZamanı	58	42	14	34	53	Cuma	6	25	3	
	126		19	42	15	35	56	Cumartesi	7	26	4	
	127	Feth-i Bağdad Sene 940 Şehadet Yahya Aleyhisselam	5	41	16	37	5910	Pazar	8	27	5	
	128		9	41	16	39	211	Pazartesi	9	28	6	
	129	Serifçe Panayırı Sene 10	11	41	17	40	5	Salı	10	29	7	
	130		15	40	17	42	8	Çarşamba	11	30	8	
	131	Eylül Rumi Sene 30	19	40	18	43	14	Perşembe	12	31	9	
	132		22	40	18	45	17	Cuma	13	1	10	
133	Çırpan Panayırı Sene 8 İptidai Sene-i Yehud Sene 5632	29	39	19	46	21	Cumartesi	14	2	11		
134		29	39	20	48	24	Pazar	15	3	12		
135	Silivri Panayırı Sene 7	33	39	20	49	27	Pazartesi	16	4	13		
136		36	39	21	51	30	Salı	17	5	14		
137	ÇorapBayramı Uzuncaova Panayırı Sene 7	39	39	21	52	33	Çarşamba	18	6	15		
138		42	38	22	54	36	Perşembe	19	7	16		
139	Balıkesri Panayırı Sene 10	46	38	23	56	39	Cuma	20	8	17		
140		49	38	23	57	42	Cumartesi	21	9	18		
141	Leyle-i Mirac Kamış Bayramı Sene 9	53	38	24	595	45	Pazar	22	10	19		
142		56	38	24	86	49	Pazartesi	23	11	20		
143	Pirlepe Panayırı	599	38	25	2	52	Salı	24	12	21		
144		210	37	25	3	55	Çarşamba	25	13	22		
145	Teşrini Evvel Firengi Sene 31	5	35	25	5	55	Perşembe	26	14	23		
146		9	35	26	7	5811	Cuma	27	15	24		
147	Y	12	34	26	8	112	Cumartesi	28	16	25		
148		15	34	27	9	4	Pazar	29	17	26		
149	Y	17	34	27	11	7	Pazartesi	30	18	27		
150		21	34	28	12	10	Salı	1	19	28		
151	Y	24	34	289	14	13	Çarşamba	2	20	29		
152		2710	34		156	1612	Perşembe	3	21	30		

Eyyam-ı Mahsususa	A' dad-ı Rûz-ı Hızır	(Sayfa 10)	İmsak	'İşâ	'Asr-ı Evvel	Zuhr	Tulu'-ı Af-tâb	Eyyam	Şühur			
		Şaban'ül Azim							Eyyam-ı Meşhur	Bakiye-i Evvel Firenviye	Bakiye-i Eyyıl Rumi	Arabiyye
Y Y Y Y R Y	153	Eski Zagre Panayırı	3110	341	299	176	1912	Cuma	4	22	1	
	154		35	34	29	18	32	Cumartesi	5	23	2	
	155		Sene 15	39	34	29	20	35	Pazar	6	24	3
	156			42	34	30	21	38	Pazartesi	7	25	4
	157			45	34	30	23	31	Salı	8	26	5
	158			48	34	31	24	34	Çarşamba	9	27	6
	159			51	34	31	26	36	Perşembe	10	28	7
	160			54	34	32	27	39	Cuma	11	29	8
	161			57	34	32	29	47	Cumartesi	12	30	9
	162			810	34	32	30	45	Pazar	13	1	10
163	Teşrin-i Evvel Rumi Sene 31 Karasugöz Panayırı Leyle-i Berat-ı Veladet-i Hümayun Sene 1245	311		34	33	32	48	Pazartesi	14	2	11	
164		6		34	33	33	51	Salı	15	3	12	
165		9	34	34	35	54	Çarşamba	16	4	13		
166		11	34	34	36	5712	Perşembe	17	5	14		
167		14	34	34	37	81	Cuma	18	6	15		
168		17	35	35	39	3	Cumartesi	19	7	16		
169		20	35	35	40	5	Pazar	20	8	17		
170		20	35	36	42	8	Pazartesi	21	9	18		
171		25	35	36	43	11	Salı	22	10	19		
172		28	35	36	45	14	Çarşamba	23	11	20		
L	173	Vakt-i Kat-ı Eşcar Amasya'da 'Umum Panayırı Sene 15 Edirne'de Seyhan Nehrinde Kotuk Panayırı Sene 10 Teşrin-i Sani Firengi	31	35	37	46	17	Perşembe	24	12	21	
	174		33	35	37	47	20	Cuma	25	13	22	
	175		36	35	37	49	22	Cumartesi	26	14	23	
	176		39	35	38	50	25	Pazar	27	15	24	
	177		41	36	38	51	28	Pazartesi	28	16	25	
	178		44	36	39	53	31	Salı	29	17	26	
	179		47	36	39	54	33	Çarşamba	30	18	27	
	180		4911	36	39	56	36	Perşembe	31	19	28	
	181		5211	36	409	576	391	Cuma	1	20	29	

Eyyam-1 Mahsusası	A'dad-1 Rûz-1 Hızır	(Sayfa 11)	İmsak	'İşâ	'Asr-1 Evvel	Zuhr	Tulu'-1 Af-tâb	Eyyam	Şühûr		
		Ramazan'ül Mübarek							Eyyam-1 Meşhur	Sa'at Dakika	Sa'at Dakika
R	182	Evveli Gars Nihayet	5411	361	409	586	411	Cumartesi Pazar	2	21	1
	183		57	37	40	87	44		3	22	2
	184	Kuvvet-i Harif	5911	37	41	1	47	Pazartesi Salı	4	23	3
	185		112	37	41	2	49		5	24	4
	186	Fevc-i Kımı Fırınası Ruz-u Kasım Vardar'da LokaPanayırı Sene22	4	37	41	3	52	Çarşamba Perşembe	6	25	5
	1		6	37	41	5	54		7	26	6
	2	Nüzûl-u Şenbe Tanzimat-ıHayriye	8	37	42	6	57	Cuma Cumartesi	8	27	7
	3		11	38	42	7	591		9	28	8
	4	Teşrin-i Sani Rumi Sene 30 Kızanlık Panayırı	12	38	42	8	22	Pazar Pazartesi	10	29	9
	5		15	38	42	10	4		11	30	10
6	İhtifa-i Haşerat	17	38	43	11	7	Salı Çarşamba	12	31	11	
7		19	38	43	12	9		13	1	12	
8	Noksan-ıMan'il	22	39	43	13	11	Perşembe Cuma	14	2	13	
9		24	39	43	14	14		15	3	14	
10	Som-ı Milad Ağaçların Kuruması	26	39	43	15	16	Cumartesi Pazar	16	4	15	
11		28	39	44	17	18		17	5	16	
12	Zile Panayırı Sene 15	30	39	44	18	20	Pazartesi Salı	18	6	17	
13		32	40	44	19	22		19	7	18	
14	Leyle-i Kadr Evvel-i Berid Kanun-ı	32	40	44	20	24	Çarşamba Perşembe	20	8	19	
15		35	40	44	21	26		21	9	20	
16	Leyle-i Kadr Evvel-i Berid Kanun-ı	37	40	45	22	28	Cuma Cumartesi	22	10	21	
17		39	40	45	23	30		23	11	22	
18	Evvel Firengi	41	41	45	24	32	Pazar Pazartesi	24	12	23	
19		42	41	45	25	34		25	13	24	
20	Evvel Firengi	44	41	45	25	36	Salı Çarşamba	26	14	25	
21		45	41	45	26	38		27	15	26	
22	Evvel Firengi	47	41	36	27	39	Perşembe Cuma	28	16	27	
23		48	41	36	28	41		29	17	28	
L	24	Evvel Firengi	49	42	36	29	42	Cumartesi Pazar	30	18	29
25	5112		421	369	307	442	1		19	30	

Eyyam-ı Mahsusası	A'adad-ı Rûz-ı Kasım	(Sayfa 12)	İmsak	'İsa	'Asr-ı Evvel	Zuhr	Tulu' -ı Aflab	Eyyam	Şühür		
		Şevval-i Mükerrerem							Eyyam-ı Meşhur	Bakıye-yi Kanun-u Evvel Frençiyeye	Bakıye-yi Tesrin-i Sanı Rumi
ERK	26	(?)3(?)7	5212	421	469	307	462	Pazartesi	2	20	1
	27	Duhûl-ü Meryem(?) feth-i Mekke Sene 8	53	42	46	31	47	Salı	3	21	2
L	28	Aher-i sükût	54	42	47	32	48	Çarşamba	4	22	3
	29		56	42	47	32	49	Perşembe	5	23	4
L	30	Evrak fırtına	57	43	47	33	51	Cuma	6	24	5
	31		58	43	47	33	52	Cumartesi	7	25	6
L	32	Evrak fırtına	5912	43	47	34	53	Pazar	8	26	7
	33		59	43	47	34	54	Pazartesi	9	27	8
L	34	Evrak fırtına	81	43	47	35	55	Salı	10	28	9
	35		1	43	47	35	55	Çarşamba	11	29	10
L	36	Evrak fırtına	2	43	47	36	56	Perşembe	12	30	11
	37		3	43	47	36	57	Cuma	13	1	12
L	38	Evrak fırtına	3	43	47	36	57	Cumartesi	14	2	13
	39		3	43	47	36	58	Pazar	15	3	14
L	40	Evrak fırtına	4	43	47	37	58	Pazartesi	16	4	15
	41		4	43	48	37	59	Salı	17	5	16
R	42	Evrak fırtına	4	44	48	37	59	Çarşamba	18	6	17
	43		4	44	48	37	59	Perşembe	19	7	18
ERK	44	Evrak fırtına	4	44	48	37	59	Cuma	20	8	19
	45		4	44	48	37	59	Cumartesi	21	9	20
ERK	46	Evrak fırtına	4	44	48	37	59	Pazar	22	10	21
	47		4	44	48	37	59	Pazartesi	23	11	22
R	48	Evrak fırtına	4	42	48	32	59	Salı	24	12	23
	49		4	43	48	37	59	Çarşamba	25	13	24
L	50	Evrak fırtına	3	43	48	37	58	Perşembe	26	14	25
	51		3	43	48	36	58	Cuma	27	15	26
L	52	Evrak fırtına	3	43	47	36	57	Cumartesi	28	16	27
	53		3	43	47	36	57	Pazar	29	17	28
L	54	Aher-i şebb-i yelda	21	421	479	359	562	Pazartesi	30	18	29

Eyyam-ı Mahsusası	A'dad-ı Ruz-ı Kasım	(Sayfa 13)	İmsak	'İşa	'Asr-ı Evvel	Zuhr	Tulu'-ı Af-ıtab	Eyyam	Şühür		
		Eyyam-ı Meşhur							Bakiye-i Kanun-u Evvel Firengi	Bakiye-i Kanun-u Evvel Firengi	Arabiye
L	55	Kanun-u Sâni Firengi Sene 31 Sene 1872	11	431	479	357	562	Salı Çarşamba	31	19	1
	56		81	42	47	35	55		1	20	2
R K L	57	Şebb-i Milad İsa Aleyhisselam	59	42	47	35	54	Perşembe Cuma	2	21	3
	58		58	42	47	34	53		3	22	4
	59		57	41	47	34	52	Cumartesi Pazar	4	23	5
	60		56	41	47	33	51		5	24	6
	61		55	41	47	33	50	Pazartesi Salı	6	25	7
	62		54	41	47	32	49		7	26	8
	63		53	41	47	31	48	Çarşamba Perşembe	8	27	9
	64		52	41	47	31	46		9	28	10
	65		50	41	47	30	45	Cuma Cumartesi	10	29	11
	66		49	40	46	29	44		11	30	12
67	48	40	46	29	42	Pazar Pazartesi	12	31	13		
68	46	40	46	28	40		13	1	14		
69	45	40	46	27	39	Salı Çarşamba	14	2	15		
70	43	40	46	26	37		15	3	16		
71	43	Kanun-u Sâni Rumi Sene 31 İhtifa-yı Hevam	43	39	46	25	35	Perşembe Cuma	16	4	17
72	40		39	45	24	33	17		5	18	
73	38	Saleb-i Filma'	38	39	45	23	32	Cumartesi Pazar	18	6	19
74	36		39	45	22	30	19		7	20	
75	35		39	45	21	28	Pazartesi Salı	20	8	21	
76	34		38	45	20	26		21	9	22	
77	33		40	45	19	24	Çarşamba Perşembe	22	10	23	
78	31		40	45	18	22		23	11	24	
79	29		39	44	17	19	Cuma Cumartesi	24	12	25	
80	28		39	44	16	17		25	13	26	
81	25		39	44	15	15	Pazar Pazartesi	26	14	27	
82	23		39	44	14	13		27	15	28	
E	83		21	39	44	13	10	Salı Çarşamba	28	16	29
84	19		38	43	11	8	29		17	30	

Eyyam-ı Mahsusâ	A'âd-ı Rûz-ı Kasım	(Sayfa 14)	İmsak	'İşâ	'Asr-ı Evvel	Zuhr	Tulu'-ı Af-âb	Eyyam	Şühür		
		Zilhiccetü'ş- Şerife							Eyyam-ı Meşhur	Bakıye-i Kanun- u Sanı Firengiye	Bakıye-i Kanun- u Sanı Rumi
R	85	Ahrar-ı Erba'in	1612	381	439	107	62	Perşembe	30	18	1
	86	Evvel Hamsin	14	38	43	9	3	Cuma	31	19	2
	87	Şubat Firengi Sene 29	12	38	43	8	12	Cumartesi	1	20	3
	88		10	38	43	7	581	Pazar	2	21	4
	89	Nihayet-i Kuvvet-i Sermâ	7	37	42	5	56	Pazartesi	3	22	5
	90		5	37	42	4	53	Salı	4	23	6
	91		3	37	42	3	50	Çarşamba	5	24	7
	92		812	37	42	17	48	Perşembe	6	25	8
	93	Yevm-i 'Arefe Salât-ı 'Id-i İzahi Sene 215	5811	37	41	87	45	Cuma	7	26	9
	94		55	36	41	596	43	Cumartesi	8	27	10
95	53		36	41	57	40	Pazar	9	28	11	
96	50	36	41	56	37	Pazartesi	10	29	12		
97	Şubat Rumi Sene 29 'Id-i Şem'-i Derkamama	48	36	40	55	34	Salı	11	30	13	
98		45	36	40	53	32	Çarşamba	12	31	14	
99	Zaman-ı Gars-ı Eşcâr	42	36	39	52	29	Perşembe	13	1	15	
100		40	36	29	51	26	Cuma	14	2	16	
101		38	35	39	49	23	Cumartesi	15	3	17	
102		34	35	38	48	21	Pazar	16	4	18	
103	Cemre-i Evvel	32	35	38	46	18	Pazartesi	17	5	19	
104		29	35	37	45	15	Salı	18	6	20	
105	Cemre-i Evvel	26	35	37	43	12	Çarşamba	19	7	21	
106		23	35	36	42	9	Perşembe	20	8	22	
107	Siroz Panayırı Sene 23	21	35	36	40	6	Cuma	21	9	23	
108		18	35	36	39	4	Cumartesi	22	10	24	
109	Cemre-i Saniyye	15	34	35	38	1	Pazar	23	11	25	
110		12	34	35	36	5812	Pazartesi	24	12	26	
111		9	34	34	35	55	Salı	25	13	27	
112	Cemre-i Saniyye	6	34	34	33	52	Çarşamba	26	14	28	
113		İnkisar-ı Sermâ	411	341	349	326	4912	Perşembe	27	15	29

(Sayfa 15)

Bin iki yüz senesinden itibaren tarih-i hicretin ibtidası olan gurre-i muharrem tarih-i milattan kangı sene-i rumiye ve firengi şehrinin kaçmıncı gününe tesadüf ettiği bilinmek için işbu cetvel tertip olduğu keyfiyet-i isti'mali bu vechiledir. Mesela 1250 sene-i hicriyesi 1834 sene-i miladiyesi nisanın yirmi yedinci gününde olduğu cetvele rmüraca'atla rma'lum olur.

Şühûr	Eyyâm	Tarih-i Milad	Tarih-i Hicret	Şühûr	Eyyâm	Tarih-i Milad	Tarih-i Hicret	Şühûr	Eyyâm	Tarih-i Milad	Tarih-i Hicret
Kanun-ı Sani	9	1844	1260	Teşrin-i Sani	29	1814	1230	Teşrin-i Evvel	0	1785	1200
Kanun-i Evvel	28		1261		19	1815	1231		0	1786	1201
	88	1845	1262	Teşrin-i Evvel	9	1816	1232	Eylül	1	1787	1202
Teşrin-i Sani	7	1846	1263		29	1817	1233		20	1788	1203
	26	1847	1264	Teşrin-i Evvel	18	1818	1234	Ağustos	9	1789	1204
Teşrin-i Evvel	15	1848	1265		7	1819	1235		30	1790	1205
	4	1849	1266	Eylül	27	1820	1236	Temmuz	18	1791	1206
Eylül	24	1850	1267		16	1821	1237		7	1792	1207
	13	1851	1268	Ağustos	4	1822	1238	Haziran	28	1793	1208
Ağustos	2	1852	1269		25	1823	1239		17	1794	1209
	Temmuz	22	1853	1270	Temmuz	14	1824	1240	Mayıs	6	1795
Haziran		11	1854	1271		3	1825	1241		25	1796
	Haziran	1	1855	1272	Mayıs	23	1826	1242	Nisan	14	1797
Mayıs		20	1856	1273		12	1827	1243		3	1798
	Mayıs	9	1857	1274	Nisan	1	1828	1244	Mart	24	1799
Nisan		29	1858	1275		20	1829	1245		13	1800
	Nisan	18	1859	1276	Mart	9	1830	1246	Şubat	1	1801
Mart		7	1860	1277		30	1831	1247		21	1802
	Mart	27	1861	1278	Şubat	89	1832	1248	Kanun-ı Sani	10	1803
Şubat		16	1862	1279		8	1833	1249		13	1804
	Şubat	6	1863	1280	Kanun-ı Sani	27	1834	1250	Evvel	20	1805
Evvel		25	1864	1281		17	1835	1251		9	1806
	Evvel	14	1865	1282	Kanun-ı Sani	6	1836	1252	Evvel	26	1807
Evvel		4	1866	1283		26	1837	1253		15	1808
	Evvel	23	1867	1284	Kanun-ı Sani	15	1838	1254	Evvel	4	1809
Evvel		11	1868	1285		4	1839	1255		25	1810
	Evvel	1	1869	1286	Kanun-ı Sani	21	1840	1256	Evvel	12	1811
Evvel		21	1870	1287		11	1841	1257		3	1812
	Evvel	10	1871	1288	Kanun-ı Sani	31	1842	1258	Evvel	23	1813
Evvel			1872	1289		20	1843	1259		11	

(Sayfa 16)

Zirde tahrir ve beyan olunan vaka-'i 'umumiye-i meşhûre tarihleri cihhetiyle iki kısım i'tibar edilmiştir. Şöyle ki bir kısmı sene-i hicret-i nebeviye-i 'aleyhi efzalü't-tehiyye efendimizden mukaddem zuhur etmiş olan vaka-'i meşhûre kısmı diğeri sene-i seniyye-i hicriyyeden sonar vuku'a gelen fütühât-ı 'azime ve mevâd-ı cesimeden 'ibarettir.

Bu mahalde gösterilen vaka-i meşhurenin tarihleri sene-i hicriyyeden her kaç sene akdem zuhur etmiş ise de rakamlarıyla işaret olunmuştur. Misal tufan Hazreti Nuh Aleyhisselam suresinde yazılan 2931'aded sene-i hicretin ibtidasına kadar mirûr eden senelerin 'adedi olup ibtida-i hicretten tarih hale kadar güzerean eyleyen seneler dahi zamm olundukda tufan-ı nuhdan şimdiye dek kaç geçmiş olduğu anlaşılır.

Tufan-ı Nuhdan 2931 den

Hicrete kadar geçen seneler

İbtidai hicretten 1289

Şimdiye dek

4220

Sene

(Sayfa 17)		HİCRETTEN MUKADDEM
Seneyyin		
6216	Taksim'ül tevarih itibarınca hilkatı Adem Aleyhisselam.	
4582	Avrupalıların zapt ve tahrirleri mucibince hilkatı Adem Aleyhisselam.	
3984	Tufan-ı Nuh Aleyhisselam.	
2528	İklim-i Mısır'ın ibtida ma'muriyeti.	
2812	İbtida-i mülûk ben-i Aşûr.	
2690	İbtida-i mülûk Ermeniyye.	
2510	Veladet İbrahim Aleyhisselam Hasan İsmail Aleyhisselam.	
2480	Yakup Aleyhisselam'ın Mısır'ı teşrifleri.	
2317	Mısır'da yedi sene mümted olan kaht-u gala.	
2291	Firavun'un Mısır'da etfâl-i zükûru i'dam eylediği.	
2179	Teşkili kraliyat Latin.	
2166	İbtida-i teşkili kraliyat Etna.	
2165	Musa 'Aleyhisselam'ın Mısır'dan hürûcları.	
2075	İbtida-i hükümet-i mülûk Yahud.	
2034	İbtida-i bina-i Bizansiyu dersaray-ı biruni.	
1193	Etna hükümetinin cumhuriyete inkılabı.	
1709	Davud 'Aleyhisselam'ın Beryatü's Şam'ın padişahlığı.	
1634	Süleyman 'Aleyhisselam'ın padişahlığı.	
1592	Selanik civarında vaki' Makedonya hükümetinin ibtidası.	
1470	Mülûk-u ben-i Aşûr'dan Babil hükümetinin ayrılması.	
1353	Roma şehrinin bina olunması.	
1337	Babil kralı Necit'ün Nasr'ın Beryatü's Şam mukaddesi şerifi tahribi.	
1155	Acem Şahlığı'nın Keyaniyan tabakasına intikali.	
1110	İklim-i Mısır'ı Acemlerin istilası.	
1108		

(sayfa 18)

HİCRETTEN MUKADDEM

Seneyyin	
0916	İskender-i meşhurun Mısır'ı Acemlerden istirdadı
0915	İskender'in Acemistan'ı istilas ve Acem Şahı Dara'nın katli
0717	Makedonya kraliyetinin Roma cumhuriyetine ilhakı
0613	İklim-i Mısır Roma'ya eyelet olduğu
0583	Milad-ı Hazreti İsa A'leyhisselam
0517	Hazreti İsa'ya vekil ve halife olmak üzere Roma'da nasb olunan papa
0484	Cam icad olunduğu
0368	Acem Şahlarından tabaka-i Sasaniye'nin ibtidası
0334	Bina-yı Ayasofya
0201	Su terazusunun icadı
0163	İbtida-i teşkili kraliyat Fransa
0083	Arabi'nin lisan-ı Fransua'ya tercümesi
0053	Fahrualem sallallahü aleyhi ve sellem efendimizin dünyayı teşrifleri
0040	Tüy kaleminin icadı
0033	Leh kraliyatının zuhuru
0025	İskoçya kraliyatının zuhuru
0014	İngiltere kraliyatının zuhuru
0011	İspanya kraliyatının zuhuru

Bundan sonar yazılacak vaka'ı 'umumiyye fahru alem sallallahü aleyhi ve sellem efendimiz hazretlerinin Mekke-i Mükerrreme'den Medine-i Münevvere'ye hicret buyurdıklarından ibtida olunarak sene-i hicretin kaçınıcı senesinde zuhur etmiş ise rakamları gösterilmiştir.

(sayfa 19)	
HİCRETENMU' AHHAR	
SENEYİN	
	Fahrüalem Sallahüaleyhi ve Sellem Efendimiz Hazretlerinin Mekke-i Mükerreme'den Medine-i Münevvere'ye hicret buyurdıkları Hacc-ı veda'ı.
0000	Peygamberimiz Sallahü aleyhi ve selem Efendimizin dar-ı bekaya intikalleri
0010	Hilafet Hazreti Ebubekir Radiyallahü Anha
0010	Hilafet Hazreti Ömer Radiyallahü Anha
0011	Binay-ı Basra
0013	İbtida-i fethi Şam
0014	İbtida-i fethi Kayseri
0014	İbtida-i fethi iklim-i Mısır
0019	Hilafet Hazreti Osman Radiyallahü Anha
0020	İbtida-i fethi Cezire-i Kıbrıs
0024	Hilafet-i Hazreti Ali Radiyallahü Anha
0027	İbtida-i muhasara-yı İstanbul
0035	İbtida-i zuhuru havadis barut
0036	İbtida-i zuhuru mülük Ben-i Ümeyye
0040	Galata'da vaki Arab cami'an mevvelki binası
0041	Vaka-i dil-sûz Kerbela
0049	İbtida-i darb-ı sikkeyi İslamiyye
0060	Veladet İmam-ı Azam Rahmullah
0075	Veladet-i İmam-ı Azam Rahmullah
0080	Fethi Cezire-i Sicilya ve boğaz-ı Messina
0082	Memalik-i İspanya'nın ahali İslâm tarafından teshir olunduğu
0092	Bina-yı cam'i-i Galata der def'a-i saniyye
0095	İcad-ı kağıt
0120	Arablar beyninde ilm-i kimyanın şüyû'ı

(Sayfa 20)	
HİCRETEN MU'AHHAR	
SENEYİN	
0133	Mülük-u Beni Ümeyye'nin inkırazı.
0133	Zuhur-u devletel-Abbas.
0139	Zuhur-u devlet Beni Ümeyye der Endülüs.
0150	Vefat İmam-ı Azam Rahmullah.
0161	Amden Harun Reşid baskıdar.
0182	İbtidai teşkil-i kraliyat-ı Danimarka.
0297	Zuhur-u devlet-i Fatımiyye der Mağrib.
0362	İbtidai teşkil-i imparatorluk Rusya.
0422	İnkıraz-ı mülük Beni Ümeyye der Endülüs.
0432	Zuhur-u devlet el-Selçuk.
0455	İbtidai teşkil-i kraliyat Macar.
0516	İcad-ı sa'at.
0529	Teşkil-i kraliyat Portekiz.
0565	Teşkil-i kraliyat Napoli.
0567	Zuhur-u mülük Eyyubiye.
0616	Teşkil-i kraliyat Cezire-i Kıbrıs.
0620	Avrupa'da darül-fünûnun inşası.
0631	Vefat-ı Hazreti Mevlana.
0656	İnkıraz-ı devlet el-Abbas.
0685	Şuyû'-ı isti'mâl-i barut.
0686	İcad-ı gözlük.
0687	İcad-ı pusula.
0687	Zevâl-i mülük el-Selçuk.
0688	Zuhur-u devlet 'Aliyye-i Osmaniyye İstiklali 699.
0709	İnhizâm-ı İspanya ez-Nasreddin.

(Sayfa 21)	
HİCRETEN MU' AHHAR	
SENEYİN	
0717	İbtida-i feth-i Bursa bedest Osman Gazi.
0727	Vaz'ı kavanin 'Osmaniyye bera-yı Alaaddin Paşa.
0728	İbtida-i darbı sikke-i 'Osmaniyye.
0735	Vefat-ı Şeyh Sufi Erdebil.
0740	Nüzul-u ateş asıman bi sevahil-i Beryatüşşam
0758	İbtida-i 'ubûr-ı şehzade Süleyman Paşa berr-i Rumeli feth-i Gelibolu.
0762	İcad-ı top.
0763	Feth-i Edirne derzaman Sultan Murad.
0780	İbtida-i zuhûr ümera-i Zülkadriyye.
0784	İbtida-i mülûk çerakese Mısır.
0791	Feth-i Kosova.
0791	Vefat Şah Muhammed Bahaeddin Nakşibendi.
0791	Feth-i Vidin bâ-yed Firuz Paşa derzaman Bayezid Bin Han .
0792	Refettin Yıldırım Hanbe-diyar-ı Eflak.
0793	Feth-i Selanik ve Yenişehir ba-dest Yıldırım Han Gazi.
0796	Bina-yı cami-i kebir derBursa.
0797	Feth-i Niğbolu.
0798	Feth-i Yanya.
0835	İcad-ı defn-i tab'.
0851	Bina-yı hisar-ı Rumeli der Boğaziçi.
0856	Feth-i İstanbul tarihiş belde-i tibbiye
0857	Bina-yı eskisaray der İstanbul.
0858	
0862	Keşf-i Amerika (?) Kolomba.
0865	İnkiraz-ı devlet beni Eyyubi.
0868	Bina-yı cami'i Sultan Mahmud der İstanbul.

(Sayfa 22)		HİCRETEN MU' AHHAR
SENEYİN		
0872	Bina-yı saray-ı cedid tariheş Halledallah ızz-ı sahabe.	
0000	İta'at Mengli Giray Hanbâl-ı Osman.	
0880	'Azimet-i Kemal Re'is ba-donanma bi gâret-i İspanya.	
0862	Bina-yı cami'i Sultan Bayezid.	
0903	Keşf-i Tarik Ümid Burnu dernihayet cenubAfrika.	
0903	İstimplak-ı memâlik-i Zulkadriyye.	
0920	Bina-yı tersane der Asitane.	
0922	İta'at-i ümera-i ekrâd-ı bâl-Osman.	
0923	İcad-ı kuyun saati.	
0918	Feth-i Haleb ve Şam der-zaman Sultan Selim Han.	
0922	Feth-i Mısır tariheş Fatih memalik'ül Arab.	
0923	Muhasara-i evvel Viyana be-vasita-i Sultan Süleyman Han.	
0936	Teshir-i 'Aden be-sevahil-i bahr-i ahrar derzaman Sultan Süleyman Han.	
0944	Macar Kraliyeti'nin Nemçe İmparatorluğu'na iltihakı.	
0957	Ermenice hurufat-ı basmasının icad olunduğu.	
0984	Ahal-i İslâm'ın Endülüs'ten çıktığı.	
0987	İnşa-i rasad Takiyüddin der Galata.	
0989	Refettin Ferhad Paşa berây-ı icra-yı nehr-i sekalariye bi-cedde-ise bahir.	
1012	Zuhur şerb-i duhan der memalik-i İslâmiyye.	
1050	Şuyu'-ı isti'mâl-i enfiyye der İstanbul.	
1051	Avrupa'dagazetelerin icad olunduğu.	
1095	Muhasara-i saniyye Viyana der zaman Sultan Mehmed Han Rabi'.	
1116	Vaz-ı nizâmat Rusya der zaman Büyük Petro.	

(Sayfa 23)		HİCRETENMU' AHHAR
SENEYİN		
1132	Şurû'-ı ittisa-yı bina-yı kal'a-i Vidin.	
1135	Zuhur-u san'at tab-ı ez-hurufât-ı terkiyye.	
1147	Vidin Kal'asının hitâmı	
0000	Bundan başka eser-i 'atikiyyeden Vido kal'ası demekle ma'ruf iç	
0000	kal'a dahi var ise de	
0000	Elde bulunan tevarihden bunun suret-i bina ve inşasına ve bânisinin kim idüğüne	
0000	da'ir layıkıyla ma'lumata destres olunamayıp fakat Ceneviz'lerden kalma bir	
0000	kal'a idüğü rivayet kılınmakta olunmasına Vido kal'ası Diyoyad	
0000	Olunmasına göre bânisi Vido Esmende	
0000	hükümdarın salefeden biri olacağı	
1199	İcad-ı balon.	
1206	İcad-ı telgraf.	
1213	Fransalılar'ın Mısır'ı istilası.	
1214	Demirden dökme köprülerin ihdâsı.	
1215	Litoğrafyanın ihtira'ı.	
1221	İstihlâs-ı Mısır ez-dest-i Fransa.	
1233	İcad-ı vapur.	
1241	Musaliha-i 'umumiye-i Avrupa.	
1243	Vak'a-i hayriyye ve tesis-i 'asâkir-i nizamiyye.	
1253	Vaz'-ı tophane.	
1254	İnşa-i cesr-i' atik.	
1254	Vaz'-ı nizam-ı karantina.	
	Tarih-i kal'a-i sedd-i nasuret.	

(Sayfa 24)		HİCRETEN MU'AHHAR	
Seneyyin			
0000	Kal'a-i mezkûr dahi kezalik Vidin Kalesi'nin dış istihkâmın		
0000	Nihayetinde vaki' nusretiyye kapısı ittisâlında leb-i nehirde vaki' olup		
0000	anü'l-zikr Kumkale misüllü cism ve hey'etin olduğu misüllü ikisinin birden		
0000	inşâasına mübaşeret olup Kumkale'den bir sene sonra reside-i hadd-i hitâm		
0000	olunmuştur.		
0000	Tanzimat-ı hayriyye.		
1255	İnşâa-ı Kumkale.		
1255	Kal'a-i mezkûr dahi Vidin'in tarafında dış istihkâm nihayetinde leb-i nehre kerib		
0000	ayrıca Bir kal'a dolup cennetmekân Firdevs Aşiyân Sultan Mahmud		
0000	Han Hazretleri zamanında Vidin valisi Esbak-ı müteveffî		
0000	Hüseyin Paşa ma'rifetiyle inşâ kılınmasıyla		
0000	Eğerci sağır ise de metânet ve resâneti		
0000	Mustağni ta'rif bulunmuştur.		
0000	İnşa-i cesir-i cedid.		
1260	Te'sis-i mükâteb-i rüşdiyye.		
1263	Torpil tabir olunur deniz lağımlarının icadı.		
1278	Vilayetin te'sisi.		
1281	Islahhanelerin te'sisi.		
1281	Islahhanelerin te'sisi.		
1282	Menafi'î 'umumiyye sandıklarının te'sisi.		
1283	Purusyahılar'ın Avusturya ile Sâdve Muharebesi.		
1283	Şimali Almanya hükümetlerinin bidayet-i isti'mali.		
1283	İğneli tüfeklerin bidayet-i isti'mali.		

(Sayfa 25)	
HİCRETEN MU'AHHAR	
Seneyyin	
1284	Zât-ı hazreti padişahın Avrupa'ya seyahati
1285	Fuad Paşa'nın vefatı.
1286	Kuvve-i 'umumiyye-i Osmaniyyenin tensiki.
1286	Avusturya imparatoru'nun dersa'adete gelmesi.
1287	Müttefik-i Almanya'nın Fransa ile olan muharebe-i cesimesi üçüncü Napolyon'un Sedan'daki esareti
1287	Fransa'nın i'lan-ı cumhuriyeti ve Napolyon'un hukuk-u saltanattan iskâtı.
1287	Roma'nın İtalya askeri tarafından zapt ve istilasası.
1287	Paris'in teslimi ile Almanya 'askeri tarafından istilasası.
1287	Almanya İmparatorluğu'nun i'lanıyla Prusya kralının
0000	Almanya İmparatoru 'ünvanının kabulü.
1287	İspanya kralı birinci Amede ku'avidî.
1287	İspanya kralı birinci Amede ku'avidî.
1288	Vesa'il müsalahasının (?) mütekaddemesinin 'akdi.
1288	Fransa'nın muharebe-i dahiliyesi.
0000	Frenko-i berus musalaha-i kat'iiyenin Frankfurt'un 'akdi.
1288	Serdar-ı ekrem ÖmerPaşa'nın vefatı.
1288	Sadra'zam Emin Ali Paşa'nın vefatı.

(Sayfa 26)

İbtidai zuhur-u devlet-i aliyyeden bu zaman mu'addelet-i nişan-ı şahaneye denerike-i pirây-ı saltanat olan selatin-i 'azâm osmaniyye hazretinin esâmi-i şerifeleri tarih,velâdet ve cülus ve irtihallerini ve seneyn 'ömr-ü müddet-i saltanat ve medfun-u şeriflerini mübeyyin cedvelidir.

Esâmi-i selâtin'azâm hazretiyle medfûn-u şerifleri.	Veladet	Cülus	İrtihal	Müddet-i Saltanat	Müddet-i Ömür
Sultan Osman Han Gazi Bursa'da hisar içinde medfûndur.	Sene 656	Sene6 99 Fi-Ca4	Sene7 26 Fi-Nun 21	Sene 27	Sene 20
Sultan Orhan Han Gazi pederleri civarında Manastır nam-ı kabirde medfûndur.	Sene 680	Sene7 26 Fi-Nun 11	Sene 761	Sene 35	Sene 31
Sultan Murad Han Gazi Bursa'da Çekirge nâm-ı mahalde medfûndur.	Sene 726	Sene 761	Sene7 91 Fi-Şe15	Sene 30	Sene 65
Sultan Yıldırım Bayezid Han Gazi Bursa'da cami'ileri kurbunda medfûndur.	Sene 7661	Sene7 91 Fi-Nun 4	Sene Fi-Şe15	Sene 14	Sene 44
Çelebi Sultan Mehmed Han Bursa'da Yeşil Camii civarında medfûndur.	Sene 781	Sene 816	Sene 824	Sene 8	Sene 49
Sultan Gazi Murad Han Sani Bursa'da cami'ileri kurbunda medfûndur.	Sene 806	Sene8 24 Fi-Be	Sene8 55 Fi-Mim 5	Sene 31	Sene 49
Sultan Ebu'l Fettah Mehmed Han Gazi İstanbul'da cami'i muharremi cihhetinde medfûndur.	Sene8 35 Fi-Be 21	Sene8 55 Fi-Mi 16	Sene8 86 Fi-ReE 10	Sene 31	Sene 51

(Sayfa 27) Esâmi-i selatin 'azâm hazretiyle Medfun şerifleri	Veladet	Cülus	İrtihal	Müddet-i Saltanat	Müdde t-i Ömür
Sultan Gazi Bayezid Han cami'ileri civarında medfundur.	Sene 856	Sene 886 Fi-re E 30	Sene 918 Fire E 10	Sene 32	Sene 62
Gazi Yavuz Sultan Selim Han Cami'ileri civarında medfundur.	Sene 874	Sene 918 Fi-se 18	Sene 926 Fi-le 9	Sene 8	Sene 52
Sultan Süleyman Han Gazi Cami'i şerifleri önünde medfundur.	Sene 901 Fi-şe 1	Sene 926	Sene 974 Fi-se 20	Sene 47	Sene 74
Sultan Gazi Selim Han Sani Ayasofya Cami'i şerifi kurbunda medfundur.	Sene 929 Fi-be 24	Sene 974 Fi-re-e 9	Sene 982 Fi-şe 27	Sene 8	Sene 33
Sultan Gazi Murad Han Salis Ayasofya civarında medfundur.	Sene 953 Fi-ca 5	Sene 982 Fi-nun 7	Sene 1003 Fi-ca 8	Sene 21	Sene 50
Sultan Gazi Mehmed Han Salis Ayasofya hareminded Selim Han yanında medfundur.	Sene 974 Fi-ze-e 7	Sene 1002 Fi-ca 16	Sene 1012 Fi-be 12	Sene 9	Sene 28
Sultan (?) Gazi Cami'i şerifleri Cenubunda medfundur.	Sene 998 Fice 12	Sene 1022 Fi- be18	Sene 1026 Fi- ze3	Sene 14	Sene 28
Sultan Mustafa Han İbni Mehmed Han.	Sene 1001	Sene 1026 Fi-ze-e 23	Sene 102 Fi-re-e Gurre-i Ferağ	Sene 3	Sene
Sultan Osman Han sani pederleri Sultan Ahmed Han yanında Medfundur.	Sene 1012	Sene 1027 Fi-re-e 13	Sene 1031 Fi-be 9	Sene 4	Sene 19

(Sayfa 28) Esâmi-i selatin ‘azâm hazretiyle Medfun-u şerifleri.	Veladet	Cûlus	İrtihal	Müddet -i Saltanat	Müddet- i Ömür
Def‘a-i saniyye Sultan Mustafa Han Ayasofya haremindeki kabirde Medfundur.	Sene	Sene	Sene10 32 Fi- za1040 Vefat	Sene 16	Sene 47
Sultan Gazi Murad Han rab‘i Pederleri Sultan Ahmed Han yanında Medfundur.	Sene10 31 Fi- ca28	Sene 1032	Sene 1049	Sene 17	Sene 28
Sultan İbrahim Han Ayasofya’da Emmileri Sultan Mustafa Han türbesinde Medfundur.	Sene10 24 Fi- le13	Sene10 49 Fi- le16	Sene10 58 Fi- be29/ fi Be 17 Ferağ	Sene 9	Sene 34
Sultan Gazi Mehmed Han rab‘i Bahçekapısı’nda valideleri Turhan Sultan Türbesi’nde medfundur.	Sene10 51 Fi- re 29	Sene10 58 Fi- ra 17	Sene11 04 Fi- vefat11 08	Sene 40	Sene 53
Sultan Süleyman Han sânicedleri Sultan Süleyman Türbesi’nde Medfundur.	Sene10 52 Fi- Ze 6	Sene90 99 Fi- me 2	Sene 1102	Sene 20	Sene 51
Sultan Ahmed Han sâni cedleri Sultan Süleyman Türbesi’nde medfundur.	Sene 1052	Sene 1102	Sene11 06 Fi- ce 22	Sene 40	Sene 54
Sultan Mustafa Han sâni pederleri Sultan Mehmed rab‘i civarında Medfundur.	Sene 1074	Sene 1106	Sene11 15 Fi- re 10	Sene 9	Sene 41
Sultan Gazi Ahmed Han sâlis Bahçekapısı’nda Valide Türbesi’nde Medfundur.	Sene 1084	Sene 1115	Sene 1149 Ferağ 1143	Sene 28	Sene 66
Sultan Mahmud Han Gazi pederleri Sultan Mustafa Han Türbesi’nde Medfundur.	Sene 1108	Sene11 43 Fi- Ra15	Sene 1198Fi Sa 28	Sene 25	Sene 60

(Sayfa 29) Esâmi-i selatin ‘azâm hazretiyle medfun-u şerifleri.	Veladet	Cülus	İrtihal	Müddet-i Saltanat	Müddet-i Ömür
Sultan Osman Han sâlis biraderleri Sultan Mahmud Han cenubunda medfundur.	Sene 1110	Sene 1168 Fi-se 28	Sene 1171 Fi-se 16	Sene 3	Sene 60
Sultan Mustafa Han sâlis cami‘ileri sahasında medfundur.	Sene 1129	Sene 1171 Fi-se 16	Sene 1181 Fi-ra 8	Sene 16	Sene 58
Sultan Abdülhamid Han Gazi Bahçekapısı’nda medreselerine muttasıl türbelerinde medfundur.	Sene 1137	Sene 1187 Fi-le 110	Sene 1203 Fi-be 19	Sene 16	Sene 66
Sultan Gazi Selim Han sâlis pederleri Sultan Mustafa Han Türbesi’nde medfundur.	Sene 1175	Sene 1203	Sene 1223 Fi-re 12	Sene 19	Sene 48
Sultan Mustafa Han rabi‘ pederleri Sultan Abdülhamid Han Türbesi’nde medfundur.	Sene 1193	Sene 1223 Fi-ferağ 1223	Sene 1223 Fi-ra 19	Sene 1	Sene 30
Sultan Gazi Mahmud Han sâni Dikilitaş Kurbunda türbe-i mahsusalarında medfundur.	Sene 1199 Fi-ne 13	Sene 1223 Fi-ca 4	Sene 1255 Fi-ra 19	Sene 32	Sene 55
Sultan Gazi Abdülhamid Han, Sultan Selim Cami‘i civarında türbe-i mahsusalarında medfundur.	Sene 1238 Fi-şe 14	Sene 1255 Fi-ra 19	Sene 1277 Fi-ze 17	Sene 22	Sene 39
Es-sultan İbnü’s-sultanü’s sultan Abdulaziz han İbn-i Sultan Gazi Mahmut Haneyyedü’l hilafeti ile ahir-i devran Efendimiz Hazretleri bin iki yüz kırk beş senesi şa‘ban-ı şerifin on birinci gecesi (?) yerine bahş-i vücud olup bin iki yüz yetmiş yedi senesi zilhicce on yedinci Salı günü kemal-i ikbal şevketle (?) hilafet vedihimiz pera-yı saltanat kılmışlardır.Cenab-ı (?) yevmil kıyame mermer bir saltanat-ı şahanelerinde (?)					

(Sayfa 30)			
AHMED PAŞAVİLAYET-İ CELİLESİ			
Birinci Rütbe Mecid-i Nişan Zişan-ıHamildir.			
Erkan-ıVilayet			
Me'muriyet	Esâmi	Rütbe	Nişan
Merkez Hakimi	Şerif Rüşdü Efendi	Mahrec Mevalisinden	
Defterdar	Sururi Efendi	Mütemayyiz	
Mektupçu	Raif Efendi	Salisi	
Me'muryan-ı Vilayet			
Me'muriyet	Esâmi	Rütbe	Nişan
İdare-i Nehriye Re'isi	Dilaver Paşa	Bahriye Mirlivası	Üçüncü Osmani Ve Mecidi
Divanı İstinaf Ve Ticaret	Kerveş Efendi		
Tahriri Emlak Mümeyyizi	Ali Efendi	Salis	
Orman Müfettişi	Artin Efendi	Rabi'	Beşinci Mecidi
Islahhaneler Nazırı	Ahmet Bey		
Vilayet Tercümanı	Ernest Efendi	Rabi'	
Vilayet Tercümanı Mu'avini	Onan Efendi		
Muhacir Komisyon Re'isi	İsmail Efendi		Beşinci Mecidi

(Sayfa 31)

Meclis-i İdare-i Vilayet						
Re'is-i Vali-i Vilayet						
Nişan	Rütbe	A'za-yı Müntehibe		A'za-yı Tab'iyye		
	Saniyye	Hacı Tanaş Efendi		Merkez Na'ibi		
		Hacı Mehmet Ali Ağa		Defterdar		
		İzzet Bey		Mektupçu		
		Dimitraki Efendi		Katib-i Evvel		
		Katib-i Sani Rıza Efendi		İzzet Efendi		
Divan-ı Temyiz-i Vilayet						
Re'is Merkez Na'ibi Me'muru Ahmed Efendi Salis						
Nişan	Rütbe	Esami-i Mümeyyizan		Nişan	Rütbe	Esami
	Salis	Todor Marko		Dördüncü	Mevalidan	Hafız Mehmed Efendi
		Tanıl Ağa				Hüseyin Efendi
		Yako Efendi				Raşid Ağa
		Katib-i Sani				Katib-i Evvel Nuri Efendi

(Sayfa 32)	Divan-ı İstinaf Ticaret-i Vilayet		
R'eis Gürus Efendi			
A'za-yıDa'ire		A'za-yı Muvakkate	
Mustafa Efendi		Hafız Mehmet Efendi	
Darağan Efendi		Çeprut Efendi	
Katib-i Evvel Abdi Efendi		Hacı Filibos Efendi	
Katib-i Sani ÖmerEfendi		Vasil Radi	
Muhasebe-i Vilayet Kalemi		MektubuVilayet Kalemi	
Mümeyyiz Mahmut Efendi		Mümeyyiz İbrahim Bey Rabi'	
Esami	Rütbe	Nişan	Nişan
Mukayyed İbrahim Efendi	Beşinci	Mecidi	Rütbe
Mukayyed Esad Efendi			Rabi'
Mukayyed Hafız Hüsmen Efendi		Müsevvid Safvet Bey	
Mukayyed Hasan Efendi	Beşinci	Mecidi	Müsevvid Zühdü Efendi
Mukayyed İbrahim Efendi		Müsevvid Muharrem Efendi	
Mukayyed Tevfik Efendi		Müsevvid Hüsnü Efendi	
Evrak sahiha me'muru Nuri Efendi		Müsevvid Süleyman Efendi	
Her mukayyed'in bir mu'avini vardır.		Dersa'adet mübeyyizi İzzet Efendi	
Muhasebe kalemi şu'besinden mal kalemi		Her müsevvid'in tesvid ve tebyizi için birer refiki vebirer de şakirdi vardır.	
Mukayyed Hacı Aliş Efendi		Mektubi kalemi şu'besinden evrak odası	
Mukayyed Muharrem Efendi		Müdürü NazifEfendi	
Dığeri Hacı Muharrem Efendi	Sandık Emni Hacı Takor Ağa	Mu'avini NuriEfendi Sani Hakkı Efendi	Mukayyed-i Evvel Ali Efendi Salis Rakım Efendi
Rabi' Mahmut Efendi			

(Sayfa 33) Zabtiyye Alay Meclisi				Muhacir Komisyonu			
Esami		Rütbe	Nişan	Esami		Rütbe	Nişan
Re'is	Alaybeyi		Dördüncü Mecidi	Re'is	İsmail Ağa		Beşinci Mecidi
A'za	Tabur Ağası Mehmed Ağa			A'za	Muhasebe Me'muru Hacı İsmail Ağa		
	Süvari Bölük Ağası Emin Ağa				Hafız Ahmet Efendi		
	Süvari Bölük Ağası Hüseyin Ağa				Sandık Emini Ali Efendi		
	Piyade Bölük Ağası Osman Ağa			Muhasebe Katibi Ahmed Efendi			
	Piyade Bölük Ağası Mu'avini İbiş Ağa						
	Süvari Bölük Ağası Mu'avini Necib Ağa						
İdare Emini Hacı Ahmet Efendi Mu'avini Hacı Mehmed Efendi							
Matba'-i Vilayet							
Tuna Gazetesi Muharrirliği Mektub-i Vilayet İdaresindedir.							
Matba Müdürü Ve Litağrafyacı Yusuf Ziya Efendi				Matba'-i Umur-ı Hesabiyye Katibi Ahmed Efendi			
Bulgarca Mütercim Estevil Efendi Beşinci Mecidi				Bulgarca Mütercim Yuvanço Efendi Beşinci Mecidi			
Türkçe Baş Müretteb Mustafa Efendi				Mu'avini Abdulkerim Efendi			
Litoğrafyacı Mu'avini Mehmet Efendi							
Bulgarca Baş Müretteb İsyas Efendi				Diğeri Tomov Efendi			
Diğeri Vasil Efendi				Diğeri Dobçu Efendi			
Matbanın bir makinecisi ve iki muavini vardır.							

(Sayfa 34)						
Tuna Sevahili Rüsûmat Nezareti						
Nazır Ahmet Eşref Bey				Mütemayyiz		
Muhasebe Baş Katibi	Tahrirat Baş Katibi Ali Bey		Rusçuk İdare Sandık Emini Mehmed Efendi			
Muhasebenin (?)	Tahriratın (?)Vardır		Rusçuk İdaresinin Üç Nezareti Mukayyedi Vardır			
Hey'et-i İdare-i Nahiyye						
Re'is	Mir Liva Dilaver Paşa		Üçüncü Osmani Ve Mecidi			
Muhasebeci Ziver Efendi Saniyye			İspektar Mihalaki Efendi			
Muhasebe Refiki Hafız Zekeriya Efendi			Sandık Emini Hacı Serkiz Efendi			
Fabrika Me'murları						
Fabrikatör Möşyö Aleksadır Vayd		Şube Müdürü Ali Efendi	Yüzbaşı	Şube Me'muru Kemal Efendi		Mülazım
Kazancı Ustası Behçet Efendi	Mülazım	Demirci Ustası Ali Efendi		Mülazım	Mühendis Mahmud Efendi	Kol Ağası
Marangoz Hüseyin Ağa	Mülazım	Mübaya' Ve Ambar Me'muru Süleyman Ağa		Mülazım	Ambar Katibi Derviş Efendi	
İdare-i mezkûrenin elyevm yedi kıt'a vapur ve on beş kıt'a İşlib ve ma'-köprü ve on iki iskelenin duba ve on sekiz ve on sekiz iskelede birer ajentesi vardır.						

(Sayfa 35) İdare-i Mezkûrenin Mevcud Vapurları İle Zabitanın Esamisi			
Mithat Vapuru	Yüz yirmi bargir kuvvetinde	Vidin Vapuru	Büdüçe
Kolağası	Binbaşı	Kolağası	Kolağası
Süvarisi Hüseyin Kapudan	Çerçici Başı Sait Bey	Süvarisi Mehmed Ali Kapudan	Çerçicisi Ali Ağa
Loher Vapuru Altmış Bargir Kuvvetinde		Sofya Vapuru Otuz Bargir Kuvvetinde	
Kolağası	Kolağası	Yüzbaşı	Kolağası
Süvarisi Süleyman Kapudan	Çerçicisi Tayyar Efendi	Süvarisi Ömer Ağa	Çerçicisi Ahmed Efendi
Niş Vapuru Otuz Bargir Kuvvetinde		Seyyar Vapuru Yirmi Bargir Kuvvetinde	
Mülazım	Yüzbaşı	Yüzbaşı	Yüzbaşı
Süvarisi Mustafa Efendi	Çerçicisi Mustafa Efendi	Süvarisi Musa Ağa	Çerçicisi Şükrü Efendi
Ziştovi Vapuru Yirmi Bargir Kuvvetinde		Bunlardan ma-‘aded Rusçuk ve Aziziye namıyla iki kıt‘a cesim Posta yolcu vapurları müheyya ve amade olup Viyana’dan gelmek üzere idüğü	
Mülazım	Başı Bozuk		
Süvarisi Mustafa Efendi	Çerçicisi Murad Ağa		

(Sayfa 36) İkinci Ordu-yu Hümeyun Müşir-i (?) Ve Mevaki'-i Celilesi Kumandanlıkları				
Ordu-yu Hümeyun Mısır Ali Rıza Paşa				
İkinci Osmani Ve Birinci Mecidi Nişan-ı Zişanlarını Hamildir				
Heyet-i Meclis-i Ordu-yu Hümeyun				
	Re'is	Faik Paşa	Ferik	İkinci Mecidi
		Erkan-ı Harb Re'isi Mehmed Paşa	Mir Liva	Dördüncü Mecidi
		Redif Kumandan Hüseyin		
		Hafız OsmanBey	Miralay	Beşinci Mecidi
		Abdi Bey		
		Ser Tabib Hasip Bey		Üçüncü Mecidi
		MuhasebeciŞevki Bey	Saniye Mütemeyyizi	
		Halid Bey	Kaymakam	DördüncüMecidi
	Baş	Katib Sadık Efendi		
Erkan-ı Ordu-yu Hümeyun				
	Vidin Fırkası Kumandan Ali SaibPaşa		Ferik	İkinci Mecidi
	Niş Fırkası Kumandanı Ahmed Paşa		Mir Liva	Dördüncü Mecidi
	Ruşçuk Fırkası Kumandanı Mehmed Paşa			Üçüncü Mecidi
	Şükrü Paşa	Topçu		Dördüncü Mecidi
	Rıfat Paşa	Piyade		Üçüncü Mecidi
	Ali Paşa			
	Topçu Muallimi Raşid Paşa			Dördüncü Mecidi

(Sayfa 37) Ordu-yu Hümayun Tahrirat Kalemi			Ordu-yu Hümayun Meclis Kalemi		
Esami	Rütbe	Nişan	Esami	Rütbe	Nişan
Müdür Tahriratı Şevket Bey	Rabi'	Beşinci Mecidi	Baş Katip Sadık Efendi	Rabi'	
Sınıf-1 Evvel İzzet Efendi	Rabi'		Sınıf-1 Sani Bahri Efendi	Rabi'	
Sınıf-1 Sani Lütfi Efendi			Sınıf-1 Salis İskender Bey		
Sınıf-1 Salis Sadık Efendi			Sınıf-1 Rabi' Hasib Efendi		
Sınıf-1 Rabi' İzzet Efendi			Bu Kalemin Dahi Üç Muvazzaf Nefer-i Mülazımı Vardır		
İşbu Kalemin Üç Nefer-i Mülazımı Vardır			Jurnal Kalemi		
Nizamiye Yoklaması			Jurnal Kalemi		
Esami	Rütbe	Nişan	Esami	Rütbe	Nişan
Müdürü Hacı Edhem Efendi	Salis		Müdürü Hamdi Efendi	Salis	
Sınıf-1 Evvel Salim Efendi	Salis		Sınıf-1 Evvel Mehmed Şevki Efendi	Rabi'	
Sınıf-1 Evvel Bezmi Efendi	Rabi'		Sınıf-1 Sani Edhem Efendi	Rabi'	
Sınıf-1 Sani Behçet Efendi	Rabi'		Sınıf-1 Salis Mahmud Efendi	Rabi'	
Sınıf-1 Salis Nafiz Bey	Rabi'		Sınıf-1 Rabi' Necip Efendi		
Sınıf-1 Rabi' Halid Efendi			Sınıf-1 Rabi' İsmet Efendi		
Bu Kalemin Üç Nefer-i Muvazzaf Mülazımı Vardır.			Bu Kalemin Dahi Dört Muvazzaf Neferi Mülazımı Vardır.		
Redif Yoklaması			Ruznamçe Kalemi		
Esami	Rütbe	Nişan	Esami	Rütbe	Nişan
Müdür Hüsnü Efendi	Salis	Beşinci Mecidi	Müdür Ahmet Şükrü Efendi	Salis	
Sınıf-1 Evvel			Sınıf-1 Salis Mahmud Fehmi Efendi	Sınıf-1 Rabi' Mehmed Sezai Efendi	
Sınıf-1 Sani Ali Efendi	Rabi'		Nüfus Kalemi		
Sınıf-1 Salis Hafız Emin Efendi	Rabi'		Baş Katip Raif Efendi	Sınıf-1 Salis Münib Efendi	
Sınıf-1 Rabi' Tevfik Efendi			Sınıf-1 Rabi' İsmail Efendi	Sınıf-1 Sadık Efendi	
Bu kalemin bir nefer-i muvazzaf mülazımı vardır.			Ruznamçe kaleminin iki ve nüfus kaleminin üç muvazzaf nefer-i mülazımları vardır.		

(Sayfa 38)						
Erkan-ıHarbZabitanı				Yâverân-ı Müşir		
Mehmed Hulusi Bey	Kaymakam	Beşinci Mecidi		Osman Bey	Binbaşı	Beşinci Mecidi
Kadri Bey	Binbaşı			Rasim Ağa	Yüzbaşı	
Hamdi Bey				Ahmed Efendi		
Osman Efendi		Yâveran Meclisi		Yüzbaşısı		
Tevfik Efendi		Emin Efendi				
Hüseyin Basri Efendi		Lütfi Efendi			Mülazım	
Ömer Lütü Efendi		Kol Ağası				
Merkez Ordu-yu Hümayun Hastanesi Me'muriyet-i Sıhhiyesi						
Tabib-i Evvel Andon Bey	Miralay		Eczacıyan	Binbaşı		
Tabib-i Sani Matkoriç Bey	Kaymakam		Ordu Eczacı Başısı			
Tabib Mahmud Efendi			Efendoli Efendi			
Ömer Necip Efendi	KolAğası		Hastahane EczacıBaşısı	KolAğası		
Necip Arif Efendi			Hasan Efendi			
Hey'et-i Da'ire-i Hastane-i Mezkûr						
Hastahane Müdürü Ömer Efendi Binbaşı	Baş Katip Kemal Efendi	Katib-i Sani Ali Efendi	Katib-i Salis Hüsnü Efendi			
İkinci Ordu-yu Hümayun Topcu Alayı Serdar-ı Hakanı ve Redif Alayının Zabitanı						
Kal'a-yı Hakaniye Zabitanı						
Mir Alay Hüseyin Bey Kaymakam Mehmed Efendi		Üçüncü Mecidi	Merkez Şumnu Merkez Rusçuk			
Alay Emni Nuri Efendi			Alay Katibi Numan Efendi			
Şumnu Kalesi'nde ŞakirEfendi Binbaşı	Rusçuk Kalesi'nde Binbaşı	Varna Kalesi'nde Ali Efendi Binbaşı	Silistre Kalası'nda Tahir Ağa Binbaşı	Vidin Kalesi'nde Veysel Efendi Binbaşı Beşinci Mescidi		

(Sayfa 39) Redif Alayı Zabitanı			Redif Üçüncü Alay Zabitanı		
Miralay Osman Bey	Merkezi Şumnu	Dördüncü Mecidi	Miralay Seyyid Bey	Merkezi Sofya	Dördüncü Mecidi
Alay Katibi Ahmed Efendi			Alay Katibi		
Binbaşı Süleyman Efendi			Binbaşı Osman Ağa		Beşinci Mecidi
Binbaşı Natık Efendi	Merkezi Silistre	Beşinci Mecidi	Binbaşı	Merkezi Niş	
Binbaşı Ahmed Efendi	Merkezi Hezergrad		Binbaşı İsmail Ağa	Merkezi Lofça	
Binbaşı Hasan Ağa	Merkezi Tırnovi				
Evrak Odası					
	Müdür Yusuf Efendi		Yüz Başı	Beşinci Mecidi	
	Mu'avin Emin Efendi				
	Mu'avin Mehmed Efendi		Mülazım		
	İrsalât ve isti'lamat müdürüyle merkez Sevk me'muru Halil Efendi Kolağası				
(?) Komisyonu			Müteferrika Ambar Me'muru		
Re'is	Halil Efendi	Binbaşı	İzzet Efendi Alay Emni		
			Osman Efendi	Mülazım-1	
A'za	Tahir Efendi	Alay Emni	Ömer Ağa Evvel		
	Hacı Akif Efendi	Kol Ağası	Erzak Komisyonu		
	Hacı Ahmet Efendi	Yüzbaşı	Re'is Ali Efendi	Yüzbaşı	
	Mustafa Ağa	Mülazım-1 Evvel	Nuri Efendi	İmam Alayı	
	Me'mur-1 Makine Sadık Efendi		A'za	Tahir Efendi	Sancakdar
			Hamdi Efendi	Mülazım-1 Evvel	

(Sayfa 40) Tuna Tersanelerinde Mevcut Bulunan Ümera-yı Bahriyye Ve Zabitan Ve Sefain-i Şahanelerin Esâmileri				
Ruşçuk Tersanesi Takımı				
	Kumandan-ı Tuna Mehmed Paşa	Mirliva	Üçüncü Mecidi	
Tabip Eşref Efendi	Binbaşı	Kalyon Katibi Ve Muhasebeci Osman Efendi Üçüncü Mecidi		
Tersane Me'muru Mehmed Kaptan Sol Kol Ağası	Ambar Me'muru Mahmud Kaptan Sol Kol Ağası Beşinci		Kışla Me'muru Süleyman Kaptan Sol Kol Ağası Beşinci	
Tersane İmamı Hafız Efendi Beşinci Mecidi		Kurveth Katibi Salih Efendi		
Sefâin-i Şahane				
Süvarisi Mülazım Şaban Ağa	Çerçicisi YüzBaşı Şükrü Efendi	Süvarisi Mülazım-ı Sani Mustafa Efendi	Çerçicisi Tasavvurdadır	Süvarisi Tasavvurdadır
Ruşçuk Sac Vapuru Top 'Aded 1	Tulça Sac Vapuru Top Aded 1		Müsteka Top Aded 1	
Ruşçuk Tersanesi mürettebatından idare-i nehriyye vapur ve fabrika hizmetlerinde istihdam olunan zabitan-ı bahriyye ve çerçiciyanın esâmileri idare-i mezkûr sırasında yazılmıştır.				
Vidin Tersanesi		Mevki'-i Tulça Takımı		
Mustafa Kaptan Sol Kol Ağası	Beşinci Mecidi	Kumandan Hasan Bey Kaymakam		
Ambar Me'muru Mehmet Ağa Yüzbaşı Top 'Aded 3		Tuna Islahat Komisyon A'zası Hüseyin Bey Bahriye Kaymakamı		
Duba Süvarisi Hasan Ağa Yüzbaşı 'Aded Top 3		Tabip Baltolon Efendi Binbaşı		
Kurveth Mustafa Efendi		Eczacı Dimitri Efendi		
Mülazım Mustafa Efendi Tabib Çivani Efendi				
Top	Sefain-i Şahane	Esami		Esami
2	1	Zırhlı Fethü'l-islam Süvarisi Sol Kol Ağası Halil Kaptan		Çerçicisi Sol Kol Ağası Ömer Efendi
2	1	Zırhlı Böğürtlen Süvarisi Muvakkaten YüzBaşı Mustafa Ağa		Çerçicisi Sol Kol Ağası Halil Efendi
2	1	Zırhlı Semendire Suvarisi Sol Kol Ağası Abdi Kaptan		Çerçicisi Sol Kol Ağası Mustafa Efendi
3	1	Müsteka-i Kili Süvarisi Sol Kol Ağası Cevahir Kaptan		
3	1	Müsteka-i Sünne Süvarisi Sol Kol Ağası İsmail Kaptan		
3	1	Müsteka-i Hızırilyas Suvarisi Sol Kol Ağası Mustafa Kaptan		
15	6			

(Sayfa 41) Me'muryan-ı Ecnebiyye			Konsoloshane Me'murları			
Düvel	Rütbeleri	Esami	Ha'iz Oldukları Nişanlar	Me'muriyyet	Esami	Tercümanlar
Rusya	Ceneral Konsolos	Mösyö Maşinik	Üçüncü Mecidi	Serkatip	Mösyö Vasiloski	Karamihalof ve Karavonidi
Avusturya Macaristan	Ceneral Konsolos	Mösyö Dimondalok		Konsolos Vekili	Mösyö Namyan	Koçanları Mösyö Kuçare Tercüman Mösyö Kanti
İngiltere	Konsolos	Sör Vebriddil				Mösyö Gayrgovar
Fransa	Konsolos	Mösyö Şanapovaref	Üçüncü Mecidi	Koçanlar	Mösyö Potayski	Mösyö Markovard
Almanya-i müttefika-i Şıması	Konsolos	Mösyö Kaliş	Dördüncü Mecidi	Koçanlar		Mösyö Manolaki
İtalya	Konsolos	Mösyö Dorendo	Dördüncü Mecidi			Mösyö Vasilof
Belçika	Konsolos	Mösyö Metaki Kılıçyan	Dördüncü Mecidi			Mösyö Maryano
Flemenk	Konsolos	Mösyö Şay				
Yunan	Konsolos			Koçanlar	Mösyö Teryandefil	Mösyö Dakostilno
Amerika	Konsolos Vekili	Mösyö Hes				
İspanya	Konsolos Vekili	Beraşfski	Beşinci Mecidi			

(Sayfa 42)		Varna DemirYolu Kumpanyası	
Devlet-i 'Aliyye Başkomseri Hayri Bey	Binbaşı	Dördüncü Mecidi	Mu'aviniHorofski Efendi
Baş Direktör Ricard Mösyö Felton		Baş Mühendis Mösyö Tomasi Harovir	
Kontrolör El-Ferdilon		Mu'aviniGarovnski	
Mu'avini Veliçikom Arko		FabrikaNazırı Yovmen	
İkinci Mu'avin Tarifon Gazi			
Ruşuk İstasyonu İdaresi			
Me'muru Zak Gabilon Telgraf İspektori İsterfeski	Mua'vini Nikola İsteviço Telgraf Me'muru Ramondo		İkinci Mu'avin Babek Telgraf Mu'avini Yardanço
Me'muru Papaz Oğlu Yakem	Me'mur Mazolini	Me'mur Kasturavlo	Me'muru
Çernevoda İstasyonu	Vetove İstasyonu	Hezargrad İstasyonu	Aşıklar İstasyonu
Me'mur Bednavski	Me'mur Ramorski	Me'mur Menasyan	Me'mur Tiyodorides
Şeytancık İstasyasyonu	Kospiçan İstasyonu	Peravadi İstasyonu	Gence İstasyonu
Vilayetin Üç Fırkadan Müteşekkil Bir Hey'et-i Seyyar-ı Tahririyyesi			
Birinci Fırkası Muharrir-i Evvel Gül Bey Refâkat Katibi Emra Efendi	İkinci Fırkası Muharrir-i Evvel Hacı Hüseyin Efendi Refâkat Katibi Hakkı Efendi	Üçüncü Fırkası Muharrir-i Evvel Bekir Efendi Refâkat Katibi Ali Efendi	

(Sayfa 43)				RUSÇUK SANCAĞI			
Me'muryan-ı Liva							
Müftü Mehmed Efendi				Mevaliden Dördüncü Mecidi		Ruşçuk A'şar Müdürü	Salise
Evkaf Muhasebecisi Mehmed Emin Efendi				Defter-i Hakani Me'muru Mehmed Efe			Arazi Yokla macısı
Evkaf Muhasebe Kalemi			Meclis-i Da'va				
Muhasebe Katibi Necib Efendi			Re'is		Ahmed Sadi Bey		
Tahrirat Katibi Mehmed Efendi			A'za		Hacı Ali Ağa		
Mukayyed Mehmed Nihat Efendi					Murad Efendi		
Kalem-i Mezkûrun İcabı Halinde Kazada Bulundurulmak Üzere Muvakkate Çend-i Nefer Muharriri Vardır.					Angel Efendi		
					Diğer Angel Efendi		
				Katip Ali Efendi			
Meclis-i Da'ire-yi Belediye				Tahrir Komisyonu			
Re'is	İsmail Efendi			Hacı Hafız Hamid Efendi Haçem Ağa		Karabet Ağa Mihal Ağa	
	Mu'avin Ahmed Efendi			Ruşçuk Tahrir-i Emlak Ser Katibi Besim Efendi			
	İbrahim Ağa						
A'za	Yahya Ağa		Angelço Efendi		Senedat Ve İ'lamat Katibi Ata Bey		
			Mösyö Kovva		Mizan-ı 'Umumive Mülhakât Katibi Ali Rıza Efendi		
	Mösyö Kaptan Loka		Mühendis Tahir Efendi		Defterci Muharrem Efendi Nüfus Nazırı Ahmed Efendi		
Katib Mesten Efendi			Sandık Emni Hasip Efendi		Pasaport Me'muru Dimitraki Efendi		

(Sayfa 44)		RUSÇUK SANCAĞI	
Arazi Kalemı			
Katib-i Evvel Derviş Efendi	Katib-i Sâni Mustafa Efendi	Kaza TapuKatibi Selim Efendi	
Rusçuk Kazası Menafi'-i 'Umumiyye Sandığı			
Vekilleri			Katibi
Hafız Mehmed Efendi	Gorki Efendi	Yusuf Efendi	Mito Efendi
Emval-i Eytam Müdürü Eytam Sandığı Sermayesi Para Guruş	Menafi'-i 'Umumiyye Sandığı Sermayesi Para Guruş		Muhasanât Sandığı Sermayesi Para Guruş
Islahhane İdaresi			
Komasyon Re'isi Nazır Ahmed Bey	Umur-u Muhasebe Katibi İzzet Efendi	Zabita Müdürü Mustafa Efendi	
Islahhanenin Türkçe ve Fransızca ve Bulgarca Birer Hocası Vardır.			
Araba Şirketi İdaresi		Gureba Hastane İdaresi	
Şirket-i 'Umum Müdürü Sülüs Efendi	Şirket 'Umum Katibi Mehmed Efendi	Müdürü Osman Efendi	
Muvakkif Me'muru Mehmed Efendi	'Arabacıbaşı Ali Molla	Tabibi Mösyö Desis	
Posta İşleyen Mahallerde Bir Me'mur İle Birer Katib		Eczacılığı Memleket Eczanesi Eczacısı	
Ve Lüzum-u Miktarı 'Araba Ve 'Arabacıları Vardır.		Akif Efendi'nin idaresindedir.	
Tamirhane Fabrika Me'muru Rasim Efendi		Cerrah Todor Efendi	
Tamirhanede yaylı ve körüklü her nevi fayton ve camlıkapı ve kazak ve buna mümasil her türlü eşyanın i'lave muntazam-ı hey'ette yapılmakta		Zükûr Ve Ünâs Hastanelerinin Lüzumu Kadar Zükûr Ve Ünâs Hademeleri	

(Sayfa 45)		Ruşçuk Sancağı			
Kal'a-i Topçu Hey'eti' Askeri Zabitanı					
Re'is Mehmed Bey	Kaymakam	Üçüncü Mecidi		Ahmed Efendi	Beşinci Mecidi
Mühendis Mehmed Efendi	Kol Ağası			Halim Efendi	Tabur Katibi
Mustafa Ağa	Yüzbaşı	Madalya		Abidin Ağa	Mülâzım Silistre
Hüseyin Ağa	Yüzbaşı	Kadim		Mehmed Efendi	Mülâzım Madalya
Hacı Ahmed Efendi Mülâzım Silistre					
Tuna Cihheti Telgraf Ve Posta İdaresi					
Müfettiş Ahmed Fuad Efendi					
Müdür Halil Bey Beşinci Mecidi			Lisan-ı Ecnebiyye Muhâberat Müdürü Ve Mukabele Me'muru Mona Efendi		
Muhabere Baş Me'muru Ali Efendi			Baş Muhabere Me'muru Dekran Efendi		
Muhabere Baş Me'muru Ali Bey			İkinci Muhabere Me'muru Kesta Efendi		
İkinci Muhabere Me'muru Olup Müfettişlik			Üçüncü Muhabere Me'muru Duşyan Efendi		
Kitabetinde İstihdam Olunan Mustafa Efendi			Tuna Cihheti Telgraf Makinisti Nuri Efendi		
İkinci Muhabere Memuru Fori Bey					
İkinci Muhabere Memuru Hamdi Efendi					
Üçüncü Muhabere Memuru Fehim Bey					
Üçüncü Muhabere Memuru Ali Efendi					
'Asakir-i İhtiyatiyye Zabiti Müslihiddin Bey Neferât 1964			Karantina Tabibi Mösyö Kaputo	İdare-i Nehriyye Vekili Efendi Korucu ve Bekçiler Neferât 155	

(Sayfa 46)	RUSÇUK SANCAĞI	
Kaza-i		Silistre

Kaymakamı Cemal Efendi Sâlis Na'ibi Mehmed Mekki Efendi İstanbul Müdürrislerinden Müftüsü Salih Fevzi Müdürriseyinden			
Meclis-i İdare		Meclis-i Da'va	
Re'is	Kaymakam	Re'is	Na'ib
A'za	Salih Efendi Raşid Ağa Hacı Tahir Ağa Manço Efendi Kasparal Ağa	Mümeyyizler	Hacı Süleyman Efendi Emin Ağa Yanı Ağa Save Ağa Da'va Katibi Mehmed Efendi
Mal Müdürü Zihni Efendi Tahrirat Katibi Rıfat Efendi Sandık Emni Hafız Muhtar Efendi			
Mahkeme-i Şer'iyeye Katibi Bilal Efendi Tahrir-i Emlak Katibi Mehmed Hilmi Efendi	A'şâr Me'muru İbrahim Efendi Katib Şerif Efendi		Tapu Katibi Rıza Efendi Nüfus Mukayyedi Hafız Ahmed Efendi
Mahkeme-i Ticaret		Meclis-i Da'ire-i Belediye	
Re'is Hacı Arsen Ağa		Re'is Kaymakam	
A'za-yı Da'ire	A'za-yı Muvakkate	A'za	
Yani Ranif Ağa	Ayakocu Ağa	Hafız Ahmed Efendi	
Katibi Hafız Mustafa Efendi	Raşid Ağa Tanaş Ağa Diğer Tanaş Ağa	Orman Me'muru Mehmed Hamdi Efendi	Salim Efendi Hacı Serger Ağa İsteviko Ağa Nucuraki Ağa
		Katib Ali Efendi Memleket Tabibi Kavişen Efendi	

(Sayfa 47) Kaza-i	RUSÇUK SANCAĞI	Silistre
Menafi'-i 'Umumiyye Sandığı		

Hafız Mustafa Efendi Menafi' sandığı sermayesi Para Gurusu 38 2006058	Vekilleri Kosti Ağa	Katib Mustafa Efendi Eytam müdürü Hafız Bilal Efendi Eytam sandığı sermayesi Gurusu para 617747 4
Kademe-i Topçu Zabitanı	'Asakir-i redif zabitanı Natik Efendi binbaşı	'Asakir-i İhtiyatiyye Zabitanı
Tahir Ağa Binbaşı Beşinci mecdi	Hacı Hasan Ağa } sağ Kemal Efendi } sol kolağası	Hüseyin Ağa Hasan Ağa
Abdi Efendi Kolağası	Katib Hasan Efendi } y Şerif Ağa } ü 1.	Sadık Ağa Neferat 'Aded 3207
Hüseyin Ağa yüzbaşı Şakir Ağa yüzbaşı	Raşid Efendi } z 2. Abdurrahman Ağa } b 3. İbrahim Efendi } a 4.	'Asakir-i Zabtiyye Zabitanı
Tabur katibi Hafız Rasim Efendi	Mustafa Ağa } ş 5. Ali Ağa } i 6.	Bölük ağası Ahmed Ağa Jurnal Emini İbrahim Efendi
Hacı Faik Efendi mülazım Kanber Ağa mülazım Ahmed Ağa mülazım Mustafa Ağa mülazım	Mustafa Ağa } 7. Ömer Ağa } 8.	
Rüsumat İdaresi	Ağa } m 1. Osman Ağa } ü 2. Mehmed Efendi } l 3. Hüseyin Ağa } a 4. Abdullah Efendi } z 5.	
Hüseyin Ağa Yüzbaşı Şakir Ağa Yüzbaşı	Haydar Ağa } ı 6. Hüseyin Efendi } m7. İsmail Ağa } 8.	Telgraf Müdürü
Tabur katibi Hafız Rasim Efendi		Fuat Efendi Salim Efendi Diğer Salim Efendi
Hacı Faik Efendi mülazım Kanber Ağa mülazım Ahmed Ağa mülazım Mustafa Ağa mülazım		
Rüsumat İdaresi Müdürü katib Mehmed Efendi Sandık emini Mehmed Efendi	Korucu ve bekçiler Neferat 249	

(Sayfa 48)	RUSÇUK SANCAĞI	Şumnu
Kaymakamı Ali Rıza Efendi Kibar-ı Müderrisinden	Na'ibi Hasan El-Hac Tahir Efendi Devriye Müderrislerinden	Müftüsü Hüseyin Sami Efendi Müderrisinden
Meclis-i İdare	Mal Müdürü Mehmed Efendi	Meclis-i Da'va
Re'is-i Kaymakam Hacı Emin Ağa Hacı Mestan Efendi Dimiçu Ağa Hacı Artin Ağa	Tahrirat Katibi Mehmed Ziya Efendi Sandık Emni Grikor Efendi Tahrir-i Emlak Katibi Mesud Efendi Mu'avini Halil Efendi Tapu Katibi Kemal Efendi	Mümeyyizler Re'is-i Naib Hüseyin Sami Efendi Hacı Abdullah Ağa Çolak Hako Ağa Hallaç Oğlu Kerabet Katibi İsmail Vasıf Efendi
Mahkeme-i Şer'iyye Katibi Ahmed Sami Efendi		Nüfus Mukayyedi Hafız Hüseyin Efendi
Meclis-i Da'ire-i Belediye	Mahkeme-i Ticaret	Menafi'-i 'Umumiyye Sandığı
Re'is-i Kaymakam Vekili Rıza Bey Yusuf Ağa Yuvanço Ağa Hoca Kemal Sandık Emni Dimitraki Efendi Katib Mehmed Emin Efendi Eytâm Sandığı Sermayesi Sermayesi Guruş 1128519	Re'is Mahmud Efendi Hacı Hafız İbiş Ağa Dimitraki Ağa Hafız Ali Osman Efendi Yanko Ağa Çelebi Avram (?) Murad Efendi Katib Ali Rıza Efendi	Vekilleri Hacı Hafız Mehmed Efendi Katib Osman Efendi Venilçiko Ağa Katib Todori Efendi Menafi' Sandığı Sermayesi Guruş 650000
Rüsûmat Müdürü Mehmed Vehbi Efendi		Telgraf Ve Posta Müdürü İsmet Efendi Şef Dösetasyon Mösyö Hristaki
Asâkir-i İhtiyâtiyye Zabitanı		Yenipazar Nahiyesi
Halil Ağa KapıcıBaşı Beşinci Mecidi Said Ağa Neferât Şumnu 1070 Yenipazar 0435 1500	Rüsûmat Me'muru Mustafa Efendi	Müdürü Derviş Efendi Katibi Mustafa Efendi Korucu Ve Bekçi Neferat 341

(Sayfa 49)		
RUSÇUK SANCAĞI		
Kaza-i	Hezargrad	
Kaymakamı Mehmed Bey Rütbe Mütemayyiz Dördüncü Mecidi	Naibi Emin Efendi Mahrec Mevalisinden	Müftüsü Tahir effendi
Meclis-i İdare		Meclis-i Dava
Re'is Ahmed Efendi Hüseyin Efendi } Aza Yuvanco Ağa }		Reis Tahir Efendi Hacı Ömer Efendi } Mümeyizler Netko Ağa }
Aşar Me'muru		Evkaf Muhasebecisi
Mahmud Şükrü Efendi Katibi İsmail Efendi	Güherçile Fabrikası Müdürü Mehmed Ağa Binbaşı	Vekili Hacı Ömer Efendi
Redif Zabitanı Ahmed Efendi Binbaşı Beşinci Mecidi Osman Efendi Sol Kol Ağası Hüseyin Ağa } Yüz Başı Diğer Mehmed Ağa } Salih Ağa }	Rıza Bey Sol Kol Ağası Ahmed Ağa } Yüz Başı Mehmed Ağa } Şaban Ağa } Katib Tevfik Efendi	Mal Müdürü Ağah Efendi Tahrirat Katibi Esad Efendi Dava Katibi Hafız Rıza Efendi Sandık Emimi Hafız Abdurrahman Efendi
Said Ağa Mülazım Mahmud Ağa	Ömer Ağa Mülazım Mülazım	Mahkeme-i Şeriye Katibi Salim Efendi Tapu Katibi Naim Efendi Nüfus Mukayyedi Ahmed Efendi
Altı Nefer Başçavuş Dahi Vardır		
Emlak memuru Hafız Hüseyin Efendi Memleket Tabibi Halefi		

(Sayfa 50) Kaza-i		RUSÇUK SANCAĞI		Hezargrad
Meclis-i Daire-i Belediye			Menafi'-i 'Umumiyye Sandığı	
Re'isi-i Kaymakam			Vekilleri	
Mahmud Ağa Hüseyin Ağa Mahmud Ağa Netto Ağa Kanço Ağa		A 'za		Ahmed Efendi Mahmud Efendi Todoroki Efendi Dimidraki Efendi
Katib ve Sandık Emni Arif Ağa Belediye Sandığı Sermayesi Guruş Para 28992 28			Menafi' Sandığı Sermayesi Guruş 932000	
		Emval-i Eytam		
Rüsûmat		Müdürü Tahir Efendi Sermayesi Guruş 291200		Telgraf
Me'muru Mehmed Mühtefi Efendi		Asakir-i ihtiyatiyye Zabitanı Mehmed Ağa Haşim Ağa İzzet Bey Neferat 3212		Müdürü Hayri Efendi Korucu ve Bekçiler Neferat 324
Orman Süvarisi Mustafa Bey				

(Sayfa 51)		RUSÇUK SANCAĞI		Zıstovi	
Kaza-i					
Kaymakamı Efendi	Yusuf Ziya	Na'ibi Mehmed Kemal Efendi İstanbul Müderrisinden		Müftüsü Abbas Efendi	
Meclis-i İdare		Mal Müdürü İbrahim Hakkı Efendi Tahrirat Kalemi Mehmed Efyalüddin Efendi		Meclis-i Dava	
Re'is-i Kaymakam		Da'va Katibi Bekir Efendi Sandık Emini Halil Efendi		Re'is-i Naib	
Abbas Efendi Re'is Duhan Porhristo Efendi Hacı Ali Efendi Aziz Efendi Yuvan Ağa Yuvan Ağa	A'za	Tabu Katibi Selim Efendi Evkaf Müdür Vekili Selim Efendi Rüşdiyye mu'allimi Abdulrezzak Sırrı Efendi	Hacı Emin Ağa Hacı Emin Efendi Nikolay Ağa Liğor Ağa	A'za	
Mahkeme-i Şeriyye Katibi Abdullah Efendi		Rüsumat Da'iresi müdürü İzzet Efendi		Nüfus Mukayyedi Akif Efendi	
Mahkeme-i Ticaret		Katibi Ahmed Efendi Mukayyedi Semid Efendi Sandık Emini Hafız Efendi		Meclis-i Da'ire-i Belediye	
Re'is Aladyan Efendi Beşinci Mecidi		Eytam Sandığı Müdürü Mehmed Efendi Sermayesi Guruş 33955		Re'is-i Kaymakam	
A'zay-ı Da'ire Hüseyin Ağa Karakaş Ağa	A'zay-ı Muvakkate Süleyman Ağa Gorgi Ağa	Korucu Ve Bekçiler Neferat Adet 210		Hüseyin Ağa Mehmed Ağa Osteviyan Ağa Koki Ağa Katib Mehmed Ali Efendi Sandık Emini Takes Ağa	A'za
Tahriri Emlak Komisyonu				Menafi'-i Umumiyye Sandığı Vekilleri	
Re'is Mehmed Ali Efendi İsmail Ağa Şerif Ağa Takes Ağa Angel ağa Katib Mehmed Efendi	A'za			Hacı Ahmed Efendi Tanaş Efendi Katib Mustafa Efendi 432940	
Telgraf müdürü Seyid Efendi Muavini Mehmed Efendi Liman Re'isi Salih Efendi				Asakir-i ihtiyatiye Zabitanı Hüseyin Ağa Binbaşı İskender Ağa Sergede Neferat 581	

(Sayfa 52)				RUSÇUK SANCAĞI			
Niğbolu			Kazası				
Kaymakam Halilullah Rıza Efendi			Na'ib Setri Ahmed Neşed Efendi İstanbul Müderrisinden				
Meclis-i İdare			Meclis-i Da'va				
Re'is-i Kaymakam			Re'is-i Na'ib				
Salim Efendi } Şevip Gorki }	A'za	Mahmud Ağa Yakup Zarğan	Doyranzade Mehmed Ağa Anderi Ağa	Mümeyyizler	Hacı Derviş Ağa Yeni Köylü Demyon		
Mal Müdürü Hüseyin Hakkı Efendi Sandık Emni İsmail Efendi Tapu Katibi Mustafa Efendi	Tahrirat Katibi Osman Zeki Efendi Tahrir-i Emlak Katibi Abdi Efendi Nüfus Katibi Nazif Efendi		Da'va Katibi Ali Efendi Mahkeme-i Şer'iyeye Katibi Derviş Efendi Diğeri Hafız Halil Efendi				
Menafi'-i 'Umumiyye Sandığı		Eytam Sandığı		Emlak Komisyonu			
Vekil Hacı Hüseyin Ağa Katib İbrahim Efendi	Vekil Şerif Ağa Katib Kostaki Efendi	Müdürü Hacı Kerim Efendi Eytam Sandığı Sermayesi Guruş 220000		Hacı İsmail Ağa Hacı İbrahim Ağa Viryan Ağa Osman Ağa			
Sandığın Sermayesi Guruş 1130378							
Meclis-i Daire-i Belediye			A'şar İdaresi				
Re'is Mahmud Ağa			Me'muru Aziz Efendi		Katib Hafız Mehmed Efendi		
Süleyman Ağa Haham Nesim	A'za	Andon ağa Katib Salih Efendi	Rüsumat Me'muru Yakub Efendi Rüsumat Katibi Ahmed Efendi				
Asakir-i İhtiyatiyye		Zabtiyye		Telgraf			
Sergerdeleri Mustafa Ağa Diğeri Mehmed Ağa Neferat 704		Bölük Ağası Mu'avini İskender Ağa Neferat 20 Ma-Çavuş On Baş Neferat Süvarisi 30 MaÇavuş On başı Neferat Süvarisi Toplam 50		Me'muru Fehim Efendi İdare-i Nehriye Vekili Mehmed Efendi			

(Sayfa 53)		
Kaza-i	RUSÇUK SANCAĞI	
		Plevne
Kaymakam Mehmed Bey	Na'ibi Yahya Efendi Kuzatdan	Müftüsü Hacı Ali Nuri Efendi Devriye-i müderris
Meclis-i İdare	Mal Müdürü Mustafa Efendi Tahrirat Katibi Sudi Efendi Sandık Emni Kostaki Efendi Tahrirat Katibi Mehmed Efendi Tapu Katibi Süleyman Efendi	Meclis-i Da'va
Re'is-i Kaymakam		Re'is-i Na'ib
Hacı Mehmed Efendi		Ali Bey Mehmed İzzet Efendi Simyon Efendi Simyon Efendi Katib Mustafa Akif Efendi
İbiş Ağa Todor Efendi İzlatan Efendi } A'za		
Mahkeme-i Şer'iyeye Katibi Mehmed Efendi		Nüfus Mukayyedi Mustafa Efendi
Menafi'-i-i 'Umumiyye Sandığı		Emvâl-i Eytam Sandığı
Vekilleri Mahmud Ağa Hacı Kostandin Ağa Yorki Efendi Katib Hakkı Bey Menafi' Sandığı Sermayesi Guruş 1177207		Müdürü Hacı İbrahim Efendi Eytam Sandığı Sermayesi Guruş 155270
Rüsumat Me'muru		Telgraf ve Posta Müdürü
Abdulkerim Efendi Rüsumat Katibi Ahmed Efendi		Tevfik Bey Muhabere Me'muru Bekir Sıdkı Efendi

(Sayfa 54)		
RUSÇUK SANCAĞI		
Kaza-i		Plevne
Meclis-i Da'ire-i Belediye		Tahrir-i Emlak Komisyonu
Re'is-i Kaymakam		Osman Ağa İzzet Efendi Todor Efendi Asutan Efendi
Hacı Sadullah Efendi Yako Ağa Mişon Ağa Katib Mehmed Efendi	A'za	A'za Katib Mehmed Efendi
Zabtiyye Bölük Ağası		Gureba Hastahanesi
Osman Ağa Redif Yüzbaşısı Hacı İbiş Ağa		Tabib Redirdgan Mösyö Corci Eczacı İstefan Efendi Müdürü Mustafa Efendi Serhademe Ali Efendi
Araba Şirketi		
Bekçiler	Me'muru Hacı Halil Efendi	'Asakir-i İhtiyatiyye
Neferat 'Aded 135		Zabitanı Osman Ağa Neferat 878

(sayfa 55)		
RUSÇUK SANCAĞI		
KAZA-İ		CAMİ-İ ATİK
Kaymakamı Hüsnü Bey Hevacegan	Na'ibi Mustafa Arif Efendi Kuzattan	Müftüsü Hafız Ali Efendi Müderrisinden
Meclis-i İdare	Mal müdürü Hacı Mehmed Efendi Tahrirat katibi	Meclis-i Da'va
Re'is-i Kaymakam	Hamdi Efendi Sandık emini Mehmed Efendi	Re'is-i Na'ib
Hacı Abdullah Ağa İbrahim Efendi Hacı Nikolaço Ağa	Da'va katibi Abdullah Efendi	Hasan Efendi Hafız Ali Efendi Hristo Efendi Vasil Ağa
	} A'za	} Mümeyyizler
Mahkeme Katibi Ali Efendi Devriye müderrislerinden	Nüfus Mukayyedi Hasan Efendi	Tapu Katibi Hacı Ömer Efendi
Meclis-i Da'ire-i Belediye	Eytam Müdürü	Menafi'-i-i 'Umumiyye Sandığı
Re'is-i Kaymakam İbrahim Efendi Süleyman Efendi Karadimito Ağa Valço Ağa Katib Mehmed Efendi	Mustafa Efendi Sermayesi Guruş Para 229043 20	Ali Efendi Vasil Ağa Kotsari Ağa Katib Mehmed Efendi Mikdar-ı Sermayesi Guruş 371612
	} A'za	
Rüsumat Me'muru	Telgraf ve Posta Me'muru	Tahrir-i Emlak Komisyonu
Hacı Ahmed Efendi 'Asakir-i İhtiyatiyye Zabitanı Ömer Ağa Hasan Ağa Neferat 1249	Hüsameddin Efendi 'Asakir-i İhtiyatiyye Bölük Ağası Hüseyin Ağa Korucu ve Bekçiler Neferat 61	Vuku'at Katibi Mustafa Efendi Mahmud Ağa Mustafa Ağa Filib Ağa Todor Ağa

(Sayfa 56)		RUSÇUKSANCAĞI		TUTRAKAN	
KAZA-İ					
Kaymakamı Derviş Ağa				Na'ib-i Ahmet Hamdi Efendi	
Meclis-i İdare				Meclis-i Da'va	
Re'is-i Kaymakam		Mal Müdürü		Re'is-i Na'ib	
		Ahmet Sıtkı Efendi			
		Sandık Emni			
		Ahmet Suudi Efendi			
		Tahrirat Katibi			
		Mehmet Ali Rıza			
		Efendi			
		Da'va Katibi			
		Hafız Mustafa Efendi			
A'za				Mümeyyizler	
Ali Ağa				Hüseyin Efendi	
Mahmut Efendi				Derviş Ağa	
Mitatonos Ağa				Tudorika Ağa	
Şeryan Ağa				Vaka Ağa	
Mahkeme-i Şer'iyye Katibi Hüseyin Efendi Nüfus Mukayyedi Mustafa Efendi			Tapu Katibi Ahmet Efendi		
Meclis-i Da'ire-i Belediye		Eytam Müdürü		Menafi'-i 'Umumiyye Sandığı	
Re'is-i kaymakam		Hüseyin Himmet Efendi		Mümeyyizler	
Yüzbaşı Mustafa Ağa		Sermayesi		Hacı Hüseyin Ağa	
Sandık Emni		Guruş		Mahmut Çavuş Ağa	
Koca Mehmet Ağa		113359		Bulgarca Katibi Yuvanko	
Yuvanko Ağa				Türkçe Katibi	
Beradeş Ağa				İbrahim Efendi	
Katib Ömer Efendi		Asakir-i İhtiyatiye		Sandığın Sermayesi	
		Zabitanı		Guruş	
		Ali Ağa		561119	
		Neferat			
Rüsumat Me'muru		618		Tahrir-i Emlak Komisyonu	
Yusuf Efendi				Re'is Ali Ağa	
Katibi Ferit Efendi		Korucu Ve Bekçiler		Molla Hüseyin	
		Neferat 75		Mito Ağa	
				Todorika Ağa	

(Sayfa 57)		
VİDİN SANCAĞI		
Mutasarrıf-ı Rumeli Beyler Beyi Payelilerinden El-Hac Mehmet Aziz Efendi		
Me'muryan-ı Liva Na'ib Mehmet Sıtkı Efendi Mahrec-i Mevalisinden Müftü Mustafa Hamdi Efendi Müderresinden Muhasebeci Mehmet Tevfik Bey		
Tahrirat Müdürü Ramiz Efendi		Hükümet (?) Dobri Efendi
Meclis-i İdare-i Liva		Meclis-i Temyiz Ve Cinayet-i Hukuk-u Liva
Re'is-i Mutasarrıf-ı Liva		Re'is-i Na'ib-i Liva
Tabi'-i A'za	A'za-yı Müntehibe	Mümeyyizler
Na'ib Müftü Muhasebeci Tahrirat Müdürü	Sivastaki Ağa Kapıcıbaşı Ahmet Bey Hevacegân Mahmut Ağa Delko Ağa	Mansur Bey Kapıcıbaşı Şakir Efendi Kapıcıbaşı Matiş Ağa Süleyman Efendi Nako Efendi Çako Ağa Cinayet Katibi Ramiz Efendi Temyiz-i Hukuk Katibi Derviş Efendi Cinayet Mustantık-ı Evveli Ahmet Şevket Efendi Mustantık-ı Sani Kaşif Bey
Meclis-i İdare Katibi Tahrirat Müdürlüğüne 'İlavedir.		
A'za-yı Da'ire	Mahkeme-i Ticaret	A'za-yı Muvakkate
Cafer Efendi Vanko Ağa	Re'isi Matiş Efendi Katib İbrahim Efendi	Abdurrahim Efendi Hacı Kaşif Efendi Hacı Todor Ağa Yako Efendi

(Sayfa 58)			VİDİN SANCAĞI			
Muhasebe Kalemi			Tahrirat Kalemi			
Salih Efendi Hasan Efendi İzzet Efendi Mehmed Bey Evrak-ı Sahiha Me'muru Halil Efendi Sandık Emimi Mustafa Efendi			Mehmed Efendi Selim Efendi Şahab Efendi Mahmud Bey Abdi Efendi İsmail Efendi Mustafa Efendi			
İşbu kalemlerin on kadar mülazımı vardır.						
Meclis-i Da'ire-i Belediyye			Menafi'-i 'Umumiyye Sandığı			
A'za	Re'is Hacı Tahir Ağa Salih Ağa Cercis Bey Manko Ağa Gorgi Ağa Aslan Efendi Katib Şevki Efendi		Nüfus Nazırı Hafız Mahmud Efendi Pasaport Me'muru İstavrakı Efendi	Vekilleri	Salih Ağa Hafız Osman Efendi Herşo Ağa Savo Efendi	
	Tulumbacıbaşı İsmail Bey Sandık Emimi Mehmed Bey 'Askeri Kaymakamlığından Teka'id Belediye Sandığının Mevcudu 210482				Katib Vidin Sandığının Sermayesi Guruş 394823	
			Emval-i Eytam Müdürü Tahir Efendi Eytam Sandığı Sermayesi Guruş 2146804			
Tahrir Komisyonu		Arazi Kalemi		Tahrir Kalemi		
A'za	Re'is Hurşid Efendi Motiş Ağa Molla İsmail Hacı Petko Ağa Boyacı Marin Ağa		Me'muru Hasan Efendi Katib-i Evvel Sani Mustafa Efendi		Başkatib Hüseyin Senai Efendi Vuku'at Katibi Şakir Efendi İ'lamat ve Senedat Katibi Hacı İsmail Bey Defterci Mustafa Efendi	
	'Asakir-i İhtiyatiyye Re'isi		Gureba Hastahanesi Me'muru Kaşif Efendi		Kaza Tapu Katibi	
Mehmed Bey Kaymakam Efrâd-ı Merkume Mikdarı 330		Tabib Mösyö Vakaz Eczacı Mıgırdiç Efendi Cerrah Efendi		Nazmi Efendi		

(Sayfa 59)		VIDİN SANCAĞI	
Kal'a-i Topçu Tabur Meclisi		Zabtiyye Tabur Meclisi	
Re'is Veysel Efendi Binbaşı		Mustafa Efendi (?) Ağası Anbar Emni Mehmed Ağa Bölük Ağası Halim Ağa Bölük Ağası İsmail Ağa	A ' z a
Hüseyin Ağa Kolağası Lütfi Efendi Tabur Katibi	A ' z a		
Salih Efendi İmam } Yüzbaşı Ali Efendi }		Abdulhalim Ağa } Mülazım Mestan Efendi }	
Rüsumat	Telgraf	Karantina	
Müdürü İbrahim Efendi Katib Fethi Efendi Sandık Emni Osman Efendi Beş nefer dahi mukayyedi bulunduğu	Müdürü Fuat Efendi Osman Efendi Sadık Efendi	Tabibi Gelteber Efendi	
İdare-i Nehriyye Vekili Halil Efendi		Liman Re'isi Ahmed Efendi	
Vidin Fırka-i 'Askeriyesi Meclisi			
Re'is miralayı İbrahim Bey Piyade kolağası Rıfat Efendi Beşinci rütbeden mecidi topçu yüzbaşı Numan Ağa (?)		Topçu binbaşı Veysel Ağa beşinci mecidi Süvari kolağası Mehmed Efendi Piyade katib mu'avini Necib Efendi	
Me'muryan-ı Ecnebiyye			
Avusturya Konsolosu Mösyö Solaç Avusturya Vapur Kumpanyası Acenti Mösyö Vasil Kapoş			

(Sayfa 60)		
VİDİN SANCAĞI		
Kaza-i		Berkofça
Kaymakamı Mustafa Ali Bey Rabi' Na'ibi Ahmed Hamdi Efendi kuzatdan metropolid Renyos Efendi		Müftü Efendi
Meclis-i İdare		Meclis-i Da'va
Re'is-i Kaymakam		Re'is-i Na'ib
Halid Ağa } Petre Ağa } A'za		İbrahim Efendi } Hacı Hüseyin Bey } Mümeyyizler Hacı Petre Ağa } Panço Ağa } Katib Osman Efendi }
Nüfus nazırı Salih Efendi		
Mahkeme-i katibi Ali Efendi		Tabur katibi Raşid Efendi
Mahkeme-i Da'ire-i Belediye	Tahrir-i Emlak Katibi Mehmed Efendi	Menafi'-i 'Umumiyye Sandığı
Re'is Ömer Ağa	Redif yüzbaşısı Ahmed Ağa	Vekilleri
Hacı Süleyman Ağa Esral Ağa Petre Ağa Katib ve sandık emini Numan Efendi Sandığın Sermayesi Guruş 30000	'Asakir-i İhtiyatiyye Re'isi Süleyman Ağa Neferat 200	Hacı Yunus Ağa Yuvaço Efendi Katib Süleyman Efendi Menafi' Sandığı Sermayesi Guruş 620000
Rüsumat Me'muru Hüsnü Bey Katibi Süleyman Efendi	Tahrir Komisyonu Re'is Hacı Süleyman Ağa Hafız Süleyman Efendi Mihal Ağa Dimitri Ağa Erziko Ağa	Telgraf Me'muru Hacı Hulusi Efendi Muhabere me'muru Salih Efendi Memleket tabibi Asâkir-i şahane tababetinden müteka'id kolağası Ahmed Efendi

(Sayfa 61)			
Kaza-i		VIDİN SANCAĞI	
		Lom	
Kaymakamı Abdullah Efendi			Na'ibi Mehmed Tevfik Efendi Kuzatdan
Meclis-i İdare			Meclis-i Da'va
Re'is-i Kaymakam		Tahrirat Katibi Hahambaşı Vekili Malmüdürü Ömer Efendi Sandık Emni Mahmud Efendi	Re'is
Mehmed Ağa Mahmud Ağa Nikolaço Ağa Avram Ağa	} A'za	Nüfus Mukayyedi Nail Efendi	Ali Ağa Raşid Ağa Gavriyel Ağa Malço Ağa Katibi Evis Efendi
Mahkeme-i Şer'iyye Katibi Mahmud Efendi Pasaport Me'muru Aleksanderi Efendi			Tapu Katibi Mehmed Efendi Tahrir-i Emlak Katibi Süleyman Efendi Komisyon Re'isi Ahmed Ağa Seyid Kaptan Molla Halil Todor Ağa Kano Ağa
Mahkeme-i Ticaret			
		Re'is Osman Efendi	
A'za-yı Da'ire			A'za-yı Muvakkate
Çanko Ağa	Katib Arzil Efendi	Mehmed Can Arslan Efendi	Todor Ağa Nikolaço Ağa

(Sayfa 62)	VIDİN SANCAĞI	
KAZA-İ		LOM
Meclis-i Da'ire-i Belediye		Menafi'-i-UmumiyyeSandığı
Re'is Mahmud Efendi		Vekilleri
A'za Mahmud Ağa Osman Efendi Debragan Efendi Salamon Efendi Katib Mahmud Efendi Sandık Emmini Kosta Efendi		Süleyman Ağa Karasto Efendi Katib Kosta Efendi Diğeri Hamid Efendi
Emvâl-i Eytâm Me'muru Ospi Efendi	'Asâkir-i İhtiyatiyye	Menafi' Sandığı
Eytâm Sandığı Sermayesi Guruş 437195	Re'isi Mustafa Ağa	Sermayesi Guruş 818797
Mekteb-i Rüşdiyye Mu'allim-i Evveli Mahmud Efendi Mu'allim-i Sani Hasan Efendi Şakerdan 64	İdare-i Nehriyye Vekili Arziyel Efendi	Memleket Tabibi Mösyö Gelber
Rüsûmat	Zabtiyye	Telgraf
Me'muru Akif Efendi Başkatib Arif Efendi Sandık Emmini Süleyman Efendi	BölükAğası Abidin Ağa	Müdürü Rıfat Efendi Muhabere Me'muru ŞükrüEfendi

(Sayfa 63)		
VIDİN SANCAĞI		
Kaza-i		Rahova
Kaymakamı Ali Efendi Salis	Na'ibi Osman Hayri Efendi kuzatdan	İpikos Eliposi Efendi
Meclis-i İdare	Malmüdürü Mustafa Sabri Efendi Tahrirat katibi Lütfi Efendi Sandık emini Salih Efendi	Meclis-i Da'va
Re'is-i Kaymakam		Re'is-i Na'ib
Mehmed Cemil Bey Boyacı Dimitri Çaka Ağa } A'za		Hacı Hasan Ağa Petkova Ağa Andori Ağa } Mümeyyizler
Nüfus mukayyedi Esad Efendi		Katibi Mehmed Efendi
Meclis-i İdare-i Belediye	Tapu katibi Osman Efendi	Tahrir-i emlak katibi Abdi Efendi
Meclis-i İdare-i Belediye	Zabtiyye Bölük Mu'avini	Menafi'-i 'Umumiyye Sandığı
Re'is-i Kaymakam	Redif yüzbaşısı Hüseyin Ağa Mülazımı Said Ağa Jurnal Emını Cemal Efendi	Vekilleri
Hacı Mehmed Ali Ağa Hacı Ali Ağa Matiş Ağa Gabno Ağa } A'za	Posta Me'muru Hacı Mustafa Efendi	Mehmed Bey Hacı Ahmed Ağa Ducu Ağa Katib Salih Efendi Katib Petko Efendi Menafi' Sandığı Sermayesi Guruş 191000
Sandık Emını Reşid Efendi Belediye sandığının sermayesi Guruş 96151		Asâkir-i ihtiyatiyye Binbaşısı Mehmed Ağa Neferat 713
Emval-i eytam müdürü Hacı İsmail Ağa Eytam sandığı sermayesi Guruş 141871		
Rüsumat Me'muru Mehmet Behçet Efendi Başkatib Salih Efendi	Telgraf müdürü Ahniz Efendi	Pasaport Me'muru Bereşkovi Efendi

(Sayfa 64)		VIDİN SANCAĞI	
Kaza-i		Adliye	
Kaymakamı		Na'ibi Hüseyin Hilmi Efendi kuzatdan	
Meclis-i İdare		Meclis-i Da'va	
Re'is-i Kaymakam		Re'is-i Na'ib	
Mirza Bey Beşinci mecdi Azmetullah Efendi Mişo Ağa Çako Ağa } A'za		Abdulkadir Efendi Sandık emini İbrahim Efendi } Mümeyyizler	
Tapu katibi Mahmud Nedim Efendi		Da'va katibi Mahmud Efendi	
Meclis-i Da'ire-i Belediye		Emvâl-i eytam müdürü Ali Efendi	
A'za		Eytam Sandığı sermayesi Guruş 153000	
İshak Efendi Hanifi Efendi Genco Ağa Katib Hüseyin Efendi Belediye sermayesi Guruş 7935		Azimet Efendi İstoyan Efendi Velko Ağa Rüsumat me'muru Seyfeddin Bey Telgraf me'muru Mustafa Efendi	
Tahrir-i Emlak Komisyonu		Hacı Mirza Bey beşinci mecdi Yuvan Ağa Katibi Ali Efendi Diğeri Dimitre Efendi Sermayesi Guruş 327906 30	
Re'is Ali Efendi Baki Efendi		} A'za	
Petro Ağa Leşlo Ağa Katib Rasim Efendi		'Asakir-i İhtiyatiyye	
		Re'is Mirza Bey Beşinci mecdi Neferat 145	
		'Asakir-i zabtiyye bölük ağası Mu'avini Salih Ağa	
Pasaport Me'muru Estorya Efendi			

(Sayfa 65)		
VİDİN SANCAĞI		
Kaza-i		İvraca
Kaymakamı Necib Ağa		Na'ibi Hafız Mehmed Cemil Efendi kuzatdan
Meclis-i İdare	Malmüdürü Salih Efendi Tahrirat katibi Ahmed Fahri Efendi Sandık emini Ahmed Efendi	Meclis-i Da'va
Re'is-i Kaymakam Hacı İsmail Ağa Yusuf Ağa Yuvaço Ağa Todoraki Ağa		Re'is-i Na'ib Ahmed Bey Hafız Mehmed Efendi Yuvaço Ağa Yuvaço Efendi
		Mümeyyizler
		Katibi Emin Efendi Mahkeme-i şer'iyeye katibi Edhem Efendi
Tahrir-i emlak katibi Mehmed Nazmi Efendi	Tapu Katibi Mustafa Efendi	Nüfus mukayyedi Mehmed Efendi
Meclis-i Da'ire-i Belediye		Menafi'-i 'Umumiyye Sandığı
Re'is-i Kaymakam Hacı Hasan Ağa Dolko Ağa Nikolaço Ağa Katib Şahabeddin Efendi Sermayesi Gurusu 60241	Emvâl-i eytam müdürü Hacı Receb Efendi Sermayesi Gurusu 234358	Vekilleri Ağacık-ı Zaim Şakir Bey Dimitraki Ağa İstanko Ağa Sermayesi Gurusu para 881175 28
Rüsumat	'Asakir-i İhtiyatiyye Re'isi Yusuf Ağa Neferat 305	Telgraf
Me'muru İsmail Hakkı Efendi Redif yüzbaşısı Mehmed Ağa		Müdürü Cemal Efendi 'Asakir-i zabtiyye yüzbaşısı Hasan Ağa Jurnal emini Osman Efendi

(Sayfa 66)		
Kaza-i	VİDİN SANCAĞI	
	Belgradcık	
Kaymakamı Mahmud Efendi		Na'ibi Hafız Mehmed İzzet Efendi kuzatdan
Meclis-i İdare	Malmüdürü Hüseyin Efendi	Meclis-i Da'va
Re'is-i Kaymakam	Tahrirat katibi	Re'is-i Na'ib
Ahmed Efendi	Fevzi Efendi	İbrahim Efendi
Hacı Mehmed	Sandık emini	Ahmed Efendi
Ali Ağa	Mahmud	Veleko Ağa
Petro Ağa	Efendi	Vidin Ağa
		Mümeyyizler
		Da'va Katibi Abbas Efendi
Meclis-i Da'ire-i Belediye	Mekteb-i Rüşdiyye mu'allimi Mehmed Efendi Şakerdan 35	Menafi'-i 'Umumiyye Sandığı
Re'is-i Kaymakam	Telgraf Müdürü	Vekilleri
Ömer Ağa	Hacı Şükrü Efendi	Ahmed Efendi Çako Ağa
Emin Ağa	Rüsumat	Katib Ahmed Efendi
İstefan Ağa	Me'muru	Diğeri Vasilaki Efendi
Reşo Ağa	Ahmed Efendi	Menafi' Sandığı Sermayesi
Belediye katibi Ahmed Efendi	Nüfus nazırı ve mukayyedi	Guruş para
Sandığın Sermayesi	Mehmed Efendi	242323 17
Guruş		
833		
Emvâl-i eytam müdürü		Vuku'at katibi Feyzi Efendi
Abbas Efendi		'Asakir-i zabtiyye bölük ağası
Eytam Sandığı Sermayesi		Ali Ağa
Guruş		Neferat 101
164434		
'Asakir-i ihtiyatiyye re'isi İsmail Ağa	Tahrir-i emlak komisyonu re'isi	
Mehmed Ağa	A'za	
Neferat	Hasan Ağa Mehmed Ağa	
126	Nino Ağa Katib Mehmed Efendi	
	Ada Kalesi müdürü Hasan Efendi	
	Meclis-i belediyye a'zası Çelebi Ağa	
	Salih Ağa Yakub Ağa Tahir Ağa	

(Sayfa 67)		
SOFYA SANCAĞI		
Mutasarrıf-ı Rumeli Beylerbeyliği Payelilerinden Esad Paşa		
	Me'muryan-ı Liva	
Na'ibi Mehmed Tahir Efendi Mahreç mevalisinden Muhasebeci Şakir Efendi rabi'	Müftüsü Mehmed Sadık Efendi	Tahrirat müdürü Nuri Efendi Saniyye Evkaf Muhasebecisi Mehmed Tevfik Efendi
Meclis-i Da'ire-i Liva		Meclis-i Temyiz-i Hukuk ve Cinayet-i Liva
Re'is-i mutasarrıf-ı liva A'za-yı tab'iyye A'za-yı müntehibe Na'ibi Müftü Tahrirat müdürü Muhasebeci Meclis-i idare katibi tahrirat müdürlüğüne 'ilavedir.		Re'is-i na'ib-i liva mümeyyizliği Temyiz-i hukuk başkatibi Ahmed Efendi Mu'avini İdris Efendi Cinayet başkatibi Hasan Hamdi Efendi Mu'avini Hasan Efendi Müstantik-i evvel Receb Efendi Sanisi Hüseyin Efendi
Mahkeme-i Şer'iyye Katibi Mesud Efendi		
Mahkeme-i Ticaret		
A'za-yı Da'ire Bekir Efendi Hacı Mano Ağa	Re'is Derviş Mustafa Bey Katibi Ali Efendi Mu'avini Şükrü Efendi	A'za-yı Muvakkate Rıfat Ağa Yanço Ağa Salomon Ağa Perusyado Ağa

(Sayfa 68)		
SOFYASANCAĞI		
Tahrirat Kalemi		Muhasebe Kalemi
Müsevvid Ali Hilmi Efendi Müsevvid Abdullatif Efendi Zabit İbrahim Sırrı Efendi Mübezzir Kasım Efendi Mübezzir Ziya Efendi Mübezzir Emin Efendi		Mu'avin Selami Efendi Mukayyed Hulusi Efendi Mukayyed İbrahim Efendi Refiki Mehmed Efendi Refiki Şaban Efendi Sandık Emini İsmail Hakkı Efendi
Menafi'-i 'Umummiyye Sandığı	Redif Miralayı Seyyid Bey	Meclis-i Da'ire-i Belediye
Vekilleri Todorço Ağa Katib Ahmet Fehmi Efendi Katib Dimitri Efendi Menafi' Sandığı Sermayesi Guruş 1700000 Eytam Sandığı Sermayesi Guruş Para 43 2 5 9 2 19	Binbaşı Osman Ağa Redif AlayKatibi Hasan Efendi Kolağası Hacı İbrahimAğa Diğeri Talib Ağa Alay Katibi Mahmud Efendi Tabur Katibi Hayri Efendi Yüzbaşı Mustafa Ağa	Re'is Nuri Efendi Hacı Osman Efendi Hacı Aliş Ağa Hacı Emin Ağa Osman Ağa Ahmet Efendi Anastasır Ağa İstomanço Ruben Ağa Makotbe Ağa Katip ve Emin Şaban Efendi Sandık Katib Mu'avini Mehmed Ali Efendi Belediye Sandığı Sermayesi Guruş 30000
Memleket Tabibi Hacı Osman Efendi	Arazi Kalemi	Nüfus Nazırı Esad Efendi Mukayyed Hasan Efendi
Defter-i Hakani		
Katib-i Evvel Mustafa Efendi Katibi Sani Emin Efendi	Me'muru Kaza Tapu Katibi Hüseyin Efendi	Mahmud Ali Efendi
'Asakir-i İhtiyatiyye Zabiti Mustafa Bey Neferat 525	Tahrir-i Emlak Vaku'a Baş Katibi Ruşan Efendi	Soyfa Cihheti Şirket Müdürü Hacı İsmail Ağa Me'muru Hafız Ağa

(Sayfa 69)		
SOFYASANCAĞI		
Islahhane İdaresi	Gureba Hastahanesi İdaresi	
Müdürü İlyâ Efendi Salis ve Beşinci Mecidi Zabıta Müdürü Esad Ağa Katibi Reşid Efendi Makine Me'muru Mehmed Ağa Islahhane-i Mezkûrun Bunlardan Başka Türkçe ve Bulgarca İki Nefer Hocası Dahı Vardır Şakerdan 102	Zabtiyye Tabur Meclisi	Müdürü Mahmud Efendi Tabibi Tomyon Efendi Eczacı Kotaki Cerrah Artin
		Sofya Sancağı Mühendisi Yüzbaşı Osman Efendi Beşinci mecidi
Sofya Sancağı A'şar Müdürü Abdullah Efendi Katib-i Evveli İbrahim Hakkı Efendi Sani Rasim Efendi Salisi Nazif Efendi	Re'is Vahid Efendi Tabur Ağası Süleyman Ağa Bölük Ağası İsmail Efendi Osman Ağa Bölük Ağası Mu'avini Katib Hüseyin Efendi	Sofya Kazası Rütbe-i Salis ve Beşinci Mecidi 'Aşar Me'muru Şerif Efendi Katib-i Evvel İsmail Naili Efendi Sanisi Salih Efendi
Rüsûmat	Merkez Katibi İsmail Efendi Balkan Me'muru Bölük Ağası Mu'avini Meço Mehmed Ağa	Telgraf
Me'muru Raşid Efendi Katib Hasan Efendi Sandık Emîni Mustafa Efendi Müftü Hasan Efendi	Mekteb-i Rüşdiyye Mu'allim-i Evveli Hasan Efendi Mu'allim-i Sani Mehmed Efendi Resm-i Hat Mu'allimi İbrahim Sabri Efendi Mu'allim-i Salis Osman Efendi	Ve Posta Müdürü Salim Efendi Muhabere Me'murları Ali Efendi ve Kemal Efendi ve Hasan Sezai Efendi
	Ecnebiyye Avusturya Konsolos Vekili Lutroni	

(Sayfa 70)		
SOFYA SANCAĞI		
Kaza-i		Köstendil
Kaymakamı Mehmed Ferid Bey	Na'ibi Hüseyin Hulusi Efendi kuzatdan	Müftüsü Ahmed Efendi
Meclis-i İdare	Metropolid Agnayos Efendi Üçüncü Mecidi	Meclis-i Da'va
Re'is-i Kaymakam Mustafa Ağa Yofço Efendi Mito Efendi	A'za	Mehmed Efendi Hüseyin Efendi Resto Efendi Çako Ağa Da'va Katibi Mehmed Tevfik Efendi Tapu katibi Ali Efendi
Mahkeme-i Şer'iyeye Katibi Hasan Efendi		Nüfus Mukayyedi Arif Efendi
Meclis-i Da'ire-i Belediye	A'şar Me'muru İsmail Nail Efendi	Menafi'-i 'Umumiyye Sandığı
Re'is-i Kaymakam Rasim Bey Davud Bey Gorgi Ağa Dimitri Ağa Maçono Ağa Harun Ağa	A'za	Vekilleri Habib Ağa Mişonace Efendi Katib Ahmed Efendi Ahmed Efendi Mito Efendi Menafi'sandığı sermayesi Guruş 663328
Memleket Tabibi Niyazi Efendi	Emval-i eytam müdürü	Tahrir-i Vuku'at Katibi Hasan Şükrü Efendi
Rüsumat Me'muru	Hasan Hüsnü Efendi Eytam sandığı sermayesi Guruş 214014	Telgraf ve Posta Me'muru
Hüseyin Şükrü Efendi Katibi Hasan Efendi	Asakir-i İhtiyatiyye Zabiti Re'is Rağım Mehmed Ağa Neferat 395 Mekteb-i Rüşdiyye mu'allim-i Evveli Mustafa Efendi Mu'allim-i Sani Mahmud Efendi	Ahmed Hilmi Efendi Zabtiyye Bölük Ağası Mu'avini Osman Ağa

(Sayfa 71)		
SOFYA SANCAĞI		
Kaza-i		Samako
Kaymakamı Ahmed Hamdi Efendi	Na'ibi Ahmed Nazif Efendi	Devriye müderrislerinden Müftü
Meclis-i İdare	Mal müdürü Mehmed Ziya Efendi	Meclis-i Da'va
Re'is-i Kaymakam Arif Ağa Emin Ağa Dimitraki Ağa Gorgi Ağa	Tahrirat katibi Süleyman Efendi Sandık emini Yorgaki Efendi Hahambaşı vekilleri Avramacı Efendi Dördüncü mecidi	Re'is-i Na'ib İbrahim Efendi Haşim Efendi Hacı Yuvanço Hoca Mayer
	A'za	Mümeyyizler
Mahkeme-i Şer'iyeye Katibi Abdulkerim Efendi	A'şar me'muru Abdulhamid Efendi Katibi Ömer Efendi	Da'va katibi İlyas Efendi
		Nüfus mukayyedi Emin Efendi
Meclis-i Da'ire-i Belediye	Memleket tabibi Andonaki Efendi Beşinci mecidi	Menafi'-i 'Umumiyye Sandığı
Re'is-i kaymakam Fazıl Efendi Mehmed Efendi Zafteraki Mişon Ağa Zahari Ağa Katib ve sandık emini Necmeddin Efendi Belediye sandığı sermayesi Guruş 91000	Tahrir-i vuku'at katibi Necib Efendi Tapu katibi redif zabiti mülazım Mustafa Ağa 'Asakir-i ihtiyatiyye bölük Ağası Ahmed Ağa Mekteb-i rüşdiyye mu'allim-i evveli Hasan Şefik Efendi Mu'allim-i sani Mustafa Efendi	Vekilleri Hacı Ahmed Efendi Dimitri Ağa Kosto Ağa Katib İbrahim Ağa Menafi' Sandığı Sermayesi Guruş İhtiman 520000 Emval-i eytam müdürü Motiş Ağa Eytam sandığı sermayesi Guruş 360000
Rüsumat Me'muru	Resm-i hat mu'allimi Mehmed Efendi İhtiman Nahiyesi müdürü Latif Efendi Katib Abdurrahman Efendi İhtiman Bölükağası Mu'avini Hacı Hasan Ağa İhtiman emlak katibi Tevfik Efendi	Telgraf ve Posta Me'muru
Osman Efendi Katibi Süleyman Efendi İhtiman telgraf me'muru Şükrü Efendi İhtiman rüsumat me'muru Ali Efendi		Rıza Efendi 'Asakir-i İhtiyatiyye Zabiti İbrahim Ağa ve Ali Ağa Neferat 265080345 Samako ve İhtiman

(Sayfa 72) Kaza-i		SOFYA SANCAĞI		Dobnice
Kaymakamı Yusuf Ağa		Na'ibi Ahmed Şahin Efendi kuzatdan Müftüsü Osman Fevzi Efendi		
Meclis-i İdare		Mal müdürü	Meclis-i Da'va	
Re'is-i Kaymakam Abdullah Efendi Bekir Efendi Yuvanço Ağa Zaşno Ağa		A'za Hafız Mahmud Hüsnu Efendi Tahrirat katibi Ahmed Raif Efendi Sandık emini Yakvaso Efendi Tapu katibi Ahmed Efendi	Re'is-i Na'ib Adil Efendi Hacı Rıfat Bey Todori Ağa Liyaço Ağa	
			Mümeyyizler	
Mahkeme-i Şer'iyeye Katibi Efendi		A'şar me'muru Mehmed Efendi Katibi Süleyman Efendi	Da'va katibi Mehmed Zühdi Efendi	
Meclis-i Da'ire-i Belediye		Tahrir-i vuku'at katibi Mahmud Efendi	Nüfus katibi Mehmed Şakir Efendi	
Re'is-i Kaymakam Süleyman Ağa İsmail Efendi Gorgiye Ağa ve İsa Ağa Katib Bekir Efendi Belediye Sermayesi Guruş 80000		Emval-i eytam müdürü Mehmed Ali Efendi Eytam sandığı sermayesi Guruş 100000	Menafi'-i 'Umumiyye Sandığı	
Rüsumat Me'muru		'Asakir-i İhtiyatiyye Re'isi Süleyman Ağa Neferat redif yüzbaşısı Mehmed Ağa (?) Bölükağası mu'avini İsmail Ağa	Vekilleri Mataş Ağa Mito Ağa Fota Ağa Katib Salih Efendi Menafi' Sermayesi Guruş 350000	
Mehmed Tevfik Efendi Katib Ali Efendi Sandık emini Hasan Şevki Efendi			Telgraf ve Posta Me'muru	
			Sami Efendi	
Mu'allim-i Evveli Zeynel Efendi		Mekteb-i Rüşdiyye Mu'allim-i sani Esad Efendi	Resm-i Hat Mu'allimi Hüsnu Efendi	

(Sayfa 73) Kaza-i		SOFYA SANCAĞI		Radomir
Kaymakamı Hacı Mustafa Efendi Hevacegandan		Na'ibi Yakup Mustafa Efendi kuzatdan		
Meclis-i İdare		Mal müdürü Hafız Mehmed Efendi Tahrirat katibi Ali Efendi Sandık emini Mahmud Efendi	Meclis-i Da'va	
Re'is-i Kaymakam Seraderzade Ahmed Ağa Tuna Ağa İstevil Ağa Tapu katibi Mustafa Efendi		Emlak katibi Abdullah Efendi	Re'is-i Na'ib Ahmed Ağa Ruşen Ağa Penço Ağa Gevşe Ağa Da'va katibi Mahmud Efendi	
A'za			Mümeyyizler	
Mahkeme-i Şer'iyeye Katibi Mehmed Efendi		Nüfus mukayyedi Abdulhamid Efendi		
Meclis-i Da'ire-i Belediyye		A'şar me'muru Latif Efendi Katibi Hafız Nuri Efendi	Menafi'-i 'Umumiyye Sandığı	
Re'is-i Kaymakam Hacı Hüseyin Ağa Ahmed Sipahi Malço Ağa Metro Ağa Katib Hüseyin Efendi Belediye sermayesi Guruş 7550		Rüsumat Me'muru Mehmed Bey	Vekilleri Mehmed Bey Mana Ağa Ali Efendi İstodor Efendi Menafi' Sandığı Sermayesi Guruş 592666	
A'za		Prezник Müdürü Aziz Ağa Katib Hafız Murad Efendi	'Asakir-i İhtiyatiyye Zabiti Vermeş Ağa Neferat 143	
Emval-i eytam müdürü Mehmed Efendi Eytam sandığı sermayesi Guruş 137007				
Zabtiyye Bölükağası Osman Ağa				

(Sayfa 74) Kaza-i	SOFYA SANCAĞI		İzladi
Kaymakamı Tevfik Bey			Na'ibi Mehmed Eşref Efendi kuzatdan
Meclis-i İdare	Mal müdürü Hasan Efendi Tahrirat katibi Süleyman Efendi Sandık emini Ahmed Nuri Efendi		Meclis-i Da'va
Re'is-i Kaymakam Reşid Bey Hafız Ahmed Efendi Velko Ağa Peno Ağa	A'za	A'şar me'muru Arif Efendi Katibi Mustafa Şevki Efendi	Re'is-i Na'ib Hacı Mehmed Ağa Ali Efendi Goryo Ağa Nikola Ağa } Mümeyyizler Da'va katibi Hasan Efendi
Mahkeme-i Şer'iyeye Katibi Hacı Hasan Efendi		Nüfusmukayyedi Abdulhalim Efendi	
Meclis-i Da'ire-i Belediye	Tahrir-i vuku'at katibi		Menafi' -i 'Umumiyye Sandığı
Re'is-i Kaymakam Hafız Ahmed Efendi Süleyman Efendi Yuvan Ağa Penva Ağa Vasil Ağa Katib Süleyman Efendi Belediye Sandığı Sermayesi Guruş 24445	Hüseyin Efendi Tapu katibi Abdulhalim Efendi Mekteb-i Rüşdiyye mu'allim-i evveli henüz darsa'adetten geldiği ism-i mecnun mu'allim-i sani İbrahim Efendi		Vekilleri Hacı Süleyman Bey Ali Ağa Katib Yorgi Efendi Menafi' sandığı sermayesi Guruş 176224
Emval-i eytam müdürü Derviş Ağa Eytam sandığı sermayesi Guruş 81127 Redif yüzbaşısı Mahmud Ağa	Rüsumat Me'muru Mustafa Efendi		İhtiyat-ı 'Asakiri Re'isi Beraşed Bey Neferat 337 Zabtiyye Bölükağası Abdurrahman Ağa

(Sayfa 75) Kaza-i	SOFYA SANCAĞI		Orhaniye
Kaymakamı Ahmed Efendi Dördüncü mecidi	Mal müdürü Sadeddin Efendi	Na'ibi Ali Necib Efendi kuzatdan	
Meclis-i İdare	Tahrirat katibi Mahmud Efendi	Meclis-i Da'va	
Re'is-i Kaymakam Yunus Ağa Mahmud Ağa } A'za Nako Ağa Nikola Ağa Tahrir-i vuku'at katibi Ali Rıza Efendi	Sandık emini Marin Ağa A'şar me'muru İbrahim Efendi Katibi Ali Efendi Tapu katibi Hafız Salim Efendi	Re'is-i Na'ib Mehmed Ali Ağa } Mümeyyizler Salih Ağa Mine Ağa Doço Ağa Da'va katibi Hasan Efendi Nüfus mukayyedi Ahmed Efendi	
Meclis-i Da'ire-i Belediye	İhtiyat-ı 'Asakir Zabiti Selimzade Mehmed Ağa Neferat 21	Menafi'-i 'Umumiyye Sandığı	
Re'is-i Kaymakam Salih Ağa Mehmed Ağa } A'za Yuvanço Ağa Katib Mahmud Efendi Belediye Sandığı Sermayesi Guruş 20753	Tütün Nahiyesi Müdürü Hüseyin Ağa Katib Ali Efendi	Vekilleri Ahmed Ağa Vasil Ağa Katib Ali Efendi Katib Yuvan Efendi Menafi' sandığı sermayesi Guruş 436511	
Emval-i eytam müdürü Salih Ağa Eytam sandığı sermayesi guruş 12270			
Rüsumat Me'muru Ahmed Efendi	Etrepol Nahiyesi müdürü Hasan Ağa Etrepol Rüsumat Me'muru Ömer Efendi Etrepol emlak katibi Ali Efendi Zabtiyye Bölük ağası Mehmed Ağa	Telgraf Müdürü Ömer Efendi	

(Sayfa 76) Kaza-i	SOFYA SANCAĞI		Cuma
Kaymakamı Feyzi Ağa		Na'ibi Ahmed Fevzi Efendi kuzatdan	
Meclis-i İdare	Mal müdürü Osman Efendi Tahrirat katibi Mahmud Reşid Efendi Sandık emini Süleyman Efendi A'şar me'muru Hafız Mahmud Efendi Katibi Hüseyin Hüsnü Efendi	Meclis-i Da'va Re'is-i Na'ib Ali Molla Hacı Matış Ağa Yuvanço Çoni Ağa İlya Efendi Da'va katibi Musa Efendi	Mümeyyizler
Re'is-i Kaymakam Kadri Efendi Mahmud Efendi Mito Ağa İzmirli Mito Ağa	A'za		
Mahkeme-i Şer'iyeye Katibi Abdullah Efendi	Tapu katibi Ahmed Raif Efendi Memleket tabibi Dimitraki Efendi Tahrir-i emlak katibi Ali Efendi	Nüfus mukayyedi Osman Nuri Efendi	
Meclis-i Da'ire-i Belediye	Emval-i eytam müdürü Hafız Mehmed Efendi Eytam sandığı sermayesi Guruş 31948	Menafi'-i 'Umumiyye Sandığı Vekilleri Katib Menafi' sandığı sermayesi Guruş	
Re'is-i Kaymakam Yusuf Ağa Mehmed Ağa Gorgiye Ağa Katib Mahmud Efendi Belediye Sandığı Sermayesi Guruş 31252	A'za		
Rüsumat Me'muru Mehmed Efendi Katibi İbrahim Efendi Sandık emini Said Efendi	Zabtiyye bölük ağası Mevlud Ağa	Telgraf ve Posta Me'muru Mahmud Efendi	
	'Asakir-i ihtiyatiyye re'isi Yaşar Ağa Neferat 274		

(Sayfa 77)		
TULÇA SANCAĞI		
Mutasarrıf-ı rütbe-i evvel-i sınıfı sanisindir. İsmail Kemal Bey		
Me'muryan-ı Liva		
Na'ib Abdurrahim Efendi Mahrec mevalisinden Muhasebeci Edhem Bey	Müftü Mehmed Emin Efendi metropolid Divensiyus Efendi Dördüncü Mecidi Tahrirat müdürü Halil Efendi Rabi' Hükümet tercümanı ve Tuna komisyon katibi İstiyan Efendi salis	
Meclis-i İdare-i Liva	Meclis-i Temyiz-i Cinayet ve Hukuk-u Liva	
Re'is-i Mutasarrıf-ı Liva A 'za-yı Tab'iyeye A'za-yı Müntehibe Na'ib Abdurrahman Ağa Müftü İbrahim Efendi Metropolid Vasilaki Efendi Muhasebeci Dimitraki Efendi kuyucubaşı Tahrir müdürü	Re'is-i Na'ib-i Liva Mehmed Ağa Kirva Ağa Süleyman Ağa Kostaki Ağa Marko Efendi Temyiz-i hukuk başkatibi Burhan Efendi Refiki Hasan Efendi Meclis cinayet başkatibi Haydar Bey Müstantik Ahmed Efendi Refiki Selim Efendi	
Meclis-i idare katibi tahrirat müdürlüğüne 'ilavedir. Mahkeme-i şer'iyeye katibi Mustafa Efendi		
A 'za-yı Da'imi	Mahkeme-i Tahrirat	A'za-yı Muvakkate
İstefaki Efendi	Re'is Mahmud Efendi Katib	İbrahim Efendi Dimitraki Efendi Ve Angel Efendi
Muhasebe Kalemi	Arazi Kalemi	Tahrirat Kalemi
Osman Efendi Ömer Efendi Hüseyin Efendi Hüseyin Efendi Ahmed Efendi	İsmail Efendi Sandık Emimi Ahmed Efendi Kadri Efendi	Katib Efendi Kaza tapu katibi Behçet Efendi Lütfi Efendi Eşref Efendi Receb Efendi Ali Bey Hüseyin Efendi Karabet Efendi Tahrirat kaleminin 3 nefer-i mülazımı vardır.

(Sayfa 78)		TULÇA SANCAĞI	
Meclis-i Da'ire-i Belediye	Tahrir-i emlak komisyonu	Menafi'-i 'Umumiyye Sandığı	
Re'is-i Edhem Efendi İbrahim Efendi Laskovaki Efendi Hacı İstiyân Ağa Mösyö Bolyako Mösyö Zefirin Vasilaki Efendi Avram Efendi Emval-i eytam müdürü Siman Ağa Eytam sandığı sermayesi Para Gurusu 30 14086	Re'is Abdurrahman Ağa İbrahim Efendi Ahmed Ağa Tanaşaki Efendi Başkatib İzzet Efendi Rasim Efendi Abbas Bey Defterci Mustafa Efendi	A'za Vekilleri Süleyman Ağa Ligorradi Ağa Katib Menafi' sandığı sermayesi Para Gurusu 348882 Pasaport me'muru Todoraki Efendi Nüfus nazırı Abbas Bey	
Zabitan-ı Nahiyeye	Merkez 'Umum-u Hükümet	Zabtiyye Tabur Meclisi	
Kumandan Hasan Bey kaymakam Tabib Bandalaki Efendi binbaşı Abdi kapudan kolağası Cevahir kapudan Mustafa kapudan Bahriyenin yüzbaşı mülazım ve rütbe-i sa'irede on üç kadar zabitan ve me'mur ve katib ve eczacı vardır.	Tabur Ağası Katibi Selim Efendi	Re'is Süleyman Ağa tabur ağası Ömer Ağa bölük ağası Halim Efendi Katib Hafız Selim Efendi Hesab emini gureba hastahane idaresi müdürü Hüseyin Efendi Tabib Mösyö Polyako Eczacı Cerrah Mösyö Baloni Hizmet 8	
Rüsumat müdürü Şükrü Efendi Başkatib Mustafa Efendi	Merkez katibi Selim Efendi A'zası meclis-i idaredendir.	Telgraf müdürü Fazlı Efendi Sefid İstasyon Selipron	
Duhan katibi Hurşid Efendi Sandık emini Karib Efendi 'Asakir-i ihtiyatiyye yüzbaşı İlyas Ağa Neferat 291	Başkatib Mustafa Efendi (?) katibi Ahmed Efendi ma-nevahi Tulça'nın Fransız muhabere me'muru Kostaki (?)	Kontrol me'muru (?) Türkçe muhabere me'muru Ahmed Akif Efendi Diğeri Mösyö Arakil Diğeri Mösyö Mardiros	

(Sayfa 79)		
TULÇA SANCAĞI		
Fransa Konsolos Vekili	Avusturyave Macaristan	Rüsûmat Konsolos Vekili
	Konsolusu Mösyö Frederik (?) Dördüncü Mecidi	Mösyö Silo Sör Kovic
Yunan Konsolos Vekili	İdare-i Nehriyye Vapur Acentesi	Avusturya Tuna Kumpanya Vapur Acentesi
Mösyö Milyos	Mösyö Vakoski	Mösyö Manaksa
Avusturya Loyd Kumpanyası Vapur Acentesi		
	Mösyö Yosef Pilayre	
Mahmudiye Nahiyesi	İsakça Nahiyesi	Kili Nahiyesi
Müdürü Hacı Ali Ağa Katib İsa Efendi	Müdürü Cafer Ağa Katib Ali Efendi	Müdürü Hacı Hasan Ağa Katib Yakub Efendi
Rüsûmat Me'muru Ahmed Efendi	Rüsûmat Me'muru Raif Efendi Katib Mehmed Efendi	Rüsûmat Me'muru Hasan Efendi
İsakça Liman Re'isi Hasan Ağa		Telgraf Me'muru Hamdi Efendi

(Sayfa 80) Kaza-i	TULÇA SANCAĞI	
		Köstence
Kaymakamı Mustafa Vehbi Bey salise	Na'ibi Mehmed Müştak Efendi Hükümet tercümanı Serkez Efendi	Müftü İsmail Efendi Müderrisinden
Meclis-i İdare	Mal müdürü	Meclis-i Da'va
Re'is-i Kaymakam Arif Ağa Hacı Salih Ağa Ali Efendi Dimitraki Ağa	Receb Efendi Tahrirat katibi Selim Efendi Sandık emini Nuri Efendi	Re'is-i Na'ib İsmail Efendi Sebdömer Efendi Rüstem Ağa Avadis Ağa Katib Veliullah Efendi
Tapu katibi Halil Efendi	Nüfus mukayyedi Mehmed Efendi	Pasaport me'muru Dimitraki Efendi
Mahkeme-i Ticaret	Tahrir-i Emlak Komisyonu	Meclis-i Da'ire-i Belediyeye
Re'is İbrahim Ragıp Efendi Halil Efendi Hacı İbrahim Ağa Dimitraki Efendi Mösyö Kanaki Katib İbrahim Efendi Mösyö Silvinaki Efendi	Re'is Hacı Ahmed Ağa Katib Ahmed Efendi Hacıbekir Efendi Hristo (?) Ağa (?) Ağa Berkovic Ağa Menafi'-i 'Umumiyye Sandığı vekili Salih Ağa Hacı (?) Ağa	Re'is-i kaymakam Mu'avin (?) Halil Ağa Ebubekir Efendi (?) Kivork Ağa (?) Ağa Mösyö (?) Mösyö Ziga Katib İbrahim Efendi
Telgrafhane Da'iresi Müdürü Hasan Tahsin Efendi Türkçe muhabere me'muru Hasan Efendi Ecnebi muhabere me'muru Paskal Memleket tabibi Kostaki Efendi	Katib Selim Efendi Katib Bolad Efendi Sermayesi Guruş 196793	Emval-i eytam müdürü Ali Ağa Sermayesi Guruş 1199383 'Asakir-i ihtiyatiyye zabitanı Abdulahdi Ağa Neferat 749
Rüsumat müdürü Mehmed Vesmi Efendi Katib Mehmed İrfan Efendi Sandık emini İbrahim Efendi	Karantina müdürü Ahmed Ağakatib-i evveli Hüseyin Efendi Sani Halid Efendi Tabib Mösyö (?) Liman re'isi (?) Bey Kolağası 5.mecidi	Şimendifer direktörü Mösyö (?) Mu'avini Mösyö (?) baş mühendis Mösyö Rufa Fabrika direktörü Mösyö Radin (?) emini Mösyö Estir
Me'muryan-ı Ecnebiyye		
İngiltere konsolos vekili Mösyö Karamolet (?) Yunan konsolos vekili (?) Avusturya konsolos vekili me'muru (?) Prusya konsolos vekili me'muru Mösyö (?) Rusya konsolos vekili me'muru Mösyö Yuvan İsveç ve Norveç konsolos vekili Mösyö Rovel İtalya konsolos vekili Mösyö (?)		

(Sayfa 81) Kaza-i	TULÇA SANCAĞI	Mecidiye
Kaymakamı Hasan Rafet Efendi Na'ibi Abdurrahman Nafız Efendi		Müftü İslam Efendi
Meclis-i İdare		Meclis-i Da'va
Re'is-i Kaymakam Seyid Ahmed Efendi Hacı Abdi Efendi Hacı Yunus Ağa Tapu katibi Süleyman Efendi	A'za	Re'is-i Na'ib Şahab Efendi Selim Efendi Musa Efendi Yanaki Efendi Katib Murad Efendi Telgraf me'muru İbrahim Efendi
Nüfus mukayyedi Ali Efendi	Mal müdürü Hüseyin Hüsnü Efendi Tahrirat katibi Süleyman Efendi Sandık emini Mehmed Nuri Efendi	Mümeyyizler Tahrir-i emlak katibi Osman Efendi
Meclis-i Da'ire-i Belediye	Tahrir-i emlak komisyonu re'is (?) Efendi Hacı Necitşah Ağa Musa Efendi Katibi Osman Efendi	Menafi'-i 'Umumiyye Sandığı
Re'is-i Kaymakam Mu'avini Seyid (?) Efendi İsmail Ağa Hasan Ağa Mustafa Ağa Todoraki Tabib Mösyö Vovic Katibi Mehmed Efendi	Rüsumat Me'muru İbrahim Zahreb Efendi 'Asakir-i ihtiyatiyye zabitanı Mehmed Ağa Neferat 995 Memleket zabiti Mösyö Vavic	Vekilleri (?) Efendi Colan İsmail Efendi Katib Mehmed Nuri Efendi Hristiyan katibi Nikolaki Efendi
Emval-i eytam müdürü Mustafa Efendi Eytam sandığı sermayesi Guruş 737315	Boğazköyü müdürü Yusuf Bey Katib İsmail Efendi Rüsumat me'muru Mehmed Efendi	Menafi' sandığı sermayesi Guruş 884272

(Sayfa 82)		TULÇA SANCAĞI	
Kaza-i		Köstence	
Kaymakamı Ahmed Efendi		Na'ibi Şerif Mehmed Kemal Efendi İstanbul müderrisinden	
Meclis-i İdare		Meclis-i Da'va	
Re'is-i Kaymakam Hacı Ömer Ağa Yorgi Mire Ağa Edhem Ağa Garilo Ağa	A'za	Mal müdürü Abdulkemal Efendi Sandık emini Halil Efendi Tahrirat katibi Mahmud Efendi Da'va katibi Rüstem Efendi	Re'is-i Na'ib Hacı Mustafa Ağa Mahmud Efendi Yorgi Kaçolu Ağa Anderya Ağa
Pasaport me'muru Tahsin		Hükümet tercümanı Andonaki Efendi	
Meclis-i Da'ire-i Belediye		Tahrir-i Emlak Komisyonu	
Re'is-i kaymakam		Katibi Ali Vehbi Efendi	
A'za	Vaylokova Müdürü Hasan Efendi	A'za	
Cevahir Ağa Mösyö İstavri Mösyö Mire Berasimo Ağa Vasil Ağa Dırago Ağa Arden Ağa	Emval-i eytam müdürü Anderya Ağa Eytam sandığı sermayesi Guruş 28410	Re'is Hacı Mustafa Ağa Yorgi Kosoli Ağa Anderya Ağa Edhem Ağa	

(Sayfa 83)		
TULÇA SANCAĞI		
KAZA-İ		SÜNNE
Rüsûmat	Telgraf	Karantina
Me'muru Ali Efendi Hızırilyas Boğazı Rüsûmat Me'muru Ahmed Efendi Yovaço Rüsûmat Me'muru İbrahimEfendi	Türkçe Müdürü SüleymanEfendi Fransızca Müdürü KostakiEfendi Yuvance Karyesi Kadraş Me'muru Aziz Efendi	Müdür ve Tabib Malzinen Efendi Hevacagân Salis Katib Hasan Efendi Katib Esper Efendi Ve Yilkova Boğazı Karantina Me'muru Hurşid Efendi
Gorgova Rüsûmat Me'muru Hasan Efendi Liman Müftüsü Kaptan	Liman Me'murları Liman Re'isi Ahmed Efendi Mu'avini Ali Ağa Mukayyed Yuvanides Efendi	Liman Sandık Emni Corci Efendi Fransız Tahrirat Katibi Mösyö Koser
Tuna Avrupa Komisyon Me'murları		
Baş Mühendis Mösyö Corci Herfli Dördüncü Mecidi		
İkinci mühendis Mösyö (?) Tabib Mösyö Vinar Mösyö Çamsun Mösyö Şonak	İnşa'ie me'muru Mösyö (?) Sandık Direktörü Mösyö Velef Üçüncü Mu'avin Mösyö Vider Sefain-i Mu'ayene Me'muru Mösyö Lataf	Katib Mösyö Dimarek Direktör Mu'avini Dördüncü Mu'avin
Me'murin-iEcnebiyye		
İngiltere Konsolos Vekili Mösyö Yidovi Yunan Konsolos Vekili Mösyö Tanas Manale Danimarka Konsolos Vekili Mösyö Tofilato Zerlanda Konsolos Vekili Mösyö Rayd Avusturya Luid Kumpanya Ekenti Mösyö Villoc Fransa Mazeri Kumpanyası Ekenti Mösyö Gos	Avusturya Konsolos Vekili Mösyö Gorgole İsveç ve Norveç Konsolos Vekili Mösyö Villocvic İtalya Konsolos Vekili Mösyö Silivkarkato Cermanya Konsolos Vekili Doktor Leviro AvusturyaTuna Kumpanyası Ekentesi Mösyö Yaş	

(Sayfa 84) Kaza-i	TULÇA SANCAGI		Maçin
Kaymakamı Eyüb Sırrı Bey	Mal müdürü Remzi Efendi	Na'ibi Necib Efendi Devre müderislerinden	
Meclis-i İdare	Tahrirat katibi Tevfik Efendi	Meclis-i Da'va	
Re'is-i Kaymakam Said Ağa İbiş Ağa İstefan Ağa İstefanki Efendi	Sandık emini Abdullah Efendi Mahkeme katibi İbrahim Efendi	Re'is-i Na'ib Şerif Efendi Hüseyin Ağa Yuvanço Efendi Manko Ağa Da'va Katibi Edhem Efendi	Mümeyyizler
Tapu katibi Hasan Efendi	Nüfus mukayyedi Hüseyin Efendi	Pasaport me'muru Grikor Efendi	
Meclis-i Da'ire-i Belediye	Tahrir-i Emlak Komisyonu	Menafi'-i 'Umumiyye Sandığı Vekilleri	
Re'is-i kaymakam Hacı Mahmud Efendi İbrahim Ağa Kato Ağa Velkan Ağa Hüsnü Efendi	Hasan Ağa Todoro Ağa İstefanaki Ağa Katibi Hüsnü Efendi Rüsumat Maçin me'muru Ali Efendi Katibi Osman Efendi Botbaşı Me'muru Selim Efendi Katibi	Ahmed Ağa Durumi Ağa Katib İbrahim Vehbi Efendi Bulgarca katibi İstefan Efendi Menafi' Sandığı Sermayesi	
Emval-i eytam müdürü Abdulhaluk Efendi Eytam sandığı sermayesi Guruş para 74447 7	Hüseyin Efendi Zatofa Me'muru İbrahim Efendi Letkoviçe Me'muru Osman Efendi Psika Me'muru Ali Efendi Peçenek Me'muru Halil İbrahim Efendi Me'murin-i Ecnebiyye Avusturya Konsolosu Mösyö Kostantin	Guruş para 278816 3 'Asakir-i ihtiyatiyye re'isi Said Ağa	
Liman me'murları Maçin liman re'isi Mustafa Kapudan Botbaşı liman re'isi Mahmud Kapudan İdare-i nehriyye acente vekili Mustafa Efendi		Telgraf me'muru İbrahim Hakkı Efendi Maçin karantina me'muru Abdi Efendi Katibi Mehmed Efendi	

(Sayfa 85) Kaza-i	TULÇA SANCAĞI	
		Babadağı
Kaymakamı Akif Efendi salis		Na'ibi Ali Şükrü Efendi
Meclis-i İdare	Mal müdürü	Meclis-i Da'va
Re'is-i Kaymakam Osman Efendi Mahmud Efendi Karabet Ağa Yanfito Ağa	Hasan Tahsin Efendi Tahrirat katibi Hüseyin Efendi Sandık emini Mustafa Efendi	Re'is-i Na'ib Cemil Efendi Mehmed Efendi Yorgi Efendi Hristo Efendi Katibi Salih Efendi
Tapu katibi Osman Bezmi Efendi	Orman süvarisi Mehmed Efendi	Nüfus mukayyedi Ahmed Efendi
Meclis-i Da'ire-i Belediye	Tahrir-i Emlak	Menafi'-i 'Umumiyye Sandığı
Re'is-i kaymakam	Komisyonu	Vekilleri
Nodis Ağa Mustafa Ağa Emin Efendi Ali Ağa Hristo Ağa Manko Ağa Katib Hafız İbrahim Efendi Emval-i eytam müdürü Mustafa Efendi Eytam sandığı sermayesi Guruş 271775	Ahmed Ağa Penapot Ağa Penapot Ağa Katib Ali Galib Efendi Redif yüzbaşısı Ömer Ağa İhtiyat-ı 'Asakir Zabiti Ali Bey Neferat 712	Hafız İbrahim Efendi Hristo Ağa Ostiyani Ağa Katib İsmail Efendi Menafi' sandığı sermayesi Guruş 1026500
Rüsumat me'muru	Memleket tabibi	Telgraf me'muru
Süleyman Efendi Katib Şükrü Efendi	Henüz ta'yin olunmadığı	Şevki Efendi

(Sayfa 86) Kaza-i		TULÇA SANCAĞI		Hırsova
Kaymakamı İbrahim Hakkı Efendi		Mal müdürü		Na'ibi Osman Nuri Efendi
Meclis-i İdare		Abdulhalim Efendi		Meclis-i Da'va
Re'is-i Kaymakam Abdullah Ağa Ali Bey Emir Ali Efendi Nikola Efendi	A'za	Yahya Efendi Tahrirat katibi Ahmed Hamdi Efendi Tapu katibi Tahir Efendi		Re'is-i Na'ib Abdulgaffar Efendi Ömer Ağa Hüsmen Ağa Dako Ağa Katibi Arif Efendi
Mahkeme-i şer'iyeye katibi		Efendi		Tahrir-i emlak katibi Ali Rıza Efendi
Meclis-i Da'ire-i Belediye				Menafi'-i 'Umumiyye Sandığı
Re'is-i kaymakam Halil Ağa Mestan Ağa İslam Ağa Çerka Efendi Katib Mehmed Efendi	A'za	Telgraf me'muru Ziya Efendi		Vekilleri Arif Efendi Estorya Efendi Katib Hasan Efendi Mu'avini Haşim Efendi
Emval-i eytam müdürü Abdulgaffar Efendi Eytam sandığı sermayesi Guruş para 201249 20		'Asakir-i ihtiyatiyye Zabiti re'isi Ali Bey Neferat 583		Menafi' sandığı sermayesi Guruş para 560579 17
		Rüsumat me'muru Mehmed Ali Efendi Katibi Ahmed Efendi		

(Sayfa 87)			TIRNOVİ SANCAĞI		
	Mutasarrıfı Ali Bey	Rütbe-i Bâlâ Yirminci Mecidi Ve Üçüncü ‘Osmani Nişanlarını Hâmildir.			
	Me’muryan-ı Liva Rabi’a Müderrisinden Müftü Hacı Mustafa Efendi				
Na’ibi Ahmet Hulusi Efendi Bilad-ı Selase Mevalisinden	Tahrirat Müdürü Mehmet Ali Efendi	Metropolid Efendi Evkaf Muhasebecisi Niyazi Efendi			
Meclis-i İdare		Meclis-i Hukuk Temyiz ve Cinayet			
Re’is-i Mutasarrıf-ı Liva A’za-yı Tab’iyye A’za-yı Müntehibe		Re’is-i Na’ib-i Liva Mümeyyizler			
Na’ib Edhem Bey Müftü Hacı Derviş Ağa Muhasebeci Yanko Efendi Tahrirat Müdürü Hristaki Efendi	Mahkeme-i Ticaret Re’is Davud Efendi Katib Muhterem Efendi Tercüman Yuvanaki Efendi	Ahmet Efendi Ferhad Efendi Hacı Mustafa Ağa Papazoğlu Kabakçı Oğlu Yorgi Hristo İslafço Temyiz-i Hukuk Baş Katibi Ahmet Efendi Cinayet Baş Katibi Ragıp Efendi Mahkeme-i Şer’iyye Katibi Şükrü Efendi			
Meclis-i idare Katibi Tahrirat Müdürlüğüne ‘İlavedir.					
A’za-yı Da’ire		A’za-yı Muvakkate			
Hacı Mehmet Ağa Yanko Efendi		İbrahim Efendi Diğer İbrahim Efendi Nikola Efendi Yorgi Efendi			
Muhasebe Kalemi	Tahrirat Kalemi	Arazi Kalemi			
Sadık Efendi Hafız Rasim Efendi Fenni Bey Rıza Efendi İbrahim Efendi	Faris Efendi Hüsnü Bey Şevket Efendi Ahmet Efendi Seri Efendi Şükrü Efendi	Defter-i Hakani Me’muru Mahmud Efendi Katib-i Evvel Mehmet Efendi Katib-i Sani Ahmet Efendi Kaza Tapu Katibi Hasan Efendi			

(Sayfa 88)		TIRNOVİ SANCAĞI	
Tahrir-i Emlak Komisyonu		Meclis-i Da'ire-i Belediye	
Re'is Canib Efendi Halim Ağa Hacı Ahmed Ağa İsmail Ağa Deveci Hristaki Efendi İlya Efendi Yorgi Efendi Simyon Ağa	Baş Katib Mahmud Efendi Vuku'at Katibi Hakkı Efendi Tahsildar Katibi Mehmed Efendi Defterci Ahmed Efendi	A' za Re'is Hüsmen Ağa Hacı Ali Ağa Niko Efendi Sandık Emmini Haralami Efendi Katib Hacı Kemal Efendi Sermayesi Guruş 166410	Abdullah Efendi Mizak Oğlu Gorki Hacı Petri Ağa
Nüfus Nazırı Derviş Bey		Nüfus mukayyedi Mahmud Efendi Pasaport Me'muru Karabet Efendi	
Zabtiyye Tabur Meclisi		Menafi'-i 'Umumiyye Sandığı	
Re'is İsmail Ağa 4. Mecidi mu'avini Tabur ağası Emin Ağa bölük ağası Raşid Ağa bölük ağası	} A' za Hesab emini İbiş Efendi Emval-i eytam müdürü Mehmed Ağa Sermayesi Guruş 966593	Vekilleri Selim Efendi Yorgi Efendi Sandık Emmini İstefan Efendi Katib Rasim Efendi Menafi' Sandığı Sermayesi Guruş 1900112	
Rüsumat Me'muru		Telgraf Müdürü	
Osman Nuri Efendi Katib Abdullah Efendi Sandık emini Sadık Bey Elene Nahiyesi Müdürü Halil Efendi Katib Abdullah Efendi Mekteb Mu'allim-i Evveli Ahmed Vehbi Efendi	Tıravna Nahiyesi Müdürü Ali Efendi Katib Behçet Efendi	Şevki Efendi Muhabere Me'muru Adil Efendi Diğeri Akif Efendi Fransız Muhabere Me'muru Yanço Efendi Dıranova Nahiyesi Müdürü Ziver Ağa Katib Hüsnü Efendi	Rahovitçe Nahiyesi Müdürü Hacı Mustafa Ağa Katib Kemal Efendi
Bebrova Nahiyesi Müdürü Hacı Mehmed Ali Ağa Katib Mustafa Efendi Rüşdiyye mu'allim-i sani Hacı Mehmed Efendi			

(Sayfa 89) TIRNOVİ SANCAĞI		
Kaza-i	Lofça	
Kaymakamı Mehmed Cenab Efendi	Na'ib Mustafa Efendi Piskopos İloryon Efendi	Müftü Hacı Mehmed Nafi Efendi
Meclis-i İdare	Mal müdürü Osman Efendi Tahrirat katibi Mehmed Vehbi Efendi	Meclis-i Da'va
Re'is-i kaymakam Mehmed Bey rabi' Ahmed Bey Hristaki Ağa Hristaki Efendi	A'za Tapu katibi İsmail Adil Efendi Kapucubaşı Sandık emini Ahmed Bey	Re'is-i na'ib Cemal Bey Ahmed Efendi Estano Ağa (?) Efendi Da'va katibi Mustafa Hayri Efendi
Nüfus nazırı Osman Efendi		Mümeyyizler Mahkeme-i şer'iyye katibi Mehmed Emin Efendi
Meclis-i Da'ire-i Belediye	Tahrir-i Emlak Komisyonu	Menafi'-i 'Umumiyye Sandığı
Re'is-i kaymakam Cemal Bey Turhan Ağa Salim Ağa Yofko Efendi Sandık emini Mustafa Efendi Katib Abdullah Efendi Sermayesi Guruş 64915	A'za Re'is Hacı Süleyman Ağa Süleyman Ağa Mehmed Efendi Saço Ağa Yofko Ağa Marinço Efendi Vuku'at katibi İsmail Efendi	Vekilleri Ahmed Ağa Hamdi Efendi Kosta Ağa Yervan Ağa Menafi' sandığı sermayesi Guruş 1138422
Emval-i eytam müdürü Mehmed Bey rabi' Emval-i eytam sandığı sermayesi Guruş 190361	Toryan Nahiyesi Müdürü Hüseyin Efendi Katib İbrahim Efendi Nüfus me'muru İbrahim Efendi	Mekteb-i rüşdiyye mu'alli-i evveli Halil Efendi Mu'allim-i sani Ali Efendi
Rüsumat me'muru Haşim Efendi		Telgraf müdürü Şakir Efendi

(Sayfa 90)		TIRNOVİ SANCAĞI	
Kaza-i		Osmanpazarı	
Kaymakamı Hacı Ahmed Efendi Na'ibi Said Hikmet Efendi kuzatdan		Müftü Osman Efendi	
Meclis-i İdare	Mal müdürü	Meclis-i Da'va	
Re'is-i kaymakam İbrahim Ağa Hamdi Efendi Petre Ağa Hacı (?) Ağa	İsmet Efendi Tahrirat katibi Hasan Efendi Sandık emini Ahmed Efendi	Re'is-i na'ib Osman Efendi Hacı Ahmed Efendi Gorgi Efendi Petre Ağa Da'va katibi Ahmed Efendi	Mümeyyizler
Mahkeme-i şer'iyeye katibi Ahmed Rıfat Efendi	Tapu katibi İbrahim Efendi	Nüfus mukayyedi Sıdkı Efendi	
Meclis-i Da'ire-i Belediye	Tahrir-i Emlak Komisyonu	Menafi'-i 'Umumiyye Sandığı	
Re'is Süleyman Ağa Ahmed Ağa Hacı Hasan Efendi Todor Ağa (?) Katib Ahmed Efendi Sandık emini Salih Efendi Sandığın sermayesi Guruş 19475	Re'is Edhem Bey Ahmed Efendi Mehmed Efendi Kolo Ağa Petraki Ağa Emval-i eytam müdürü Hacı Hüseyin Efendi Eytam sandığı sermayesi Guruş 205141	Vekilleri Hacı Mehmed Efendi Todor Ağa Katib Bilal Efendi Katib Petre Efendi Menafi' sandığı sermayesi Guruş 403200	
Rüsumat Me'muru		Kazgan Nahiyesi Müdürü	
Raşid Efendi Mekteb-i rüşdiyye mu'allim-i evveli Hamza Efendi Mu'allim-i sani Mahmud Efendi		Hüseyin Efendi Katib Bekir Efendi Rüsumat müdürü İsa Efendi Telgraf müdürü Mehmed Efendi	

(Sayfa 91) Kaza-i	TIRNOVİ SANCAĞI	
		Servi
Kaymakamı Ahmed Rıfat Efendi	Na'ibi Seyfullah Efendi kuzatdan	Müftü Mehmed Sadık Efendi
Meclis-i İdare	Mal müdürü	Meclis-i Da'va
Re'is-i kaymakam Abdullah Efendi Hacı Mehmed Ali Efendi } A'za Hristo Ağa Gato Ağa	Turhan Efendi Tahrirat katibi Ahmed Tevfik Efendi Sandık emini Ahmed Ağa	Re'is-i na'ib Hacı Hasan Ağa } Mümeyyizler Ahmed Hamdi Efendi Petko Ağa Dimitri Ağa Da'va katibi Hafız Sadık Efendi
Mahkeme-i şer'iyeye katibi Sadık Efendi	Nüfus mukayyedi Sadık Efendi 4. Mecidi	Tapu katibi Ahmed Efendi
Meclis-i Da'ire-i Belediye	Tahrir-i Emlak Komisyonu	Menafi'-i 'Umumiyye Sandığı
Re'is Şerif Efendi Selim Efendi Hacı Hüsmen Ağa } A'za Nenko Ağa Hacı Kolo Ağa Katib Hüseyin Efendi Sandık emini Şerif Ağa Sandığın sermayesi Guruş 62896	Re'is Hacı Mustafa Ağa Berber Ahmed Efendi Mehmed Ali Efendi Hanço Ağa Yuvan Ağa Katib Sadık Efendi	Vekilleri Emin Efendi Yuvanço Ağa Hristaki Ağa Katib Sadık Efendi Sandığın sermayesi Guruş 661512
Emval-i eytam müdürü Halil Efendi Sandığın sermayesi Guruş 39462	Redif yüzbaşısı Ahmed Ağa Diğeri Mustafa Ağa Memleket tabibi İstefan Efendi	Mekteb-i rüşdiyye mu'allimi Yusuf Ziya Efendi
Rüsumat me'muru Kadri Efendi		Telgraf müdürü Ali Bey

(Sayfa 92) Kaza-i	SOFYA SANCAĞI		Gabrova
Kaymakamı İbrahim Bey Kuzatdan	Na'ibi Abdi Efendi	Müftü	
Meclis-i İdare	Mal müdürü Raşid Efendi Tahrirat katibi Halil Efendi Sandık emini Yakim Efendi	Meclis-i Da'va	
Re'is-i Kaymakam		Re'is-i Na'ib	
Sonopinço Ağa Sonobuno Ağa Dimitresak Ağa Atnas Ağa } A'za		Genco Efendi Estevyan Efendi Dimitre Ağa Goryel Ağa } Mümeyyizler	
Mahkeme-i Şer'iyeye Katibi Mehmed Efendi	Tapu katibi Salim Efendi	Nüfus mukayyedi Mahmud Efendi	
Meclis-i Da'ire-i Belediye	Tahrir-i Emlak Komisyonu	Menafi'-i 'Umumiyye Sandığı	
Re'is-i Kaymakam Hacı Gorgi Ağa Simyon Ağa Yuvan Ağa Hristo Ağa Nikola Ağa Hristo Ağa Sandık Emini İstanço Ağa Katip Mustafa Efendi Belediyye Sandığı Sermayesi Guruş 83000	Re'is Gorgi Ağa Boto Efendi Kolo Efendi Hristo Efendi Dimitri Efendi } A'za Katip Şükrü Efendi	Vekilleri Atnas Ağa Raço Ağa Katip Abdullah Efendi Menafi' Sandığı Sermayesi Guruş 262071	
Rüsumat Me'muru	Eytam Sandığı Müdürü	Telgraf Müdürü	
Ali Efendi	Mano Ağa Sandığın sermayesi Guruş 187764	Mahmud Efendi	

(Sayfa 93)		
VARNASANCAĞI		
Mutasarrıf-ı Rumeli Beylerbeyliği Payelilerinden Hasan Tahsin Paşa		
	Me'muryan-ı Liva Müderrisinden Müftü	
Na'ibi Mustafa Ali Efendi Mahrec Mevalisinden Tahrirat Müdürü Haydar Efendi Salise	Memiş Efendi Muhasebeci Şükrü Efendi Salise	Metropolid Yevakim Efendi Üçüncü Mecidi Evkaf Muhasebecisi Hasan Hulusi Efendi
Meclis-i İdare		Meclis-i Hukuk-u Temyiz Ve Cinayet
Re'is-i Mutasarrıf-ı Liva A'za-yı Tab'iyeye A'za-yı Muntehibe Na'ib HasanBey Müftü DervişAğa Metropolid (?) Tahrirat Müdürü Binaki Muhasebeci Ağa Meclis-i İdare Katibi Tahrirat Müdürlüğüne İlavedir.		Re'is-i Na'ib-i Liva Mümeyyizler İbrahim Bey Tatar Ağası Mehmed Ağa Celil Oğlu Halil Efendi Hristo Ağa Karakaş (?) Ağa Petro Ağa Temyiz-i Hukuk Baş Katibi Ahmed Efendi Cinayet Baş Katibi Ali Rıza Bey Mahkeme-i Şer'iyeye Katibi Ahmed Fevzi Efendi
A'za-yı Da'ire	Mahkeme-i Ticaret	A'za-yı Muvakkate
İbrahim Efendi Postolaki Efendi Katib İsmail Hakkı Efendi		Tütüncü Osman Ağa Sivri Oğlu Kasti Ağa Yorgi (?) Ağa (?) Ağa

(Sayfa 94)		VARNA SANCAĞI	
Muhasebe Kalemi		Tahrirat Kalemi	
Mehmet Ali Efendi Süleyman Ferid Efendi İbrahim Efendi Ahmet Rüştü Efendi Rıza Efendi Süleyman Efendi Sandık Emini Mahmud Efendi		Müsevvid Hakkı Efendi Hacı Abdi Efendi Hamdi Efendi Vasfi Efendi İlyas Bey Şevket Efendi	
Meclis-i Da'ire-i Belediye		Tahrir-i Emlak Komisyonu	
Re'is Halil Efendi		Re'is müftü Memiş Efendi	
Rıza Bey Ahmet Ağa Hasan Ağa Kostandin Şahaloki Yorgi Komisoylu Kostandin Yako Moylu İngiliz Yorgi Ohannes Ağa Sandık Emini Süleyman Efendi Katip Mahmud Hamdi Efendi Pasaport Me'muru Duka Efendi	A'za	Hasan Ağa Peraşkova Efendi Beşinci Mecidi Serkoz Ağa Baş Katip Mustafa Rakım Efendi Senedât ve İ'lâmat Katibi Bekir Efendi Vuku'at Katibi Muhiddin Efendi Yevmiye Tahsilat ve Ebniye Mukayyedi Hüsnü Efendi	
<p>Defter-i Hâkâni</p> <p>Katib-i Evvel Maksud Efendi Me'muru Mustafa Efendi Katib-i Sâni Agob Efendi Varna Tapu Katibi Ahmet Efendi Sancak Arazi Yoklama Me'muru Kemal Bey.</p>			

(Sayfa 95)		
VARNA SANCAĞI		
	Menâfi'-i 'Umumiyye Sandığı Vekilleri	
Halil Efendi Mahmud Ağa Dimitri Ağa Katib Mahmud Sıdkı Efendi Katip Yuvanço Efendi Sandığın Sermayesi Guruş 643070		Emval-i Eytam Müdürü (?) Meclis-i Temyiz Mümeyyizlerine Mahuldur Eytam Sandığı Sermayesi Guruş para 3311165 33
Kal'a-i Topçu Meclisi		Zabtiyye Tabur Meclisi
Re'is Ali Efendi Binbaşı 5. Mecidi Halil Ağa Kol Ağası Hafız Ahmet Efendi İmamAli Ağa Ali Ağa Yüzbaşı 5. Mecidi Hüseyin Ağa Mülazım Abdurrahman Ağa Katip Ömer Hakkı Efendi	A'za	Bölük Ağası Ali Osman Ağa Bölük Ağası Mua'vini Cemal Efendi Piyade Jurnal Emini Ceylan Efendi Süvari Jurnal Emini Ahmet Efendi
Rüsûmat Müdürü Ali Efendi Baş Katip Şerif Efendi Sandık Emmini Hasan Efendi İstasyon Rüsûmat Me'muru Şevket Bey Katibi Mahmud Efendi (?) Mösyö Daliço Muharebe Me'muru Mösyö Martir Efendi	Telgraf Me'murları Müdürü Hüsnü Efendi Ser Muhabere Me'muru Şemsi Efendi Muhabere Me'muru Reşad Efendi Muhabere Me'muru (?) Muharebe Me'muru İzzet Efendi Muharebe Me'muru Cevdet Efendi Posta Katibi Ahmed Hilmi Mukayyed Serkez Efendi Fransızca Baş Muharebe Me'muru Mösyö Papasyan Muharebe Me'muru Mösyö Serkez	Karantina Müdürü Hüseyin Hakkı Efendi Beşinci Mecidi Tabib Kovarsi Efendi Katib Arif Efendi Liman Re'isi Mustafa Efendi Beşinci Mecidi

(Sayfa 96)		
VARNA SANCAĞI		
ME'MURYAN-I ECNEBİYYE		
Belçika Konsolosu Mösyö Emanuel Tedski İngiltere Konsolos Vekili Mösyö Mayers Avusturya Konsolos Vekili Mösyö Adolf Tedski Portekiz Konsolos Vekili Mösyö Esaratov Almanya Konsolos Vekili Mösyö Rayzer İsveç ve Norveç Konsolos Vekili Mösyö Rayzer Memleket Tüccar Vekili Doktor Fezanfelsefor	Yunan Konsolos Vekili Mösyö Drakoyli Rusya Viskonslatos Muvakkat Müdürü Mösyö İstikalof İtalya Konsolos Vekili Mösyö Kostantin Şakaloki Fransa Konsolos Vekili Mösyö Adolf Tedski İspanya Konsolos Vekili Mösyö Döroni Flemenk Konsolos Vekili Mösyö Vaspalaki	
Varna DemirYolu Kumpanya Me'murları		
Şefdogar Mösyö Voylofski (?) Mösyö Araşidi Golimi Diğeri Karabet Zarmekyan	Mu'avini Mösyö (?) Domarşan Telgraf Me'muru Mösyö Danil Bıyıklıoğlu	
Vapur Ekenteleri		
Feva'id-i-Osmaniyye Vapurları Ekenti Nikola Kersi Efendi. Avusturya Loyd Kumpanya Ekenti Mösyö Torn .Fransa Vapurları Ekenti Mösyö Mikorski. İngiltere Morkon Kumpanya Ekenti Mösyö Tomapaskalidi. Fenarli Me'muru Mösyö Maryos Andriçviç.		
Kozluçepe Nahiyyesi		
Müdürü Rahmi Efendi 'Asakir-i İhtiyatiye Zabitanı Derviş Ağa HasanBey Neferat 690	Katip Ali Efendi Rüsûmat Me'muru Ömer Efendi	Korucu ve Bekçiler Neferat 75

(Sayfa 97) KAZA-İ		VARNA SANCAĞI		PERAVADI
Kaymakamı Beşir Efendi Na'ibi Abdurrahman Vakari Efendi Devriye Müderrislerinden Müftü Hacı Musa Efendi				
Meclis-i İdare		Meclis-i Da'va		
Re'is-i Kaymakam Mustafa Efendi Hacı Halil Ağa Yuvaço Ağa Savili Ağa		Tahrirat katibi Ömer Lütfi Efendi Mal müdürü Halil Efendi Sandık emini Halil Efendi	Re'is-i Na'ib Hafız Ahmed Efendi Necetşah Ağa Ranko Ağa Yani Ağa Da'va Katibi Ziver Efendi	
A'za			Mümeyyizler	
Mahkeme-i Şer'iyye Katibi Vehbi Efendi		Tapu katibi Mehmed Efendi		Nüfus nazırı Osman Bey kapucubaşı
Meclis-i Da'ire-i Belediye		Evkaf muhasebecisi vekili Hüsmen Efendi		Menafi'-i 'Umumiyye Sandığı
Re'is İbrahim Ağa Hasan Ağa Tunas Ağa Kengo Ağa		Menafi'i 'Umumiyye Sandığı	Vekilleri Mehmed Bey Mana Ağa Ali Efendi İstodor Efendi Menafi' Sandığı Sermayesi Guruş	
Katib Hasan Efendi			A'za	
Vekilleri				
Mustafa Efendi Menâfi' Sandığı Sermayesi Guruş para 98912610	Katib Hüsmen Efendi Rüsûmat Me'muru Mehmet Efendi İstasyon Me'muru Manas Efendi	Katib Malço Efendi 'Asâkir-i İhtiyâtiyye Zâbitânı Ömer Ağa Ali Bey Neferât 1059	Nikola Efendi Emvâl-i Eytâm Müdürü Mustafa Efendi Sermayesi Guruş para 19192610	

(Sayfa 98) VARNA SANCAĞI		
Kaza-i		Balçık
Kaymakamı Saib Efendi mütemayyiz		Na'ibi Ali Rıza Efendi kuzatdan
Meclis-i İdare	Tahrirat katibi	Meclis-i Da'va
Re'is-i Kaymakam	Ali Bey	Re'is-i Na'ib
Ali Ağa Hacı Hasan Ağa Todor Ağa Kombanova Ağa } A'za	Mal müdürü Hafız Mustafa Safvet Efendi Sandık emini Hacı Mehmed Efendi Tapu katibi İbrahim Efendi	Hasan Ağa Hacı Said Efendi Yorgi Ağa Korti Ağa } Mümeyyizler
Mahkeme-i Şer'iyye Katibi Ahmed Rasim Efendi Nüfus mukayyedi Hacı Halil Efendi		
Arazi		
Yoklama katibi Şaban Efendi		Diğeri Şükrü Efendi
Mahkeme-i Ticaret		
Re'is		
Mehmed Efendi		Yorgi Kiryazi
A'za-yı Da'ire		A'za-yı Muvakkate
Mahmud Fevzi Efendi Yorgi Efendi	Katib Edhem Efendi	Şeyh Ahmed Efendi Salih Efendi Nicolaki Efendi Nikola Efendi

(Sayfa 99) Kaza-i		VARNA SANCAĞI	Balçık
Meclis-i Belediye		Menafi'-i 'Umumiyye Sandığı	
Re'is-i Kaymakam Nikola Tarfilı Efendi Hacı İbrahim Ağa Diğer Hacı İbrahim Ağa Petraki Ağa Efnimi Ağa Katib Tevfik Efendi Emvâl Müdürü Süleyman Efendi Eytâm Sandığı Sermayesi Guruş 6377888		Vekilleri Ali Ağa Hacı Ali Ağa Katib Hacı İbrahim Efendi Katib Yuvan Efendi Menafi' Sandığı Sermayesi Guruş 1355354 (?) 3292	
Rüsumat Me'muru	Tahrir-i Emlak Komisyonu	Telgraf Müdürü	
Me'muru Hasan Efendi Katib Mustafa Efendi Sandık Emını Hacı İsmail Efendi	Ali Ağa Aziz Efendi Yorgi Ağa Rayço Ağa Katib Mustafa Efendi	Ahmed Hamdi Efendi Muhabere Me'muru Ayranos Efendi	
Me'muryan-ı Bahriyye		'Asakir-i İhtiyatiyye Zabitanı	
Liman re'isi Rifat Efendi Karantina me'muru Şakir Efendi	Fener Me'muru Jozef Efendi	Çerkes Osman Ağa Neferat 414	

(Sayfa 100)		VARNA SANCAĞI	
Kaza Hacıoğlu		Pazarcığı	
Kaymakamı Hasan Efendi Na'ibi Abdulgaffar Zeki Efendi Kuzatdan Müftü Mustafa Asım Efendi			
Meclis-i İdare		Meclis-i Da'va	
Re'is-i Kaymakam Şükrü Bey Dede Ağa } A'za Morki Ağa } Kaprol Oğlu Artin Mahkeme-i Şer'iyeye Katibi Abdullah Efendi Nüfus Nazırı İzzet Efendi	Tahrirat Katibi Mahmud Efendi Mal Müdürü Ali Rıza Efendi Sandık Emmini Mıgırdic Efendi Nüfus Mukayyedi Mehmed Efendi	Re'is-i Na'ib Hacı Mehmed Ağa Hasan Arslan Ağa } Mümeyyizler Cafer Efendi } Hacı Ohannes Ağa } Da'va Katibi Tapu Katibi Grikor Efendi	
Meclis-i Da'ire-i Belediye	Tahrir-i Emlak Komisyonu	Menafi'-i 'Umumiyye Sandığı	
Re'is-i Kaymakam Mehmed Ağa Osman Ağa Bekir Ağa Nesim Ağa Todor Ağa Sarraf Diğer Todor Ağa } A'za Sandık Emmini Ahmed Ağa Katib Abdulfettah Efendi	A'za Süleyman Ağa Arif Ağa Artin Efendi Katib Süleyman Efendi	Vekilleri Mustafa Efendi Yanko Ağa Katib Hafız Mustafa Efendi Katib Loka Efendi Menafi' Sandığı Sermayesi Guruş Para 26313315	
Emvâl-i Eytam Müdürü Mustafa Efendi Eytam Sandığı Sermayesi Guruş 588154	Gureba Hastane Müdürü Mehmed Efendi Doktor Corci	Bu sene zahire henüz satılmadığından esmânı konulmamıştır.	
Rüsûmat Me'muru Osman Efendi Katib Akif Efendi Redif Yüzbaşısı Mustafa Ağa	Telgraf Müdürü Niyazi Efendi Korucu ve Bekciler Neferat 115	'Asâkir-i İhtiyatiyye Zabitanı Arif Ağa (?) Bey Neferat 1045	

(Sayfa 101) Kaza-i		SANCAĞI		Münkaliye	
Kaymakamı Hacı Said Bey				Na'ibi Mahmud Rıfat Efendi kuzatdan	
Meclis-i İdare				Meclis-i Da'va	
Re'is-i kaymakam Hacı Aliş Bey Emir Salih Ağa Receb Ağa Tanaş Ağa		A'za		Re'is-i Na'ib Hacı Murad Abdi Ağa Settar Ağa Valcan Ağa Da'va Katibi Mehmed Ali Efendi	
Menafi' -i 'Umumiyye Sandığı					
Ahmed Efendi		Veliullah Çelebi		Katib İsmail Efendi	
				Katib Manço Efendi	
		Rüsumat Me'muru			
Menafi' Sandığı Sermayesi Guruş Para 1766410 34		Ömer Efendi 'Asâkir-i İhtiyatiyye Zabitanı Hacı Mustafa Efendi Mahmud Ağa Neferat 541		Emvâl-i Eytam Müdürü Mahmud Efendi Sermayesi Guruş 355000	

(Sayfa 102)															
VİLAYETİN 'ADEDİ VE ESAMI'-İ KAZA VE NEVAHİSİ															
İsm-i Kaza	İsm-i Nevahi		İsm-i Kaza		İsm-i Kaza	İsm-i Nevahi									
Ruşçuk	Yeni pazar	Ruşçuk	Vidin	Sancagı	Sofya	Sofya									
Silistre			Adliye		Köstendil										
Hezargrad			Lom		Samakov		İhtiman								
Cami-i Atik			Belgradçık		Dobnice										
Şumnu			Rahova		Radomir		Preznik								
Ziştovi			Berkofça		Orhaniye		Etrepol								
Niğbolu			İvraca		Cuma		Tütün								
Plevne					İzladi										
Tutrakan															
'Aded			'Aded				'Aded		'Aded		'Aded				
9	1		7		8		1								
Esam-i Kaza	Esami-i Nevahi		Esami-i Kaza	Esami-i Nevahi		Esami-Kaza									
	Elene	Tirnovi	Varna	Kozluçepe	Varna	Tulça	Boğaz köyü	Sancagı	Tulça						
	Dranova		Pazarcık							Köstence					
Tirnovi	Bebrova		Balçık							Babadağı					
	Rahovitçe		Pravadi							Sünne					
Gabrova	Travna		Münkaliye							Maçın					
Lofça	Toryan									Hırsova					
Selvi	Kazan									Mecidiye					
Osman Pazarı															
'Aded	'Aded					'Aded				'Aded		'Aded	'Aded		
5	7					5				1		7	1		
Yekün kaza 'Aded 47					Yekün nevahi 'Aded 17										

(Sayfa 103)						
Vilayet Dahilinde Bulunan Mutasarrıflıkların ‘Aded Ve Sınıfı						
‘Aded		İsm-i Liva				
1		Vidin				
1		Tulça			Birinci Sınıf	
1		Sofya			İkinci Sınıf	
1		Tırnovi				
1		Varna			Üçüncü Sınıf	
Enderun-u Vilayette Bulunan Kaymakam Ve Müdürlüklerin ‘Aded Ve Sınıfları						
Rusçuk Sancağı						
Kaymakamlık			Müdürlük			
Ma‘aşı	‘Aded	Merkez Kaza		Ma‘aşı	‘Aded	Merkez
3610	1	Silistre	}	1. Sınıf	1250	Yenipazar
2610	1	Ziştovi				
3610		Şumnu				
3150	1	Hezargrad	}	2. Sınıf		
2250	1	Niğbolu				
2250	1	Plevne	}	3. Sınıf		
1570	1	Cuma	}	5. Sınıf		
1570	1	Tutrakan				
VidinSancağı						
Kaymakamlık			Müdürlük			
Ma‘aşı	‘Aded	Merkez Kaza		Ma‘aşı	‘Aded	Merkez
3150		Adliye	}	2. Sınıf	900	Ada Kalesi
3150		Berkofça				
2250		Lom	}	3. Sınıf		
2250		İvraca				
2250		Rahova				
1570		Belgradcık	}	5. Sınıf		

(Sayfa 104)						
SOFYA SANCAĞI						
Kaymakamlık				Müdürlük		
Ma'aşı	'Aded	Merkez Kaza		Ma'aşı	'Aded	Merkez Kaza
3150	1	Köstendil	} 2.Sınıf	670	1	İhtiman Prezник
3150	1	Samakov		450	1	
1800	1	Dobnice	} 4.Sınıf	450	1	Etrepol Tütün
1570	1			450		
1570	1	Radomir	} 5.Sınıf		1	
1570	1	İzladi				
1570	1	Cuma Orhaniye				
Tırnovi Sancağı						
Kaymakamlık				Müdürlük		
Ma'aşı	'Aded	Merkez Kaza		Ma'aşı	'Aded	Merkez Kaza
2930	1	Lofça	} 2.Sınıf	670	1	Elene
1800	1	Gabrova		} 4.Sınıf	450	
1800	1	Osmanpazarı	450		1	
			450		1	
1570	1	Servi	} 5. Sınıf	450	1	Travna Toryan Kazan
				450	1	
				900	1	
Varna Sancağı						
Kaymakamlık				Müdürlük		
Ma'aşı	'Aded	Merkez Kaza		Ma'aşı	'Aded	Merkez Kaza
2250	1	Pazarcık	} 3. Sınıf	670	1	Kozluçepe
2250	1	Balçık				
1800	1	Peravadi	} 4. Sınıf			
1570	1	Münkaliye		} 5. Sınıf		
Tulça Sancağı						
Kaymakamlık				Müdürlük		
Ma'aşı	'Aded	Merkez Kaza		Ma'aşı	'Adedi	Merkez Kaza
3150	1	Sünne	} 2.Sınıf	900	1	Kili İsakçı
3150	1	Köstence			720	
2250	1	Babadağı	} 3.Sınıf	670	1	Boğazköyü
1800	1	Maçin	} 4.Sınıf	450	1	Mahmudiye
	1	Mecidiye				
1570	1	Hırsova	} 5.Sınıf			

(Sayfa 105)					
Vilayetin Menafi' Sandıkları Sermayesi					
Yekün-ü Cümle	Sandıkların Sermayesi	Esami-i Kaza	Nakl-i Yekün	Sermayesi	Esami-i Kaza
	1500000	Ruşçuk	12490250		Nakl-i Yekün
	2006058	Silistre		436511	Orhaniye
	932000	Hezargrad		267488	Cuma
	371612	Cuma	4710217	4810217	Yekün
	432940	Ziştovi	17100467	1900271	Tırnova
	1128519	Şumnu		260271	Gabrova
	1130378	Niğbolu		1138422	Lofça
	1177207	Plevne		661512	Servi
	489886	Tutrakan		403200	Osmanpazarı
9168600	9168600	Yekün	4363517	4363517	Yekün
9168600	316638	Vidin	21463984	338882	Tulca
	327906	Idliye		0	Sünne
	620000	Berkofça		291992	Maçın
	871179	İvraca		1015235	Babadağı
	191000	Rahova		769793	Köstence
	818797	Lom		560579	Hırsova
	176130	Belgradçık		888598	Mecidiye
3321650	3321650	Yekün	3892079	3892079	Yekün
12490250	1700000	Sofya	42354069	643070	Varna
	663328	Köstendil		2621331	Pazarcık
	520000	Samakov		1355354	Balçık
	350000	Dobnice		989126	Pravadi
	596666	Radomir		1766410	Münkaliye
	776224	İzladi	7375291	7375291	Yekün
			49729254	Cümle Yekün	

(Sayfa 106)					
Vilayetin Eytam Sandıkları Sermayesi					
Yekün-ü Cümle	Sandıkların Sermayesi	Esami-i Kaza	Nakl-i Yekün	Sermayesi	Esami-i Kaza
	270747	Ruscuk	8163249		Nakl-i Yekün
	617747	Silistre		12270	Orhaniye
	291200	Hezargrad		31948	Cuma
	229043	Cuma-i Atik	1369658	1369658	Yekün
	335355	Ziştovi	9532907	966593	Tırnova
	650000	Şumnu		187764	Gabrova
	220000	Niğbolu		190361	Lofça
	155270	Plevne		36462	Selvi
	375270	Tutrakan		205141	Osmanpazarı
2854885	2854885	Yekün	1586321	1586321	Yekün
2854885	2146804	Vidin	11119228	140860	Tulça
	153000	Adliye		28410	Sünne
	30000	Berkofça		74447	Maçın
	234358	İvraca		271775	Babadağı
	141871	Rahova		1199383	Köstence
	437895	Lom		201249	Hırsova
	164436	Belgradçık		737315	Mecidiye
5308364	5308364	Yekün	2653439	2653439	Yekün
8163249	432592	Sofya	13772667	331165	Varna
	214014	Köstendil		588154	Pazarcık
	360000			637888	Balçık
	100000	Dubnice		191926	Pravadi
	137007	Radomir		355000	Münkaliye
	81827	İzladi	2104133	2104133	Yekün
			15876800	Yekün-ü Cümle	

(Sayfa 107)		Vilayet Askeri Zabtiyesinin Usul Ve Cedid Üzere Müretteb Cedvelidir.														
Tabur Ağası	Tabur Katibi	Sınıf-1 Piyade									Sınıf-1 Süvari					
		Yüzbaşı	Mülazım-1 Evvel	Mülazım-1 Sani	Çavuş	Onbaşı	Neferat	Yekün	Yüzbaşı	Mülazım-1 Evvel	Mülazım-1 Sani	Çavuş	Onbaşı	Neferat	Yekün	
1	1	5	4	5	25	50	450	541	3	2	3	13	25	225	271	Ruşçuk Sancağı
Vidin Sancağı'nın A'ded Tenkih Mevcudu Mikdarı İdügü Bilinemediğinden Yazılmamıştır.															Vidin Sancağı	
															Bu Dahi	Sofya Sancağı
															Bu Dahi	Tırnova Sancağı
															Bu Dahi	Tulça Sancağı
															Bu Dahi	Varna Sancağı
																Yekün
Vilayetin Seksen Sekiz Senesi Bütçesidir.																
Varidat-ı Ma'aş Ve Masarifat																
Guruş-u Küsur	Kise										Guruş-u Küsur	Kise				
05	19809	Birinci Kısım 'Umur-u Dahiliye									074	45214	Mal Virgü			
14	09205	İkinci Kısım 'Umur-u Maliye									296	40204	Bedelat-ı 'Askeri			
68	04085	Üçüncü Kısım 'Umur-u Da'va-yı Şer'iyeye-i Ma'aşad									324	54314	Ağnam			
188	00646	Dördüncü Kısım Ma'arif-i 'Umumiyye									359	224323	A'şar			
8	00851	Beşinci Kısım 'Umur-u Ticaret									801	021328	Varidat-ı Sa'ire			
50	01090	Altıncı Kısım 'Umur-u Nafi'a														
333	35686	Yekün									134	365385	Yekün			

(Sayfa 108)										
Ruşuk Sancağı Mikdar-ı Hane Ve Dükkan Ve Ebniye-i Sa'iresi										
Yekün	Ruşuk Kazası	Şumnu Kazası	Hezargrad Kazası	Cuma-i Atik Kazası	Ziştovi Kazası	Plevne Kazası	Niğbolu Kazası	Silistre Kazası	Tutrakan Kazası	Cins-i Emlak
134	29	40	11	17	19	121	12	12	4	Cami-i Şerif
20	7	10	4	1	0	1	1		6	Tekke Ma' -Türbe
33	6	9	2	9	1	2	6	6	1	Medrese Ma' -İmaret
6	1	1	1	1	1	0	0	0	0	Mekteb-i Rüşdiyye
19	9	22	3	6	3	8	7	7	7	Mekteb-i Sıbyan
9	1	1	1	1	1	1	1	1	1	Mahkeme
10	2	1	1	1	1	1	1	1	1	Hükümet Konağı
10	2	1	1	1	1	1	1	1	1	Gümrük Nezaret Konağı
20689	4310	4152	1114	1859	2326	909	1523	1523	1117	Hane
7529	1540	1523	608	566	716	275	497	497	841	Dükkan
742	143	253	31	9	170	91	54	54	3	Mağaza
132	21	28	9	13	18	5	4	4	1	Han
17	3	5	1	1	1	1	3	3	0	Hamam
10	3	3	0	0	1	1	2	2	0	Kışla
6	3	1	0	0	0	1	0	0	1	Hastahane
9	1	1	1	1	1	1	1	1	0	Telgrafhane
1	1	0	0	0	0	0	0	0	0	Islahhane
17	7	2	0	0	0	5	4	4	15	Cebhane
41	8	2	0	0	2	6	8	8	1	Ma' Koğuş Karakolhane
55	15	14	0	0	0	12	13	13	1	Ma' Tabya Tophane
65	8	13	1	0	7	4	5	5	27	Anbar
1	1	0	0	0	0	0	0	0	0	Tersane
104	15	42	10	12	6	1	7	7	1	Dabağhane
3	2	0	0	0	0	0	1	1	0	Ateş Değirmeni
142	8	0	26	9	44	1	8	8	25	Su Değirmeni
188	41	35	15	21	32	6	18	18	5	Fırın
9	1	1	1	1	1	1	1	1	1	Memleket Saati
32	4	5	2	3	3	2	5	5	2	Kilis eve Havra Ve Manastır
259	60	34	35	3	17	13	41	41	41	Ma' Koltuk Meyhane
13	4	0	2	0	2	0	2	2	2	Gazino Ve Lokanta

(Sayfa 109)								
Vidin Sancağı Kazalarının Mikdar-ı Hane Ve Dükkan Ve Ebniye-i Sa'iresi								
Yekün	Vidin Kazası	Lom Kazası	Adliye Kazası	Belgradçık Kazası	Berkofça Kazası	İvraca Kazası	Rahova Kazası	Cins-i Emlak
54	24	5	3	2	8	8	4	Cami-i Şerif
13	7	0	0	1	3	2	1	Tekke Ma'Türbe
6	2	1	0	0	1	1	1	Medrese Ma'İmaret
7	2	1	0	1	1	1	1	Mekteb-i Rüşdiyye
32	12	2	3	3	5	5	2	Mekteb-i Sıbyan
2	1	1	0	0	0	0	0	Mahkeme
7	1	1	1	1	1	1	1	Hükümet Konağı
4	1	1	0	0	0	1	1	Gümrük
12469	3410	1065	863	2809	1290	2442	590	Hane
3369	1605	404	73	110	325	662	190	Dükkan
382	135	120	17	0	50	12	48	Mağaza
89	14	13	3	0	15	37	7	Han
12	5	1	0	0	3	3	0	Hamam
7	3	0	2	1	1	0	0	Kışla
4	2	0	1	1	0	0	0	Hastahane
7	1	1	1	1	1	1	1	Telgrafhane
0	0	0	0	0	0	0	0	Islahhane
5	2	1	1	0	0	0	1	Cebhane
19	12	2	1	1	1	0	1	Ma' Koğuş Karakolhane
22	21	0	0	1	0	0	0	Ma' Tabya ve Karakolhane
51	39	1	0	0	1	3	6	Anbar
1	1	0	0	0	0	0	0	Tersane
12	2	3	1	0	3	3	0	Fabrika
33	11	4	0	0	10	8	0	Dabbağhane
1	1	0	0	0	0	0	0	Ateş Değirmeni
82	22	2	5	4	22	25	2	Su Değirmeni
98	40	18	4	0	14	17	5	Fırın
6	1	1	0	1	1	1	1	Memleket Saati
20	6	2	1	1	3	5	2	Kiliseve Havra ve Manastır
230	47	42	40	4	31	39	22	Ma' Koltuk Meyhane
7	3	1	1	0	0	1	1	Gazino ve Lokanta

(Sayfa 110)										
SOFYA SANCAĞI KASABALARININ MİKDAR-I HANE VE DÜKKAN VE EBNIYE-İ SA'İRESİ										
Yekün	Sofya Kazası	Dobnice Kazası	Orhaniye Kazası	İhtiman Kazası	Köstendil Kazası	Samakov Kazası	İzladi Kazası	Radomir Kazası	Cuma Kazası	Cins-i Emlak
93	44	11	2	2	16	10	7	1	5	Cami-i Şerif
54	18	9	0	0	16	2	1	3	5	Tekke Ma' Türbe
15	4	4	0	2	2	1	2	0	0	Medrese Ma' İmarat
5	1	1	0	0	1	1	1	0	0	Mekteb-i Rüşdiyye
42	8	8	1	2	7	4	6	2	4	Mekteb-i Sıbyan
5	1	1	0	1	0	0	1	1	0	Mahkeme
8	1	1	1	1	0	1	1	1	1	Hükümet Konağı
4	1	1	0	0	1	0	0	0	1	Gümrük
1058	3065	1437	125	517	1860	2300	646	298	135	Han
4091	186	494	170	87	436	666	149	60	290	Dükkan
38	26	4	0	1	3	4	0	0	0	Mağaza
132	39	27	12	4	23	16	12	13	24	Han
7	0	0	0	1	0	1	1	1	0	Hamam
20	6	0	0	0	9	0	0	0	5	Bane
1	1	0	0	0	0	0	0	0	0	Kışla
7	1	1	1	1	1	1	0	0	1	Telgrafhane
1	1	0	0	0	0	0	0	0	0	Islahhane
2	1	0	0	0	1	0	0	0	0	Cebhane
362	119	41	25	18	70	54	8	15	12	Ma' Koğuş Karakolhane
1	1	0	0	0	0	0	0	0	0	Tophane Ma' Tabva
43	18	4	0	1	5	3	4	8	0	Anbar
4	2	0	1	0	1	0	0	0	0	Kütübhane Ma' Mektebhane
91	74	5	0	0	4	6	2	0	0	Dabbağhane
45	1	0	0	0	0	43	1	0	0	Fabrika Ma' Kalhane
36	0	8	7	6	5	4	3	2	1	Gaytan Fabrikası
4	0	0	0	0	0	0	0	0	4	Pirinç Fabrikası
152	13	21	22	6	3	45	17	9	16	Su Değirmeni
174	41	27	9	9	33	26	6	6	17	Fırın
8	1	1	1	0	1	1	1	1	1	Memleket Saati
36	18	3	1	1	4	5	1	2	1	Kiliseve Havra ve Manastır
370	125	41	25	18	70	54	8	17	12	Ma' Koltuk Meyhane

(Sayfa 111) Tulça Sancağı Kasabalarının Mikdar-ı Hane Ve Dükkan Ve Ebniye-i Sa'iresi								
Yekün	Tulça Kasabası	Köstence Kasabası	Babadığı Kasabası	Hırsova Kasabası	Sünne Kasabası	Maçın Kasabası	Mecidiye Kasabası	Cins-i Emlak
24	3	4	2	2	3	2	17	Cami-i Şerif
4	1	0	2	1	0	0	0	Tekke Ma'Türbe
10	5	2	1	1	0	1	0	Medrese
4	1	1	0	1	3	0	1	Mekteb-i Rüşdiyye
45	15	0	5	3	3	2	1	Mekteb-i Sıbyan
3	1	1	0	0	0	0	1	Mahkeme
1	1	1	1	1	1	1	1	Hükümet Konağı
3	1	1	0	0	0	0	1	Gümrük
5971	2405	231	809	446	733	909	1057	Hane
537	318	131	14	16	20	35	15	Mağaza
34	8	5	1	1	2	4	13	Han
11	2	0	3	0	3	1	2	Hamam
1	1	0	0	0	0	0	0	Tersane
2	2	0	0	0	0	0	0	Hastahane
6	3	0	1	1	0	1	0	Fabrika
25	15	2	3	6	0	0	0	Anbar
8	1	1	1	1	2	1	1	Telgrafhane
17	10	0	0	1	2	3	1	Ma'Koğuş Karakolhane
5	1	0	1	3	0	0	0	Ma' TabyaTobhane
648	88	1	20	6	2	27	12	Değirmen
68	6	11	8	4	11	10	18	Fırın
8	1	1	5	0	0	1	0	Dabbağhane
11	3	2	0	0	4	2	0	Karantina
1	1	0	0	0	0	0	0	Memleket Bağçesi
33	13	2	3	1	9	2	3	Kiliseve Havra ve Manastır
42	14	8	0	0	14	3	3	Gazino ve Lokanta
192	52	10	15	0	66	32	17	Ma'Koltuk Meyhane
161	0	0	0	0	0	161	0	Dükkan
31	0	0	0	0	0	21	0	Kahvehane
112	0	0	0	0	0	112	0	Bağ ve Kiremidhane
3	2	0	0	0	0	1	0	İşkule

(Sayfa 112)

Tırnovi Sancağı Kasabalarının Mikdar-ı Hane Ve Dükkan Ve Ebniye-i Sa'iresi

Yekün	Tırnovi Kasabası	Servi Kasabası	Lofça Kasabası	Gabrova Kasabası	Osman Pazarı Kasabası	Cins-i Emlak
61	22	9	20	0	10	Cami-i Şerif Ma' Mescid
5	1	0	4	0	5	Tekke
17	7	2	2	0	1	Medrese
114	1	1	1	0	7	Mekteb-i Rüşdiyye
39	5	14	10	3	1	Mekteb-i Sibyan
4	1	1	0	1	1	Hükümet Konağı
4	1	1	1	0	958	Mahkeme
9774	3092	1585	1989	2190	307	Hane
2156	1008	601	740	500	7	Dükkan
50	9	9	14	14	1	Han
7	3	1	2	0	0	Hamam
3	2	0	0	1	1	Kışla Redif
5	1	1	1	1	0	Telgrafhane
6	1	0	5	0	1	Sebilhane
13	4	3	5	0	1	Buzhane
11	4	2	3	1	0	Selhane
2	2	0	0	0	0	Karakolhane
1	1	0	0	0	25	Cebhane
187	65	0	43	50	0	Dabbağhane
42	8	9	16	9	0	Değirmen
82	33	10	11	24	4	Fırın
1	1	0	0	0	0	Ateş Değirmeni
5	1	1	1	1	1	Memleket Saati
15	8	0	4	0	3	Fabrika
17	1	9	0	5	2	Sabunhane
70	15	10	28	15	7	Kahvehane
2	1	0	1	0	0	Hane
100	85	4	6	0	5	Oda
173	120	3	26	15	9	Mağaza
1	0	0	0	0	0	Kulübe
1	1	0	0	0	0	Çömlekçi Kârhanesi
59	35	3	6	15	0	Çeşme
8	6	1	1	0	0	İşkule
8	6	1	1	0	0	Arazi
115	100	0	15	0	0	Bahçe
35	22	8	0	0	5	Pınar
10	3	2	2	3	0	Köprü
63	1	25	5	0	15	Ağıl
9	9	0	0	0	0	Anbar
14	6	2	2	4	0	Kilise
73	24	9	10	15	5	Ma' Koltuk Meyhane

(Sayfa 113) Varna Sancağı Kasabalarının Mikdar-ı Hane Ve Dükkan Ve Ebniye-i Sa'iresi						
Yekün	Varna Kasabası	Peravadi Kasabası	Balçık Kasabası	Münkaliye Kasabası	Hacıoğlu Pazarcığı Kasabası	Cins-i Emlak
61	1	9	20	0	10	Cami-i Şerif
5	9	0	4	0	0	Tekke Ma' Türbe
17	3	2	2	0	5	Medrese
24	2	1	1	0	1	Mekteb-i Rüşdiyye
39	1	14	10	3	7	Mekteb-i Sıbyan
4	1	1	0	1	1	Mahkeme
4	4	1	1	0	1	Hükümet Konağı
9774	3092	1985	1989	2190	958	Gümrük
2156	1008	601	740	500	307	Hane
50	1	9	14	14	7	Dükkan
7	65	1	2	0	1	Han Ma' Kahvehane
3	8	0	0	1	0	Mağaza
5	33	1	1	1	1	Hamam
6	1	0	5	0	0	Kışla
13	1	3	5	0	1	Şadırvan
11	15	2	3	1	1	Anbar
2	1	0	0	0	0	Su Değirmeni
1	85	0	0	0	0	Silահhane
187	120	0	43	50	25	Fırın
42	0	9	16	9	0	Dabbağhane
82	1	10	11	24	4	Cebhane
1	35	0	0	0	0	Ma' Tabur Tobhane
5	6	1	1	1	1	Ma' Koğuş Karakolhane
15	6	9	4	0	3	Telgrafhane
17	100	10	0	5	2	Memleket Saati
70	22	0	28	15	7	Fabrika
2	3	4	1	0	0	Kiremithane
100	1	3	6	0	5	Çömlekçi Kârhanesi
173	9	0	26	15	9	Kilise ve Havra
1	6	0	0	0	0	Ma' Koltuk Meyhane
1	24	3	0	0	0	Değirmen-i Hava

(Sayfa 114)

VİLAYET DAHİLİNDE BULUNAN TARİK-Ü MU‘ABİR

DEMİRYOLU

Ruşçuk'tan Varna'ya kadar otuz altı sa'at mesafe olarak bir demiryolu olup tarik-i mezkûr Hezargrad ve Şumnu ve Peravadi kazaları derunundan mirûr eder.

Boğazköyü'nden Köstence'ye kadar on iki sa'at mesafe olan demiryolu dahi Mecidiye Kasabası yanından geçer.

ŞOSE

Ruşçuk'tan Varna'ya kadar otuz altı sa'at mesafe şose tarik-i muntazam bir yol vardır ki Hezargrad Kasabası'ndan ve Şumnu ve Peravadi kazalarından mirûr eder.

Cuma-i Atik Kasabası'ndan Şumnu Kazası hududuna kadar dört ve Osmanpazarı Kazası hududuna ve yine üç sa'at ki Cuma'an yedi sa'at mesafe olarak muntazam şose yolları vardır.

Yine Rusçuk'tan Sofya'ya kadar altmış sa'at mesafe şose olarak muntazam bir yol olup Rusçuk'tan Tırnova'ya gittiği beyan olunan tarikte Vaka'i bala karyesinden ayrılarak ve Zıştovi ve Plevne ve Orhaniye kazalarından geçerek Sofya'ya gider.

Sofya'dan Radomir hududuna kadar beş sa'atlik ve Sofya'dan Dobnice hududuna kadar altı sa'atlik ve yine Samakov hududuna kadar beş sa'atlik ve yine Sofya'dan Şehirköy hududuna kadar yedi sa'atlik şose yolları vardır.

(Sayfa 115)

ŞOSE

Sofya'dan Berkofça hududuna kadar on sa'atlik ve yine Sofya'dan Orhaniye ve İzlude hududlarına kadar yedi sa'atlik ve Sofya'dan İhtiman hududuna kadar yedi sa'atlik şose yolları vardır. Belgradcık Kasabası'na yirmi dakika mesafede vapur kömürünün ma'deni olup mahal-i mezkûrun Vidin iskelesine sekiz sa'at ve Lom iskelesine on iki sa'at ba'd mesafesi vardır.

Ve Köstendil'den Dobnice hududuna kadar üç buçuk sa'atlik ve Köstendil'den Balanka hududuna kadar üç buçuk sa'atlik ve yine Köstendil'den Radomir hududuna kadar üç sa'atlik şose yolları olduğu ve Samakov'dan Sofya hududuna kadar altı sa'at ve Dobnice hududuna kadar beş ve Pazarcık hududuna kadar dokuz sa'atlik şose yolları vardır. Dobnice'den Cuma Kazası'nın mebda hududu olan Baraklı nâm-ı mahalden münteha-yı hududu olup Menhelek Kazası'na kadar dokuz sa'at şose yolları vardır.

Ve yine Dobnice'den Samakov hududuna kadar üç ve yine Dubnice'den Köstendil hududuna kadar dört ve Sofya hududuna kadar üç sa'atlik şose yolları vardır.

Radomir'den Sofya hududuna kadar iki ve yine Radomir'den Köstendil hududuna kadar üç ve yine Radomir'den Samakov hududuna kadar beş sa'atlik yarım şose yolları olduğu İhtiman'dan Samakov hududuna kadar iki buçuk ve İhtiman Sofya cihetinden Pazarcık hududuna kadar beş sa'atlik şose yolları

(Sayfa 116)

ŞOSE

Orhaniye Kazası'nda yollar Lofça ve Plevne kazaları hududlarından İzladı Kazası hududuna kadar on iki sa'at mesafe bulunduğu Silistre'den Şumnu tarikiyle on iki sa'atin yarım şose olarak bir yol vardır.

Vidin'den Niş caddesinde Papadya'ya ve oradan Belgradcık Kasabası'nda kasaba-i mezkûrdan Çobren nâm-ı mahale ve oradan Niş hududuna ve yine Niş cihetiyle Lom ve yine Lom'dan Berkofça ve Berkofça'dan ve Koca Balkanda kain Sofya hududuna kadar şose yolları vardır.

Sofya'dan İhtiman ve İhtiman'dan Samakova ve yine İhtiman'dan Pazarcık hududuna ve Sofya'dan Samakov'a ve Samakov'dan yine Pazarcık hududuna ve Sofya'dan Radomir ve Dobnice'ye ve Radomir'den Köstendil'e ve Sofya'dan Berkofça ve Lom ve Şehirköyü hududlarına ve Samakov'a ve Samakov'dan Dobnice'ye ve Köstendil'e ve Dobnice'den Cuma'ya ve Cuma'dan Menlik hududuna kadar mükemmel şoseleri vardır.

Ve kezalik Vidin'den Idliye'ye beş sa'atlik şose yolları olduğu gibi Vidin'den sekiz sa'at mesafesi olan posta caddesine bir şose tesviyesi dahi derdesttir.

Vidin'den Belgradcık Kasabası'na ve oradan Niş ve Şehirköyü hududlarında vaki' Kalkofça ve oradan dahi mükerrer olarak Lom'a değin vaki' mahallerde bir sa'at fasıla ile yapılan bekçi Kolubesi 13 ta'yin ve istihdam olunan bekçiler neferat 13.

Vidin'den Belgradcık caddesi üzerinden vaki' iki sa'at mesafede Vidbol Karyesi'ne değin şose tarikinde müstahdem

Bekçi iki 'aded Kulübe 2 'aded

(Sayfa 117)

ŞOSE

Rahova'dan İvraca Kazası'na derdest tanzim olan on iki sa'at mesafe yola yedi nefer bekçi ta'yin idüğü mikdarır.

Niş hadesinde Lom'dan beş sa'at mesafede vaki' Çurluh Karyesi'ne kadar dört 'aded kulübe, dört nefer yol bekçisi vardır.

Vidin'den Idliye'ye kadar tesviye olunan altı sa'at mesafe-i tarike birer sa'at mesafe ile yedi nefer

Bekçi ta'yin idüğü miktardır.

Mizan'ül Heva 'An Vidin

Derece

27 Nihayet'ül Harare

27 Nihayet'ül Berid

Ruşç'tan Tırnovi'ye kadar on sekiz sa'at mesafe ve şose olarak muntazam bir yol vardır.

Tırnovi Kasabası'ndan Rusçuk hududuna kadar dokuz ve Tırnovi'den Gabrova hududuna kadar altı ve Osmanpazarı hududuna on buçuk, Tırnovi'den Servi hududuna kadar dört buçuk ve Tırnovi'den Elene Nahiyesi'ne değin beş ve yine Elene'den İzlenarboğaz kadar iki buçuk ve yine Elene'ye tabi' Çınarlık nâm-ı mahalden Donyuköprüsü'ne kadar üç buçuk ve Bebrova'dan Karaburun tarihiyle yine İzlenar hududuna kadar beş ve Nereniş Karyesi'nden Zıştovi hududuna kadar beş ve Memoğda Karyesi'nden Sünne Karyesi'ne kadar bir buçuk ve Tırnovi'den Rahovitça'ya bir sa'at ki Tırnovi Kazası'nda Cumaelli iki sa'atlik mükemmel şose tariki olduğu

(Sayfa 118)

ŞOSE

Tırnovi'ye üç sa'at mesafede ka'in Rahovitça-i bâlâ Karyesi'ne ve oradan Leskofça Karyesi bağılığı derunundan Osman Pazarı tarikine kadar bir sa'atlik mesafe şose tarikten dahi yapılması derdesttir.

Lofça' dan Servi hududuna kadar üç buçuk ve yine Lofça' dan Plevne hududuna kadar derdest tanzim olan üç sa'at ki Cuma Lofça Kazası'nda da altı buçuk sa'atlik şose tariki vardır. Servi'den Lofça hududuna üç buçuk ve yine Servi'den Tırnovi hududuna kadar üç buçuk ve yine Servi'den Gabrova Kazası hududuna kadar üç ve yine Servi'nin Lofça Kazası cihetinde ka'in Körmençe Karyesi civarında ka'in SevKol Boğazı nâm-ı mahalden Zıştovi hududuna kadar derdest (?) üç buçuk sa'at ki Servi Kazası'nda Cuma on üç buçuk sa'at muntazam bir şose yolu vardır.

Gabrova Kazası'ndan Tırnovi hududuna kadar üç ve yine Gabrova'dan Servi'ye üç sa'at ki Gabrova Kazası'nda altı sa'atlik şose olarak bir yol vardır.

Osmanpazarı Kazası'ndan Tırnova hududuna üç buçuk ve yine Osmanpazarı'ndan Kazgan'a kadar altı ve yine Osmanpazarı'ndan Cuma Kazasına tabi' Kara Çolhalar Karyesi'ne kadar iki sa'at ki Osmanpazarı Kazası'na on bir buçuk sa'atlik şose yolu ve kaza-i mezkûrun salefü'z- zikr Kazgan tarikiyle Cuma hududunda yedi bekçi kulübesi vardır.

Tulça'dan Babadağı'na ve Babadağı'ndan Köstence'ye kadar şose vardır.

(Sayfa 119)

VİLAYET DAHİLİNDEOLAN MA'DEN

Ruşçuk'a iki sa'at mesafede ka'in Firasne Karyesi'nde yumuşak bir taş ma'deni vardır ki testere ile kesilir ve külliyyet üzere ebniyeye kullanılır ve bu taş güneş ve yağmur dokundukça kesb-i salâbet eder. Bundan su süzekleri yapılır ve Tuna suyunu süzmek için sevahilin her tarafına götürülür.

Plevne Kazası'nda dört mahalde kömür ma'deni olduğu eşarıyla ma'lum olduysa da keşf ve i'male mühtehiddir.

Varna Kazası'ndan Sarıgüllü Karyesi ile Derine Karyesi civarında ve Balçık'ta Mümeccel Karyesi'nde kefki taşı vardır ve Varna'da Kestiriç Karyesi'nde değirmen taşı ve Berkofça Kazası'nda Gagnice Karyesi'nde alâ bir mermer ma'deni vardır. Ve Şehirköyü'nde aşu boyası ve İvraniye'de demir ma'denleri vardır. Sofya dağlarında dahi envai' ma'den eşârı görülüyor. Samakov'da dahi demir ma'denleri ve fabrikaları vardır.

Ma'mulat Ve Mensucat

Ruşçuk'ta iplikten ve ipekten nefis çarşaflık ve gömleklilik ve sırmalı Tatar kaltağı ve Osmanlı ve Frenk eğerleri ve levazımat-ı sa'iresi ve mamulat-ı turabiyeden kabarmalı lüle ve sigara ve (?) ve zarif su tası yapılır.

(Sayfa 120)

MA'MULAT VE MENSUCAT

Cuma'da su destisi ve bu misüllü evani turabinin 'alâsı yapılır. Berkofça Kazası'nda kilim ve 'aba ve şayak ve çorap nesc ve i'mal olunup kilim harice gider. Lom ' da külliyele çanak ve çömlek yapıp Tuna sahili kazalarına gider. İvraniye'de çıkan muşabiye Edirne ve Selanik ve Bosna havalisine ve Sırbistan'a götürülür.

Ve Şhirköyü mensucatının meşhuru kilim ve seccade ve oda döşemesi olup her tarafa gider.

Sofya'da çıkan sahtiyan civar kazalara ve Viyana'ya götürülür. Köstendil'de ipekten gömlek ve çarşafık ve yapağı gaytan çıkar. Samakov'da şayak, yapağı, gaytan ile çorap ve bundan ve yün ile ipekten mamul şallar ve pamuktan mensûc bez i'mal olunur.

Etrepol Nahiyesi'nde senevi yüz bin cilt ağnam ve keçi sahtiyanı i'mal olunur. Bunların bir tarafı Avusturya'ya ve Eflak'a nakil ile fûruhat olunmaktadır ve bunlardan hasıl olan yapağı ve kıllardan kuşak ve muytabiyye i'mal olunarak Bosna ve Edirne câniblerine nakil ile satılmaktadır.

Tırnovi kasaba ve kurasında şayak ve 'aba ve ihram ve çergi ve meşin ve sahtiyan gibi şeyler yapıp derûn kazada sarf edilir ve diyar-ı ahire dahi götürülür.

(sayfa 121)

Lofça Kazası'nda çergi ve gavsala ve meşin ve sahtiyân ve şayak ve kuşak ve 'aba yapıp civarda ve Sofya ve Filibe ve Manastır ve Edirne taraflarına götürölüp satılır. Osmanpazarı Kazası'nın ma'mulâtı 'aba ve sahtiyân ve meşin ve 'arpadan 'ibaret olup 'aba Karadeniz sevhilinde ve İzmir ve Eflakt'a ve meşin ve sahtiyân Zıştovi ve Rusçuk ve Tırnovi ve arpalar Dobruca taraflarında satılır.

Selvi Kazası'ndan çıkan 'aba ve şayak orada ve etrafta satılır.

Gabrova ve Travna kazalarında şayak ve ihram ve kaba ve çorap ve gaytan ve gömlek ve meşin ve ipekten ma'mul hayvan takımı gibi şeyler yapıp her tarafa gidip satılır.

Ve kurasında dahi kürek ve balta sapı ve çutre ve bıçak yapıp Berkofça tarafına götürölür.

Samakov Kazası'nda Bane-i Hacı Karyesi'nde iki ve Bane-i Köstence Karyesi'nde dahi bir 'aded ılıca olup bunlardan başka dağ banesiyle Belçin Bane namında dahi iki 'aded bane var ise mezkûr dağ banesinin ebniyesi olmayıp bunlar gayet menafi ' ve şifai' oldukları

Hayko Kasabası'nda

Mizanü'l Havi

Derece

25

Nihayet-i Hararet

20 Nihayet-i Berid

Hayko Kazası'nda Köstence ve bâne-i Köstence ve Sistom ve Gabrova karyelerinde tahmini yüz kıyye harir husule gelir.

(Sayfa 122)

Vilayet Dahilinde Bulunan Ormanlar

Ruşçuk Kazası'nda 49 pare karyede ve ol mikdar parça ihata mahsus olarak mevcut olan orman ve kuru ve baltalıkların derecât mutefâvî da olan tûl ve arazileri birleştirildiği halde yirmi beş sa'at tûlûnda ve on dört sa'at 'arzında mahalleri orman ve koruluk demektir.

Bunların eşcârı ak meşe gürgen ve kara palut ve akça ağaç ve tetre ve ıhlamur nev'indedir.

Silistre Kasabası'na dört sa'at mesafede ve garp tarafına ma'il cenub cihetinde kara kuzu nâmıyla beş sa'at 'arzında ve yine kasaba-i mezkûreye beş buçuk sa'at mesafede ve cenub cihetinde Tabuncu ve Yemişenli nahiyeleri arasında altı sa'at tûlûnda ve bir sa'at 'arzında ve yine kasaba-i mezkûreye yedi buçuk sa'at mesafede ve cenub cihetine ma'il garb tarafında dahi bir sa'at tûlûnda ve yarım sa'at 'arzında ak ve kara ve Kızıl palut ile gürgen ve diş budak ve ıhlamur ağaçlarından 'ibaret ormanlar vardır.

Şumnu Kazası'nda dahi hayli orman ve kuru ve baltalıklar var ise de miktarı ma'lum değildir. Hezargrad Kazası'nda olan ormanlar Silistre ve Ruşçuk Kazaları'ndan olan ormanlardan ziyade ve Deli Orman denilen orman dahi kaza-i mezkur ile Silistre kazası dahilinde ise de miktarı ma'lum değildir.

Ziştovi Kazası'nda dört bin ve Niğbolu Kazası'nda yirmi bin dönüm kadar orman vardır. Plevne Kazası'nda 2150 parça 170000 dönüm kadar sahipli orman ve kuru vardır.

(sayfa 123)

ORMAN

Cuma Kazası'nın iki cihetinde olan ormanlar tûlân 5 'arzen 2 sa'at vesa'ında olup meşe ve kayın ve ıhlamur ve kızılıcık ve yabani fındık ve gürgen ve söğüt gibi ağaçları şamildir.

Tutrakan Kazası'nda beş sa'at tûlûnda ve iki sa'at 'arzında miri ormanı vardır. Varna Kazası'nda denize kadar dört sa'at tûlûnda ve bir çaryekden bir sa'ate kadar 'arzında ve Batova Balkanı nâmında bir orman vardır. Bu ormanın eşcârı kızılbelit ve gürgen ve ıhlamur ve kayın ve kavak ve söğüt ve yemiş ve kızancık ve yabani elma nev'indedir.

Varna Kazası'nda üç sa'at ûlûnda ve yarım sa'at en bir buçuk sa'at e kadar 'arzında Kamçı Balkanı nâmıyla bir orman mevcuttur. Bunun bir şu'besi dahi Pravadi Kazası dahilinde der şamil olduğu eşcârı diş budak ve kızıl ağaç ve ak kara ağaç ve sarı kara ağaç ve kara kara ağaç ve kızıl meşe ve gürgen ve kayın ve kızılıcık gibi şeyler vardır. Pazarcık Kazası kurasının baş parçasında 22830 dönüm miktarı baltalıklar ve kuru vardır.

Nefs-i Vidin Kazası'nda yüz kırk bin ve Adliye Kazası'nda iki yüz yirmi bin Rahova Kazası'nda yüz doksan bin ve Berkofça Kazası'nda altı yüz elli sekiz bin ve Belgradçık Kazası'nda dört yüz altmış iki bin ve İvraca Kazası'nda beş yüz altmış bin ve Lom Kazası'nda yüz seksen sekiz bin dönüm ki iki milyon üç yüz on dokuz bin dönüm orman olup miktar-ı cüz'isi sahipli ve kûsûru miridir.

(Sayfa 124)

ORMAN

İzladi Kazası'nda iki bin dönüm miktarı sahipli ve yirmi beş bin dönüm miktarı sahipsiz ve İhtimân Kazası'nda dahi kırk beş bin dönüm miktarı cebâl-ı mübâheden orman bulunur.

Hayko Kazası'nda sahipli ve kiraya mahsus ihtitab olunacağı tahminen elli bin dönüm miktarı orman ve baltalık olduğu misüllü Hayko Kasabası'nın cihhet-i cenubisinde vaki' tahminen on bir sa'at tûl beş sa'at miktarı 'arzında olarak Cebel-i Reble namıyla ma'rûf cesim bir balkan olup bunun etrafında bir miktarı Reble manastırına mahsus ve bir takımı dahi bi-tapu ashabı 'uhdesinde baylaklar olduğu gibi ekseri mahallerinde Ağaçeri çam ve bir takımları kayalık tabir olunur yere yapılıp sarılmış bir nevi' çam ve gürgen ağacı vardır. Tırnovi Kaza'sı ve nevahisinde tahminen iki yüz bin dönüm miktarı sahipli ve elli bin dönüm kadar sahipsiz baltalık ve koru ve orman olup eşcârı ak ve kızıl meşe ve dişbudak ve gürgen vesâi'reden 'ibarettir. Bunların en cesimi tûlan beş ve 'arzen üç sa'at olup kasabaya üç ve on iki sa'at mesafeleri vardır.

Lofça Kazası'nda miri ormanı olup sahipli korular külliyyet üzere mevcut ise de Lofça'nın şimal ve garp ve cenup cihetleri ekseriye ormanlık veya hususi Koca Balkan semti dağlık olup işbu ormanların ağaçları ak ve kızılmeşe ve kayın gibi şeylerdir.

Osmanpazarı Kazası'nda tahminen yirmi beş bin dönüm miktarı sahipli orman olup eşcârı meşe ve kayın ve kara ağaç ve gürgen gibi şeylerdir. Bunların kasabaya mesafesi bir sa'atten yedi sa'ate kadardır.

(Sayfa 125)

ORMAN

Selvi Kazası'nda otuz bin dönüm miktarı koru olup bundan tahminen yirmi bin dönümü sahipli ve on bin dönüm kadarı sahihsiz olarak eşcârı dahi meşe ve kayın ve gürgen fındıktan 'ibarettir. Kasabaya olan mesafesi bir sa'atten dört sa'ate kadardır. Gabrova Kazası'nda otuz bin dönüm miktarı sahipli ve yirmi bin dönüm kadar sahihsiz orman olup eşcârı kayın ve gürgen ve meşe ve ıhlamur ve fındık ve kızılıçık ağaçlarından 'ibarettir.

Gabrova Kasabası'nı bir sa'atten sekiz sa'ate kadar ba'd mesafelerinde bulunur. Maçın ve İsakça ve Babadağı Kazaları'nda eğer külliyetli orman var ise bunlar miriye bir but olup ahalinin ihtiyacına kâfi mahallerin memurları ma'rifetiyle tecdid ve ta'riki derdest bulunduğu cihetle hudud miktarı dönümü mu'ayyen değildir.

Maçın Kazası'yla İsakça Nahiyesi civarlarında altı sa'at tûlunda ve iki sa'at 'arzında olup otuz bin dönüm miri ormanı mevcut olup eşcârı meşe ve kızılıçık ve dişbudak ve ıhlamur ve gürgen ve kara ağaç ve akça ağaçtan 'ibarettir.

Babadağı Kazası civarında altı sa'at tûlunda ve iki sa'at 'arzında elli bin dönüm miri ormanı mevcut olup eşcârı kezalik meşe ve kızılıçık ve dişbudak ve ıhlamur ve gürgen ve kara ağaç ve akça ağaçtan 'ibarettir.

Sünne Kazası'na iki sa'at mesafede kâi'n Leti Adası nâm-ı mahalde iki sa'at tûlunda ve iki sa'at 'arzında dört yüz elli üç bin üç yüz elli beş dönüm miri ormanı mevcut olup eşcârı meşe ve kızılıçık ve dişbudak

(Sayfa 126)

Ve ihlamur ve gürgen ve kara ağaç ve akça ağaç ve kavak ve sukûtdan 'ibaret olduğu Mahmudiye civarında Beştepe nâm-ı mahalde dahi altı bin dönüm miktarı orman mevcut olduğu Tolcı'dan Babadağı'na kadar altı sa'at mesafelik bir şose muntazam tarik mevcut olduğu Tolcı'dan Maçin'e kadar on iki sa'at mesafelik bir şose tarikine mevsim-i sayf da cedâ olunacağı

Vilayet Dahilinde Olan Nehirlerin 'Adedi Ve Esâmisi

TUNA NEHRİ

Tuna nehr-i cesimi Almanya hükümeti cenubiyesinde Badgıran Dukalığı'nın canibi cenubisinde vaki ' Kara Orman Dağları'ndan bina'en Vürenburg ve Bavyera ve Avusturya ve Macaristan kıtalarından ve Avrupa Osmaniye'den cereyan ederek Sünne ve Hızır İlyas vekili nâmiyle başlıca üç 'aded boğazdan Karadeniz'e karışır ki menba'ından mansıba kadar dört yüz sa'atten ziyade mesafe kat' eder mezkûrun sevhilinde pek çok şehir ve kasabalar var ise de meşhurları Avlom ve Ratizlon veya Save ve Avusturya'dan Besinç ve Viyana ve Macaristan'dan Virsburg ve Peşte ve memâlik-i Osmaniye'den dahi uğradığı mahaller Belgrad ve Vidin ve Lom ve Rahova ve Niğbolu ve Zıştovi ve Ruscuk ve Tutrakakan ve Silistre ve Hırsova ve Maçin ve Tulca ve Sünne kasabalarıdır.

Nehr-i mezkûre sağ ve sol sevhilinden karışan nehirlerin en başlıcaları Leş ve İzar Vein ve Ens ve Rabad ve Sava ve Morava ve Neis ve Seret

(Sayfa 127)

Ve Purut nehirleridir. Tuna Nehri memâlik-i Osmaniye ile eyaleti mümtazadan olan Eflak kıt'asına hattı fâsılıdır.

LOM NEHRİ

Ruşçuk Kasabası'nın üst tarafında Tuna Nehri'ne karışır bu nehir Hezargrad Kazası'nda Teke Mahallesi civarında Kazgan Pınarı'ndan ve mahâl-i sa'ireden toplanan sulardan teşekkül eder Tuna'ya gelinceye kadar üzerinde hayli değirmenler vardır bir arşun 'umkunda ve dört beş arşun vesa'atında bir deredir.

KAMÇI NEHRİ

Şumnu'ya bir sa'at mahalden cereyan eden menba'ı Osmanpazarı Kasabası'nda Çanak Karyesi'ndedir. Varna ile Fındıklı İskelesi arasında Karadeniz'e karışır.

VENİT NEHRİ

Orhaniye Kazası'nda Tütün Karyesi'nden bina'en ve Plevne Kazası derunundan cereyan ederek Niğbolu Kazası'nda Suyet Karyesi yanından Tuna'ya mansibe olur.

İŞKİR NEHRİ

Samakov'da Reble balkanından çıkar Tikyolu Kazası'nda Gigan karyesinde Tuna'ya karışır.

(sayfa 128)

ENHAR

DUNA NEHRİ

Varna'ya altı sa'at yerde Duna nâm-ı karyeden bina'en ve iki mahalde göller teşkil ederek Varna Kasabası yanında Karadeniz'e karışır. Mesba'alarında hayli değirmenler vardır. Mezkûr göller bir buçuk ve bir sa'at tûlunda ve yarım sa'at 'arzında ve on altı kulaç kadar 'umkundadır.

BATOVA NEHRİ

Nehr-i mezkûr Pazar Kazası'nda Şahinler Karyesi'nden bina'en ederek Balçık Limanı'ndan Karadeniz'e karışır. Üzerinde hayli değirmenler vardır.

TEVSİK NEHRİ

Nehr-i mezkûr Sırbistan'dan çıkıp Vidin Kazası'nda Rakotha-i sağır Karyesi'nin alt tarafında Tuna'ya karışır.

BERESİT NEHRİ

Nehr-i mezkûr Adliye kazasına tabi' Berikofça ve Şeşence ve Bünce ve Golmatova karyeleri civarında vaki' menba'larından teşkil ederek Vidin'in üst tarafında Tuna'ya karışır.

(Sayfa 129)

ENHÂR

VİDBOL NEHRİ

Nehr-i mezkûr Adliye Kazası'na tabi' İzor Karyesi'yle Rakotca-i kebir Karyesi beyninde vaki' balkandan çıkıp Vidin'in cihhet-i cenubisinden Tuna'ya dökülür. Bunlardan başka Nâzır mahallesi ve Akçâr ve İsevi Petro ve Iskomye nâmlarıyla dört nehir daha vardır ki Vidin Kazası'nda Tun'ya karışır.

Berkofça Kazası'nda dahi Sundereve August (?) veya Tuna nâmlarıyla büyücek dört nehir vardır ki Berkofça balkanından bina'en ile Tuna'ya cereyan eder.

Lom Kazası'nda dahi Lom ve Sirce nâmıyla iki nehir olup Belgradcık Kazası balkanından bina'en ederek Lom Kasabası kenarından Sirce Nehri Sire bekası içinden akıp Tuna'ya karışır.

İZENPOL NEHRİ

Nehr-i mezkûr İzenpol Kazası'ndan bina'en ve Şhirköyü ve Niş kasabaları ortasından cereyan ederek ve Lokoviçe ve Kolonya (?) dereleri dahi karışarak Niş'e iki sa'at mesafede Murada Nehri'ne karışıyor. Iskofça Kazası'nda Lemirazda ve Ebulasna ve Derince ve Bablanice ve Urdalice nâmlarıyla beş kadar nehir olup murafi'-ı müte'addidde Demorava nehrine karışır.

(Sayfa 130)	ENHÂR
	MORAVA NEHRİ
	Nehr-i mezkûr İvraniye Kazası'ndan çıkıp ve Niş ve Ürgüp kazaları beyninden geçip Sırbistan'a giderek oradan Tuna'ya mansıp olur.
	KARASU NEHRİ
	Nehr-i mezkûr Sofya Kazası'nda Gabnoş balkanından bina'en ve Dobnice ve Cuma ve Menlik ve Pedric ve Timurhisar kazalarından cereyan ile Siroz'a sekiz sa'at mesafede vaki' Çayağzı tabir olunur mahalde Akdeniz'e mansıp olur.
	MERİÇ NEHRİ
	Nehr-i mezkûr Samakov'a dört sa'at mesafede vaki' Çamkoru balkanından bina'en ve Samakov Kazası'yla Pazarcık ve Filibe kazalarından cereyan ile Edirne'de Arda Nehri'ne karışır Dobnice Kazası'nda dahi hat ve cerman Hamzabeyli nâmında üç nehir olup mezkûr Karasu Nehri'ne karışır. İzladi Kazası'ndan dahi Kozludere nâmıyla bir nehir cereyan edip ve menbaı' Filibe Kazası'nda Avradalan Karyesi'nde olup Pazarcık'ta Meriç Nehri'ne karışır.

(Sayfa 131)

ENHÂR

Orhaniye Kazası'nda dahi Küçük İskar namıyla bir nehir olup Etropol Nahiyesi'nden geçerek İvraca Kazası'nda Büyük İskar Nehri'ne karışır.

YANTORA NEHRİ

Nehr-i mezkûrun menbaı' Gabrova Kazası'nda Yantora Karyesi'nde olup Tırnova Kasabası'nın pişegâhından akarak Zıştovi Kazası'nda Novgorad Karyesi'nden Tuna'ya karışır.

USMANONEHRİ

Nehr-i mezkûrLofçaKazası'ndaToryan Karyesi civarında balkanından bina'en Lofça Kasabası içinden cereyan ederek Niğbolu Kasabası'nın üst tarafında Tuna'yakarışır.

ROSTER NEHRİ

Nehr-i mezkûr Servi Kazası'na tabi Yeni Karyesi civarında vaki' Foça balkanından bina'en ve Servi kaza ve kasabasından ve Nefs-i Tırnova Kazası'nın bazı karyeleri civarından cereyan ve Emrutlu Karyesi'nin alt tarafında Yantura Nehri'ne karışır.

(Sayfa 132)		TASHİH VE İLAVE	
Sahife		Rütbe	Nişan
36	İkinci Ordu-yu Hümayunu Müşir (?) Abdulkerim Nadir Paşa.		Birinci merci Osmani
	Vilayet-i Aşar Zehair-i Furuhtuna Me'mur Divan-ı Muhasebat A'zasından Mesrur Beyefendi	Sınıf-1 sanisi	
64	Adliye Kaymakamı Hulusi Efendi	Mütemeyyiz	
80	Köstence Kaymakamı Sait Efendi	Rabi'	
80	Köstence Naibi Vehbi Efendi	Müderresinden	
82	Sünne Naibi Emin Efendi	Müderresinden	
83	Ruşuk Belediye Re'isi Hacı Ahmet Efendi		
67	Sofya İdare Meclisi A'zası Selim Efendi		
00	Mehmet Bey Beşo Ağa Mişolışam Buradaham Efendi		
32	Vilayet Alay Beyliğiyle İdare Eminliği		
00	Ve Tulça ve Varna Tabur Ağalıkları Lağv Olunmuştur		
30	Dahili-i Vilayette Bulunan Hükümet Tarhanlıkları Dahi (?)		
80	Köstence Mal Müdürü Abdullah Efendi		
82	Sünne Mal Müdürü Hafız Recep Efendi		
88	Bireve Nahiyesi Müdürü Ali Şevket Efendi		

3. H.1289 TARİHLİ TUNÂ VİLÂYETİ SÂLNÂMESİ'NİN DEĞERLENDİRİLMESİ

3.1. MATERYAL VE YÖNTEM

İncelenen H.1289 tarihli Tuna Vilâyeti Sâlnamesi, Türk Tarih Kurumu Kütüphanesi Arşivinden temin edilmiştir. Tuna Vilâyetine ait ilki H.1285, sonuncusu H.1295 yılına ait olmak üzere on adet Vilâyet Salnamesi bulunmaktadır. Çalışmamıza konu olan sâlnâme, beşinci kez hazırlanan Tuna Vilâyeti Sâlnâmesidir. Osmanlı tarihi açısından kıymetli olan bu belgeden hareketle Tuna Vilâyetinin sosyal, ekonomik, kültürel alanlarında değerlendirme yapma imkânı bulunmuştur.

Bu çalışmayı hazırlarken çeşitli kaynaklardan yararlanılmış, transkrip yapılırken kelimelerin doğru okunuşlarını bulmak için Ferit Develioğlu'nun Osmanlıca- Türkçe Ansiklopedik Lûgat'ı, yer adlarının doğru teleffuzu için de Osmanlı Yer Adları Ansiklopedisi kullanılmıştır. Okunamayacak durumda olan kelimeler (?) şeklinde gösterilmiştir. Uzatma ve inceltme işaretleri için (^), Ayın harfi için (^), hemze harfi için (') işareti kullanılmıştır. Eserin orijinal sayfa numaraları da paragraf başlarında gösterilmiştir.

3.2. BULGULAR VE TARTIŞMA

3.2.1. H.1289 Tarihli Tunâ Vilâyeti Sâlnâmesi'nin Genel Değerlendirmesi

1289 tarihli Tuna Vilâyeti Sâlnâmesi, toplam 132 sayfadan oluşmaktadır. Tuna Vilâyetine ait beşinci kez toplanıp düzenlenen sâlnâmedir. Sayfa 15 de dâhil olmak üzere ilk 15 sayfa tarihler ve takvimlerden oluşmaktadır. Yıllar, aylar, günler, saatlar vb. karşılaştırmalar yapılmıştır. Günün, ayın, yılın belli dönemlerinde gerçekleşen iklimsel özellikler, ekim- dikim, hasat zamanları, Hıristiyan bayram günleri belirtilmiştir.

Sayfa 16' da meşhur tarihlerin iki kısımda belirtileceği vurgulanmıştır. Yani sayfa 17 ve 18'de Hz. Muhammed'in hicretinden önceki olayları ve peygamberlere ait tarihler verilmişken, 19. sayfadan 25'e kadar hicretten sonraki gerçekleşen önemli olaylar yıllarıyla beraber verilmiştir.

Sayfa 26'den 29'a kadar Sultan Osman Gazi'den itibaren Osmanlı padişahlarının doğum ve tahta çıkış tarihleri, saltanat süreleri, ölüm tarihleri, defnoldukları yerler tablolar halinde verilmiştir. Tablonun sonunda dönemin padişahı Sultan Abdülaziz

Han'ın 1277 senesi Zihiccenin 17. Salı günü saltanatı ve hilafeti devraldığını belirtilmiş padişahın saltanatının devamı için dua edilmiştir.

Sayfa 30' da Ahmed Paşa Vilayeti'ndenki büyük ve küçük resmi makamlarda bulunan memurların isim, rütbe ve nişanlarından bahsedilmiştir. Sayfa 31' de vilayet idre meclisinde görev alan kişilerin rütbe ve nişanlarından bahsedilmiştir. Sayfa 32'de vilayette bulunan istinaf ve ticaret divanında görev alan memurların isim, rütbe ve nişanlarına yer verilmiştir.

Sayfa 33'te zabtiyye alay meclisi, muhacir komisyonu ve vilayet matbaası üyelerinin isim, rütbe ve nişanlarına yer verilmiştir. 34. Sayfada Tuna sahili vergi nezaretinde çalışan görevlilerin isim ve rütbelerine yer verilmiştir. Sayfa 35'te idare-i mezkuredeki vapur ve zabitanın isimleri açıklanmıştır.

Sayfa 36-39 arasında ordu meclis üyeleri, tahrirat kalemi, jurnal kalemi, ruznamçe kalemi, evrak odası çalışanlarının isimlerine ayrılmıştır.

40. sayfada Tuna tersanelerinde çalışanların isim, rütbe ve nişanlarına, 41. Sayfada ecnebi memurları ve konsoloshane çalışanlarına ait bilgiler yer almaktadır. 42. Sayfada Varna demiryolu kumpanyası ve Rusçuk istasyonu idaresinde yer alan kişilerin isimlerine yer verilmiştir.

Sayfa 43'ten 56'ya kadar Rusçuk Sancağı ve kazalarındaki belediye, dava ve idare meclisleri, menafi sandıkları, tahrir-i emlak komisyonu, telgraf ve posta memurlarının isim, rütbe ve nişanlarına yer verilmiştir.

57- 66 sayfaları arasında Vidin Sancağı ve kazalarındaki belediye, dava ve idare meclisleri, menafi sandıkları, tahrir-i emlak komisyonu, telgraf ve posta memurlarının isim, rütbe ve nişanlarına yer verilmiştir.

67 – 76 arasında Sofya Sancağı ve kazalarındaki belediye, dava ve idare meclisleri, menafi sandıkları, tahrir-i emlak komisyonu, telgraf ve posta memurlarının isim, rütbe ve nişanlarına yer verilmiştir.

77- 86 sayfaları arasında Tulça Sancağı ve kazalarındaki belediye, dava ve idare meclisleri, menafi sandıkları, tahrir-i emlak komisyonu, telgraf ve posta memurlarının isim, rütbe ve nişanlarına yer verilmiştir.

Sayfa 87- 92 arasında Tırnovi Sancağı ve kazalarındaki belediye, dava ve idare meclisleri, menafi sandıkları, tahrir-i emlak komisyonu, telgraf ve posta memurlarının isim, rütbe ve nişanlarına yer verilmiştir.

93- 101 sayfaları arasında Varna Sancağı ve kazalarındaki belediye, dava ve idare meclisleri, menafi sandıkları, tahrir-i emlak komisyonu, telgraf ve posta memurlarının isim, rütbe ve nişanlarına yer verilmiştir

Sayfa 102'de vilâyet dâhilinde bulunan nahiyelerin ve kazaların isimlerinin yer aldığı bir tablo vardır. Sayfa 103-104'te vilâyet dâhilinde bulunan mutasarrıflıkların sayısına ve isimlerine yer veren bir tablo vardır.

105. sayfada vilayetin menafi sandıkları sermayesi, 106. Sayfada vilayetin eytam sandıkları sermayesi detaylı olarak verilmiştir. 107. Sayfada vilayette görev alan askeri personelin sayısına yer verilmiştir.

Sayfa 108-113 arasında Rusçuk, Vidin, Sofya, Tulça, Tırnovi ve Varna sancaklarındaki toplam mağaza, hane, dükkân, kilise, kahvehane, su değirmeni fabrika, tophane tersane, ıslahhane, mektep, medrese, cami, hastahane, telgraf ve postahane, koğuş, karakol ve nezarethane sayıları cetvelde verilmiştir.

Sayfa 114'ten 131'in sonuna kadar vilâyet dâhilindeki demiryolları, şose yollar, maden yatakları, ticaret, orman ve nehirler hakkında bilgiler mevcuttur.

132. sayfada ise düzeltme kısmı yer almaktadır.

3.2.1.1. H. 1289 Tarihli Tuna Vilâyet Sâlnâmesi'ne Göre İdarî Yapi ve Ordu

Sözlükte hakanın oturduğu şehir, otağının kurulduğu yer" anlamına gelen Türkçe ordu (orda) kelimesinin karşılığı Arapça'da ceyš, cünd, asker, hamis ve Farsça'da leşkerdir. Bunlardan cünd ve ceyš savaşmak için bir araya gelen insan topluluğu ve yardımcıları", asker kelimesi de "bir araya gelmek, toplanmak" demektir; bundan türeyen muasker "ordugâh, askeri üs" anlamındadır. Beş kısma ayrılması dolayısıyla verilen hamis ismi aynı zamanda ordunun seyrüsefer halindeki düzenini ifade eder. Araplar'da bu beşli düzende ordunun merkezinde başkumandanla onun muhafız kıtası bulunur ve bu kısım kabul-ceyš, merkezin sağında yer alan birliklere meymene, solundaki birliklere meysere, önde bulunan zırhlı süvarilerden oluşan birliklere talia, mukaddeme, nezire, pişd; arkadaki birliklere sakatü'lceyš ve muahhira adları verilirdi(Terzi 2007:357).

Orduyu önemli kılan iç ve dış güvenliğin sağlanmasında üstlendiği görevlerdir. Bu görev; yurdun bağımsızlık ve bütünlüğünün korunmasıdır. Dış güvenliği sağlamanın ve düşmanca davrananların caydırmanın yolu “milli gücün” yüksek olmasına bağlıdır. Milli güç, ordunun da öncelikli ilgi alanına girer.

Osmanlı Devleti, jeo stratejik önemi büyük bir yerde kurulmuştu. Bu durum dış tehdidi de artırmakta ve ordunun daha güçlü olmasını zorunlu kılmaktaydı. Ordu mensuplarının iyi seçilmiş, iyi eğitilmiş olması gerekiyordu. Türk ordusu çok eski bir kurumdur. Ordumuz, M.Ö. 209 yılında Hun İmparatoru Mete tarafından kurulmuştu. Batıda askerlik, para karşılığında yapılan bir işken, Türklerde askerlik yapmak vatana karşı borç olarak algılanırdı. Eli silah tutan herkes asker sayılırdı.

Ordunun bir devletin varlığını devam ettirmesindeki en büyük unsur olduğunu bilen Osmanlı Devleti, kuruluştan itibaren devlet içerisinde ordu teşkilatı üzerinde önemle durmuş, ordu mensuplarını büyük bir titizlikle seçip yetiştirmiştir. Gerek merkezde gerekse de taşrada askeri ve idari örgütlenmeye gidilmiş, birçok memuriyetlik makamı oluşturularak buralara yetkililer tayin edilmiştir. Bu duruma örnek olarak Tuna Vilayeti'ne bakacak olursak; Tuna vilayet erkânında defterdar, mektupçu, idare-i nehriyye reisi, divan-ı istinaf ve ticaret reisi, tahrir-i emlak mümeyyizi, orman müftüsü, ıslahhaneler nazırı, vilayet tercümanı, vilayet tercüman muavini, muhacir komisyon reisi, kâtip bulunmaktadır.

Vilayetin muhasebe kaleminde mümeyyizler, mukayyedler, evrak-ı sahiha memuru, muhasebe kalemi şubesinde mal kalemi, sandık emini ve üye vardır.

Vilayetin mektub-i kalemi mümeyyizi, müsevvidi, mübeyyizi, her müsevvidin de refiki ve şakirdi vardır. Mektubi kalemine bağlı evrak odasının müdürü, beş aded üyesi vardır(Salname 1289: 32).

Vilayetin zabtiyye alay meclisi reisi, alay beyi tabur ağası, iki aded süvari bölük ağası, piyade bölük ağası muavini, süvari bölük ağası muavini, idare emini ve muavini vardır. Muhacir komisyonu reisi, azası, sandık emini, muhasebe kâtibi vardır.

Vilayet matbaa müdürü, litografyacısı, matbaa-i umur-u hesabiyye katibi Bulgarca mütercimi, Bulgarca mütercimi, Türkçe baş mürettebi, muavini, litografyacı muavini vardır. Bulgarca baş mürettebi dört adeddir. Matbaanın makinecisi, iki aded de muavini vardır(Salname 1289: 33).

Tuna sevahili rüsumat idaresi nazırı, muhasebe baş katibi, tahrirat baş katibi, Rusçuk idare sandık emini ve üç nefer-i mukayyedi vardır.

Nehir idare heyeti reisi, muhasebeci, refiki, sandık emini, fabrika memurları, şube memuru kazancı ustası, demirci ustası, mühendis, marangoz, mübaya ve anbar memuru ve anbar kâtibi vardır(Salname 1289: 34).

Ordu-yu hümayun meclis heyeti reisi, erkan-ı harb reisi, redif kumandanı, ser tabib, muhasebeci ve baş katip vardır. Ordu-yu hümayun erkanı; Vidin Fırkası kumandanı, Niş Fırkası kumandanı, Rusçuk Fırkası kumandanı, topçu, piyade, topçu mualliminden oluşmaktadır(Salname 1289:36).

Ordu-yu hümayun tahrirat kalemi üyelerine baktığımızda; tahrirat müdürü ve nefer-i muvazzaf mülazımı vardır. Ordu-yu hümayun meclis kaleminde; başkâtib ve üç aded de nefer-i muvazzaf mülazımı vardır. Nizamiye müdürü ve üç aded nefer-i muvazzaf mülazımı vardır.

Jurnal Kalemi müdürü bir aded, dört aded nefer-i muvazzaf mülazımı vardır. Redif müdürüne bağlı bir aded de nefer-i muvazzaf mülazımı vardır. Nüfus kalemi başkâtibi bir aded, ruznamçe kaleminin iki ve nüfus kaleminin üç nefer-i muvazzaf mülazımı vardır(Sayfa 1289: 37).

Erkan-ı harb zabitanında kaymakam, Binbaşı, beş aded de üye vardır. Yaveran-ı müşirin binbaşısı ve iki aded de yüzbaşısı vardır. Yaveran meclisinde ise iki aded üye vardır.

Merkez ordu-yu hümayun hastanesi memuriyet-i sıhhiyede miralay, tabib-i evvel, kaymakam, tabib-i sani, tabib kolağaları, ordu eczacıbaşı, hastahane eczacıbaşısı vardır. Hastahane idare heyetine baktığımızda; hastahane müdürü, baş katib, katib-i sani ve katib-i salis vardır.

Kala-i hakaniyye zabitanı miralay kaymakamı alay emini, alay katibi, Şumnu Kalesi'nde Binbaşı, Varna Kalesi'nde Binbaşı, Silistre Kalesi'nde Binbaşı, Vidin Kalesi'nde binbaşı görevinde bulunmaktadır(Salname 1289: 38).

Redif birinci alay zabitanlığında bir aded miralay, bir aded alay kâtibi, dört aded de binbaşı görev yapmaktadır. Redif üçüncü alay zabitanlığında bir aded miralay, iki aded de binbaşı vardır.

Evrak odası müdürünün muavini vardır. İrsalat ve istilamat müdürü ayrıca sevk memurluğu işin yürütmektedir. Müteferrika anbar memuru, alay emini ve iki adet mülazımı evvel-i vardır. Erzak komisyonu reisi ve azası vardır(Salname 1289: 39).

Zırhlı fethülislam süvarisi bir aded, çerçicisi bir aded, zırhlı böğürtlen süvarisi bir aded, çerçicisi bir aded, zırhlı Semendire süvarisi bir aded, çerçicisi bir aded, müsteka-i Kili süvarisi bir aded, müsteka-i Sünne süvarisi bir aded, müsteka-i Hızırilyas süvarisi bir adeddir(Salname 1289:40).

Ecnebi memurlara bakacak olursak; Rusya'nın ceneral konsolosu, Avusturya ve Macaristan'ın ceneral konsolosu, İngiltere'nin konsolosu, Fransa'nın konsolosu, Almanya-i müttelik-i şemsi'nin konsolosu, İtalya'nın konsolosu, Belçika'nın konsolosu, Flemenk'in konsolosu, Amerika'nın ve İspanya'nın konsolos vekili vardır(Salname 1289:4).

Rusçuk sancağı liva memurlarına bakacak olursak müftüsü, aşar memuru, evkaf muhasebecisi, defter-i hakani memuru vardır. Evkaf muhasebe kaleminde muhasebe katibi, tahrirat katibi, mukayyedi vardır. Dava meclisinde reis, aza, kâtip vardır. Belediye daire meclisinde reis, muavini ve azası vardır.

Tahrir komisyonunda üye, tahrir-i emlak ser tabibi, vukuat katibi, senedat ve ilamat katibi, mizan-ı umumi mülhakat katibi, defterci, nüfus nazırı ve pasaport memuru vardır(Salname 1289:43). Rusçuk sancağı arazi kalemine baktığımızda katib-i evvel-i ,katib-i sanisinin ve kaza tapu kâtibinin olduğunu görüyoruz(Salname 1289: 44).

Salnamenin ilk 44 Sayfasını incelediğimizde görüldüğü üzere vilayetin idare meclisini Müslimler ve Gayrî Müslimler birlikte yönetmişlerdir. Her kaza,sancak, kasaba ve köyde devletin yöneticileri görev alarak asayiş ve idareyi sağlamışlardır.

3.2.1.2. H. 1289 Tarihli Tuna Vilayet Salnâmesi'ne Göre Matbaa, Posta ve Haberleşme

1289 tarihli Tuna Vilayet Salnamesi'ne göre bölgedeki matbaa, posta ve haberleşmeyi değerlendirmeden önce bu kavramların neleri ifade ettiğine kısaca değinmek yerinde olacaktır.

Matbaa, Sert bir basmakalibının izini daha yumuşak bir maddenin üzerine baskıyla çıkarma esasına dayanan tab' etme/ basım sanatının tarihi oldukça eskilere dayanır.

Kâğıt üzerine ilk baskı örnekleri Çin'de ortaya çıkar. Burada 600 yılına doğru "blok kitap" basımı yapılmaya başlanmış, bunu Japonya ve Kore takip etmiştir. Uygur Türkleri'nin IX. yüzyıldan itibaren Çin modeline örnek teşkil eden ağaç harflerle baskı yaptıkları bilinmektedir. Kâğıt imali işinin Doğu'dan Batı'ya yayılması sonucunda Avrupa'da ağaç kalıplarla basım yapma teknikleri benimsenmiş, tek tek sayfalar basılmış, blok kitaplar da bunlardan türemiştir. Müteharrik basımın ilk olarak Almanya'da Mainz şehrinde Johann Gutenberg tarafından 1440 yılında gerçekleştirildiği kabul edilir. 1454-1455 yıllarında Mainz'de madeni harflerle baskı yapan matbaada basılan ilk kitaplara ait örnekler bugüne ulaşmıştır. Avrupa'da XV. yüzyılda ortaya çıkan matbaa, asrın sonlarına doğru Osmanlı Devleti'ne iltica eden İspanyol Yahudileri tarafından İstanbul'a getirilmiş, bunu Rum ve Ermeniler'in kendi matbaalarını kurmaları takip etmiş, 1727'de de ilk Türk matbaası açılmıştır.

Matbaanın Avrupa'da siyasi ve dini parçalanmanın bir mücadele silahı olarak devreye girmesi, kısa zamanda önem kazanıp yaygınlaşmasına yol açmıştır. Osmanlı Devleti'nde ise gayri müslim matbaaları özellikle din konulu eserlere ağırlık vermiş ve genelde eğitim amacı taşımaktan öteye geçmemiştir.

İstanbul, ağır bir gelişme hızı göstermiş olmakla beraber XVII. yüzyıla kadar giderek artan bir etkinlikle Yahudi matbaacılığının Venedik ve Amsterdam yanında önde gelen merkezlerinden biri haline gelmiştir. Kurulan ilk matbaanın yeri belli olmamakla birlikte 1573'te İstanbul'a gelen Stephan Gerlach, Sokullu Mehmed Paşa'nın Kadırga 'daki sarayına inen yol üzerinde böyle bir matbaanın varlığına işaret eder. Sabatay Sevi hareketi basım işlerini olumsuz etkilemiş ve 1683-1710 yılları arasında İstanbul'da ve 1655-1695 yıllarında Selanik'te kitap basılmamıştır. XIX. yüzyıla gelinceye kadar İstanbul Yahudi matbaacılığının merkezi olarak kalmış ve burada 800 kalem eser basılmıştır. Daha sonraki tarihlerde Selanik öne çıkmaya başlamıştır.

İstanbul'da ilk Ermeni matbaası 1567'de açılmış ve kısa zamanda Yahudi matbaasıyla kıyaslanacak derecede etkin bir yayım hayatı yaşanmıştır. İlk matbaanın kurucusu olan Tokatlı Apkar matbaacılığı İtalya'da öğrenmiş, İstanbul'a döndüğünde gerekli malzemeyi beraberinde getirmiş, Surp Nigoğayos Kilisesi'nde ilk matbaayı açmıştı. 1567-1569 yıllarında burada dil bilgisi, takvim ve ayın kitaplarından oluşmak üzere beş eser basılmıştı.

İstanbul'da ilk Rum matbaası kiliseler arasındaki mücadeleden bir aracı olarak kurulmuş ve matbaacılık faaliyetine Londra'da başlayan Nicodemus Metaxas tarafından 1627'de açılmıştır. Beyoğlu'nda faaliyete geçen bu matbaanın bastığı ilk eser Museviler Aleyhine Bir Risale adını taşır. Matbaa 1628'de Cizvitler'in baskısıyla kapanır.

İbrahim Müteferrika'dan önce Türk matbaasının işletmeye açılması için yabancıların çeşitli girişimlerde bulunduğu temas eden kayıtlar mevcut olmakla beraber bunların sıhhatini tam olarak tahkik etmek mümkün değildir. Öncelikle Venedik kanalıyla güzel hurufatlı bir matbaa takımının getirilmiş olduğu, aynı şekilde başka bir denemeye bir İngiliz girişimci tarafından teşebbüs edildiği, herikisinde de malzemelerin müsadere edilerek denize atıldığı, yalnızca İngiliz'in zararının ödendiği, matbaa getirmek isteyen bir mühtedinin ise idam edildiği, IV. Mehmed zamanında (1648- 1687) yapılan girişimin ulemanın müstensihlerin geçim sıkıntısına düşecekleri uyarısı üzerine sonuçsuz kaldığı, diğer bir teşebbüsün de sadrazam tarafından önlendiği gibi bilgiler bu anlamdadır.

İlk Türk matbaasının 1727'de açılmasının genelde bir gecikme olarak değerlendirilmiş olmasının, mevcut okuryazar kitlesi ve medrese talebelerinin gerekli kitaplarla yeterince donatılmış olması, matbaanın açılmasından sonra basılan eserlerin ve satış miktarlarının sayısal verileri karşısında geçerli bir dayanağı yoktur. Bu gecikmeye, hayatlarını eser çoğaltmakla kazanan müstensihlerin karşı çıkmasının sebep olduğu iddiası da tahmine dayalı bir yakıştırmadan öteye geçmez. Böyle olmuş olsa dahi bu, matbaaya karşı Avrupa'da da aynı kaygılardan hareketle belirli tepkilerin oluştuğu göz önüne alındığında ağırlığını kaybeder. Nitekim Paris'te 6000 müstensih ve kitap ressamı matbaaya şeytani bir sanat olarak karşı çıktığında işlerini kaybetme endişesinden hareket etmekteydi. XVIII. yüzyılda Osmanlı topraklarında 80.000 müstensihin bulunduğu, yine Marsigli'yi kaynak göstererek sayıyı 90.000 olarak veren Danişmend, Jale Baysal ise bunu yalnızca İstanbul'da çalışan müstensihlerin sayısı olarak verirken hataya düşer.

Ulemanın matbaaya karşı çıkararak gecikmenin bir etkeni olduğu iddiasının da kabul edilir bir tarafı yoktur. Basılan eserlerde matbaaya meşruiyet kazandırmak amacıyla şeyhülislamın fetva vermesi ve önde gelen ulemanın takrizler yazarak bu işi desteklediğini göstermesi dışında İbrahim Müteferrika'dan sonra matbaanın işletmesini üstlenenlerin kadılıklarda bulunmuş ilmiye mensuplarından oldukları ve kitapların basıma hazırlanması yanın da tashihlerinin de ulemadan oluşan heyetler tarafından yerine getirildiği gerçeği göz ardı edilmiş görünmektedir(Beydilli 2003: 105-108).

Berid; İslam devletlerinde istihbarat ve posta teşkilatına verilen ad. Kelimenin aslı hakkında değişik görüşler vardır. Latince "posta hayvanı" manasındaki veredustan geldiğini iddia edenler bulunduğu gibi Arapça olduğunu veya Farsça "kesik kuyruklu" anlamına gelen büride-dümden alındığını söyleyenler de vardır. Zira İranlılar diğer hayvanlardan kolayca ayırt edebilmek için posta hizmetindeki hayvanların kuyruklarını keserlerdi. Berid kelimesi "süvari, postacı, elçi, ulak, iki posta menzili arasındaki mesafe, postaya verilen yazılar ve dosyalar, resmi işlerle ilgili posta" gibi çeşitli manalarda kullanılmıştır. Berid teşkilatı Sasaniler ve Bizans'ta olduğu gibi Cahiliye devrinde Araplar'da da mevcuttu. Berid teşkilatının menzil adı altında biraz farklı şekilde kurulduğu Osmanlılar'da posta görevlilerine ulak veya tatar denirdi. XIX. yüzyılda İslam toplulukları posta sistemine geçmişler ve bu sistemi ilk uygulayan devlet II. Mahmud zamanında Osmanlı imparatorluğu olmuştur. Bu yeni haberleşme teknikleri zamanla diğer İslam devletlerine de geçmiştir(Harekât 1992: 498,500).

Menzil; Osmanlı Devleti'nde resmi haberleşmeyi sağlayan posta teşkilatı ve ordunun konaklama noktaları için kullanılan bir terim.

Sözlükte "inmek, konaklamak, misafir olmak" anlamındaki nüzul kökünden türemiş bir mekân ismi olan menzil "ev, konak; iki konak arası, bir konak yol; posta ve posta tatarları beygirlerinin bulunduğu mahal" manalarma gelir. Osmanlı Devleti'nde daha çok resmi haberleşmeyi sağlayan posta teşkilatını ifade eder. Ulakların, postacıların bulunduğu yere çaparhane de denmiş ve bu tabir Farsça'ya geçerek "postahane" karşılığında kullanılmıştır. Ortaçağ İslam ve Türk devletlerinde berid, Moğollar ve İlhanlılar'da yam adı altında görülen haberleşme teşkilatı, Osmanlı Devleti'nde her ikisinden de faydalanılmak suretiyle tesis edilmiş olan menzil teşkilatı ile yürütülmüştür.

Osmanlı Devleti'nde haberleşme ilk önce ulaklarla ve ulak hükmü yoluyla sağlanıyordu. Ulaklar ihtiyaçları halinde hayvanlara el koyabilir, geçtikleri yerlerde hayvanlarının ve kendilerinin iâşesi temin edilirdi. Hareket serbestliği olan ulakların ellerindeki ulak hükmünü kullanarak halka eziyet etmeleri üzerine Kanuni Sultan Süleyman döneminde 946'da (1539) Veziriazam Lutfi Paşa menzil sistemini yeni baştan teşkilatlandırdı. Belirli noktalarda menzil adıyla konaklama istasyonları kurulup çevre ahali de menzilci tayin edilerek yeni bir haberleşme sistemi oluşturuldu. Ülkenin her tarafına ulaşan yolların merkezi İstanbul olup Anadolu ve Rumeli yönlerinde üç anakola ayrılırdı. Bu ana kollar da birbirine tali yollarla bağlanırdı.

Devlet tarafından bir yerin menzil tayin edilebilmesi için normal zamanlarda ulakların sıkıntı çekmemesi ve seri haberleşmeyi önleyecek derecede iki menzil arasının birbirine uzak mesafede bulunması rol oynardı. Ayrıca sefer esnasında ordunun dinlenmesi ve iâşe akışının kolayca yapılabilmesi, menzil noktalarının tesbitinde belirleyici olurdu. Konaklama noktaları birbirine eşit uzaklıklarda olmayıp her bir menzil coğrafi şartlara, emniyetin ve menzil ihtiyaçlarının sağlanabileceği yerlere göre değişik mesafelerde kurulmuştu. Menziller, ana ve tali yollar üzerinde haberin çabucak yerine ulaştırılabilmesi için üç saatten yirmi sekiz saate kadar olan mesafelerde tesis edilmiştir. Doğrudan menzil tayin edilmeyen, fakat ulakların uğramak zorunda kaldıkları mahallerde ahalinin ulağın ihtiyacını karşılamak zorunluluğu vardı.

Menziller, başlangıçta eyaletlerin durumu ile serhadlerde elde edilen bilgileri devlet merkezine bildirmek ve hükümetin emirlerini gereken yerlere ulaştırmak için kurulmuştu. Daha sonraları ordunun sefer esnasında iâşesinin temini, özel haberleşmeler, şehirlerarasında irtibatın ve nakliyenin sağlanması gibi amaçlara da yönelmiştir.

Fonksiyonları içerisinde en önemlisi askeri gaye için kullanılmaları olan menziller ordunun sevki ve iâşesinin temini gibi konularda önemli rol oynamıştır. Sürekli savaş halinde bulunan Osmanlı Devleti'nde menziller, orduların yiyeceğinin temini hususunu ana unsur olduğu gibi merkezle olan haberleşmenin sağlanmasında da önemli bir yere sahiptir. Osmanlı ordusu sefere çıkmadan önce konaklayacağı yerler tesbit edilir ve oraların kadılarına gönderilen emirle belirtilen malzeme ve yiyeceklerin menzillere getirilmesi istenirdi. Ancak ordunun sefer esnasında kullandığı yol ve konaklar la ana yollar üzerindeki menziller genelde birbirinden farklı olurdu. Bunda büyük ihtimalle haberleşme menzillerinin çoğunlukla yerleşim alanlarında bulunması, bu yerleşim yerlerinin gerek su bakımından gerekse coğrafi yönden büyük orduların konaklamasına müsait olmaması rol oynamıştır.

Yabancı devlet elçileri Osmanlı ülkesine girdikten sonra menzillerde konaklayabilirlerdi. Bu durumda masraflar devlet tarafından ödenirdi. Osmanlı elçilerinin yabancı ülkelere gidişinde de menzillerdeki giderleri menzilciler tarafından karşılanır ve bu masraflar menzilcilerin vergilerinden düşülürdü. Devlet ileri gelenleri ve devlet tarafından bir görevle gönderilen memurlar da menzillerden yararlanırdı. Zaman zaman menziller özel haberleşmeler için kullanılmış olsa da aslında bu yasaktı. Sivil haberleşme genellikle kervanlar aracılığıyla gerçekleştirilirdi.

Menziller defterdarlık kalemlerinden mevkufat kalemünde yer alan menzil halifeliliğine bağlı idi. Bütün menzillerin denetimi ve mali sorumluluğu menzil halifeliliğine aitti. Menzillerle ilgili meseleler mevkufat defterlerine bakılarak karara bağlanır ve ona göre hareket edilirdi.

Bir yerin menzil olup olmaması, kaç beygiri bulunması gerektiği, menzilci tayin edilen ahalinin mükellefiyetleri mevkufat defterlerine kaydedilmişti. Buraların sevk ve idaresi menzil emini adı verilen görevli tarafından yapılırdı. Menzil eminleri menzilin bulunduğu kazanın ayan, kadısı veya naibi, bazan da kale muhafızlarının arzı ve merkezin tasdikiyle tayin edilirdi. Menzilci sayısı ihtiyaca göre birden fazla olabilirdi. Bazı menzillerde ise menzilin bulunduğu köy veya kasaba ahatisi doğrudan menzilci olmuştur. Menzilci tayin edilen ahali hizmetlerine karşılık avarız ve nüzül vergilerinden muaf tutulurdu. Bunlara menzilkeş" (menzili çekip çeviren) veya "menzilci" adı verilirdi. Menzillerde menzil emininin yanı sıra menzil kethüdası, ahır kethüdası, seyis, odacı, sürücü, aşçı gibi hizmetliler de bulunurdu(Halaçoğlu 2004: 159-160).

Bu bilgiler ışığında 1289 tarihli salnamemizi değerlendirecek olursak; Tuna vilayet matbaasında müdür, litografyacı, Bulgarca mütercimi, Türkçe baş mürettebi, matbaa-i umur-ı hesabiyeye kâtib, Bulgarca mütercim muavini, litografyacı muavini, Bulgarca baş müretteb, matbaanın makinecisi ve muavini vardır(Salname 1289: 33).

Tuna cihheti telgraf ve posta idaresinde müfettiş, müdür, muhabere baş memuru, ikinci muhabere memuru, üçüncü muhabere memuru görev almıştır.

Lisan-ı ecnebiyye muhaberet müdürü, mukabele memuru, baş muhabere memuru ikinci muhabere memuru, üçüncü muhabere memuru ve Tuna cihheti telgraf makinisti vardır(Salname 1289: 45).

Ruşçuk Sancağı'na bağlı Silistre Kazası'nda telgraf müdürü ve üyeleri varken(Salname 1289: 47), Rusçuk Sancağı'na bağlı Şumnu Kazası'nda telgraf ve posta müdürü vardır. Yenipazar Nahiyesi'nde müdür, kâtib, 341 aded de neferat vardır(Salname 1289: 48). Rusçuk Sancağı Hezargrad Kazası'nda telgraf müdürü ve 324 aded de neferatı vardır(Salname 1289: 50).

Ruşçuk Sancağı Zıştovi Kazası telgraf müdürü, muavini (Salname 1289: 51), Rusçuk Sancağı Niğbolu Kazası telgraf memuru(Salname 1289: 52), Rusçuk Sancağı Plevne Kazası

telgraf ve posta müdürü, muhabere memuru(Salname 1289: 53) ve Rusçuk Sancağı Cami-i Atik Kazası telgraf ve posta memuru mevcuttur(Salname 1289: 55).

Vidin Sancağı telgraf müdürü, azaları(Salname 1289: 59), Vidin Sancağı Berkofça Kazası telgraf memuru, muhabere memuru(Salname 1289: 60), Vidin Sancağı Lom Kazası telgraf müdürü, muhabere memuru(Salname 1289: 62), Vidin Sancağı Rahova Kazası posta memuru, telgraf müdürü(Salname 1289: 63), Vidin Sancağı Adliye telgraf memuru(Salname 1289: 64), Vidin Sancağı İvraca Kazası telgraf müdürü(Salname 1289: 65) ve Vidin Sancağı Belgradçık Kazası telgraf müdürü(Salname 1289: 66) bölgede yer alan görevlilerdendir.

Sofya Sancağı'nda telgraf ve posta müdürü, muhabere memuru 3 adeddendir(Salname 1289: 69). Sofya Sancağı Köstendil Kazası'nda telgraf ve posta memuru mevcuttur(Salname 1289: 70). Sofya Sancağı Samakov Kazası'nda da telgraf ve posta memuru vardır(Salname 1289: 71). Sofya Sancağı Dobnice Kazası'nda telgraf ve posta memuru vardır(Salname 1289: 72).Sofya Sancağı Orhaniye Kazası'nda telgraf müdürü(Salname 1289: 75), Sofya Sancağı Cuma Kazası'nda da telgraf ve posta memuru mevcuttur(Salname 1289:76).

Tulca Sancağı'nda telgraf müdürü, Türkçe muhabere memuru, Fransız muhabere memuru(Salname 1289: 78),telgraf memuru(Salname 1289: 79) vardır. Tulca Sancağı telgrafhane dairesi müdürü, Türkçe muhabere memuru, ecnebi muhabere memuru, memleket tabibi(Salname 1289: 80) vardır. Tulca Sancağı'na bağlı Sünne Kazası'nda telgraf Türkçe müdürü ve Fransızca müdürü vardır(Salname 1289: 83). Tulca Sancağı'na bağlı Maçın Kazası'nda telgraf memuru vardır(Salname 1289:84). Tulca Sancağı'na bağlı Babadağı Kazası'nda telgraf memuru vardır(Salname 1289: 85). Tulca Sancağı'na bağlı Hırsova Kazası'nda da telgraf memuru bulunmaktadır(Salname 1289: 86).

Tırnovi Sancağı'nda telgraf müdürü, muhabere memuru, Fransız muhabere memuru vardır(Salname 1289: 88). Tırnovi Sancağı'na bağlı Lofça Kazası'nda telgraf müdürü(Salname 1289: 89), Tırnovi Sancağı'na bağlı Osmanpazarı Kazası Kazgan Nahiyesi'nde telgraf müdürü(Salname 1289: 90).Tırnovi Sancağı'na bağlı Servi Kazası'nda telgraf müdürü(Salname 1289: 91) ve Tırnovi Sancağı Gabrova Kazası'nda da telgraf müdürü (Salname 1289: 92) bulunmaktadır.

Varna Sancağı telgraf memurlarına bakacak olursak müdür, ser muhabere memuru, muhabere memuru, posta kâtibi, Fransızca baş muhabere memuru, muhabere memuru vardır(Salname 1289: 95). Varna Sancağı'na bağlı Balçık Kazası'nda telgraf

müdürü, muhabere memuru vardır(Salname 1289: 99). Varna Sancağı'na bağlı Hacıoğlu Pazarcığı Kazası'nda telgraf müdürü mevcuttur(Salname 1289: 100).

Verilen bu bilgilerden hareketle Tuna Vilayeti'ndeki tüm kaza ve kasabalarda çeşitli kadrolar oluşturulması, devletin iletişime büyük önem verdiğini göstermektedir. Vilâyetin matbaası ekip ve araç bakımından donanımlıdır. Bulgarca ve Türkçe yayın yapıldığı anlaşılmaktadır. Mütercimim olması çeşitli dillerde çeviri yapıldığını göstermektedir.

3.2.1.3. H. 1289 Tarihli Tuna Vilayet Salnamesi'ne Göre İslahane ve Mektepler

1289 tarihli Tuna Vilayet Salnamesi'nin mekteplerini değerlendirmeden önce kısaca mekteplerden bahsedecek olursak; İslâm dininin yayılmaya başladığı yıllarda halk arasında okuma-yazma oranının çok düşük olması ve dini ve siyasi sistemin birlikte getirdiği ihtiyaçlar, okuma yazmayı teşvik ederek, mekteplerin doğmasına neden olmuştur. İslâm dininin kadın ve erkek herkesi ilim tahsiline mecbur tutması, anne ve babalara çocuklarını okutma mükellefiyeti yükliyordu. Ayet ve hadislerle teyit olunan bu mükellefiyet dolayısıyla hemen her cami yanında bir mektep yaptırılmıştır.

Sıbyan mekteplerine “mekteb” veya “küttab”, yoksul çocuklar için açılanlara da “küttab-ı sebil” veya “mekteb-i sebil” de deniyordu. Selçuklular ve öteki İslâm ülkelerinden alınan bu okullara aynı zamanda “darü'ttâlim”, “mektephane”, “muallimhane” veya “Dâr-ülilm” de deniyordu. Küttab veya mekteb, “yazı öğretilen yer” anlamına gelmektedir(Aydemir 2009: 63).

Beş altı yaşındaki kız ve erkek çocuklara "Sabi" dendiği gibi, bunları okutmak için açılmış ilk tahsil müesseselerine de "Sıbyan Mektebi" denmiştir. Sıbyan mektepleri her mahallede bir tane bulunduğu için halk arasında "Mahalle Mektebi" adıyla da bilinir ve çoğu taşla yapılmış olduğu için de "Taş Mektep" denilmiştir. Sıbyan mektepleri Tanzimat'tan sonra 1279/1862 yılında "Mekâtib-i İbtidâive-i İslâmive" adını almış ve bir müddet sonra da "ilk Mektep" olarak değiştirilmiştir(Şahin:446).

Sıbyan mektepleri mimari olarak genellikle üstü kubbeli, altı hasır döşeli geniş bir oda, hocaya ait tahta bir kürsü ile bunun hemen yanında bulunan, hoca ile kalfanın oturdukları küçük bir odadan ibaret taş binalardır. Yerde minder üzerinde diz çökerek oturan öğrencilerin ve hocanın önünde rahle bulunur. Sıbyan mektepleri bir külliye ya da mahalle aralarında bulunmalarına göre ayrılırlardı. Külliye içindeki binalar, sokağa açılan

girişlere ve kendi içlerine dönük avlu ve oyun alanlarına sahiptir. İstanbul dışındaki vakıf tarafından kurulamayan mahalle ya da köy halkı tarafından kurulan sıbyan mektepleri ise çoğu zaman camiye bitişik oda veya ahırdan bozma binalardır. Bu mektepler kız çocukları için eğitim alabilecekleri tek yerdi. Onlar için bu mekteplerin ötesinde bir eğitim söz konusu değildi(Aydemir 2009: 66).

Bu okulların belirli bir yönetmeliği, öğrenim süresi, devletçe veya herhangi bir makam tarafından düzenlenmiş öğretim programı yoktu. Amaç, okula gelen çocuğa Kur'an okumayı, okuma-yazmayı ve dini vazifelerin gerektirdiği bilgileri öğretmektir. Bireysel bir öğretim yönteminin hâkim olduğu bu okullarda genellikle Elifba, Kur'an, İlmihal, Tecvit, Türkçe Ahlak Risaleleri, Türkçe, Hat (Yazı) dersleri okutulurdu(Koçak 2013: 127).

Sıbyan mektepleri, okuma-yazma, bazı dinî bilgiler ve basit hesap işlemlerinin verildiği ilkokullardır. Okuma-yazmanın yanında ahlâkî terbiye verilmesi de amaçlanıyordu. Çocuğu şerden sakındırmak ve hayra sevk etmek, Osmanlı cemiyetinin eğitim felsefesi idi. Sıbyan mekteplerinde bugünkü gibi sınıf, ders saati ve teneffüs ayarlaması yoktu. Sabahtan ikindiye kadar ders verilir, yalnız öğle paydosu yapılabiliyordu.

Önceleri sıbyan mektepleri için özel olarak yetistirilmiş öğretmenler olmadığı gibi, "okul" denebilecek binalar yoktu. Mescitleri kirletebilecekleri düşüncesi ile onlara mescitlerde yer verilmeyince bu okullar özel evlerde, mescit ve cami kenarlarında vs. yer bulmuş, her mahallede ve hemen her köyde açılmışlardı. Bu okullar, bizzat devlet tarafından yaptırılmayıp padişahlar, sadrazamlar, vezirler gibi devletin üst kademesinde yer alan kişiler, ilim sahipleri ve halk arasındaki maddî gücü iyi olanlar tarafından yaptırılırdı. Genellikle okulu yaptıranlar, bu kurumun etkinliklerini yürütebilmesi için her türlü ihtiyacını karşılayabilecek gelir kaynakları tahsis ederlerdi.

Okul yaptırıldıktan sonra okulun bakım ve onarım harcamaları ile personel ve öğrenci giderleri için yeterli gelir kaynakları vakfedilirdi. Böylece eğitim-öğretim için devlet hazinesinden para harcanmadan hizmetler sürdürülürdü.

Çocukların sıbyan mektebine başlama yaşı, 5-6 civarında idi. Bitirme ise 13-15 yaşları arasında, buluş çağında olurdu. Başlama, özellikle Osmanlılarda "âmin alayı" denilen, çocukların ve öğretmenlerin katıldığı, ilahiler okuyarak o yerleşim yerinde yürüyüş yapılan bir törenle olurdu. Okul genelde tek bir dershane şeklinde olup farklı seviye ve yaşlarda çocukları barındırırdı. Bu ortamda dayak olayları da fazlaca olurdu.

Küttab veya Mekteb öğretmenlerine “muallim” deniliyordu. Muallimler genellikle o mahalle veya caminin imamı da olurlar; imamların eşleri de kız öğrencilere öğretmenlik yapabiliyordu. Muallimler genellikle fazla itibar görmezlerdi. Küttab öğretmenleri çeşitli zamanlarda ve Kur’an’ın bitiminde, öğrencilerden ve ana babalarından hediyeler alırlardı(Demirtaş 2007: 174-175).

Rüştiyeler ilk kuruldukları zaman sıbyan mekteplerinden daha iyi öğretim veren bir üst sınıf gibi düşünülmüş, Tanzimat döneminde ise orta öğretimin en alt düzeyinde okullar haline gelmişlerdir. Bu okulların başlangıçta Darülfünuna, daha sonraları idadilere basamak olması bizi, rüştiyeleri orta öğretim içinde ele almaya sevk etmiştir.

Rüşdiye Mekteplerinin açılmasına zemin hazırlayan eğitim hareketleri II. Mahmud devrinin sonlarında başlamıştır. Bu dönemde, sıbyan okullarının yetersiz olduğu anlaşılınca, 1838 yılında bu okulların ıslahı yoluna gidilmiştir. Bu arada sıbyan okullarının üstünde, sınıf-ı sani okullarının açılmasına karar verilmiştir. Fakat daha sonra bu okulların adı, padişah tarafından “rüştiye” olarak değiştirilmiştir. Hemen arkasından bunların idaresi ile meşgul olacak “Mekatib-i Rüştiye Nezareti” kurulmuş ve bir de nazır tayin edilmiştir. İlk rüştiye olarak kabul edilen “Mekteb-i Maarif-i Adli” 1838 yılında açılmıştır. 1839 yılında da “Ulûm-u Edebiye” adı altında bir okul daha açılmıştır. Her iki okulun açılış maksadına ve okutulan derslere bakıldığında, birer meslek okulu niteliğinde olduğu görülmektedir. Fakat daha sonraki yıllarda bu seviyede açılan okullara rüştiye denmesiyle, bu iki okul da rüştiye olarak kabul edilmiştir.

İlk Rüşdiye 1847’de, daha sonra ki yıllarda Maarif Nazırlığına kadar yükselecek olan Maktatib-i Umumiye Nazırı Kemal Efendinin çabalarıyla İstanbul’da Davud Paşa Mektebinde açılmıştır. Bu okul’da usul-ı cedide yöntemlerine göre eğitim ve öğretim gerçekleştirilmiştir. İlköğretim yılının sonunda Babîâlî’de padişahın huzurunda yapılan sınavda öğrencilerin üstün başarı göstermesi üzerine rüştiyelerin sayısı ertesi yıl beşe çıkarılmıştır.

1869 yılına kadar rüştiyeler, küçümsenmeyecek bir artış göstererek Tanzimat Eğitimi sisteminin temelini teşkil etmişlerdir. 1868’de çeşitli vilayetlerde 31 adet rüştiye daha öğretime kapılarını açmıştır. 1 Eylül 1869 tarihinde yayımlanan “Maarif-i Umumiye Nizamnamesi” Türk eğitim hayatında sistemleştirme ve kanunlaştırma hareketinin ilki olması bakımından önemlidir. Nizamname maarif idare ve teşkilatını kanuni bir hükme bağlamıştır. 1869 tarihli bu nizamname, eğitimin her dalında olduğu gibi rüştiyeler için de

bazı yenilikler getirmiştir. Nizamnameye göre her 500 evli kasabada bir Rüştîye kurulacak ancak Müslümanlar ve Gayrı Müslimler için ayrı ayrı okulların kurulacaktır. Birinci ve ikinci öğretmeni olacak rüştîyelerin her türlü giderleri Vilayet Maarif Sandıklarından karşılanacaktı, fakat bir okulun yıllık bütün masrafı 400.000 kuruşu geçmeyecekti. Öğretim süresi yine 4 sınıf üzerinden planlanmıştı. Bunların yanında Gayrı Müslimlerde düşünülerek her yıl değişen Recep, Şaban, Ramazan yerine bütün rüştîyeler için Temmuz, Ağustos sınav ve tatil ayları olarak kabul edilmişti, ayrıca Cuma, cülus ve bayram günleri de okullar için tatil olacaktı.

1869 Nizamnamesi kız rüştîyeleriyle ilgili de bazı yeni esaslar getirmiştir. Buna göre; hane sayısı 500'ü aşan büyük şehirlerde, ahaliyi sırf İslam ve sırf Hristiyan olan yerlerde bir kız rüştîyesi olacak ve ahaliyi muhtelif olan yerlerde ise Hristiyanlar için ayrı Müslümanlar için ayrı birer rüştîye yapılacaktır. Öğretmenler kadın olacak öğretmen açığının olduğu yerde yaşlı ve bilgili hocalardan yararlanılabilecektir. Kız rüştîyelerinin tahsil müddeti dört sene olacaktır. Bu okullara sıbyan mektebi şehadetnamesi olan kızlar imtihansız alınacak, şehadetnamesi olmayanlar ise imtihan yapılarak başarılı olanlar arasından seçilecektir. Nizamnameye göre kız rüştîyelerinin idaresi Maarif Nezaretine verilmiştir ve tatil zamanı şöyledir: Müslüman ve Gayrı Müslim rüştîye mekteplerinin tatil süresi ağustosun ilk haftasından üçüncü haftanın bitimine kadar yirmi iki gündür. Her rüştîyenin temmuz başında dersleri tatil olup on beş gün müzakereye ve temmuz on beşinden temmuzun sonuna kadar on beş gün imtihan tahsis olunmuştur. İmtihandan sonra mektepler tatil olup ağustosun yirmi üçüncü günü tekrar açılacaktır. Müslüman rüştîyeler için ramazanın üçüncü haftası başından şevvalin birinci haftasının sonuna kadar on beş gün ve Kurban Bayramı için bir hafta tatil yapılacaktır. Cuma günü ve diğer özel günlerden başka tatil edilmeyecektir. Bütün mektepler cülûs-ı hümayuna tesadüf eden özel günlerde tatil edilecektir.

Nizamnamede kız rüştîyelerin programları eskisine oranla bir hayli genişletilmiş ve programa Osmanlıca gramer, yazı ve kompozisyon, seçme metinler, mesafe, tarih, coğrafya, aritmetik, defter tutma, resim, pratik bilgiler ve musiki gibi daha çok yaşam için gerekli dersler eklenmiştir.

1869 Maarif Nizamnamesinin uygulanmasıyla iptidailer, rüştîyeler, idadiler ve sultanilerden meydana gelen eğitim sistemi tüm devleti kaplar hale gelmiştir. Rüştîye sayısı hızla artmaya başlamıştır. 1848-1869 arasında 138 rüştîye kurulmasına karşılık bu rakam 1869- 1876 arasında 287 ulaşmıştır(Görür 2015: 312-313).

Islahhane; Osmanlılar'da kimsesiz ve fakir çocuklara mesleki eğitim vermek üzere kurulan ve daha sonra sanat mektepleri haline dönüşen kurumların adı. İlk ıslahhane 1863 yılında Niş'te Tuna Valisi Midhat Paşa tarafından kurulmuş olup yetim ve öksüz veya aileleri kendilerine bakamayacak kadar fakir olan Müslüman ve gayri müslim çocuklara temel eğitim vermek ve meslek kazandırmak amacını taşımaktaydı. Bu ıslahhanedeki eğitim ve öğretimden iyi sonuçlar alınması üzerine 1864'te Tuna vilayetinin merkezi Rusçuk ile Köstence'de birer ıslahhane daha açılmıştı(Öztürk 1999: 190).

Mithat Paşa'nın Niş'in ardından Rusçuk ve Sofya'da tesis etmiş olduğu ıslahhanelere olan teveccüh ve rağbet, yerel ve ulusal basına konu olunca, söz konusu müesseselerin namı kısa sürede yayıldı. Ayrıca devlet de gerek muhtelif san'atların gelişmesi ve gerekse başıboş gezen kimsesiz çocukların koruma altına alınması gibi faydalı bir amaca hizmet eden ıslahhanelere -maddi olarak el atmadıysa da- açılmalarına izin verdi. Dolayısıyla ıslahhaneler çok geçmeden ülke geneline yayılmaya başladılar(Yıldırım2013: 72).

Türkiye'de hem mesleki ve teknik eğitimin hem de korunmaya muhtaç çocukların eğitiminin gelişimi bakımından önemli bir yere sahip olan ıslahhaneler birkaç yıl içinde Anadolu ve Rumeli'deki birçok vilayete yayıldı. 1867'den itibaren Kastamonu, Bursa, İskodra, Sofya, Sivas, Edirne, İzmir, Halep, Bosna, Erzurum, Diyarbakir, Konya ve Selanik'te birer ıslahhane kuruldu. Bunların hepsi erkek çocuklara mahsustu. Midhat Paşa kız çocukları için de 1868'de Rusçuk'ta bir ıslahhane açmıştı.

Islahhanelerin yönetimi 1871 yılına kadar geçici talimatlarla yürütülmüşse de bu tarihte çıkarılan Islahhanelere Dair Nizamname ile hepsinin teşkilat. Eğitim ve öğretim gibi işleri aynı esaslara bağlandı. Nizamnameye göre ıslahhanelerin iç idaresi iki kısma ayrılıyordu. Birincisi çocukların eğitim ve öğretimi, disiplini, beslenmesi ve giyimiyle bunlara ait masrafların karşılanması, ikincisi de imalata dair işlerdi. Her ıslahhanede bu iki idarenin genel yönetim ve denetimini sürdürmekle görevli bir um um müdür, onun maiyetinde kurumun disiplin işlerine bakmakla yükümlü bir zabıta müdürü ile sanayi işlerini yürüten, hesap ve yazı işlerinden sorumlu bir imalat müdürünün bulunması gerekiyordu. Ayrıca birer maiyet kâtibiyile sandık emini ve vekilharç da görevlendirilecekti.

Din farkı gözetilmeksizin on üç yaşından büyük olmayan yetim ve öksüz çocuklarla anne veya babasından biri hayatta olduğu halde fakir olan çocuklar ıslahhanelere öğrenci

olarak alınıyordu. Ancak ıslahhaneye kabul edilen çocuğun eğitimi sona ermeden velisi veya akrabası tarafından geri alınmak istenmesi durumunda o zamana kadar yapılan masrafların kuruma ödenmesi gerekiyordu. Öte yandan anne baba veya akrabaları bulunan çocuklar da boş yer olması durumunda yıllık masraflarının ödenmesi şartıyla ıslahhanelere alınabiliyordu. Bazı ıslahhanelere farklı özelliklere sahip çocuklar da kabul edilebiliyordu. Nitekim çeşitli cezalara çarptırılmış suçlu çocuklarla buradaki hapisanede bulunan otuza yakın kadın Niş İslahhanesi'nin eğitim öğretim faaliyetlerine dâhil edilmişti. Rusçuk Erkek İslahhanesi'ne de âmâların kabulü kararlaştırılmıştı. Öğrenci sayısı ıslahhanenin sahip olduğu imkânlarla göre değişiyordu. Alınan öğrenci ilk hafta çeşitli denemelerden geçirilerek kabiliyeti tesbit edilmeye çalışılıyor, daha sonra yeteneğine göre bir mesleğe yönlendiriliyordu.

İslahhane nizamnamesine göre bu okullarda elifba, Kur'an-ı Kerim, ilmihal, ahlak, Edebiyat, yazı, hesap ve Tuna vilayetinde ayrıca Bulgarca derslerinin okutulması gerekiyordu. Çocuklar kendi dinlerinden olan öğretmenlerden ders alacaklardı. Öğretilmesi öngörülen meslekler ise terzilik, kunduracılık, debbağlık ve dokumacılıktı. Bununla birlikte sonraki yıllarda ihtiyaca göre başka dallarda da eğitime geçilmiştir. Nitekim Rusçuk Erkek İslah hanesi'nde demircilik, marangozluk, matbaacılık ve ciltçilik de öğretiliyordu. Öğrenciler bunlardan bazısının uygulamasını vilayet matbaası, demirhane ve vilayet kalemlerinde yapıyorlardı. Kız ıslahhanesindeki öğrenciler ise dikiş nakış ile birlikte piyano dersleri de alıyordu. Meslek dersi hocaları o mesleği en iyi icra eden ustalar arasından mahallinde seçiliyordu.

Bu kurumlardaki mesleki eğitim tamamıyla fonksiyonel bir nitelikteydi. Öğrenciler burada bir taraftan meslek öğrenirken diğer taraftan bilhassa ordunun kundura ve giyim ihtiyaçlarını karşılıyorlardı. Böylece hem ordunun ihtiyaçları daha ucuza temin edilmiş hem de bu suretle teşekkül eden döner sermaye ile ıslahhanelerin kendi giderleri karşılanmış oluyordu.

İslahhanelerdeki öğrenciler beş sınıfa ayrılmıştı. Sınıflar büyükten küçüğe doğru ilerliyor. Böylece beşinci yılında olan öğrenci birinci sınıfa gelmiş oluyordu. Sınıf geçme yılda bir defa yapılan imtihanda başarılı olmaya bağlıydı. Bir öğrencinin mezun olabilmesi için okuma ve yazmayı öğrenmesi, hesap yapması, ıslahhane nizamnamesini okuyup anlayabilmesi ve eğitim aldığı sanat dalında başarılı olması gerekiyordu. Ara sınıflarda imtihanlara girerek sınıf atlamak da mümkündü. Birinci, ikinci ve üçüncü sınıf öğrencilerine yapmış oldukları işlere göre bir miktar ücret verilmesi kararlaştırılmıştı.

İmtihanı verip diplama alan öğrenciler yevmiye ile veya sözleşmeli olarak ıslahhanelerin iş yerlerinde çalışma hakkına sahiptiler. Dışarıda dükkân açmak isteyenlere ise ıslahhaneden borç verilmek suretiyle yardımcı olunacaktı. Dükkân açanlar mahalli idarelerle iş birliği yapılarak kontrol altında tutulacak ve işinde herhangi bir suistimali görülenler hakkında gerekli tedbirler alınacaktı. Böylece ıslahhanelere bir bakıma, ahi ve lonca teşkilatlarının önceki yüzyıllarda Osmanlı esnaf ve zenaatkarları üzerinde oynamış olduğu olumlu rol yüklenmek istenmişti. Zira bir taraftan liyakatli sanatkiklar yeti ştirerek ülkenin yetişmiş eleman ihtiyacının karşılanması planlanırken diğer taraftan bu sanatkârların başarılı ve dürüst birer esnaf olmaları sağlanmaya çalışılıyordu.

Islahhaneler, hemen tamamıyla ıslahhane sandıklarında toplanan yardımlarla açılmıştır. Islahhanelerin normal giderleri, yukarıda sözü edilen döner sermaye gelirlerinin yanı sıra akan kendilerine tahsis edilen bağ, bahçe, han, ev, değirmen vb. emlak ile bazı resmi işlemlerden alınan yüzdelerle karşılanmaktaydı. Bu kurumlar, Cumhuriyet dönemine kadar faaliyet gösterecek olan sanayi mekteplerine zemin ve model oluşturmuştur.

Nitekim 1868'de istanbul'da Sultanahmet'te açılan Mekteb-i Sanayi ile 1869'da Yedikule'de hizmete giren Kız Mekteb-i Sanayii de yine yetim, öksüz ve kimsesiz çocuklara mesleki teknik eğitim vermek amacıyla kurulmuştu. Fakat bunlar ıslahhanelere göre daha gelişmiş durumdaydı. II. Abdülhamid devrinde (1876-1909) diğer vilayetlerdeki ıslahhaneler de sanayi mektebi haline getirilmeye başlandı. Ayrıca istanbul'da korunmaya muhtaç çocuklar için ıslahhane tarzında bir Darülhayr-ı Ali kurulduysa da bu okul II. Meşrutiyet'in başında kapatıldı. Balkan ve I. Dünya savaşları yıllarında Osmanlı Devleti on binlerce korunmaya muhtaç çocuğun barınma, beslenme ve eğitim problemiyle karşı karşıya kaldı. Hükümet, bu ihtiyaçları karşılamak için Maarif Nazırı Ahmed Şükrü Bey'in 12 Teşrinisani 1330 (25 Kasım 1914) tarihli teklifi üzerine Maarif Nezareti'ne bağlı olarak ülkenin birçok yerinde darüleytamlar açtı(Öztürk: 190-191).

Çocukların meslek öğrenmekle ilgili becerileri dönem dönem gazetelere de yansıtılarak, hem teşvik hem de halkın kuruma olan yardım ve ilgisi sıcağı tutulmaktaydı. Örneğin İzmir ıslahhanesi matbaa şubesindeki öğrencilerin kendilerinin dizgisini yaptıkları ve padişaha ıslahhaneyi kurduğu için teşekkürlerini ilettikleri bir belge gazetede tam metin olarak ilan edilirken, Tuna vilayetindeki çocukların kendi aralarında ayakkabı imal etme yarışması düzenledikleri ya da dönemin önde gelen bürokrat ve eşrafının ıslahhaneleri gezerken, çocukların yeteneklerine hayran kalarak, önemli miktarda bağışta bulduklarına ilişkin haberler sık sık gazetelere yansımaktaydı. Yine gazetelerde özellikle erkeklerin

eğitim gördükleri ıslahhanelerin matbaa, arkı, makine, metal retim Őubesinden mezun olanlara işe girme konusunda öncelik verildiği, kızlara özgü ıslahhane mezunlarının da dokuma fabrikalarınca tercih edildikleri dikkat çekmekteydi. İslahhaneleri bitirerek diploma alan eski öğrencilerin usta olarak kurumlarda görev aldıkları gazetelerde övgüyle dile getirilen hususlardandı(Koç 2007: 21).

İslahhanelerin ocuk suçlarıyla ilgili misyonuna ilişkin ise kısaca Őunları söyleme olanağı vardır: Osmanlı ncesi İslam tarihinde bazı münferit hapis cezaları olmakla birlikte ceza infaz meknı olarak kale burçları, zindanlar veya resmi kurumların bodrumlarının kullanılması, bu geleneği devralmıŐ olan Osmanlıda da benzer uygulamaların sürmesinin önünü açmıştır. Fıkha göre kiŐinin hapsedilmesini engelleyen bir hüküm olmamakla birlikte, yaygın olarak kullanılmadığını rahatlıkla söyleme olanağı vardı. Bu konudaki temel dönüŐüm, Batı hukukunun kabulüyle beraber ilerleyen uzun soluklu bir süreçte gerçekleŐmiŐtir. Burada üzerinde durulması gereken önemli hususlardan biri, ıslahhanelerle Osmanlı Devleti’nde hürriyeti bağlayıcı cezalar ve bir infaz kurumu olarak ‘‘hapishane’’nin ortaya çıkmasının doğrudan bir iliŐkisinin olduğudur.

1867 yılında ilan edilen İslahhaneler Nizamnamesi’nin 44. maddesi bir yıl ve üzerinde hapis cezası alıp, genel hapishanelere konulması uygun görülmeyen çocukların ıslahhanelere kabul edileceğine dair bir hüküm getirerek, modern bir ıslahevi fonksiyonu icra etmiş ve önemli bir boşluğu doldurmuŐtur.

ocuk hapishanesi olarak kullanılan ıslahhanelerin bu konuda ifa ettikleri fonksiyona dair mevcut bilgiler ışığında bazı tespitler yapmak gerekirse Şunlar sylenabilir. Hemen belirtmekgerekir ki gerek ilk ıslahhanelerin kurulduğu 1865’li yıllar gerek yaygınlıklarını büyük ölçüde tamamladıkları 1880’li yıllara ait ocuk sularının oranını bilmemize olanak sağlayacak herhangi bir sayısal veriye sahip değiliz. (Niş ıslahhanesinde barındırılması öngörülen ocuk sayısı hariç oda 100-120 civarındadır). Ancak, ülkenin sosyo-ekonomik tablosunun daha da kötüleŐtiđi 1897 yılında yayınlanan Osmanlı Devleti’nin ilk istatistik yıllığında, 48.154 mahkmdan on dört yaŐın altındakilerin sayısının 514 olarak verilmesi mevcut ıslahhanelerin rahatlıkla bu fonksiyonu icra edebileceğini göstermektedir.

Bir yıl ve üzerinde hapis cezası alan küçük suçluların eğitim süresi beş yıl olan ıslahhanelere kabul edildiklerinde farklı yoğunluk ve nitelikte bir eğitime tabi tutulup tutulmadıkları eldeki verilere göre tespit edilememiŐtir. Ancak yle anlaşılıyor ki, zaman

aralığı ne olursa olsun, çocuklar büyüklerin kaldığı hapisanelere konulmayarak, cezalarını yaşitlarıyla birlikte ıslahanelerin kazandıracağı nitelikleri alarak çekmeleri temel hedefti. Bu uygulamanın en dikkate değer yönü ise, çocuk suçluların kurum içi haklar açısından herhangi bir kısıtlamaya tabi tutulmamış olmalarıydı. Tüm masrafları devlet tarafından karşılanan bu organizasyon, daha sonra sadece çocuk suçlulara yönelik olarak açılacak ıslahevlerine öncülük yapması bakımından ayrıca dikkate değerdir.

Islahane ve Sanayi Mekteplerinin günümüz teknik okullarına dönüşmeye ve yetim çocuklarla ilgili misyonunu yavaş yavaş Eytamhane ve Himaye-i Etfal Cemiyeti'ne devretmeye başladığı 1900'lü yılların ilk çeyreğinden itibaren çocuk suçlularla ilgili misyonunu da Adliye Nezareti'ne devrettiği anlaşılıyor(Koç 2007:122-123).

Milli Mücadele'nin buhranlı günlerinde bilhassa şehid çocuklarını kabul ederek büyük yararlıklar gösteren bu kurumlar 1926'da kapatıldı(Öztürk 1999:191).Kuruldukları 1863 yılından etkinliklerini yitirdikleri XX. yüzyılın başlarına kadar sosyopolitik ve ekonomik sorunlar nedeniyle mağdur durumda kalan çocuklar konusunda önemli bir boşluğu doldurdıkları rahatlıkla söylenebilir(Koç 2007: 125).

1289 Tarihli Tuna Vilayet Salnamesi'ni incelediğimizde; Rusçuk Sancağı'nda ıslahane komisyon reisi, umur-ı muhasebe kâtibi, zabıta müdürü, Bulgarca, Türkçe ve Fransızca hocası vardır(Salname 1289: 44).

Vidin Sancağı'na bağlı Belgradçık Kazası'nda hiç medrese yoktur. Mekteb-i rüşdiyye bir adedir. Sıbyan mektebi 3 adedir. 35 adet şakerdanı vardır(Salname 1289: 66,109). Sofya Sancağı ıslahane idaresinde müdür, zabıta müdürü, kâtib, makine memuru, Türkçe ve Bulgarca 2 nefer hocası, 102 adet de şakerdanı vardır.Sofya Sancağı'nda beş added mekteb-i rüşdiyye vardır. Muallim-i evveli, muallim-i sani, resm-i hat muallimi ve muallim-i salisi vardır(Salname 1289: 69,110). Sofya Sancağı'na bağlı Köstendil Kazası'nda bir aded mekteb-i rüşdiyye, 2 aded medrese ve 7 aded sıbyan mektebi vardır. Muallim-i evveli, muallim-i sanisi mevcuttur(Salname 1289: 70, 110). Sofya Sancağı'na bağlı Samakov Kazası'nda bir aded mekteb-i rüşdiyye, 1 aded medrese, 4 aded de sıbyan mektebi vardır. Muallim-i evveli, muallim-i sanisi, resm-i hat muallimi mevcuttur(Salname 1289:71,110). Sofya Sancağı'na bağlı Dobnice Kazası'nda bir aded mekteb-i rüşdiyye, 4 aded medrese ve 8 aded de sıbyan mektebi bulunmaktadır. Muallim-i evveli, muallim-i sanisi, resm-i hat muallimi mevcuttur(Salname 1289:72,110). Sofya

Sancağı'na bağlı İzladı Kazası'da mekteb-i rüşdiyye 1 aded, medrese 2 aded ve sıbyan mektebi 6 adeddir(Salname 1289: 110).

Tırnovi Sancağı'na bağlı Lofça Kazası'nda bir aded mekteb-i rüşdiyye, 2 aded medrese, 10 aded sıbyan mektebi vardır. Muallim-i evveli ve muallim-i sanisi vardır(Salname 1289: 89, 112). Tırnovi Sancağı'na bağlı Osmanpazarı Kazası'nda bir aded mekteb-i rüşdiyye, 7 aded sıbyan mektebi ve 5 aded de medrese bulunmaktadır(Salname 1289: 90, 112). Tırnovi Sancağı'na bağlı Servi Kazası'nda bir aded mekteb-i rüşdiyye, 2 aded medrese ve 14 aded sıbyan mektebi vardır(Salname 1289: 91, 112).

Kimstesiz çocukların yuvası olan ıslahhanelerde, Müslim ve Gayrî Müslim çocuklar ayırd edilmeksizin barınma ihtiyaçları karşılanmış, eğitimleri ile yakından ilgilenilmiştir. Çocuklar burada mesleki eğitim alarak hayata hazırlanmıştır.

3.2.1.4 H. 1289 Tarihli Tuna Vilayet Sâlnâmesi'ne Göre Vilâyet Dahilinde Bulunan Yol, Köprü, Geçit ve Demiryollari

Bir yerden bir yere madeni bir yol üzerinde, mekanik bir güçle hareket ettirilen araçlar içinde, insan ve eşya taşımalarını temin eden tesislerin hepsine birden demir yolu denir.

Osmanlı Devleti'nde ilk demir yolu ulaşımı 1854'te Kahire-İskenderiye hattında yapıldı. Anadolu da ilk demir yolu İzmir-Aydın arasında yapıldı. Osmanlı'da demir yolu ağırlıklı olarak II. Abdülhamit döneminde yapılmıştır. Abdülhamit zamanında yapılan demir yolları ve diğer eserler Osmanlı tarihinin en yoğun dönemi olmasının sebebi[1], gelişen teknoloji ve 33 yılı aşkın iktidarı boyunca Avrupa ile geliştirilen ilişkiler olarak görülmektedir(https://tr.wikipedia.org/wiki/Demiryolu_ula%C5%9F%C4%B1m%C4%B1).

Şose, kırık taş veya çakıl döküldükten sonra üzerinden silindir geçirilerek hazırlanan basit bir tür karayoludur. Asfalt yollardan farkı, zift vs. gibi yapıştırıcı ve birleştirici malzemelerin kullanılmamasıdır. Bazen taşların üzerine kum da dökülür.

Şose yollar, toprak yollara nazaran daha dayanıklıdır, çamurlanmayı kısmen engeller ve daha ağır vasıtaların gömülmeden geçmesine imkân sağlar. Asfalt yollara nazaran daha ekonomik olduğu için, pek çok ülkede köy ve kasaba yollarında yaygın olarak kullanılır(<https://tr.wikipedia.org/wiki/%C5%9Eose>).

Demir yolları, geçitler ve şose yolların varlığı ve gelişmişliği, o devletin ulaşımına verdiği önemin göstergesidir. Tuna bölgesindeki ulaşım bakacak olursak; Ruscuk'tan Varna'ya kadar 36 saatlik mesafede demiryolu mevcuttur. Bu demiryolu Hezargard, Şumnu ve Peravadi kazaları içinden geçer. Boğazköyü'nden Köstence'ye kadar 12 saat mesafeye kadar demiryolu Mecidiye Kasabası yanından geçmektedir. Rusçuk'tan Varna'ya kadar 36 saatlik mesafede şose yolu mevcuttur. Bu yol, Hezargard, Şumnu ve Peravadi kazaları içinden geçer. Cami-i Atik Kasabası'ndan Şumnu Kazası hududuna kadar 4, Osmanpazarı Kazası hududuna ve yine 3 saat ki cumaen 7 saat mesafede yollar vardır.

Ruscuk'tan Sofya'ya kadar 60 saatlik mesafede şose mevcuttur. Ruscuk'tan Tırnovi'ye gittiği belirtilen yol Vaka-i bala Karyesi'nden ayrılarak Zıştovi, Niğbolu, Plevne, Orhaniye kazalarından geçerek Sofya'ya gider.

Sofya'dan Radomir hududuna kadar 5 saatlik ve Sofya'dan Dobnice hududuna kadar 6 saatlik ve Sofya'dan Samakov hududuna kadar 5 saatlik ve yine Sofya'dan Şehirköyü hududuna kadar 7 saatlik şose yolları vardır.

Sofya'dan Berkofça hududuna kadar 10 saatlik, Sofya'dan Orhaniye ve İzladı hududlarına kadar 7 saatlik, Sofya'dan İhtiman hududuna kadar 7 saatlik şose yolları vardır. Belgradçık Kasabası'na 20 dakika mesafede vapur köprüünün madeni olup, Vidin iskelesine 8 saat ve Lom iskelesine 12 saat uzaklığı vardır.

Köstendil'den Dobnice hududuna kadar 3.5 saatlik ve Köstendil'den Balanka hududuna kadar 3.5 saatlik, Köstendil'den Radomir hududuna kadar 3 saatlik şose yolları olduğu ve Samakov'dan Sofya hududuna kadar 6 saat ve Dobnice hududuna kadar 5 ve Pazarcık hududuna kadar 9 saatlik şose yolları vardır.

Dobnice'den Cuma Kazası'nın Baraklı nâm-ı mahalden Menhelek Kazası'na kadar 9 saat şose yolları vardır. Ve yine Dobnice'den Samakov hududuna kadar 3 ve yine Dobnice'den Köstendil hududuna kadar 4 ve Sofya hududuna kadar 3 saatlik şose yolları vardır.

Radomir'den Sofya hududuna kadar 2 ve yine Radomir'den Köstendil hududuna kadar 3 ve yine Radomir'den Samakov hududuna kadar 5 saatlik yarım şose yolları vardır. İhtiman'dan Samakov hududuna kadar 2,5 ve İhtiman Sofya cihetinden Pazarcık hududuna kadar 5 saatlik şose yolları olduğu bilinmektedir.

Orhaniye Kazası'nda yollar Lofça ve Plevne kazaları hududlarından İzladı Kazası hududuna kadar 12 saat mesafe bulunduğu, Silistre'den Şumnu tarikiyle 12 saatin yarım şose olarak bir yol vardır.

Vidin'den Niş caddesinde Papadya'ya ve oradan Belgradçık Kasabası'nda kasaba-i mezkûrdan Çobren nâm-ı mahale ve oradan Niş hududuna ve yine Niş cihetiyle Lom ve yine Lom'dan Berkofça ve Berkofça'dan ve Koca Balkanda kain Sofya hududuna kadar şose yolları vardır.

Sofya'dan İhtiman ve İhtiman'dan Samakova ve yine İhtiman'dan Pazarcık hududuna ve Sofya'dan Samakov'a ve Samakov'dan yine Pazarcık hududuna ve Sofya'dan Radomir ve Dobnice'ye ve Radomir'den Köstendil'e ve Sofya'dan Berkofça ve Lom ve Şehirköyü hududlarına ve Samakov'a ve Samakov'dan Dobnice'ye ve Köstendil'e ve Dobnice'den Cuma'ya ve Cuma'dan Menlik hududuna kadar mükemmel şoseleri vardır.

Vidin'den Idliye'ye 5 saatlik şose yolları olduğu gibi, Vidin'den 8 saat mesafesi olan posta caddesine bir şose tesviyesi dahi derdesttir. Vidin'den Belgradçık caddesi üzerinden vaki' 2 saat mesafede Vidbol Karyesi'ne değin şose tarikinde müstahdem Bekçi iki 'aded Kulübe 2 'adeddir.

Tırnova'ya 3 saat mesafede kai'in Rahovitça-i bâlâ Karyesi'ne ve oradan Leskofça Karyesi bağılığı derunundan Osmanpazarı tarikine kadar 1 saatlik mesafe şose tarikten dahi yapılması derdesttir.

Lofça'dan Servi hududuna kadar 3,5 ve yine Lofça' dan Plevne hududuna kadar derdest tanzim olan 3 saat ki Cuma Lofça Kazası'nda da 6,5 saatlik şose tariki vardır. Servi'den Lofça hududuna 3,5 ve yine Servi'den Tırnova hududuna kadar 3,5 ve yine Servi'den Gabrova Kazası hududuna kadar 3 ve yine Servi'nin Lofça Kazası cihetinde ka'in Körmençe Karyesi civarında ka'in Sevkul Boğazı nâm-ı mahalden Zıştovi hududuna kadar derdest (?) 3,5 saat ki Servi Kazası'nda Cuma 13,5 saat muntazam bir şose yolu vardır.

Gabrova Kazası'ndan Tırnova hududuna kadar 3 ve yine Gabrova'dan Servi'ye 3 saat ki Gabrova Kazası'nda 6 saatlik şose olarak bir yol vardır.

Osmanpazarı Kazası'ndan Tırnova hududuna 3,5 ve yine Osmanpazarı'ndan Kazgan'a kadar 6 ve yine Osmanpazarı'ndan Cuma Kazasına tabi' Kara Çolhalar

Karyesi'ne kadar 2 saat ki Osmanpazarı Kazası'na 11,5 saatlik şose yolu ve kaza-i mezkûrun salefü'z- zikr Kazgan tarikiyle Cuma hududunda yedi bekçi Kulübesi vardır.

Tulça'dan Babadağı'na ve Babadağı'ndan Köstence'ye kadar şose vardır. Tırnova'ya 3 saat mesafede kai'in Rahovitça-i bâlâ Karyesi'ne ve oradan Leskofça Karyesi bağılığı derunundan Osmanpazarı tarikine kadar 1 saatlik mesafe şose tarikten dahi yapılması derdesttir.

Lofça'dan Servi hududuna kadar 3,5 ve yine Lofça' dan Plevne hududuna kadar derdest tanzim olan 3 saat ki Cuma Lofça Kazası'nda da 6,5 saatlik şose tariki vardır. Servi'den Lofça hududuna 3,5 ve yine Servi'den Tırnova hududuna kadar 3,5 ve yine Servi'den Gabrova Kazası hududuna kadar 3 ve yine Servi'nin Lofça Kazası cihetinde ka'in Körmençe Karyesi civarında ka'in Sekul Boğazı nâm-ı mahalden Zıştovi hududuna kadar derdest (?) 3,5 saat ki Servi Kazası'nda Cuma 13,5 saat muntazam bir şose yolu vardır.

Gabrova Kazası'ndan Tırnova hududuna kadar 3 ve yine Gabrova'dan Servi'ye 3 saat ki Gabrova Kazası'nda 6 saatlik şose olarak bir yol vardır. Osmanpazarı Kazası'ndan Tırnova hududuna 3,5 ve yine Osmanpazarı'ndan Kazgan'a kadar 6 ve yine Osmanpazarı'ndan Cuma Kazasına tabi' Kara Çolhalar Karyesi'ne kadar 2 saat ki Osmanpazarı Kazası'na 11,5 saatlik şose yolu ve kaza-i mezkûrun salefü'z- zikr Kazgan tarikiyle Cuma hududunda yedi bekçi Kulübesi vardır. Tolcı'dan Babadağı'na ve Babadağı'ndan Köstence'ye kadar şose vardır(Sâlnâme 1289: 114-118).

Bu bilgilerden hareketle Tuna bölgesinde ticaretin gelişmesi için ulaşım altyapısının iyileştirilmesine büyük önem verildiği ve halkın da desteğiyle hızla gelişim gösterdiği anlaşılmaktadır.

3.2.1.5. H. 1289 Tarihli Tuna Vilayet Sâlnâmesi'ne Göre Vilâyet Dahilinde Olan Madenler

Maden; Sözlükte "bir yerde ikamet etmek, yerleşmek" anlamına gelen adn kökünden türemiş mekân ismi olan ma'den (ma'din) "bir şeyin kökünün bulunduğu yer, merkez, ocak" demektir. Örfi kullanımda ise yer altında bulunan ve topraktan ayrı olarak ekonomik değer taşıyan maddeleri veya böyle maddeler içeren yeri (maden ocağını / yatağını) ifade eder(Aktan 2003:306).

Tuna bölgesindeki madenlere bakacak olursak; Ruscuk'a iki saat mesafede yumuşak bir taş madeni vardır. Bu maden, testere ile kesilir ve bina ve yapılarda

Kullanılmaktadır. Ayrıca bu taşa yağmur ve güneş değdikçe sağlamaştır. Bu madenden su süzekleri yapılır, Tuna suyunu süzmek için sahilin her tarafına götürülür.

Plevne Kazası'nda dört mahalde kömür madeni olduğu keşfedilmiş fakat henüz işletilmeye açılmamıştır.

Varna Kazası'nda Sarıgüllü Karyesi ile Derine Karyesi civarında ve Balçık'daki Mümeccel Karyesi'nde kefki taşı vardır. Varna'da Kösterih Karyesi'nde değirmen taşı ve Berkofça Kazası'nda Gagnıca Karyesi'nde mermer madeni vardır.

Şehirköyü'nde aşı boyası ve İvraniye'de demir madeni vardır. Sofya dağlarında çeşitli madenler vardır. Samakov'da demir madenleri ve fabrikaları vardır (Sâlnâme 1289: 119).

Bu bilgilerden hareketle Tuna bölgesinde bir hayli maden bulunduğu, bunların işlenip veya işlenmeden civardaki yerlerde satıldığı, ticari bir meta olarak kullanıldığı, bölge ekonomisine katkı sağladığı anlaşılmaktadır.

3.2.1.6. H. 1289 Tarihli Tuna Vilâyet Salnamesi'ne Göre Vilâyet Dâhilinde Bulunan Ormanlar

Doğal olarak yetişen veya emekle yetiştirilen ağaç ve ağaççık toplulukları yerleri ile birlikte orman olarak tanımlanır. Bununla birlikte orman yalnızca ağaç ve ağaççıklardan ibaret değildir. Orman, ağaçlar, hava, su, toprak ve diğer otsu ve odunsu bitkiler, mikroorganizma ve hayvanlarıyla kendine özgü kapalı bir dünya, bir ekolojik sistemdir.

Ormanlarımız genellikle deniz kıyılarımızda ya da kıyılarımıza yakın yerlerde yoğunlaşmıştır. Orman ağaçları yapraklarının şekline göre geniş yapraklı ağaçlar ve iğne yapraklı (İbrelî) ağaçlar olmak üzere iki gruba ayrılır.

Geniş yapraklı ağaçlar genel olarak yapraklarını sonbaharda dökerler, kışın çıplak kalırlar ve ilkbaharda tekrar yaprak açarak yaşamlarına devam ederler. Bu türlere örnek olarak Meşe Kayın, Gürgen, Kestane, Kızılağaç, Kavak, Karaağaç, Dişbudak, İhlamur, Ceviz, Çınar verilebilir.

İğne yapraklı ağaçlar ise her zaman yeşil dediğimiz yaz-kış yeşil görünen ağaçlardır. Yaprakları iğne gibi ince, sert ve batıcıdır. Bu ağaçlarda yapraklarını dökerler fakat belirli bir mevsimde hep birden yapraklarını dökmezler. Bu nedenle daima yeşil

kalırlar. Bunlara örnek olarak Çam, Gökmar, Ladin, Sedir, Ardıç, Servi gösterilebilir(<http://www.uzmanportal.com/orman-nedir-ormanlarin-onemi-nedir-faydolari-yararlari-nelerdir-orman-agaclari-genis-yaprakli-agaclar-nelerdir-igne-yaprakli-agaclar-ormanlarla-ilgili-yararli-faydali-bilgiler-ormanlardan-neler-elde-e.html/>).

Ormanın Faydaları:

- 1- Yakacak ve hammadde kaynağıdır.
- 2- Yer altı sularını zenginleştirir.
- 3- Yağış miktarının artmasını sağlar.
- 4- Hava kirliliğini önler.
- 5- Doğal güzellikler sağlar.
- 6- Sıcaklığı ve soğukluğu dengeler.
- 7- Erozyonu engeller.
- 8- Çevreyi güzelleştirir.
- 9- Ülke savunmasında önemlidir.
- 10- Gezme ve dinlenme yeridir.
- 11-İnsanlara iş olanakları

sağlar(<http://www.diyadinnet.com/YararliBilgiler1826&Bilgi=orman%C4%B1n-faydalar%C4%B1>).

Bu bilgiler ışığında Tuna bölgesindeki ormanlara bakacak olursak; Ruscuk Kazası'nda 49 pare karyede orman, koruluk ve baltalıklar mevcuttur. Bu ormanlarda akmeşe, gürgen, karapalut, akçaağaç, tetre ve ihlamur ağaçları bulunmaktadır.

Silistre Kasabası'na 4 saat mesafede batı tarafında bulunan Karakuzu, Tobuncu ve Yemişenli nahiyelerinde bulunan ormanda kara ve kızıl palut, gürgen, dişbudak ve ihlamur ağaçlarından oluşan ormanlar vardır.

Şumnu Kazası'nda da bir hayli orman, koru ve baltalıklar olsa da miktarı bilinmemektedir. Hezargard Kazası'nda olan ormanlar deli orman denilen ormanlardır. Silistre Kazası dâhilinde olan ormanların miktarı bilinmemektedir.

Ziştovi Kazası'nda dört bin, Niğbolu Kazası'nda yirmi bin dönüm kadar orman vardır. Pelvne Kazası'nda 2150 parça 170000 dönüm kadar sahipli orman ve koru vardır.

Cuma Kazası'nda olan ormanlar meşe, kayın, ıhlamur, kızılıçık, yabani fındık, gürgen ve söğüt gibi ağaçlardan oluşmuştur. Tutrakan Kazası civarında miri ormanlar mevcuttur.

Varna Kazası'na denize kadar dört saat uzaklığında bulunan Batova Balkanı adıyla bilinen bir orman vardır. Bu ormanda kızıl palut, gürgen, ıhlamur, kayın, kavak, söğüt, yemiş, kızancık ve yabani elma ağaçları bulunmaktadır. Yine Varna Kazası'na bağlı Kamçı Balkanı adıyla bilinen bir orman mevcuttur. Bu ormanın bir şubesi de Peravadi Kazası'ndadır. Bu ormanda da dişbudak, kızılağaç, ak kara ağaç, sarı kara ağaç, kara kara ağaç, kızıl meşe, gürgen, kayın, kızılıçık gibi ağaçlar bulunmaktadır.

Pazarcık Kazası kurasının beş parçasında 22830 dönüm baltalık ve koru bulunmaktadır. Nefs-i Vidin Kazası'nda 140 bin, Idliye kazasında 220000, Rahova Kazası'nda 190000, Berkofça Kazası'nda 658000, Belgradçık Kazası'nda 462000, İvraca Kazası'nda 560000, Lom Kazası'nda 188000 olmak üzere 2.319.000 dönüm orman bulunmaktadır.

İzladi Kazası'nda 2.000 dönüm sahipli, 25.000 dönüm sahipsiz orman mevcuttur. Hayko Kazası'nda sahipli 50.000 dönüm ormanlık mevcuttur.

Tırnovi Kazası ve nevahisinde 200.000 dönüm miktarda sahipli 50.000 dönüm sahipsiz baltalık, koru ve orman mevcut olup bu ormanlarda, ak ve kızıl meşe, dişbudak ve gürgen ağaçları bulunmaktadır.

Lofça Kazası'nda miri ormanı vardır. Ak ve kızıl meşe, kayın gibi türler yetişmektedir. Osmanpazarı Kazası'nda 25.000 dönüm sahipli orman olup meşe, kayın, karaağaç, gürgen ağaçları bulunmaktadır.

Selvi Kazası'nda tahminen 30.000 dönüm miktarı koru olup, 20.000 dönümü sahipli ve 10.000 dönüm kadarı sahipsiz orman mevcut olup, bu ormanlarda meşe, kayın, gürgen ve fındık ağaçları yetişmektedir.

Gabrova Kazası'nda 30.000 dönüm sahipli, 20.000 dönüm kadar sahipsiz orman bulunur. Bu ormanda kayın, gürgen, meşe, ıhlamur, fındık, kızılıçık ağaçları bulunmaktadır.

Maçin ve İsakçı ve Babadağı Kazalarında orman çok ise de miktarı bilinmemektedir. Maçin Kazası'yla İsakçı Nahiyesi civarlarında 30.000 dönüm miri orman vardır ve meşe, kızılçık, dişbudak, ıhlamur, gürgen, kara ve akça ağaçtan oluşmaktadır.

Babadağı Kazası civarında 50.000 dönüm miri ormanı mevcut olup, meşe, kızılçık, dişbudak, ıhlamur, gürgen, kara ağaç, akça ağaçtan ibarettir. Sünne Kazası'nda 453.355 dönüm miri ormanı vardır ve meşe, kızılçık, dişbudak, ıhlamur, gürgen, kara ağaç, akça ağaç, kavak ve söğütten ibarettir. Mahmudiye civarında Beştepe adında 6.000 dönüm orman vardır (Sâlnâme 1289: 122-126).

Bu bilgilerden hareketle Tuna bölgesinin orman bakımından gayet zengin olduğunu söylemek mümkündür.

3.2.1.7. 1289 Tarihli Tuna Vilayet Sâlnâmesi'ne Göre Vilâyet Dahilinde Olan Nehirler

Akarsular, göller, denizler, okyanuslar dünyadaki başlıca su kaynaklarıdır. Akarsuların belirli yerlerine barajlar kurularak bu barajlardan elektrik üretimi yapılmaktadır. Böylece yurt ekonomisine önemli katkıda bulunmaktadır. Özellikle büyük şehirlerimizin içme suyu ihtiyacı barajlarımızdan sağlanmaktadır. Akarsular sayesinde tarım alanlarımız sulanarak bol ürün alınması sağlanmaktadır. Sulaması yapılmayan arazilerdeki verim önemli ölçüde azalmaktadır.

1289 tarihli Tuna Vilayet Salnamesi'ne göre; Tuna nehr-i cesimi Almanya'nın güneyinden Badgıran Dukalığı'nın güney yönünden Karaorman Dağları'ndan Vürenburg, Bavyera, Avusturya ve Macaristan kıtalarından ve Avrupa-yı Osmaniye'den cereyan ederek Sünne ve Hızır İlyas ve Kili adıyla üç adet boğazdan Karadeniz'e karışmaktadır. 400 saaten fazla mesafe kat eder. Sahilinde pek çok meşhur şehir ve kasabalar bulunmaktadır: Lom, Vuratizlon, Virsburg, Peşte, Belgrad, Vidin, Rahova, Niğbolu, Zıştovi, Rusçuk, Tutrakan, Silistre, Hırsova, Maçin, Tulca ve Sünne'den geçer. Sağ ve sol sahilinden karışan nehirlerin başlıcaları: Leş, İzar, Vein, Vasin, Rabad, Sava, Morava, Neis, Seret ve Purut nehirleridir.

Lom Nehri, Rusçuk Kasabası'nın üst tarafından Tuna Nehri'ne karışı. Hezargrad Kazası'nda Teke mahallesi civarında Kazgan Pınarı'ndan toplanan suların teşkil eder. Tuna'ya gelinceye kadar üzerinde birçok değirmenler bulunmaktadır. Bir arşın umkunda ve dört beş arşın vesaatında bir deredir.

Kamçı Nehri, Şumnu'ya bir saat mahalden cereyan eden menbai Osmanpazarı Kazası'nda Çanak Karyesi'ndedir. Varna ile Fındıklı İskelesi arasında Karadeniz'e karışmaktadır.

Venit Nehri, Orhaniye Kazası'nda Tütün Karyesi'nden, Plevne Kazası içlerinden cereyan ederek Niğbolu Kazası'nda Suyet Karyesi yanından Tuna'ya katılmaktadır.

İşkir Nehri, Samako'da Reble balkanından çıkar, Niğbolu Kazası'nda Kikan Karyesi'nden Tuna'ya karışmaktadır.

Duna Nehri, Varna'ya altı saat yerde Duna nam-ı karyeden binaen iki yanından göller teşkil ederek Varna Kasabası yanından Karadeniz'e karışır. Üzerinde birçok değirmen bulunmaktadır.

Batova Nehri, Pazar Kazası'ndan Şahinler Karyesi'nden binaen ederek, Balçık Limanı'ndan Karadeniz'e ulaşmaktadır. Üzerinde hayli değirmenler vardır.

Timuk Nehri, Sırbistan'dan çıkıp, Vidin Kazası'nda Rakodça-i Sağır Karyesi'nin alt tarafından Tuna'ya karışmaktadır.

Beresit Nehri, Idliye Kazası'na bağlı Berilofça ve Şeşence ve Bünce ve Golmatova karyeleri civarından geçerek Vidin'in üst tarafından Tuna Nehri'ne karışmaktadır.

Vidbul Nehri, Adliye Kazası'na tabi İzor Karyesi'yle Rakotça-i Kebir Karyesi'nden geçerek Vidin Kazası'ndan Tuna'ya dökülmektedir. Bunlardan başka Nâzır Mahallesi ve Akçar ve Esevi, Petro ve İskomye adlarında dört nehir daha vardır ki Vidin Kazası'nda Tuna'ya karışır.

Berkofça Kazası'nda dahi Sundere ve Agust veya Tuna namlarıyla büyücek dört nehir vardır ki Berkofça balkanından Tuna'ya karışır.

Lom Kazası'nda dahi Lom ve Sirçe namıyla iki nehir olup Belgradçık Kazası balkanından geçerek Lom Kasabası kenarından Sirçe Nehri içinden akıp Tuna'ya karışır.

Nişav Nehri, İzenpol Kazası'ndan ve Şeehirköyü ve Niş Kasabaları ortasından devam ederek ve Lokoviççe ve Kolonya ve Nesne dereleri de karışarak Niş'e iki saat mesafede Morava Nehri'ne karışmaktadır. İskofça Kazası'nda Lemirazda, Eyulasna, Derince, Bablanice, Uradlice namıyla beş kadar nehir olup, bu nehirler Morava Nehri'ne karışmaktadır.

Morava Nehri, İvraniye Kazası'ndan çıkıp Niş ve Ürgüp Kazaları'ndan Sırbistan'a geçerek oradan Tuna'ya dökülmektedir.

Karasu Nehri, Sofya Kazası'ndan Gabnoş balkanından, Dobnice, Cuma, Menlik, Petriç ve Timur Hisar Kazaları'ndan geçerek Siroz'a sekiz saat mesafede Çayağzı denilen yerde Akdeniz'e dökülmektedir.

Meriç Nehri, Samakov'a dört saat mesafede olan Çamkoru'dan geçerek, Samakov Kazası'yla Pazarcık ve Filibe kazalarından geçerek Edirne'de Arda Nehri'ne karışır.

Dobnice Kazası'nda dahi Hatve ve Cerman ve Hamzabeyliği namında üç nehir olup, Karasu Nehri'ne karışır. İzladı Kazası'ndan, Kozludere namıyla bir nehir ortaya çıkar ve kaynağı Filibe Kazası'nda, Avradalan Karyesi'nde olan Pazarcık'ta Meriç Nehri'ne karışmaktadır.

Orhaniye Kazası'nda Küçük İskar adıyla bilinen bir nehir olup, Etropol Nahiyesi'nden geçerek İvraca Kazası'nda Büyük İskar Nehri'ne karışmaktadır.

Yantora Nehri'nin kaynağı, Gabrova Kazası'nda, Yantora Karyesi'nden olup, Tırnovi Kasabası'nın kenarından akarak, Zıştovi Kazası'nda Novgorad Karyesi'nden Tuna Nehri'ne karışmaktadır.

Usma Nehri, Lofça Kazası'ndan Toryan Karyesi civarında Lofça Kasabası içinden geçerek Niğbolu Kasabası'nın üst tarafından Tuna Nehri'ne karışmaktadır.

Rosta Nehri, Servi Kazası'na bağlı Yeni Karye'si civarında Foça balkanından geçerek Servi Kaza ve kasabasından ve Nefs-i Tırnovi Kazası'nın bazı karyeleri civarından geçerek, Ermudlu Karyesi'nin alt tarafından Yantora Nehri'ne karışmaktadır (Sâlnâme, 1289: 126-131.)

3.2.1.8. H. 1289 Tarihli Tuna Vilayet Sâlnamesi'ne Göre Mamulat ve Mensucat

Ruscuk'ta ipek ve iplikten çarşaflık, gömleklik, sırmalı tatar kaltağı, Osmanlı ve Frenk eğerleri, kabareli lüle, sigara, fincan ve zarif su tası vb. maddeler üretilmektedir.

Cuma'da su destisi imal edilmektedir. Berkofça Kazası'nda kilim, aba, çorap imal edilmektedir. Lom'da çanak ve gömlek üretilmekte, Tuna sahili kazalarına gönderilmektedir. İvraniye'de müşabiye çıkarılır. Şehirköyü'nde kilim ve seccade, oda döşemesi yapılır. Sofya'da sahtiyan çıkarılır.

Köstendil’de ipekten gömlek ve çarşaflık üretimi yapılmakta, yapağı ve gaytan çıkarılmaktadır. Samakov’da şayak ve yapağı, gaytan ve çorap, yünden ve ipekten yapılan şallar, pamuktan bez dokumaları yapılır.

Etropol Nahiyesi’nde senelik yüz bin cilt boyanmış deri imal olmaktadır. Bunların bir kısmı Avusturya ve Eflak’a nakil olunmaktadır. Tırnovi, kasaba ve kurasında şayak, aba, ihram, çergi, meşin, sahtiyan gibi şeyler yapılıp satılırdı. Lofça Kazası’nda gavsala, meşin, sahtiyan, şayak, kuşak ve aba yapılıp deri, aba yapılıp Sofya, Filibe Manastır, Edirne taraflarına satılırdı.

Osmanpazarı Kazası’nda aba ve boyalanmış, cilalanmış deri, meşin üretilir, Karadeniz sahili, İzmir, Eflak, Zıştovi, Rusçuk, Tırnovi ve Dobruca taraflarında satılmaktadır Selvi Kazası’nda, aba ve şayak çıkarılıp satılırdı. Gabrova ve Travna kasabalarında üretilen şayak, ihram, çorap, gaytan gömlek, meşin, ipekten üretilen hayvan takımları yapılıp her tarafa satılmaktadır. Ayrıca kürek ve balta sapı, çutre, bıçak yapılıp satılırdı.

Samakov Kazası’ndaki Hacı Karyesi’nde iki, Köstence Karyesi’nde bir aded ılıca vardır. Ayrıca iki aded daha şifa verdiği inanan ılıca vardır. Hayko Kazası’nda Köstence, Sistom ve Gabrova karyelerinde tahmini yüz kıyye ipek üretilir(Sâlnâme 1289: 119-121). Bu bilgilerden hareketleTuna bölgesinde üretim ve ticaretin birlikte yürütüldüğü, halkın üretken olduğu anlaşılmaktadır.

3.2.1.9. H. 1289 Tarihli Tuna Vilayet Salnamesi’ne Göre Eytam ve Menafi’ Umumiye Sandıkları

1289 Tarihli Tuna Vilayet Salnamesi’ni değerlendirmeye geçmeden önce yetimler ve eytam sandıklarından bahsedecek olursak;

Toplumun himayeye en muhtaç kesimini yetimler oluşturur. Savaşlar, doğal afetler vb. sebeplerle ailelerini kaybeden kimsesiz, öksüz ve yetim çocukların görüp gözetilmesi, ihtiyaçlarının karşılanması en derin toplumsal problemlerden biridir. Bu problemin hallinde Osmanlı toplumunda vakıflar, yetimhaneler ve benzeri kurumlar vasıtasıyla verilen hizmetlerin yanında doğrudan yetimlere yönelik kendine özgü bir kurum geliştirilmiş, kimsesiz ve bakıma muhtaç çocukların ihtiyaçlarının karşılanması, yetiştirilmesi ve topluma kazandırılması için önemli miktarlara ulaşan fonlar oluşturulmuştur. Eytam sandıkları olarak adlandırılan bu fonlar, başlangıçta ferdi olarak uygulanırken zamanla kurumsal bir hüviyet kazanmıştır. Bu fonlarda toplanan paralar

işletilmek suretiyle elde edilen gelir yetimlerin ihtiyaçlarına sarf edilmiş, anaparanın muhafaza edilmesi suretiyle de hizmetin sürekliliği sağlanmıştır. Eytam sandıkları konusunda Osmanlı arşivlerinde oldukça zengin kayıtlar bulunmasına rağmen bunlar henüz yeterince değerlendirilmemiştir. Dolayısıyla eytam sandıklarının ortaya çıkışı, tarihi gelişimi ve işleyişi ile ilgili bilgilerimiz sınırlıdır.

İslâm dini yetimlerin hakları konusunda son derece hassas hükümler getirmiştir. Kur'ân-ı Kerîm'in muhtelif ayetlerinde yetimlerin haklarının gözetilmesi konusu hassaten emredilmekte, gerekli özeni göstermeyenler de şiddetli bir şekilde yerilmektedir. Bu konuda, kendisi de yetim olarak büyüyen Hz. Peygamberin son derece hassas olduğuna dair pek çok örnek zikredilmektedir. İslâm dininin mensupları Kur'ân'ın emirleri ve Hz. Peygamber'in uygulamalarından hareketle İslâm tarihi boyunca yetimlerin himayesine özel bir önem atfetmişler ve her toplum kendi şartları çerçevesinde farklı uygulamalarla bunu sağlamaya çalışmıştır. Bu çerçevede velâyet müessesesi, âkile müessesesi, vasiyetlerde yetimlerin gözetilmesine yönelik fıkhi hüküm ve uygulamalar en dikkat çekici olanlarıdır.

Genel olarak bakıldığında Osmanlı toplumunun bu konuda önceki İslâm toplumlarından tevarüs ettiği uygulamaları devam ettirdiğini ve bunları daha da geliştirdiğini söyleyebiliriz. Arşivlerde ve şer'iyye sicillerinde yer alan pek çok kayıta, özellikle velâyet müessesesinin ve vasiyetler yoluyla yetimlerin korunmasına yönelik prensiplerin etkin bir şekilde işletildiğine şahit olmaktayız. Bu çerçevede üzerinde durulması gereken en önemli prensip İslâm hukukunda ve dolayısıyla Osmanlı hukukunda vaktf ve yetim mallarının özel bir koruma altına alınmış olmasıdır. Bu kapsamdaki malların satışı ile ilgili birtakım sınırlamalar bulunduğu gibi, el değiştirmiş olsa bile haksız bir iktisap veya bir hile, suiistimal söz konusu ise bundan dönülebilmesi için birtakım kurallar konulmuştur. Dolayısıyla vakıf ve yetim mallarının haksız bir şekilde İktisap edilmesinin önünde ciddi hukukî engeller mevcuttur. Davalarda ortaya çıkan her türlü şüphenin, aksi ispat edilinceye kadar davaya taraf olan vakıf veya yetim lehine yorumlanması Osmanlı mahkemelerinde uygulamasına şahit olduğumuz en temel prensiplerden biridir. Bu şekilde vakıf ve yetim malları hukukî açıdan koruma altına alınmıştır. Ancak, bu konularda sadece hukukî tedbirlerin alınması ile yerinilmemiş, buna ilaveten uygulanabilir ve etkin ekonomik düzenlemeler de yapılmıştır.

Osmanlı toplumunda, eğitim, dini hizmetler, altyapı ve bayındırlık, sağlık gibi alanlarda hizmetlerin sağlıklı bir şekilde yürütülmesini sağlayan ve özellikle toplumun

muhtaç durumda bulunan kesimlerini himaye altına alan vakıflar bu çerçevede zikredilmesi gereken en önemli kurumdur. Vakıflar vasıtasıyla himaye altına alınanlar arasında, elbetteki yetimler de yer almaktadır. Genel olarak düşünüldüğünde vakıfların muhtaç durumdaki yetimler için bir sosyal güvenlik şemsiyesi oluşturduğu söylenebilir. Bütün vakıfların meşrutun lehi yani vakfın imkanlarından faydalanabilecek kişiler arasında yer alan fukaranın içinde yetimler de bulunmaktadır. Bu çerçevede, vakıf müessesesinin farklı uygulamaları olarak karşımıza çıkan mahalle ve köylerdeki avarız vakıflarının, esnaf teşekküllerine ait esnaf sandıklarının, yeniçeri birliklerine ait orta sandıklarının ve benzeri kuruluşların, diğer fonksiyonlarının yanında, ilgili oldukları topluluğun veya mensuplarının yetimlerine yönelik ciddi bir destek oluşturduklarını, fakir ve muhtaç durumda olan yetim çocukların gündelik ihtiyaçlarının yanında barınak ve eğitim gibi ihtiyaçlarını da karşıladıklarını söyleyebiliriz.

Eytâm sandıklarının çıkış noktası, vefat eden ebeveynden yetimlerine intikal eden maliarın zayı edilmeden sağlıklı bir şekilde muhafaza edilerek rüşd yaşına, yani hukuki olarak malları üzerinde tasarruf etme ehliyetine sahip olduğu yaşa geldiğinde, sahibine ulaştırılması anlayış ve sorumluluğudur. Bu kurum, Osmanlı toplumunda önceleri ferdi olarak uygulama alanı bulmuş, sonraları kurumsal bir hüviyet kazanarak 19. yüzyılın ortalarından itibaren devlet eliyle yönetilen önemli bir fona dönüşmüştür. Fonun yönetimi ve işleyişi ise, aşağıda ayrıntılı bir şekilde incelendiği gibi, muhtelif tarihlerde yapılan düzenlemeler çerçevesinde sağlanmıştır.

Tereke taksimi ile görevli olan kassâmların özellikle gâib, mecnun ve sabilerin yani rüşd yaşına gelmemiş çocukların haklarının tespitine özen gösterdikleri görülmektedir. Bu şekilde tespiti yapılan mallar tayin edilen vasiler tarafından muhafaza edilmekteydi. Vasi, yetimin bir yakını veya yakını bulunmaması halinde kadı tarafından görev verilen bir başka şahıs olabilmekteydi. Kadı tarafından tayini yapılan bu vasi, yetimin her türlü sorumluluğunu üstlenmekte; bu kapsamda mallarının muhafazasını da sağlamakla yükümlü olmaktadır. Vasinin yetimin lehine olacak her türlü işlemi geçerli sayılırken, aleyhine sonuç doğurabilecek işlemlerinin engellenmesi yoluna gidilmiştir. Bu çerçevede, yetime ait bir malın gereksiz yere veya rayiç fiyatının altında satılması gibi işlemlerin talep halinde iptali mümkündür. Vasinin suiistimali gibi bir durum ortaya çıktığında ise kadı tarafından duruma müdahale edilerek bir başkasının vasi olarak tayini de gündeme gelebilmekteydi.

Rüşd yaşına gelinceye kadar yetimin yeme, içme, giyinme, barınma, sağlık, eğitim vb. masrafları kendi mallarından karşılanmakta, rüşdüne erdiğinde ise kalan malları kendisine teslim edilmekteydi. Ancak, bu zaman zarfında malların değer kaybı ve erimesi söz konusu olduğundan bunun önüne geçmek için yetimlere ait malların âtil olarak durmak yerine işletilmesi yönüne gidilmiştir. Genellikle gayrimenkul malların kiralandığını ve menkul malların da nakde dönüştürülerek işletildiğini görüyoruz. Kayıtlarda, gerekli görülmesi ve yetimlerin menfaatine olması şartıyla gayrimenkul malların da satılarak elde edilecek paranın gelir getirecek şekilde işletilmesi konusunda bir engelin bulunmadığı ifade edilmektedir. Ancak, bu usulün pek tercih edilmediği, genellikle menkul malların bu şekilde değerlendirildiği anlaşılmaktadır. Bu uygulamayla, özellikle nakdî varlıkların işletilmesinin bir neticesi olarak bir yandan piyasa için bir kredi arzı oluşturulurken diğer taraftan da yetimler için masraflarının daha iyi karşılanabilmesine imkân tanıyan bir gelir kapısı açılmıştır.

Osmanlı toplumunda yetim mallarında uygulanan bu işlemler şu şekilde cereyan etmekteydi: Yetimlere ait mallardan uygun olanlar, yürürlükte bulunan kanunlar çerçevesinde ve ilgili görevlilerin himaye ve gözetiminde, yetimin haklarını zayi etmeyecek bir şekilde piyasa fiyatıyla satılarak nakde çevrilmekte ve yetimin vasisi tarafından vadeli olarak idâneye verilmekte, yani kredi olarak vermek suretiyle gelir getirecek şekilde işletilmekteydi. Kefil, rehin veya hem kefil hem de rehin karşılığı yapılan idâne işlemi neticesinde belli oranlarda bir gelir elde edilmekteydi. Ana para muhafaza edilirken idâne sonucunda elde edilen gelir yetimin ihtiyaçlarına sarf edilmekteydi. Bu suretle, hem ihtiyaçları karşılanan hem de ebeveyninden intikal eden malı muhafaza edilen yetimler, rüşd yaşına, yani hukuki ehliyete sahip oldukları yaşa geldiklerinde sahip oldukları malları teslim alarak kendileri için daha iyi bir hayat kurma imkânına da sahip olabilmekteydiler. Osmanlı mahkeme kayıtlarından oluşan şer'iyye sicillerinde yetim mallarının bu şekilde işletilmesiyle ilgili işlemlere ait çok sayıda kayıt mevcuttur.

Yetimlere ait paraların genellikle para vakıfları örneğinde yaygın olarak uygulanan ve muâmele-i şer'iyye adı verilen işlemle nemalandırıldığı görülmektedir. Bu işlemde belli bir vade ile kefil istenerek ve/veya rehin alınmak suretiyle idâne edilen para, vade sonunda yine başta kararlaştırılan bir orandaki nemayla birlikte geri alınmakta veya sadece neması tahsil edilerek işlem yenilenmektedir. Bu tür işlemlerde genellikle bir yıl

vade uygulanmakta ve nema oranı %10 ile %20 arasında değişebilmektedir. Ancak en çok görülen nema oranının %10 olduğunu söyleyebiliriz.

Cumhuriyet döneminde de bir süre varlıklarını koruyarak faaliyetlerini sürdüren eytâm sandıkları, son olarak 1926 yılında sona erdirilerek sandıkların mevcut mal varlıkları kurulan "Eytâm ve Eramil Bankası"na devredilmiş, yetimlere ait paraların bu banka tarafından işletilmesi kararlaştırılmıştır. Daha sonra "Emlak ve Eytâm Bankası" adını alan bankanın ilk sermayesi 20 milyon lira olarak belirlenmiştir. Banka 1946 yılında Türkiye Emlak Kredi Bankası adını almıştır. Nihayet, 1988'de Türkiye Emlak Bankası adını alan bankanın faaliyetlerine 2001 yılında son verilerek T.C.Ziraat Bankası bünyesine dahil edilmiştir(Özcan 2006: 103-109,119-120).

Bu bilgiler ışığında Tuna vilayetindeki eytam sandıkları görevlilerine bakacak olursak; Ruscuk Kazası Şumnu Kazası menafi-i umumiyye sandığı vekilleri; 4 adeddır. Menafi sandığı sermayesi 650.000 kuruştur. Eytam sandığı sermayesi 1.128.519 kuruştur (Salname 1289: 48).

Ruscuk Sancağı Hezargrad Kazası menafi-i umumiyye sandığı vekilleri 4 adeddır. Menafi sandığı sermayesi 932.000 kuruştur. Emval-i eytam müdürü Tahir Efendi'dir. Sermayesi 291.200 kuruştur(Salname 1289: 20).

Ruscuk Sancağı Zıştovi Kazası menafi-i umumiyye sandığı vekilleri 3 adeddır. Sermayesi 432940'dır. Eytam sandığı müdürü sermayesi 33955 kuruştur (Salname 1289:51).

Ruscuk Sancağı Niğbolu Kazası Menafi-i umumiyye sandığı vekilleri 4 adeddır. Sandığın sermayesi 1130378 kuruştur. Eytam sandığı müdürü Hacı Kerim Efendi'dir. Eytam sandığı sermayesi 220.000 kuruştur (Salname 1289: 52).

Ruşuk Sancağı Plevne Kazası Menafi-i umumiyye sandığı vekilleri 4 adeddır. Sandığın sermayesi 1177207 kuruştur. Emval-i eytam sandığı müdürü Hacı İbrahim Efendi'dir. Eytam sandığı sermayesi 155.270 kuruştur (Salname 1289: 53). Ruscuk Sancağı Cami-i Atik Kazası Menafi-i umumiyye sandığı vekilleri 4 adeddır. Sandığın sermayesi 371.612 kuruştur. Emval-i eytam sandığı müdürü Mustafa Efendi'dir. Eytam sandığı sermayesi 22.904.320 kuruştur (Salname 1289: 55). Rusçuk Sancağı Tutrakan Kazası Menafi-i umumiyye sandığı mümeyyizleri 4 adeddır. Sandığın sermayesi 561119 kuruştur. Emval-i eytam sandığı müdürü Hüseyin Himmeti Efendi'dir. Eytam sandığı sermayesi 113359 kuruştur(Salname 1289: 56).

Vidin Sancağı Menafi-i umumiyye sandığı vekilleri 4 adeddir. Vidin sandığının sermayesi 394823 kuruştur. Emval-i eytam müdürü Tahir Efendi'dir. Eytam sandığı sermayesi 2146804 kuruştur (Salname 1289: 58). Vidin Sancağı Berkofça Kazası Menafi-i umumiyye sandığı vekilleri 3 adeddir. Menafi sandığının sermayesi 620000 kuruştur. (Salname 1289: 60). Vidin Sancağı Lom Kazası Menafi-i umumiyye sandığı vekilleri 4 adeddir. Menafi sandığının sermayesi 818797 kuruştur. Emval-i eytam memuru Ospi Efendi'dir. Eytam sandığı sermayesi 437195 kuruştur(Salname 1289: 62).

Vidin Sancağı Rahova Kazası Menafi-i umumiyye sandığı vekilleri 5 adeddir. Menafi sandığının sermayesi 191000 kuruştur. Emval-i eytam müdürü Hacı İsmail Ağa'dır. Eytam sandığı sermayesi 13 para, 141871kuruştur(Salname 1289: 63). Vidin Sancağı Adliye Kazası Menafi-i umumiyye sandığı vekilleri 4 adeddir. Menafi sandığının sermayesi 30 para, 327906 kuruştur. Emval-i eytam müdürü Ali Efendi'dir. Eytam sandığı sermayesi 153000 kuruştur(Salname 1289: 64).

Vidin Sancağı İvraca Kazası Menafi-i umumiyye sandığı vekilleri 4 adeddir. Menafi sandığının sermayesi 28 para, 881179 kuruştur. Emval-i eytam müdürü Hacı Receb Efendi'dir. Eytam sandığı sermayesi 234358kuruştur(Salname 1289: 65).

Vidin Sancağı Belgradçık Kazası Menafi-i umumiyye sandığı vekilleri 4 adeddir. Menafi sandığının sermayesi 17 para, 242333 kuruştur. Emval-i eytam müdürü Abbas Efendi'dir. Eytam sandığı sermayesi 164434 kuruştur(Salname 1289: 66).

Sofya Sancağı Menafi-i umumiyye sandığı vekilleri 3 adeddir. Menafi sandığının sermayesi 1700000 kuruştur. Eytam sandığı sermayesi 19 para, 432592 kuruştur(Salname 1289: 68).

Sofya Sancağı Köstendil Kazası Menafi-i umumiyye sandığı vekilleri 5 adeddir. Menafi sandığının sermayesi 663328 kuruştur. Emval-i eytam müdürü Hasan Hüsnü Efendi'dir. Eytam sandığı sermayesi 214014 kuruştur(Salname 1289: 70).

Sofya Sancağı Samakov Kazası Menafi-i umumiyye sandığı vekilleri 4 adeddir. Menafi sandığının sermayesi 520000 kuruştur. İhtiman emval-i eytam müdürü Matis Ağa'dır.Eytam sandığı sermayesi 360000 kuruştur(Salname 1289: 71).

Sofya Sancağı Dobnice Kazası menafi-i umumiyye sandığı vekilleri 4 adeddir. Menafi sermayesi 350000 kuruştur. Emval-i eytam müdürü Mehmed Ali Efendi'dir. Eytam sandığı sermayesi 10000 kuruştur(Salname 1289: 72).

Sofya Sancağı Radomir Kazası menafi-i umumiyye sandığı vekilleri 4 adeddir. Menafi sandığı sermayesi 592666 kuruştur. Emval-i eytam müdürü Mehmed Efendi'dir. Eytam sandığı sermayesi 137007 kuruştur(Salname 1289: 73).

Sofya Sancağı İzladı Kazası menafi-i umumiyye sandığı vekilleri 3 adeddir. Menafi sandığı sermayesi 176224 kuruştur. Emval-i eytam müdürü Derviş Ağa'dır. Eytam sandığı sermayesi 81127 kuruştur(Salname 1289: 74).Sofya Sancağı Orhaniye Kazası menafi-i umumiyye sandığı vekilleri 4 adeddir. Menafi sandığı sermayesi 436511 kuruştur. Emval-i eytam müdürü Salih Ağa'dır. Eytam sandığı sermayesi 12270 kuruştur. (Salname 1289: 75).Sofya Sancağı Cuma Kazası menafi-i umumiyye sandığı vekilleri 4 adeddir. Menafi sandığı sermayesi 267488 kuruştur. Emval-i eytam müdürü Hafız Mahmud Efendi'dir. Eytam sandığı sermayesi 31948 kuruştur(Salname 1289: 76).

Tulça Sancağı menafi-i umumiyye sandığı vekilleri 2 adeddir. Menafi sandığı sermayesi 348882 kuruştur. Emval-i eytam müdürü Simon Ağa'dır. Eytam sandığı sermayesi 30 para, 14086 kuruştur(Salname 1289: 78).

Tulça Sancağı Köstence Kazası menafi-i umumiyye sandığı vekilleri 4 adeddir. Menafi sandığı sermayesi 196793 kuruştur. Emval-i eytam müdürü Ali Ağa'dır. Eytam sandığı sermayesi 1199383 kuruştur(Salname 1289: 80).Tulca Sancağı Mecidiye Kazası menafi-i umumiyye sandığı vekilleri 5 adeddir. Menafi sandığı sermayesi 884272 kuruştur. Emval-i eytam müdürü Mustafa Efendi'dir. Eytam sandığı sermayesi 737315 kuruştur(Salname 1289: 81).Tulca Sancağı Sünne Kazası Emval-i eytam müdürü Anderya Ağa'dır. Eytam sandığı sermayesi 28410 kuruştur(Salname 1289: 82).

Tulça Sancağı Maçın Kazası menafi-i umumiyye sandığı vekilleri 4 adeddir. Menafi sandığı sermayesi 278816 kuruştur. Emval-i eytam müdürü Abdulhaluk Efendi'dir. Eytam sandığı sermayesi 74447 kuruştur(Salname 1289: 84).

Tulça Sancağı Babadağı Kazası menafi-i umumiyye sandığı vekilleri 4 adeddir. Menafi sandığı sermayesi 1026500 kuruştur. Emval-i eytam müdürü Mustafa Efendi'dir. Eytam sandığı sermayesi 271775 kuruştur(Salname 1289: 85). Tulça Sancağı Hırsova Kazası menafi-i umumiyye sandığı vekilleri 4 adeddir. Menafi sandığı sermayesi 17 para, 560579 kuruştur. Emval-i eytam müdürü Abdulgaffar Efendi'dir. Eytam sandığı sermayesi 20 para, 20124920 kuruştur(Salname 1289: 86). Tırnovi Sancağı menafi-i umumiyye sandığı vekilleri 4 adeddir. Menafi-i umumiyye sandığı sermayesi 1900112

kuruştur. Emval-i eytam müdürü Mehmed Ağa'dır. Sermayesi 966593 kuruştur(Salname 1289: 88).

Tırnovi Sancağı Lofça Kazası menafi-i umumiyye sandığı vekilleri 4 adeddir. Menafi sandığı sermayesi 1138422 kuruştur. Emval-i eytam müdürü Mehmed Bey'dir. Eytam sandığı sermayesi 190361 kuruştur(Salname 1289: 89). Tırnovi Sancağı Osmanpazarı Kazası menafi-i umumiyye sandığı vekilleri 4 adeddir. Menafi sandığı sermayesi 403200 kuruştur. Emval-i eytam müdürü Hacı Hüseyin Efendi'dir. Eytam sandığı sermayesi 205141 kuruştur (Salname 1289: 90). Tırnovi Sancağı Servi Kazası menafi-i umumiyye sandığı vekilleri 4 adeddir. Menafi sandığı sermayesi 661512 kuruştur. Emval-i eytam müdürü Halil Efendi'dir. Eytamsandığı sermayesi 39462 kuruştur (Salname 1289: 91).

Tırnovi Sancağı Gabrova Kazası menafi-i umumiyye sandığı vekilleri 3 adeddir. Menafi sandığı sermayesi 262071 kuruştur. Eytam sandığı müdürü Mano Ağa'dır. Sandığın sermayesi 187764 kuruştur (Salname 1289: 92). Varna Sancağı menafi-i umumiyye sandığı vekilleri 5 adeddir. Menafi-i umumiyye sandığı sermayesi 643070 kuruştur. Emval-i eytam müdürü Balmanavya'dır. Eytam sandığı sermayesi 33 para, 331165 kuruştur(Salname 1289: 95).

Varna Sancağı Peravadi Kazası menafi-i umumiyye sandığı vekilleri 7 adeddir. Menafi-i umumiyye sandığı sermayesi 10 para, 98912 kuruştur. Emval-i eytam müdürü Mustafa Efendi'dir'. Eytam sandığı sermayesi 10 para, 191926 kuruştur(Salname 1289: 97).

Varna Sancağı Balçık Kazası menafi-i umumiyye sandığı vekilleri 4 adeddir. Menafi-i umumiyye sandığı sermayesi 1355354 kuruştur. Emval-i eytam müdürü Süleyman Efendi'dir. Eytam sandığı sermayesi 637888 kuruştur(Salname 1289: 99).

Varna Sancağı Hacıoğlupazarcığı Kazası menafi-i umumiyye sandığı vekilleri 4 adeddir. Menafi-i umumiyye sandığı sermayesi 5 para, 2621331 kuruştur. Emval-i eytam müdürü Süleyman Efendi'dir. Eytam sandığı sermayesi 588154 kuruştur (Salname 1289: 100). Varna Sancağı Münkaliye Kazası menafi-i umumiyye sandığı vekilleri 4 adeddir. Menafi-i umumiyye sandığı sermayesi 34 para, 1766410 kuruştur. Emval-i eytam müdürü Mahmud Efendi'dir. Eytam sandığı sermayesi 355000 kuruştur(Salname1289:101).

Bu bilgilerden hareketle ekonomiyi ve çiftçiyi desteklemek amacıyla açılan yardım sandıklarında Müslüman ve Gayri Müsliman vekillerin olması her iki cemaatin de bu sandıklardan faydalandığını göstermektedir. Vilâyetin tüm sancak ve kazalarında

eytam sandığı ve Menafi' Umumiye sandığı mevcuttur. Yetimlerin hakları gözetilerek topluma kazandırılmasına büyük önem verilmiştir.

SONUÇ

Sâl-nâme; Yıllık. Muayyen mevzûlara dâir yıldan yıla çıkarılan dergi, kitaptır. Genel olarak geçmiş yılların veya bir yılın bütün olaylarını, her nevi icraatını, istatistik, ticaret, sanayi, iktisat, tarih, fen ve biyografi bilgilerini özet halinde ihtiva eylemek üzere her sene tertib edilen ve neşredilen eserler hakkında kullanılan bir tabir (deyim)dir.

Osmanlı Devleti'nde merkezi yönetimin, nezâretlerin, askeri kurumların, vilâyetlerin, bazı özel kurum ve kişilerin yıllık olarak çıkardıkları bilgilendirme amaçlı neşriyata sal-nâme adı verilmiştir. Kelime Farsça sâl (yıl) ile nâme (yazılı şey, mektup) kelimelerinden meydana gelmiş olup bu eserlere nev-sâl de denilmiştir.

Salname, Latince "annus" , Fransızca "annuaire" ve tabirlerinin karşılığıdır. Salname kelimesi "almanak" ve "takvim" ile karıştırılmaktadır. Aslında " herhangi bir şeyin doğru yerini gösterme" manasını taşıyan takvim, günlerin, ayların, mevsimlerin, yılların ve bayramların bir cedvelidir. Almanak ise, sâl-nâmeye çok yakın, fakat onun mevzuları yanında halka hitap etme mecburiyeti ile ev idaresi, oyunlar, sağlık örgütleri, fıkralar ve mizahi resimler gibi, her şeye yer veren eserlerdir. Sâl-nâmeler devlet tarafından, resmi olarak, yayımlandığı gibi, hususi müesseselerce de hazırlanabilir. Sâl-nâmelerin tarih kaynakları arasında mühim bir mevkiî vardır.

Osmanlılarda ilk resmi sâlname 1263 (1847) senesinde neşrolunmuştur. Bunu ilk düşünen ve tatbik mevkiine koyduran Sadrazam Büyük Reşit Paşa'dır. Bu işe Abdülhak Hamit'in babası Hayrullah Efendi memur olmuş, o da sâlnameyi Ahmet Vefik Paşa'ya yaptırmıştır. Sonraları Cevdet Paşa, daha sonraları da Meclis-i Maarif Başkâtibi Behçet, Meclis âzasından Rüştü Beyler tarafından yapılan sâlnamenin tertibi muahharen irade-i seniyye ile Maarif Nezareti mektubi kalemi heyetine ve 1306 (1888) senesinden itibaren de Memurin-i Mülkiyye komisyonuna bağlı sicill-i ahval idaresine havale edilmiştir. Resmi Sâlname saltanatın sonuna kadar bu idare tarafından tertip edilirdi.

1263 (1847) senesinde küçük kıt'ada neşrolunan ilk sâlnamede bir takvimle devlet teşkilatı kısaca yazılıdır. Bu sâlnameler Mali 1328 (1912) senesine kadar her sene muntazaman neşredildiği gibi zamanla hacimleri büyütülmüş, mündericatları çoğaltılmıştır. İlk senelerde yüz küçük sayfayı aşmayan sâlnameler sonraları iki üç yüz, en nihayet yedi sekiz yüz sayfayı bulmuştur. Bunlarda devletin resmi teşkilâtından başka memurların isimleri, tâyin tarihleri, rütbeleri, nişanları gösterilmiş bulunmak itibariyle birer vesika mahiyetini iktisap eylemişlerdir. Umumi sâlnamelerden başka yine resmi

mahiyyette olmak üzere nezaretlerle vilâyetler ve resmi müesseseler de sâlname çıkarmışlardır. Hariciye Nezareti ilk sâlnameyi Hicri 1302 (1884-85), Maarif Nezareti 1316 (1898-99), Askeri sâlname 1279 (1862-63) de neşrolunmuştur. Vilayetlerce tertib olunan sânamelerin ilki 1283(1866-67) senesinde çıkarılan sâlnamedir. En çok sâlname çıkaran vilâyetler Hüdavendigâr (Bursa), Selânik'tir.

Kuruluştan itibaren gerek Anadolu'daki fetihler ve beyliklerin ilhakı ve gerekse 1354'ten sonra Gelibolu'ya çıkıştan itibaren başlayan Rumeli hârekatı sonucunda, Osmanlı Devleti iki kıtada toprakları olan ve geniş bir coğrafyaya yayılmış bir devlet haline gelmişti. I.Murad ve bunu takip eden dönemlerde ve özellikle I. Bayezid zamanında merkezi devlet yapısını iyice yerleştirmiş olan Osmanlı Devleti'nin ele geçirdikleri bölgeleri de, merkezi devletin denetim ve gözetiminden uzak tutmayacak bir idari yapıya kavuşturması gerekmiştir. Bu bağlamda beylerbeylik sistemini getirerek 1362'den sonra Rumeli Beylerbeyliği'ni kurmuş ve Rumeli tarafındaki yerler sancak statüsüne alınarak bu beylerbeyliğe bağlanmıştır Lala Şahin Paşa da ilk beylerbeyi olmuştur. Onun vefatından sonra da Osman Gazi'nin silah arkadaşlarından Aykut Alp'ın soyundan Kara Timurtaş Paşa Rumeli Beylerbeyisi olmuştur.

II. Bayezid zamanında Karaman Beylerbeyliği kurulmuştur. 1512 yılında Osmanlı tahtına geçen I. Selim'in 1514 yılında Safevi Devleti ile yaptığı Çaldıran Savaşı'nı kazanmasını takiben Doğu Anadolu'daki birçok önemli merkez Osmanlı hakimiyetine girmiştir. Daha sonra çıkılan Memlük Seferi sonunda Halep, Şam ve Mısır'ın ele geçirilmesi yeni beylerbeyliklerin kurulmasını gerektirmiştir. Bu dönemde 1515 yılında Diyarbakir, 1517-1520 arasında Şam ve Mısır Beylerbeylikleri kurulmuştur. İhtilafli olmakla birlikte 1516 yılında Halep Beylerbeyliği'nin kurulduğu da ifade edilmektedir. Kanuni Sultan Süleyman'ın 46 yıl süren uzun saltanat döneminde eyalet sayısı hızla artmış kısa süreli beylerbeylikleri de dikkate almazsak 1595 yılına gelindiğinde beylerbeylik sayısı 40'a yaklaşmıştır.

Osmanlı Devleti güçlü bir merkezi ve taşra teşkilatı üzerinde yükselmiştir. Devlet zayıflamaya başlayınca doğal olarak taşra teşkilatında da ciddi sorunlar baş göstermiştir. Taşra idaresindeki eksiklikleri gidermek üzere bazı tedbirler alınmasına rağmen bu hususta başarı sağlanamamıştır.

II. Mahmut'un saltanatıyla birlikte, modern yönetim ilkelerine uygun olarak devletin yeniden yapılanmasına yönelik reform çabaları, taşra teşkilatında da bazı

değişiklikler yapılmasına sebep olmuştur. Ancak bu çabaların yeterli olmaması ve bazı siyasi gelişmeler taşra idaresinde kapsamlı bir yeniden yapılanmayı zorunlu hale gelmiştir. Bu bağlamda 1864'te ve 1871'de yürürlüğe sokulan vilayet nizamnameleriyle taşra yönetiminde köklü bir idari düzenleme yapılmıştır. Bu nizamnamelerle, önceki geçici tedbirlere nazaran taşra idaresi baştan ele alınarak köklü ve yeni bir vilayet örgütlenmesine gidilmiştir. Bu örgütlenmede eskilerinin yerini alan yeni idari birimler ayrıntılı olarak tanımlanmış, en üstten en aşağıya kadar taşra idarecilerinin görev ve yetkileri belirlenmiş ve yeni temsili kurumlar ihdas edilmiştir. Sonuçta 1864 ve 1871 nizamnameleri, Türk idare tarihinde bir dönüm noktası olmuştur.

Tanzimat'ın ilan edilmesiyle, Osmanlı devlet anlayışı ve idaresinde modernleşmenin başlangıç temeli atılmıştır. Tanzimatın getirmiş olduğu reformlarla eyaletlerin adı değişerek vilayet olmuştur, sancaklar liva adını alarak vilayetin alt birimi halinde örgütlenmiştir. Livalar da kazalara bağlanmıştır.

1864 tarihli Tuna Vilayet Nizamnamesi, Tuna bölgelerin ıslahına ve iç ve sorunlarına yönelik çıkarılan yönetmenliktir. Tarihe Tuna Vilayeti Nizamnamesi olarak geçen bu nizamname aslında bütün devlette uygulanmak amacıyla hazırlansa da Bab-ı Âli, bu hususta tedbirli hareket etmiş ve nizamnameyi ön uygulama alanında tecrübe etmek için eski Niş, Vidin ve Silistire eyaletleri birleştirilerek Tuna Vilayeti'ni kurmuş ve bu bölgede uygulamıştır.

1864 ve 1871 nizamnameleri, Türk idare tarihinde bir dönüm noktası olmuştur. 1864 Nizamnâmesi Osmanlı Devleti'nin yerel yönetimlerle ilgili yapmış olduğu düzenlemeler neticesinde vilayetler kurulmuş, daha sonar da kalkınmaları ve gelişmeleri amacıyla her vilayette birer matbaa kurulmasına karar verilmiş, bu çerçevede vilâyet salnâmeleri ve vilâyet gazetelerinin yayınına başlanmıştır.

Midhad Paşa kısa bir zaman içinde bir dizi değişiklikler gerçekleştirmiştir. Hükümet dairelerini yeniden düzenlemiştir. Belediye meclisleri kurulmuş, Müslüman ve Hıristiyanlardan ihtiyar heyeti oluşturulmuş, Vilayette karakollar kurup asayişî güçlendirmiş, emniyeti sağlamıştır.

Ödenmemiş olan vergiler düzene konulmuş, Şehirlerde kamu yararına yardım sandıkları kurulmuş. Vilâyet Basımevi kurulmuş, Yollar, köprüler inşa edilmiştir, Telgraf hatları kurulmuştur. Islahhaneler açılmış ve burada kimsesiz çocuklara eğitim ve meslek edinme imkânı sunulmuştur.

1289 Tuna Vilâyeti Sâlnâmesi toplam 132 sayfadan oluşmaktadır. Tuna Vilâyetine ait beşinci kez toplanıp düzenlenen sâlnâmedir. Tunâ vilâyetinin H. 1289'da, idari yapısı, matba'a, haberleşme, ordu, donanma, eytam ve menafi' umumiye sandıkları, islahhaneler, mektepler, yollar, köprü, geçit, demiryolları, madenleri, ormanları, nehirleri, üretimi, ticareti, ekonomisi, nüfusu, devlet kurumları, kurum memurları, memurların rütbeleri ve isimleri hakkında bilgiler içermektedir.

KAYNAKÇA

- AKTAN, H. (2003); “*Maden*”, TDVİA, C. 27, Türkiye Diyanet Vakfı Yayın Matbaacılık ve Ticaret İşletmesi, Ankara.
- ARSLAN, B.(2007); H. 1265 (M. 1849) Devlet Salnamesi’ne Göre Osmanlı İdari Yapısı, Yüksek Lisans Tezi, s. XIV-XV, Ankara.
- AYDEMİR,F.Ö.(2009); Salnamelere Göre Balıkesir’de Eğitim ve Eğitim Kurumları (1876’dan 1908’e), Balıkesir Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Tarih Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, Balıkesir.
- AYDIN, B.(2009); Salnâme Maddesi, Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi, C.36, Türkiye Diyanet Vakfı Yayın Matbaacılık ve Ticaret İşletmesi, İstanbul.
- BAYAZIDOĞLU, H.(2010); Salnamelere Göre Beyrut, (H. 1310/ M. 1893- H.1326 / M. 1908), Gazi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Tarih Anabilim Dalı, Yakınçağ Tarihi Bilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, Ankara.
- BAYKAL, B. S.(1964); Mithat Paşa Siyasi ve İdari Şahsiyeti, Kırıl Matbaası.
- BEYDİLLİ, K.(1992); “*Matbaa*”, TDVİA, C.28, Türkiye Diyanet Vakfı Yayın Matbaacılık ve Ticaret İşletmesi, İstanbul.
- BOZKURT, N.(1991);“Bahriye”, TDVİA, C.4, Türkiye Diyanet Vakfı Yayın Matbaacılık ve Ticaret İşletmesi, İstanbul.
- ÇELİK, M.(2010); Balkanlarda Tanzimat: Midhat Paşa'nın Tuna Vilayeti Valiliği 1864-1868, Libra Kitapçılık ve Yayıncılık, İstanbul.
- ÇOLAK, K.(2011); Tuna Gazetesi Perspektifinden Tuna Vilayeti’ndeki 1873 Tarihli Kolera Salgını, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü

Dergisi, Sayı.25.

DEMİRTAŞ, Z.(2007); Osmanlı'da Sıbyan Mektepleri Ve İlköğretimin
Örgütlenmesi, Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, Cilt: 17,
Sayı: 1, Elazığ.

DEVELLİOĞLU; Ferit; Osmanlıca Türkçe Ansiklopedik Lugat, Aydın Kitapevi,
Ankara, 2000.

ERDOĞAN, H.(2007); H.1319 (M.1901) Tarihli Bahriye Salnamesinin
Transkripsiyon Ve Değerlendirmesi, Erciyes Üniversitesi, Sosyal
Bilimler Enstitüsü, Tarih Anabilim Dalı, Türkiye Cumhuriyeti Tarihi
Bilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, Kayseri.

GENÇOĞLU, M.; 1864 ve 1871 Vilâyet Nizamnamelerine Göre Osmanlı Taşra
İdaresinde Yeniden Yapılanma, Çankırı Karatekin Üniversitesi
Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi 2 (1).

GÖRÜR, E. D. (2015); İnas Rüşdiye Mektepleri: Yanya Hamidiye İnas Rüştiye
Mektebi Örneği, Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi, Cilt: 8
Sayı: 36.

GÖYÜNÇ, N.(1999); “ Osmanlı Devleti'nde Taşra Teşkilatı (Tanzimat'a
Kadar)”, Osmanlı Ansiklopedisi, C.6, Yeni Türkiye Yayınları,
Ankara.

HALAÇOĞLU, Y.(2004); “*Menzil*”, TDVİA, C.29, Türkiye Diyanet Vakfı
Yayın Matbaacılık ve Ticaret İşletmesi, İstanbul.

HAREKÂT, İ.(1992) ; “*Berid*”, TDVİA, C.5, Türkiye Diyanet Vakfı Yayın
Matbaacılık ve Ticaret İşletmesi.

- İNAN, S.(1999); Aydın Vilayeti Salnamelerine Göre Denizli (1890-1900), PAÜ, Eğitim Fak. Derg. Sayı:5.
- İPŞİRLİ, M.(2000); “*İlmiye*”, TDVİA, C.22,Türkiye Diyanet Vakfı Yayın Matbaacılık ve Ticaret İşletmesi.
- KILIÇ, O.(2002) ; “Klasik Dönem Osmanlı Taşra Teşkilatı: Beylerbeylikler/ Eyaletler, Kaptanlıklar, Voyvodalıklar, Meliklikler (1362-1799)”, Türkler Ansiklopedisi, C.9, Yeni Türkiye Yayınları, Ankara.
- KOÇAK, A.(2013); Salnamelere Göre Ankara Vilayeti (1871-1907), Yüksek Lisans Tezi, , Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Tarih Anabilim Dalı Yakınçağ Tarihi Bilim Dalı, Ankara.
- KOMİSYON, (1971); İslam Ansiklopedisi, C.X, Milli Eğitim Basımevi, İstanbul.
- KOYUNCU, A.(2014); Tuna Vilayeti’nde Nüfus ve Demografi (1864-1877), Turkish Studies - International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic Volume 9/4, Ankara.
- KOZ, M. S.; Adana Vilayeti Salnamelerinde Yatırlar, Ziyaretler.
- ÖZCAN, T.(2006); Osmanlı Toplumunda Yetimlerin Himayesi Ve Eytam Sandıkları, İstanbul Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi Sayı: 14.
- ÖZÇELİK, F.(2013) ; Kastamonu Vilayet Salnameleri’nde Düzce Kazasının İdari ve Sosyal Yapısı (M. 1895, M. 1900 ve M. 1904), Düzce Üniversitesi Yönetim ve Eğitim Bilimleri Dergisi, Vol:3, Issue:1).
- ÖZTÜRK, C.(1999); “*Islahhane*”, C.19,Türkiye Diyanet Vakfı Yayın Matbaacılık ve Ticaret İşletmesi.
- PAKALIN, M. Z. ; Osmanlı Tarih Deyimleri ve Terimleri Sözlüğü, C III, Milli

Eğitim Bakanlığı Yayınları.

SERTOĞLU, M.(1986); Osmanlı Tarih Lugatı, II. Baskı, Enderun Kitapevi,
İstanbul.

ŞAHİN, K.; 19. ve 20.Yüzyılda Adana İslam Sıbyan Mektepleri Üzerine
Gözlemler.

TERZİ, M.Z. (2007); “*Ordu*”, TDVİA, C.33, Türkiye Diyanet Vakfı Yayın
Matbaacılık ve Ticaret İşletmesi, İstanbul.

ÜNAL, U.(2008); Askeri Salnamelerin Tarih Araştırmalarındaki Yeri —1865 ve
1870 Örneklemleri— Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi Sayı, 2.

YILDIRIM, M. A.(2013); Osmanlı Vilayetlerinde Mesleki-Teknik Eğitimin
Gelişimine Bakışlar: Bursa Sanayi Mektebi, Karadeniz Araştırmaları,
Sayı 37.

[http://www.academia.edu/439888/Nikolai Todorov ve Balkan %C5%9Eehri Ki tab%C4%B1 Nikolai Todorov and His The Balkan City](http://www.academia.edu/439888/Nikolai_Todorov_ve_Balkan_%C5%9Eehri_Ki_tab%C4%B1_Nikolai_Todorov_and_His_The_Balkan_City)

https://tr.wikipedia.org/wiki/Demiryolu_ula%C5%9F%C4%B1m%C4%B1).

<https://tr.wikipedia.org/wiki/%C5%9Eose>

<http://www.uzmanportal.com/orman-nedir-ormanlarin-onemi-nedir-faydolari-vararlari-nelerdir-orman-agaclari-genis-yaprakli-agaclar-nelerdir-igne-yaprakli-agaclar-ormanlarla-iligili-yararli-faydali-bilgiler-ormanlardan-neler-elde-e.html/>

<http://www.diyadinnet.com/YararliBilgiler-1826&Bilgi=orman%C4%B1n-faydalar%C4%B1>

ÖZGEÇMİŞ

İmran Özbal 1987 yılında Gaziantep'in ilçelerinden biri olan Nurdağı'nda doğdu. İlk, orta ve lise öğrenimini Nurdağı'nda tamamladı. Gaziantep Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi'nde Tarih Bölümünü okudu. 2011'de mezun oldu.

2010-2012 eğitim-öğretim yılında Gaziantep Üniversitesi'nde Pedagojik Formasyon eğitimi aldı. 2011 yılında Gaziantep Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Genel Türk Tarihi Anabilim Dalı'na yüksek lisansa kabul edildi.

CURRICULUM VITAE

İmran Özbal was born in 1987 in Nurdağı, one of the counties of Gaziantep. She went to elementary, secondary and High School in Nurdağı. She studied History in science – Literature faculty of Gaziantep University. She graduated from University in 2011.

She studied Pedagogy Education on 2010- 2012 Educational Year in Gaziantep. She was accepted to master's of degree with thesis in the branch of General Turkish History in Gaziantep University.